

תולדות כפר מנחם

חלק שישי

עשור שישי

עורך: מתתיהו (מתס) שור



תוכן העניינים

3.....	ח ל ק ש י ש י - עשור שישי - שנים 1982-1991
	פרק ראשון: שנת 1982, מלחמת לבנון ופציעת יוסף פינק, הפגנת ענק נגד הטבח בסברה ושתילה, חוק זכויות האדם, מזגנים וכרטיסי "אגד" לחברים, סדנאות שיח וחשיבה, עקירת הפרדס, יום הילד, חדרוי חולים, עזרה לבנים עוזבים
	פרק שני: אמיל גרינצווייג נרצח בהפגנת "שלום עכשיו", מחבלים, המחתרת היהודית, מפ"ם והמערך, ספרו של בטלהיים, טלפונים בחדרי החברים, הריסת בתי רכטר, מצוקת הזירות, הצבעה חשאית בשיחות, על חג ה-50 של הקיבוץ
20.....	
	פרק שלישי: נחטף אוטובוס בקו 300 לאשקלון, נעצרו חברי המחתרת היהודית, הופעת מאיר כהנא, קטיושות לעבר מטולה, ממשלת ליכוד לאומי, נגד משקאות חריפים אצל הצעירים, הסתה נגד הקיבוץ, פרשת הרופא ג'קי, שחזור "החומה והמגדל"
45.....	
	פרק רביעי: עליית יהודי אתיופיה, התמוטטות מניות הבנקים, ג'ון דמניוק, ממשלת האחדות, ויכוח על שוויון, חירות, טבע האדם וקיבוץ, פתיחת חדרוי חולים, מורידים 10% מרמת החיים, ירושות
69.....	
	פרק חמישי: פרשת השב"כ, צ'רנוביל, מפעל האנזימים, יתרונו של הקיבוץ, היחס לקשישים, הסטיות הרבות בערכי הקיבוץ, מפעל מוגן, חוסר עבודה סמוי, ביצוע הלנ"ם
75.....	
	פרק שישי: משפט דמיאנוק, חוק שכר מינימום, לינה משפחתית, חנות בגדים "כפרי", בית-ספר יסודי אזורי, מאמר פלסתר נגד הקיבוץ, האמן בקיבוץ, מקרה ג'ו וגילה, אזעקת המזכיר על מצב הקיבוץ, שכר עובדי הבניין
93.....	
	פרק שביעי: מכתב הקצינים, לאן מתפתח התהליך? פרס קפלן ללידה, חוגי הבירור, בעיות חינוך, תמורה לתרומה, התהליך הרעיוני, שממה תרבותית, בחירת עיתון
106.....	
	פרק שמיני: מצב כלכלי קשה במושבים, התאבדויות, מפ"ם עצמאית, אצל הנשיא, משבר הקיבוצים, גורל השיחה, להט רעיוני, אי-מסירת השילומים, "הקיבוץ החדש", הסדר חובות הקיבוצים
125.....	
	פרק תשיעי: נפילת ממשלת שמיר, נגד המתנחלים, מחלבה ביתית, פנסיות, הרחבת הדירות, קליטת "נעלה", משבר הקיבוץ, משאל על עתיד הקיבוץ, "השינויים", בעיות "צפית"
151.....	
	פרק עשירי: הסקאדים מעירק, אישום דרעי, מצבת השואה, הצבעה בקלפי, 2 משאלים בקבה"א: תרומה לתמורה והשותפות הרעיונית, משאל על המערכת הארגונית, נגד מאמרי היאוש, קרן לעזרת בנים, סערת "הסנקציות", דברי סיום של העורך, סוף התולדות
165.....	
180.....	נ ס פ ת י ם
	התאריכון של אברהם'ל ברוידא מרכז לאורך כל השנים
180.....	
	קיצור תולדות קיבוצנו, כפר מנחם, למשימות בר-המצווה לכיתה ז', 1996
188.....	
	האוכלוסייה
189.....	
	המצב הפיננסי והכלכלי של הקיבוץ: השוואות של כמה שנים: מהוון לסוף 1995
191.....	

ח ל ק ש י י - עשור שישי - שנים 1982-1991

פרק ראשון: שנת 1982, מלחמת לבנון ופציעת יוסף פינק, הפגנת ענק נגד הטבח בסברה ושתילה, חוק זכויות האדם, מזגנים וכרטיסי "אגד" לחברים, סדנאות שיח וחשיבה, עקירת הפרדס, יום הילד, חדרי חולים, עזרה לבנים עוזבים

1982

במדינה ובעולם

מהומות קשות בשטחים. מוסה חריף, חבר קיבוץ צרעה, מזכיר האיחוד וחבר כנסת, אישיות בולטת במפלגת העבודה, "יונה" ואהוב אצל רבים, גם על יריביו, הוא, אשתו ובנו נהרגו בתאונת דרכים קטלנית. אבל גדול ירד על כל מכריו, ושמעון פרס הספידו כמנהיג פוטנציאלי למפלגת העבודה. עשרות סטודנטים, בהנהגתו של צחי הנגבי, תופסים דירות בימית, ומפגינים נגד מסירתם למצרים ונגד הסכם השלום אתם. פרנסוא מיטראן, נשיא צרפת, מבקר בארץ. מתגלים חילוקי דעות קשים אתו. צה"ל פינה בכוח, בפיקודם של אריק שרון ורפול, את מתיישבי רפיח וימית. בימית התנהלו קרבות קשים עם המתנחלים. החייל אילן גודמן ירה במתפללים מוסלמים במסגד אל-אקצה. מהומות קשות בעקבות האירוע. יעקב ברסימנטוב, דיפלומט ישראלי בפריס, נרצח ע"י מתנקשת ערבית. שלמה ארגוב, שגריר ישראל בבריטניה, נורה ע"י מחבלים. צה"ל נערכ ל מלחמה בלבנון. בעולם מלחמה בין בריטניה וארגנטינה על איי פוקלנד. השר אבו חצירה נשפט ונאסר, לאחר שנאשם בגניבה. חצי האי סיני הוחזר למצרים. ממשלת בגין החליטה ש"אל-על" לא תטוס בשבת, למרות ההפסד שזה גרם לחברה. קטיושות על הגבול הצפוני. חוק זכויות האדם, שהוגש לכנסת ע"י אמנון רובינשטיין, התקבל. גל של שביתות נגד מדיניות שר האוצר והממשלה. מלחמת לבנון. סגן הרמטכ"ל יקותיאל (קושי) אדם נהרג בלבנון. הפגנות "מצפן" נגד המלחמה. הפסקת האש התמוטטה. קרבות שריון קשים על כביש ביירות דמשק. טבח סברה ושתילה. אלי גבע, מח"ט השריון, התפטר מתפקידו, מטעמי מצפון, עקב מלחמת לבנון. נשיא לבנון, ג'ומאייל, נהרג בפיצוץ. הפגנת ענק נגד טבח סברה ושתילה שארגנה "שלום עכשיו". 6 נהרגו ו-22 נפצעו בהתקפת מחבלים במסעדה יהודית בפריס. כמו כן מחבלים תקפו את בית הכנסת ברומא. ילד בן שנתיים נהרג ו-34 יהודים נפצעו. בניין הממשל הצבאי בצור קרס. 75 הרוגים. הכנסייה הבפטיסטית בירושלים נשרפה ע"י קנאים יהודים. עליזה בגין נפטרה. מתחילה אינפלציה גדולה בעקבות המדיניות הכלכלית של הממשלה.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

16.6.82: מזגנים למחצית החברים.

15.9.82: כרטיסי "אגד" חופשיים לחברים.

16.9.82: התקינו אנטנה מרכזית.

מעלוני הקיבוץ של 1982

בעלון ראשון של השנה 8.1.82- מתפרסמת רשימה של יואל דרום, שחזר לערוך את העלון, בשם "ציונות מתחילה בבית", ובה הוא מספר על יוזמות של מספר חברים, זלו, מתס, שלמה אל, דוד קרון, דוד פרלמוטר, רחל'ה ברוידא, משה ישראל, רפאל ויואל דרום, ודנו כיצד להשתלב בהגיגות המדינה "מאה שנות ציונות", כשגם אנו מציינים 50 שנה של קיום הקיבוץ. הדיון ניסב על ערכה ומהותה של ההיסטוריה וירושתה לדורות הבאים, ומישהו שאל בספקנות "הירצו בנינו בכלל לקרוא אותה?", ובכל זאת איש מהחבורה לא פקפק בחשיבותה ותיעודה, בבחינת "ציונות זה אנחנו". הוחלפו דעות על האמצעים לכתוב אותה, וכיצד להמחישה ומה לספר ומה למיין. הרשימה מסתיימת: "...לבסוף הוסכם על כל חברי הצוות היוזם, שעלינו קודם כל לדאוג לתייעוד מלא, ככל שניתן, בכל התחומים, ולשתף בפעולה חברים רבים, בבילוש, גילוי, רישום, הקלטות ושמירה בארכיון. זוהי משימה דחופה ואין לדחותה עוד. אשר לפרסום בדפוס, של כל תולדות הקיבוץ, או מגזרי חיים שונים, יוחלט בעתיד. כפי שנאמר, לא עלינו המלאכה לגמור, והדורות הבאים ימשיכו".

על מוזיאון השפלה

משה ישראל, ב"קול קורא" לחיפוש אחר יורש צעיר, מספר בהקדמה לקריאתו על הנעשה במוזיאון כיום. נביא קטע הפתיחה: "מוזיאון השפלה הוא היום מפעל חינוכי בעל היקפי פעולה גדולים מאד. מדי חודש מבקרים ופועלים בו בין 2,000-3,000 תלמידים, למעלה מ-50 כיתות וקבוצות. הבאים הם בני כל הגילים, החל בכיתות גן ועד קבוצות בכיתות ומורים משתלמים. מוצא התלמידים המבקרים ממרכז ומדרום הארץ, מן הערים ושכונותיהן, מן עיירות הפיתוח, המושבים והקיבוצים, גנים ובתי-ספר ממלכתיים, וממלכתיים דתיים, בני כל השכבות. תערוכה מתחלפת בתערוכה, האוספים מתפתחים. ארכיאולוגיים, פריהיסטוריה והיסטוריה, אמנות, תולדות היישוב, אמנות ילדים, ידע עם ועמים, אוספים לימודיים, והספרייה המתרחבת כל העת. גם הסדנאות פתוחות יום-יום לקבוצות המבקרות. בין 2 עד 4 מסלולי פעילות מתבצעים יום-יום, בתערוכות או על פי נושא מוזמן מראש. כ-150 נושאים קטלוגיים רשומים, לנושאים הוכנו תערוכות לימודיות. המוזיאון משתתף בפעולות רווחה וטיפול של משרד החינוך בתוכניות שונות - לגנים, בתי-ספר יסודיים, חטיבות הביניים. 9 חוגי יצירה שבועיים מתקיימים במוזיאון אחה"צ לילדי הסביבה, וביניהם גם ילדי כפר מנחם. העיקרון המנחה לעבודת המוזיאון הוא המחשה תוך יצירה".

סדנאות שיח וחשיבה

"למה סדנאות? הסדנאות נולדו על רקע מצוקות שונות. אנחנו מקיימים בינינו יחסים של תלות הדדית, ולעתים אין די היכרות בינינו. סדנאות 'שיח וחשיבה' נותנות מסגרת להתמודד לשעה קלה עם הבעיות הנ"ל, באקלים שהוא בראש וראשונה שיחה בין החברים. בכפר מנחם קיימות שתי סדנאות. עד כה השתתפו כ-35 חברים, כולם עודדו המשך קיום הסדנאות והצורך בהן. ה'מה' ו'איך' בסדנאות? העמקת ההיכרות בין החברים שלא מזדמנים לרוב יחד ויצירת תקשורת. שיח, הקשבה והידברות במסגרת שאינה מחייבת החלטות, דגש על הידברות הדורות, התערורות המחשבה לערכים ומטרות הקיבוץ, ניסיון להבהיר כמה ערכים אישיים משותפים, העלאת מצב הקיבוץ לטוב ולרע בעיני חבריו.

מטרת הסדנאות אינה לפתור בעיות או להתמקד עליהן לשם פתרון, אלא עצם הישיבה המשותפת של חברים, ובמיוחד כאלה שאינם מזדמנים יחד. המטרה היא חוויית ההשתתפות. ומה הלאה? אנו מתכננים לקיים כשתי סדנאות בשבוע, בהן ישתתפו כל חברי הקיבוץ, במגמה שחויית ההשתתפות תעבור על כולם. לשם כך אנו יושבים

ומשבצים את החברים בהרכב רב-גילי, כדי שלא יהיו פגישות בין חברים הנפגשים בחיי יום-יום. חברים אשר במשך החודשיים הקרובים ייעדרו לתקופה ארוכה, אנא הודיעו לנו על כך, כדי שנשבצם בתקופה המתאימה".

צוות הסדנאות

נורית-שלומי-צביה

מתוך דברי החברים בשיחת הסיכום:

- היה לי מעניין מאד. תרם לי ולחברים רבים.
- אפשרות לדבר עם אנשים שלא דיברתי בדרך כלל. שמחתי לשמוע, הופתעתי לטובה.
- הפשרת שלגים בינינו ובין הצעירים. דברים שיצאו מהלב. משהו קיבלתי.
- באתי עם המון חששות. יצאתי עם הרגשה אחרת. היה מעניין. בהחלט תרם לי.
- החוגים בקבוצות היו טובים.
- היה קצר מדי. בשבילי הייתה זו חוויה.
- כדאי להעמיק יותר את ההיכרויות. רגעי שיא היו ההיחשפות האישית.
- באתי למרות שחששתי. לא הצטערתי. הופתעתי לטובה. עלו על הציפיות לחיוב.
- "באקווריום" מעניין לשמוע מחשבת הקיבוץ וראיית המבוגרים.
- רגע של אמת. צריכים את זה. זה טוב. עכשיו נחוץ פסק זמן למחשבה.
- עצם הפגישה הועילה להתקרבות חברים לקיבוץ. כדאי להמשיך בצורות שונות.
- חשוב לשמוע מה אנשים מרגישים וחושבים. על הטוב והרע.
- שמחתי לפגישות. בפגישות בקבוצות קטנות נאמרים דברים בפחות סלקטיביות.
- אם זה מקרב קצת ומבהיר קצת, הרי זה דבר גדול. יבורך כל המאמץ הזה.
- נהנית, למרות פקפוקי. זה יכול לתרום הרבה. צריך לדאוג להמשך.
- הידברות בכל צורה שהיא חיובית בהנחיה מבפנים או מבחוץ. חשוב להמשיך.

משה ישראל סוקר את תערוכת התחריטים של צביקה אסף ז"ל, ומציין את כשרונו ויכולתו של צביקה, שבדרך כלל צייר בצבע שמן, גם בשדה זה של האמנות. הוא היה בראשית דרכו בשטח זה ואין ספק שהיה מגיע להישגים גדולים יותר אילו המשיך. אך לצערנו במותו קטע כשרון רציני.

ביקור בין מחלקתי של הקבה"א בכפר מנחם התקיים ביום חמישי, 21.1.82. לקראת הביקור פרסמה המזכירות חוברת נתונים מחיי הקיבוץ והסבירה גם לאנשי הקבה"א וגם לחברי הקיבוץ למה אנו מצפים מהביקור הזה וכיצד נקיימו. הנושאים שיעלו לדיון בחוגים ובפגישות מגוונות יהיו:

בענייני חברה - בעיות קליטה וגרעינים, שכבת הביניים, מוטיבציה לפעילות וגאוות היחידה, תפקוד המערכת, אי-פתיחות חברתית והחסר בפעילות תרבותית.

חוג לותיקים - פתרונות הולמים בעבודה, שילוב הותיקים במערכת הקיבוצית, תרבות הפנאי של הותיק, האם קיימת בעיית ותיקים שבניהם עזבו?

חוג למשק וכלכלה - מבנה המשק, חיפוש תעשייה, עבודה ותעסוקה, הוספת כוח אדם, קליטת גרעין, השלמה, וכד'.

חוג חינוך - כיתות יסוד, לינה משפחתית, עבודת המטפלת.

חוג לצעירים - קליטת חוזרי צבא, השתלבות ופעילות הצעירים בקיבוץ.

נתונים של הקיבוץ, לפי סיכומי תשמ"א

סה"כ חברים - 380, חיילים - 20, ילדים - 166, סה"כ עובדים - 437.

התפלגות חברי הקיבוץ לפי הגילים:

מעל 70	15	חברים	שזה 3.7%
60-69	120	"	" 59.0%
50-59	30	"	" 11.5%
40-49	42	"	" 10.5%
30-39	82	"	" 20.5%
20-29	67	"	" 16.8%
18-20	28	"	" 7.0%

המבנה הדמוגרפי של הקיבוץ מצביע על חוסר של שכבת גיל, שאמורה הייתה להיות החוליה המקשרת בין דור המייסדים לבין בני הקיבוץ הבוגרים. המחסור הזה מורגש היטב הן מבחינה חברתית והן מבחינה משקית. הרכב כוח העבודה: חברים - 86.8%, מוסד - 2.3%, הורים - 0.8%, מתנדבים - 8.0%, גרעינים - 1.8%, שכירים - 0.2%.

ימי עבודה בפועל לחבר לשנה - 200.6, ימי שבת - 96.2. של כל העובדים - בייצור - 51.5%, בהשקעות - 2.2%, קיבוץ ארצי - 5.8%, שירות לילדים - 16.3%, שירות לבוגרים - 22%, מילואים - 2.0%. נתונים על עזיבת בנים והצטרפות בנים: הבנים הבוגרים של כפר מנחם ילידי 1934. סה"כ בני קיבוץ עד ילידי 1959 הם 247, מהם נשארו בקיבוץ 110 שזה 45%. 27 עברו לקיבוצים אחרים, שזה 11%. 102 עזבו, שזה 44%, מהם 23 לחו"ל. בשנת תשמ"א עזבו 10 בנים, מהם 5 לחו"ל.

מבנה המשק (לפי יוסלה, רכז המשק)

הענף	% מי"ע	% מהתרומה	הענף	% מי"ע	% מהתרומה
פלחה	5	6-9	שלחין	10	25-28
פרדס	7-8	1.5-3.5	רפת	6	6
לולים	16	20-30	מתכת	18	22-24
קרמיקה	16-17	5-7			

לאחר הדו"ח של יוסלה מסרו סקירות על פעולתן ובעיותיהן ועדות עבודה, חברים, קשישים, חינוך, השתלמות וועדת מינויים.

מועצת התרבות של הקב"א. הצירים למועצה היו אביהו, יוסי שרון, שמעון ק., שושנה סעידי ופרניה. בדו"ח מהמועצה הצירים מסרו רשמיהם וציינו בעיקר דברי אבא קובנר, יהודה באואר והסופר ס. יזהר, שהשתתף כאורח מוזמן ע"י התנועה.

את העלון מיום 5.2.82 פותחת המערכת במילים אלו: "...כך אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: '...בני, מה אני מבקש מכם? איני מבקש אלא שתהיו אוהבים זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה'..."

בשבועות האחרונים עוסקים חברי קיבוצנו בשיחה ובשיח במסגרות שונות, בפגישות עם חברי המחלקות בקיבוץ הארצי ובסדנאות. הרבה הרבה מדברים על האי-נחת הקיימת היום בקיבוץ. בפגישות אלה חוזרים ומעלים את זיכרונות העבר, מדברים בדאגה על העתיד, אבל מעט מאוד דגש ומעט מאוד תשומת לב להווה. ישנו רגע אחד בלבד אשר בו יכול כל אחד מאתנו לחוות דבר מה, וזהו הרגע הזה, עכשיו, ובכל זאת אנו מבזבזים זמן רב בעיסוק הכרוך בחוויות העבר או העתיד. הגשמתו המלא של העכשיו הוא לב-לבם של חיים משמעותיים. אנו חיים בתרבות המפחיתה בערכו של ההווה. חסוך למען העתיד! חשוב מה יהיה מחר! שקול את התוצאות. ההימנעות מן ההווה היא כמעט מחלה. אנחנו נמצאים במצב הדורש מאתנו להקריב את ההווה למען העתיד, וכשמגיע העתיד והופך להווה אנו משתמשים בו כדי להכין את העתיד, האושר והסיפוק. ההנאה הוא דבר השמור ליום המחרת ולכן הוא תמיד חומק מאתנו, וזהו אותו רגע שתמיד נמצא אתנו. אולי אם נעצור לרגע, נשתחרר לגמרי מן העבר שחלף ומן העתיד שיבוא בעתו, נסתכל ונראה, נקשיב ונשמע, נוכל אולי להרגיש טוב יותר".

באותו עלון כותב יואל: "במחקר אחד שערך אחי, דב דרום, במסגרת לימודי סוציולוגיה חברתית, הוא הגיע למסקנה שבמערכת הכוחות הפועלים בתוך הקיבוץ קיים מנגנון סמוי הדואג 'לחזרה לשיווי המשקל'. בכל פעם שהקיבוץ נמשך יתר על המידה אל אי-איזון בתחומי חיו, מעורר מנגנון זה 'נוגדנים' המחלישים ה'סטייה' ומשיבים את מהלך החיים למסלולו הישר, המוליך קדימה. והקיבוץ חוזר אל עצמו, אל תפקודו המאוזן.

יש לי הרושם שגם בתוכנו התעוררו לאחרונה מכניזמים כאלה הפועלים בכיוון של חזרה אל תפקוד בריא, התכוונות מחדש אל מסלול קיבוצי. הופיעו בשטח יוזמות שונות, מקוריות, התעורר גרעין של עשייה חדשה, לא פעם בידי חברים צעירים. בולטים בכל אלה שני האירועים המאורגנים יותר של הימים האחרונים: הביקור הבין מחלקתי, שנמשך יום שלם אחד מרוכז מאד, והסדנאות המתמשכות תקופה ארוכה יותר. בכל אלה מתגלה, בניגוד מוחלט להשמצה העצמית, החביבה עלינו כל כך, רצון כביר למעורבות ולפעילות מצד רבים רבים... בואו ונגבש בתוך התנופה החדשה, תוכנית של פעולה מעשית, גם בכיוון של הרחבת ההיכרויות, התקרבות הדדית, וגם בפעולות קבע רחבי היקף. תוכנית שתוכל להפעיל ולשתף כל חבר וחברה. בואו וננצל את עוצמת האנרגיה החברתית שנוצרה, מייד, לפני שתשכך ותדעך במרוצת שגרת הימים, ונתעל את זרימתה באפיקים של משימות קונסטרוקטיביות, משימות שיבנו לנו חברה טובה יותר, קיבוץ איתן יותר, וגם יעניק סיפוק וגאווה לכל העושים".

יואל דרום

ועדת חברים מודיעה על ארגון טיול למצרים.

בעלון מ-26.2.82 מודפסים כמה מאמרים הדנים על הפעילויות האחרונות של הקיבוץ, הסדנאות ובעיקר על הביקור הבין מחלקתי של הקב"א אצלנו, לא יאומן, שריכוז סביבו קרוב ל-300 חברים. יש דו"ח מפורט יותר מהשיחה המסכמת של הביקור, בה השתתפו למעלה מ-250 חברים. כל השאלות המציקות שלנו הועלו בה: כוח האדם, המצב הדמוגרפי, יחסי ותיקים-צעירים, בעיית הצעירים והעזיבות, חיפוש מפעל תעשייתי חדש, בעיות החינוך והלינה המשפחתית, ועוד. בשיחה השתתפו שלמה הבר ודן רודולף מהמחלקה לחברה, חיים לביא ממח'

החינוך, חיים שורר ממח' התעשייה, דב פלג ועליזה עמיר, מזכירי הקבה"א. נוסף לכל ההצעות שהועלו וההבטחות לעזור לנו, המשלחת שיבחה אותנו על פעילותנו הפוליטית, שהיא מהבולטות בקבה"א, וכן על הקבלה החמה של המשלחת. עליזה, המזכירה, ציינה את יציבותנו הכלכלית, המאפשרת לא לזנוח את הבעיות האחרות של הקיבוץ. מאתנו השתתפו בשיחה יואל דרום, נחום שור, יגאל ברק, אפרת פרנקל, יוסלה, חיים גולדברג ורוזקה. דב פלג סיכם את מסקנות הביקור. התעכב גם על הקשר בין בעלי התפקידים והקיבוץ, וטען שדמוקרטיה משקית מוטלת על ההנהגה המשקית ועליה להגשימה. צבי קרן הודה למשלחת בשם הקיבוץ וציין את חשיבותה. כמדי שנה התקיים אצלנו כנס אזורי של מגדלי הכותנה, לזכרם של עמרם ויוחנן. את דברי הקיבוץ על הבנים וברכה לכינוס הביא צבי קרן.

בשטח של חיפוש מפעל תעשייתי נוסף לקיבוץ, בהתאם להחלטות שלנו, הביאו אברהם סלע ושלומי גרבר הצעה של מדחסי קירור שקיבוץ עמיר התחיל להתעניין בו, בדק אותו והגיע למסקנה שזהו מפעל מבטיח, אך הקיבוץ החליט לא לאמץ אותו, בגלל אופציה אחרת, והקבה"א הציע אותו לנו. אחרי דיונים רבים בוועדת המשק, ובהשתתפותו של נציג עמיר, הוחלט בסופו של דבר לא לקבלו. משה סעידי מגיב על תוכן המסיבה בליל שישי, שהייתה מוקדשת לסיום הסדנאות. הוא מציין שהתוכן היחידי שהיה במסיבה היה הכיבוד, והוא יצא מתוסכל ממנה. לדעתו, בקיבוץ רב-גילי, באם לא מכינים מסיבה עם תוכן תרבותי, מוטב לא לקיימה.

שיח דור הביניים לאחר הביקור הבין-מחלקתי אצלנו (מעלון 26.3.82)

שלומי שקד: "שיחה מסוג זה שייכת לאופנה, אצלנו ובעוד מקומות, לנסות לגרד פצעים, לחטט וליצור בעיות יש-מאין. הבעיות ביחסי הדורות אינן חורגות מכל הקשור בפער הדורות. השדר שקיבלו חברי הקבה"א על ההרגשה, שכאילו נעשה פה עוול או 'הדחה כללית', איננו נכון ולא מעוגן במציאות. לגבי הצעירים ומבטם על השכבה שלנו, בהחלט יש השקפות חיים שונות, ושיחה אתם, כאשר הם הטיחו טענות, כאילו כל השכבה הזאת, שכבת הביניים, איננה תורמת לקיבוץ, ומחפשת רק הנוחיות, עברנו בית בית, משפחה משפחה, והתברר עד כמה טיעונים אלה בטעות יסודם. נחטא למטרה אם על זאת נבזבו אנרגיה. צריך ליזום וליצור הידברות עם כל השכבות ולא להתנצח על העבר ועל מי איננו עושה. אנו חייבים למצוא אתגרים פנימיים וחיצוניים, אשר סביבם הקיבוץ יוכל להתלכד. זה שלא פרצנו מוקדם יותר, בעניין חיפוש תעשייה נוספת, זה בהחלט מחדל שלנו. עצם העמידה במקום היא נסיגה. חיפוש תעשייה והתארגנות לקראת מבצע כזה בהחלט יכולים לתרום לשכבה ולקיבוץ כולו. היום אנו בדרך הנכונה לקראת פריצה כזו. בנושא החברתי יש לנו בעיה. הסדנאות והשיחות במסגרות שונות הן דבר בעתו, אך יש לחפש אתגרים ולהתמודד אתם. ייתכן וצריך לבדוק את המסגרות, לשנות ולחדש במקום שצריך. אתגרים כאלה יכולים להיות אימוץ קיבוץ צעיר, עבודה בשכונות, טיפול בגרעינים וכו'. מי שעושה איננו מתוסכל".

עמליה ישראל: "הדברים ששלומי אמר נראים לי כבריהה. פעילות כלפי חוץ איננה מביאה פתרון למצוקתו של הקיבוץ. עלינו לבדוק תחילה את עצמנו מבפנים. השאלה מה לעשות, איך ובשביל מה. בעניין הקליטה, עלינו לבדוק אם זו הדרך הנכונה שבה אנו הולכים. רעות רבות אצלנו נובעות מכך שהדברים אינם נעשים ביסודיות מספקת. הכל איכשהו מסתדר ברגע האחרון. סגנון זה גורר אחריו התייחסות לא רצינית של החברים לכל אתגר או נושא אשר בטיפולו של קיבוצנו".

יעקב סלע: "אמנם יש הרגשה לא טובה, אך תרגילים 'מורליים' למיניהם אינם עוזרים, לא בעבר ולא בעתיד. למעשה אנו מאמינים בדרך אחת, אך הולכים בנתיב שונה. השאלה האם אצלנו אפשר לדבר על נושאים עדינים, כגון רכוש פרטי, כסף וכדומה, בלי לעלות על מוקשים" (כאן הוזכר המאמר ב"השבוע" על חבר מהעוגן). "בפרדס אני רואה את הכלל ולא את היוצא מהכלל. יש עוד ענפים שחרב הפירוק והחיסול תלויה מעליהם. גם מאתגר התעשייה אני חושש, מהסיבה שברגע שנגיע לביצוע, לסימון שמות, נעמוד בפני סימני שאלה רבים. צריך לעשות חשבון נפש, אולי שגינו בכמה החלטות יסוד בעבר, כגון שנת חופש".

דודקה: "הבעיה המרכזית - אדישות לנעשה בקיבוץ. אשר לקליטה, אינני מקבל שבהינף אחד יגידו שלא נעשה כלום, כשאנשי הועדה משקיעים ימים ולילות. האם שאלנו את עצמנו כמה אנו, חברי קיבוץ, עשינו למען אלה שקלטנו, באירוח, בהזמנה, בנתינת הרגשה שאכן זה ביתם? ולגבי האתגר של הדרכת גרעין, הרי לכולנו ידוע כמה מסובך וקשה למצוא מדריכים. אנו חייבים לעשות מאמצים ולהגביר קליטת משפחות".

אמנון דוידוב: "יש סכנה בקיום דיונים חברתיים כאלה. המארגנים והיוזמים צריכים לקחת בחשבון ולקבל אחריות לתוצאות. המערכה החברתית איננה מתפקדת שנים. יש בעיות באיוש ובנורמות. צריך ליצור מצב שבו הפרט ירגיש שיוכל לתרום ולהשפיע על המערכת. לחפש פתרון קרדינלי לשינוי המערכת. אנשים אינם מוכנים להיות על הערכים שעליהם מושתת הקיבוץ. המערכת צריכה לתת תגמולים לאלה שמשקיעים יותר. לא תגמולים כספיים או חומרים, אלא תגמולי השכלה, קידום והתפתחות אישית. יש הרגשה שהפריפריה קובעת את ההווה החברתית".

נחום שור: "אני מודאג מהצורה שבה אנו מציגים את עצמנו כלפי חוץ וכלפי פנים. התיאור הלא נכון, לדעתי, מהווה השפעה על הרגשתנו. אמנם המצב איננו טוב, אך מכאן ועד להגזמה המתארת כל דבר בצבעים קודרים ושליליים, המרחק רב. הפורום היושב פה הוא אכן פעיל, אולי לא מספיק, וייתכן שיש פרטים שאינם תורמים די, אך כללית הוא בהחלט פעיל. אנו צריכים לאתר את הבעיות הכאובות ובהן לטפל. לדעתי, חוסר הפעילות התרבותית היא אולי הקשה מכולן. אני מתנגד באופן מוחלט לדבריו של אמנון בנושא התגמולים. דברים אלה משנים תכלית שינוי את פני הקיבוץ! עלינו להמשיך בסדנאות וכן להדגיש את הנושאים הרעיוניים. יש לנו בהחלט משבר ערכים".

יהודית אפרתי: "לאחר שעברתי על כל הפרוטוקולים שנכתבו לאחר הביקור הבין מחלקתי, מסתבר שהבעיה המרכזית המבצבצת אצל כל הדוברים, בוואריאציות שונות, היא חוסר האמונה והאמון ביכולת של עצמנו. גם בעיות דמוגרפיות עלו בכל החוגים. לדעתי ישנם שלושה כיווני פתרון: א. קליטה מסיבית של אנשים ברמה גבוהה, כלומר להביא בבת אחת מספר גדול של משפחות, וזה כמובן, מחייב התארגנות שלנו, כולל הדרכה צמודה. ב. פעילות חברתית רצופה, ולא הברקות חד-פעמיות. ג. צריך לראות הדברים נכוחה, כלומר לא לצפות מעצמנו דברים שכיום איננו מסוגלים לבצע ולא לזרוק כל מחדל על המזכירות, לא 'לזרוק את המפתחות' כל שני וחמישי. כל הרוצה לחיות פה, יעשה מה שביכולתו, ולא יבוא בטענות אל המזכירות או הממסד".

שלמה חבר (המחלקה לחברה של הקבה"א): "אין אלה דברי סיכום אלא השתלכות בשיחה. הנושא של 'זריקת הותיקים' עלה במקרה, אך היה דומיננטי בשיחה איתם. לשכבה שלכם יש בעיה עם זה, היות והם באמת נפגעו. גם התדמית שלכם בעיקר היא של שכבה נהנתנית, הבורחת החוצה לפעילות ולעבודות חוץ גם אם הדברים בפועל אינם נכונים עובדתית בשטח, ואת זה בדקתי. צריך לשוחח על בעיות אלה וליישר את ההדורים כדי למנוע מצב של 'חשבונות' בין השכבות. לדברי אמנון, נושא זה איננו חדש. רעיונות על תגמולים עולים מדי פעם לפעם, אבל צריך

להגדיר. מה שאתה מציע איננו קיבוץ, ועלינו לדעת לאן פנינו מועדות. כיום, להיות מזכיר זה, לדעתי, יותר קשה מאשר להיות רכז משק, גזבר או כל תפקיד אחר. ואיזו הכשרה אנו נותנים למזכירים לעומת זאת שמקבלים בעלי התפקידים הכלכליים? אנו לא מכשירים כראוי תפקידים חברתיים. בעיות הקליטה עולות ברוב הקיבוצים. רוצים לקלוט, אבל מאמץ בכיוון זה מצד החברים, כמעט שלא עושים. הבעיות אינן של הנקלטים, הן שלנו. לדברי יענקל'ה, מדבריו נשמע שאנו לא שלמים עם חיינו בקיבוץ, וכאשר אדם איננו שלם עם עצמו ועם דרכו, קשה לו לתפקד ולהיות מעורב. בסך הכל כולנו מחפשים טעם לחיינו בקיבוץ, אבל קשה מאד למצוא. המשבר איננו בתרבות הצוותא, אלא בצוותא עצמה. כאשר אנו מדברים על ירידה מהארץ, אינני בטוח שזה בגללנו. זהו בהחלט דור אחר עם מושגים אחרים. השאלות שהצעירים שואלים היום הן שאלות קיומיות. צריך לבדוק מה עשינו ומה עושים כדי לתת תשובות".

עזרא רבין (רכז מחלקת הכלכלה של הקבה"א): "גם לי הרגשה שיש הצגה לא מאוזנת של הדברים. המערכת שלנו מאד דינמית, מתקדמת בדרך התלבטות לפתרון בעיות יום-יום. בנוגע לתעשייה, אופייני לקיבוצים שזו תעשייה ותיקה מאד וקשה לקיבוץ לפרוץ למשהו מודרני יותר. אולי נוצרת מנטליות כזו שלא אפשרה פריצה, כיוון שבשנים עברו נתן המפעל התעשייתי שלכם פרנסה טובה וכן תעסוקה טובה. בנושא זה יש חשיבות גדולה לשכבה שלכם. אשר לשיחת הקיבוץ, בהחלט מצפים שההשתתפות תהיה מסיבית. עם כל מגרעותיה אין לנו תשובה טובה יותר לצורת חיינו. לשיחת הקיבוץ יש השלכות להווה ולעתיד גם יחד. אם אין די אינפורמציה, צריך לדרוש אותה. גם הצעירים בוחנים התנהגות השכבה הזו ביחסם לשיחת הקיבוץ".

חיה רן: "התגמול היחיד הוא בעצם העשייה לטובת החברה שבה אני חיה ורק זה בונה אותי. זהו התגמול החשוב. התסכול של ותיקים רבים נובע מכך שהפסיקו לעשות, ולא שלא נתנו להם. צריך למצוא דרך שיצאו מכך וישונו לפעול, ורק כך אפשר לצאת מהמלכוד בו הם נתונים. לגבי הקליטה, יש רושם שהציבור איננו מעונין לקלוט. הדרישות שלנו מהנקלטים הן כאלה, שמעצמנו לא דרשנו אף פעם, וקשה להם לעמוד בהן".

צבי קרן (המזכיר) מסכם: "אלה הם, בקווים כלליים, הדברים שנאמרו בשיחה חופשית, שכל מטרתה לא הייתה בהחלטות, אלא בחילופי דעות. דברים רבים ישמשו, בלי ספק, נר לרגלי המזכירות והועדות השונות, על מנת שלא יישארו בבחינת 'קול קורא במדבר'. עם זאת אין לראות בפגישה הזאת מעין 'שחרור לחץ' בצורה של דברת מורליסטית, שהרי כבר שגם עשייה גדולה או קטנה, טוב שתהיה הידברות סביבה. לפנינו עוד מספר פגישות. נצטרך גם לסכם את הסדנאות ולבדוק האם גם הן רק 'חלפו על ידינו' או שאפשר לנצלן כמנוף להתעוררות חברתית, שבעקבותיה יבואו גם מעשים".

בעלון מ7.4.82 - מפרסם העלון ברכה זו:

"שאו ברכה - רחל'ה ואברהם'ל, מיירים, מוטי, ומתס, במלאת חמישים שנה לעלייתכם ארצה (יחד עם חיימקה ז"ל) - ראשוני קיבוץ 'כרית' בארץ-ישראל. שאו ברכת יובל, מאת כולנו, ותיקים וצעירים גם יחד".
באותו עלון, בדו"ח בענייני חינוך אנו מוצאים פיסקה זו: ...כולנו מודעים להתדרדרות המסוכנת שחלה בשנים האחרונות בחברה הישראלית, וכולנו כואבים את ההשפעות השליליות על הבנים. אסור לנו לעמוד חסרי אונים נוכח תופעות של עזיבה גדולה מהקיבוץ, ואף ירידה מהארץ.

מסיכומי העבודה של תשמ"א:

במערך העבודה הכללי של הקיבוץ בולטת היציבות. זה כ-3 שנים אין חלים שינויים, לא במספר החברים, כ-380, ולא במספר העובדים, כ-437. גם היחס בין עבודת החברים ועבודות יתר חלקי האוכלוסייה די קבוע - 37%. מקודם הגענו גם ל-90%. גם העבודה בפועל וגם העבודה בתמורה יציבה: 201 י"ע לחבר בפועל, 108 י"ע לחבר בתמורה. עפ"י סיכומי הקבה"א באותה קבוצה אנחנו מתחת לממוצע בי"ע בפועל ובתמורה ומעל לממוצע בי"ע בשבת. בשנים הקודמות המצב היה הפוך. יש לזכור את המצב הדמוגרפי שלנו ואחוזו הותיקים.

תנועת האוכלוסייה בתשמ"א: נוספו 35, עזבו 17, נפטרו 4, יצאו לצבא 11, בין העוזבים - 10 בנים ובנות, 7 חברים ומועמדים. דמוגרפיה ל-1.82: 152 חברים מעל 60, 80 חברים בין 40-60, 169 חברים, כולל צבא, בין 19-40. אך מתוך שכבת הביניים הגיל 40-55 כמעט נעלם (רק 3 חברים), בגיל 45-50 רק 27 חברים ובגיל 45-40 יש לנו 29 חברים... לפי התמחיר.

בעלון זה ישנה גם רשימה של הלל ברוידא ז"ל על הגטו בגרודנה בה הוא חי, בתנאים איומים, עד למשלוח יהודי הגטו לטרבלינקה, למחנה ההשמדה, והוא ביניהם. אך הוא הצליח לקפוץ מהרכבת ולהסתתר בבור אצל איכר פולני שהכיר, וכך ניצל, והגיע לקיבוץ שלנו, עם אשתו וילדיו, בו חיה משפחתו של אחיו.

באותו עלון מתפרסמת גם קריאתה של דליה ג. בשם "התנועה לעצירת העקירה", והכוונה לא לעקור את הפרדס, ששיחת הקיבוץ החליטה על כך. בצורה נרגשת היא כותבת על הקשר בין האדם ואדמתו, ומסכמת: "...אני עדיין מאמינה שהתרחקות האדם מאדמתו היה אחד הגורמים למכאובי הדור... הקטיף וכמוהו עישוב הכותנה הם מהמעשים המופלאים של השנה... העבודה העצמית ביחד, ללא שכירים, הייתה חוויה חברתית נפלאה... הריח המשכר של הטבע... לעומת כל זה עקירת הפרדס יכניס את החברים עוד יותר עמוק לחדריהם...". בשם כל זה היא מבקשת לשקול, עוד פעם, את ההחלטה לעקור את הפרדס.

באותו עלון יזהר ויגאל מספרים על מועצת גיל הנעורים העומדת להתקיים בימים אלה. המועצה תדון במעורבות בני הקיבוצים בחברה הישראלית, הקבוצה החינוכית בקן, חברת הנעורים והקן הקיבוצי, החינוך הרעיוני.

בעלון זה מוסרים שמתנהל מו"מ עם "אגד" על הכנסת כרטיסי נסיעה לחברים לכל קווי "אגד" בארץ בתשלום גלובלי. אכן המו"מ נגמר בהצלחה, ועד היום החברים משתמשים בכרטיסי "אגד" לנסיעותיהם השונות בכל רחבי הארץ.

יום הילד

לקראת יום הילד, שהתקיים במאי 1982 והיה מוצלח מאד, הוציא הקיבוץ חוברת מיוחדת, ולמעשה היה זה עלון מיוחד המוקדש לילדים. במערכת למטרה זו היו החברים עמליה ישראל, אביהו, אסתר יוגב ויואל דרום.

לאחר דברי הקדמה של המערכת לילדים, אביהו, כהרגלו הטוב, כתב שיר לכבוד הילדים בשם "תעודת זהות". לאחר מכן באה סקירה על כל המחלקות, החל מהתינוקות וגמור בכיתה ח', קבוצת ערבה. משה דומב מספר על הרפתקה אחת של הילדים בשם "הרגליים הסרבניות". בלה כספי מספרת על "הגג המעופף". שרקה שלו מתארת טיול של גיא עם אביו בשדות הכותנה. משה לביא מזכיר לילדים על אשל שהיה ועל אשל שנשאר, אך גם הוא כבר איננו. משה ישראל, כמומחה לאמנות, מתאר את שני הפסלים שנחקה יצר, והם קישטו את שער הכניסה לקיבוץ, פסל אחד המתאר חלוץ סוקל את שדהו והשני זורע בו (אגב, הפסלים האלה קיימים עד היום, על השער המשחזר את "חומה ומגדל", הנמצאים ע"י המוזיאון שלנו). ושוב שיר של אביהו על ענבל העצובה, ולאחר מכן סיפורו של

אמציה על "הרפתקאות השביעייה הסודית". בסופה של החוברת תשבץ וחידות לילדים מאת יואל דרום. חוברת יפה, מלאת צילומים מכל מחלקה.

לקראת ועידת מפ"ם, הועדה הפוליטית מודיעה: הבירורים הרעיוניים לקראת הועידה יתקיימו אצלנו בשלושה מקומות - בחדר האוכל עם יאיר צבן, במועדון לחבר עם אריה יפה, ובכיתה של חברת הנוער עם גדי יציב. ועדת כוח אדם. המזכירות מתלבטת כבר זמן רב בנושא זה. הניסיונות שנעשו עד כה לא הצליחו. כעת אברהם טפלר התנדב לרכז את הועדה, באם יימצאו עוד מספר חברים שיעבדו אתו. המזכירות דנה עם אברהם טפלר על רעיונותיו, החליטה לשוחח עם עוד מספר חברים בקיבוץ וכן עם דב פלג בקבה"א ולהביא שוב פעם את כל העניין לשיחת קיבוץ.

שיחות קיבוץ. באחת השיחות נדון ערעורה של דליה ג. על עקירת הפרדס. לדעתה, עקירת הפרדס מסמלת עקירה של ערכי קיבוץ אחרים ויש לעצור את העקירה שכבר החלה. הוויכוח היה ארוך ורציני. יוסלה, רכז המשק, וכן ליאו, היחידי שנשאר מהצוות של ריכוז הפרדס, הסבירו שאין ברירה, שבלי צוות אי אפשר לקיים את הפרדס. אי אפשר לקיימו רק מגיוסי חברים, שגם אותם קשה לבצע, וכמו כן הפרדס לא רנטבילי וגורם לנו הפסדים. למרות כל ההסברים השיחה החליטה לקבל את הערעור ב-34 קולות נגד 28. בשיחה נוספת היה ערעור על ההחלטה, ובסופו של דבר המציאות קבעה והפרדס נעקר כולו.

בשיחה אחרת היה דיון לקראת מועצת הקבה"א על גיל הנעורים, וכן התקיים דיון נוסף במועדון לחבר של הורים וחניכים. המועצה צריכה לדון על גיל הנעורים, בחינות הבגרות, חינוך רעיוני, הקן בקיבוץ ועוד. מערכת העלון, קצת בסרקזם ואירוניה, במסגרת מיוחדת, כותבת שהיא בלשה וחקרה מי הם הצירים למועצה הזו, וסוף סוף גילתה שהם יגאל ק., נחום ש., רות יערי, אריה בן דוד וצבי קרן. בירור קשה בין מזכירות הקיבוץ ובין דב פלג, מזכיר הקבה"א, על פעילותו של יחיעם יוגלי בתנועה. יחיעם היה מועמד להחליף את יוסלה בריכוז המשק, ואכן לאחר ויכוח ממושך עם התנועה, וחילוקי דעות במזכירות, יחיעם נשאר בקיבוץ ונבחר לריכוז המשק.

בעלון 4.6.82 - נמסר מדיוני המזכירות על בירורים קשים עם חברים בענייני עבודה: אי-ציות לסידור עבודה, סירוב במילוי חובת התורנויות, וכד'.

פנייה להפקה טלוויזיונית. מהטלוויזיה, מחלקת הדרמה, פנו אלינו להפיק כאן מחזה הדין בחינוך בקיבוץ, עם דגש על הלינה המשפחתית. לאחר התייעצות ובחינת המחזה, שנכתב ע"י מתנדבת שהייתה לפני 15 שנה בקיבוץ, למשך חצי שנה, הוחלט לדחות את הפנייה הספציפית בגלל תוכנו הדל של המחזה והבאת הדברים בו באור בלתי אמין. משה ישראל מעלה זיכרונות, בשם "אשל, שדות וציפורים", וכך הוא כותב בהתחלה: "האשל שליך חדר האוכל כרע ונפל. תוך צער על היעלמו נזכרתי בעוד פרקים מתולדות חייו של העץ: את יום העברתו שלו ושל אחיו מתחומה של באר א' זוכר אני, ולעיני רוחי מופיע גוש ענק, עטוף היטב, המועבר ע"י טרקטור אל מקומו החדש, להכות שם שורשים חדשים. מי שהעתיק את העץ מסביבת הבאר אל מרכז גבעת הקיבוץ היה חנן שטרסבורגר (אחיו של ברוך) ז"ל, איש העבודה המובהק...". להלן משה מוסיף סיפור, שבאזור הבאר הוא גידל מספוא לרפת, והצפורים שהיו מתכנסים בלילה על עצי האשל, בבוקר היו אוכלים את זרעי התלתן, ורק בגיוס טוטלי של חברי

הקיבוץ ובעיקר ילדי הקיבוץ, בעזרת מכות על פחי נפט, הצליחו לגרש, לא בהצלחה מלאה, את הציפורים מעל זרעי התלתן, ולאפשר לגדל את המספוא לרפת.

פרצה מלחמת לבנון. רבים מחברינו גויסו למלחמה, אך הקיבוץ עשה מאמצים רבים שהמשק לא ייפגע או לפחות בצורה מינימלית. מי שנשאר התגייס לעזור ככל שנדרש, ושוב הקיבוץ הוכיח את כושר עמידתו בשעת חירום וגמישותו הארגונית והחברתית, כשרוב החברים שלם עם דרכו. בתקופת המלחמה בלבנון, הקצרה יחסית, לא יצא העלון, ובמקומו הופיעו 5 דפי קשר שיואל דרום הוציא לחיילים בחזית ולחברים בבית. רק ב-25.6.82 מופיע העלון במתכונתו הקודמת ובדפו הראשון עמליה י. מביאה את הדברים הבאים: "אומרים המלחמה נגמרה... האם זו קביעת עובדה, הטלת ספק או הבעת משאלה? הרגשות כה מעורבים, כאלה שמשאירים אותך בתחושה בלתי ברורה של חרדה מהולה בצפייה והתרגשות... אני מרגישה שאין הרבה מה לומר ולכתוב, המילים ייראו משומשות מדי, לכן אצטט מדבריו של יהושע סובול:

זה לא הזמן לצחוק,

זה לא הזמן לכתוב מה שחושבים,

זה לא הזמן לחשוב מה שכותבים,

זה לא הזמן לומר את האמת,

זה לא הזמן לזכור את העובדות,

זה לא הזמן לחשוב,

זה לא הזמן לכתוב,

זה לא הזמן לומר,

זה לא הזמן...".

(הערת העורך: כידוע, מפ"ם התנגדה למלחמת לבנון בצורה שניהלו אותה אריק שרון ורפאל איתן וכל הימין שתמך בהם)

יוסף פינק נפצע במלחמה בחזה, אך לאחר טיפול מסור בבית החולים רמב"ם יצא בשלום מהפציעה. חולקו 40 מזגני אוויר לשכבת הותיקים.

הוחלט לקנות 4 טלוויזיות צבעוניות, כדי לאפשר לצפות במשחקי הספורט של המונדיאל 82.

חיים ל. כותב דברי הערכה לספרה של ליוקה "מכתבים לחגי".

דוד עמיר ז"ל, שהיה מהנדס מעולה, ונוסף לכך היה גם בקיא במקורות היהדות, בלשון העברית, בתלמוד ומשניות, היה מביא חידושי לשון בעלוני הקיבוץ. בין החידושים הרבים שלו, נציין אחד שהביא בעלון מ-25.6.82. הוא מצא שהמילה האיסכלה הנזכרת בתלמוד, פירושה הגריל הידוע שלנו...

"צפית": בעלון של המוסד אנו למדים ש"צפית" הוא המוסד הגדול ביותר בקבה"א, ומונה 450 תלמידים, כולל "שריגים" וחברות נוער הלומדים בו.

בעלון מ-9.7.82 מובאים פתגמי חסידים (כנראה מפי דוד עמיר ז"ל), שנראים לנו ראויים להביאם גם פה: על הונאת וגניבת דעת: את הבורא - אי אפשר לרמות, את החכם - קשה לרמות, קהל אין לרמות - אין קהל שוטה,

לרמות ייתכן רק את עצמו ומה חכמה יש כאן? לרמות את השוטה. לא כל המתרגש הוא בעל רגש. חזקה על הגנב שאינו גונב אלא מה שחסר לו. הרוצה לגנוב דעת הבריות אינו אלא חסר דעת.

המזכירות דנה בהצעה של משה דומב וצבי כ. להקים אנדרטה בכניסה לבית הקברות שלנו לזכר משפחות חברים שלנו, מקרבה ראשונה, שנספו בשואה ואין להם קבר. אכן, אחרי ויכוחים ומאמצים רבים, ומסירתו של משה דומב להגשמת הרעיון הזה, ובתכנונו של משה סעידי, הוקמה אנדרטה כזו, מרשימה ומכובדת, עם טבלאות לכל משפחה, והמקום הזה נהפך גם לכנס הקיבוץ, כל שנה, להתייחדות ביום הזיכרון לשואה.

עמליה ישראל מעלה הרהורים לנחיצותו של העלון, היות והיא נתקלת באי-רצון מהמוסדות לספק אינפורמציה וכן אדישות חברים לכתיבה או תגובות בו. "והרי מתהלכות שמועות רבות בחצרו של הקיבוץ, ואין איש או מוסד אשר יבהיר או יספר לקיבוץ כולו". והיא מסיימת רשימתה: "...ואני שואלת את עצמי: מה קורה לדמוקרטיה הקיבוצית? האם עובר עלינו תהליך הדומה לזה הקורה בארץ כולה? ריכוזיות יתר, צנטרליזציה גוברת והולכת, של אחריות וסמכות בכל השטחים בידי אנשים מעטים ביותר, במקום שיתוף רובו הגדול במתרחש? ... האם העלון הוא במה למימוש' של העורך?..."

אוטובוס מלא חברים ונוער שלנו השתתף במוצאי שבת שעברה בהפגנת ענק של "שלום עכשיו" בתל אביב. וכן יצאו חברים להפגין נגד המדיניות הלא שפויה של הממשלה בעניין לבנון מול ביתו של ראש הממשלה. במועדון לחבר הוענקה השבוע, בטקס צנוע, חנוכיה מפוארת, מעשה ידיו של מיירים ברעם, לפרנקי בראון, ידיד כפר מנחם, מהאיגוד המקצועי בארה"ב, "דיסטריקט 65" בניו-יורק.

(הערת העורך: מיירים שלנו, לאחר נפילת בנו גבריאל, שנולד בחנוכה, במלחמת יום-הכיפורים, נהפך מאומן-מסגר לאמן יצירתי בבניית חנוכיות רבות, בנושאים שונים הקשורים לגבריק. חנוכיות מפוארות, ששמן יצא לרחבי הארץ, ואף לארצות חוץ, כשצוותי טלוויזיה שונים באים לצלם אותם. גם אלבום מצולם יצא בדפוס, ולאחרונה, בתיווכו של אמציה, נשיא ארה"ב קלינטון קיבל כמתנה חנוכיה כזאת, ובחנוכה הדליק בה את הנר הראשון כמחווה לעם היהודי בחגו.

פרנקי בראון היה פעם חבר שלנו, אך בשובו לארצות הברית נהפך לסגן הנשיא של אחד האיגודים המקצועיים הגדולים של ארצות הברית, "דיסטריקט 65", וקשר את האיגוד עם קיבוצנו. נוצרו קשרי ידידות רבים וגם עזרה כספית נדיבה לפרוייקטים חינוכיים ותרבותיים, וביניהם "בית הבנים").

גרעין "מגל", שהיה אצלנו, יצא לאזרח את מקום ההתיישבות החדש "חריש", על יד קיבוץ מענית. יעל מהגרעין מתארת את חייהם במקום החדש.

מפעל המדחסים לקירור. בקיבוץ הייתה דעה ברורה ונחרצת שלקראת עתידנו הכלכלי והמשקי עלינו למצוא מפעל תעשייתי נוסף. השקענו מאמצים רבים בחיפוש מפעל כזה שיתאים לנו, ואף לארגונינו הגענו לבדוק הצעת ייצור "אנזימים" אצלנו. לאחר דיונים רבים וחילוקי דעות החלטנו לא לקבל את ההצעה. לבסוף נאחזנו בהצעה של מדחסים לקירור, שהוצע לקיבוץ עמיר, והבודק מטעמו המליץ לפנינו בשכנוע רב לקבל את ההצעה. השקענו כסף רב ונסיעות לארצות שונות, והייתה נטייה רבה לקבל את ההצעה. אך לבסוף, לאחר שהתברר שהתעשייה בארץ בשטח הקירור לא תהיה מוכנה לקבל מאתנו את המוצר, הוחלט לא לקבל את ההצעה.

יצא אלבום "הקיבוץ", בהקדמה של נתן שחם ויגאל אלון ז"ל. אך עיקר יופיו נובע מצילומיו של חברנו דוד פרלמוטר ז"ל. כמחצית מהצילומים הם שלו, ואנו מוצאים בהם הרבה מאד מחיי כפר מנחם. בהקדמה כותב נתן

שחם: "קיבוץ הוא מקום שחיים בו בני אדם, לא מלאכים, לא גיבורים, ואפשר שכאן גדולתו... אך הוא שונה מכל צורת חיים אחרת. הוא מציג אתגר. הוא מעמיד שאלה על יחסי אנוש מחוצה לו. הוא מציע דוגמה למי שמאמין בקדמה, תכנון, ארגון חיים, צדק, דוגמה שאינה נעדרת פגמים, ואעפ"י כן עובדת חיים. ארבעה דורות של יהודים על כברת ארץ אחת... ספר זה, מכל מקום, ידון בקיבוץ במקום שחיים בו בני אדם - ומה שאינו בר אמירה או נשמת מהכתב - יגידו התמונות, הצדות את הרגע, ומעניקות לו חיים ארוכים..."

נחום שור, רכז הקרמיקה, מוסר שבזמן מלחמת לבנון ירדה מאד המכירה של מוצרי הקרמיקה, והעניין הדחוף הוא למצוא משווק מתאים, והוא תובע את מנחם כמשווק. כמו כן הוא מודיע שהתחילו לבנות את האגף הארכיטקטוני של מפעל הקרמיקה.

ועדת כוח האדם. אברהם טפלר, מרכז ועדת כוח האדם, מציג את תוכניתו בעלון, בהסתמכו על דברי דב פלג, בזמן ביקורו אצלנו, כהנחת יסוד לעבודתה: "...אנו עוסקים כאן בתחום המרכזי והחשוב ביותר של הקיבוץ - האדם, חבר הקיבוץ, ומתוך מגוון החיים - בקטע הגדול ביותר מבחינה כמותית ולרוב גם החיוני ביותר לו - התעסוקה..."

נחום שור מבקר את ההחלטה לפזר שיחת הקיבוץ בגלל מיעוט משתתפים, וכמה וכמה נימוקים אתו. אוכמה מסכמת את ימי החופש של הילדים. על דעת כל המדריכים, המורים והמטפלות הוחלט שהחופש של הילדים צריך להתנהל במסגרת, ואכן הוכח כי דרך זו הייתה נכונה והילדים נהנו מאד, כולל הקייטנה המשותפת עם ילדי יקום. אוכמה מברכת את כל המסייעים להצלחת החופש, והיו רבים שעזרו, וכן משבחת את רעיון השותפות עם יקום בקייטנה שהוסיפה הרבה לשני הצדדים. כן מאחלת שנת לימודים מוצלחת לשנת הלימודים החדשה.

שושנה סעידי, מועדת התרבות, מציגה את פעולות החודש של הועדה ומתעכבת במיוחד על ההופעה של "לטעמי", תוכנית בה מציג חבר אחד כמה וכמה קטעים משטחי התרבות שהוא אוהב והם ל"טעמו". היא קוראת לעוד חברים או משפחות ללכת בעקבות רעיון זה, המאפשר להכיר טוב יותר את חברינו שחיים אתנו. הועדה הפוליטית מודיעה שועידת מפ"ם, שהייתה צריכה להתקיים אצלנו, נדחתה לנובמבר בגלל מלחמת לבנון, ותתקיים בתל אביב. ידונו בה על מלחמת לבנון ועל המערך.

התקבל מכתב תודה חם מאד לקיבוץ, על האירוח היוצא מהכלל של קבוצת צעירים מארצות הברית, על שם מרדכי אנילביץ'. בהזדמנות זו כדאי לציין שעלוני הקיבוץ מלאים במכתבי תודה דומים, על אירוח קבוצות שונות וקייטנות לילדי מצוקה, ושמו של קיבוצנו התפרסם כמארח מצטיין.

צבי קרון, לקראת השנה החדשה, מסכם שנתיים של פעילותו בהרהורים שונים על תפקידו והבעיות הרבות שמזכיר נתקל בהם. נביא קטע מדבריו: "...הקשיים העיקריים שבהם אני רואה שהקיבוץ מתלבט בהם הם הניתוק בין החבר לחברה. רבים מדי נסוגים לד' אמות ביתם ועוברים למחנה הפסיבי. מעבר לבעיה הנוצרת, כשמעטים מדי מוכנים לקחת על עצמם, והם נתונים לשחיקה רבה וגוברת. לדעתי, לגבי הנסוגים אל הצל, יש יותר מקורטוב של החמצה. בחברה כמו שלנו - הנתינה היא השכר, שמפצה יותר מכל תגמול. אין שום צורך לדהור מתפקיד לתפקיד, או לשבת בכמה ועדות בעת ובעונה אחת, אך גם לא להפך. ושוב, איבדנו באיזה מקום את ההנאה ביצירה משותפת".

המערכת מראיינת את יוסלה, עם גמר תפקידו כרכז משק, ומבקשת שיעריך את שנת 1982 מבחינה משקית, וכן התחזית לשנה הבאה. יוסלה מציין ששנת 1982 הייתה שנה משקית טובה. כמעט כל הענפים גמרו ברווח ניכר וכן המשק כולו. הוא מעריך שהתרומה לרווח והפחחות, לאחר כל ההוצאות, כולל מס הכנסה, תהיה כ-30 מיליון שקל של אז (בערך 10 מיליון כיום). בוצעו כמה פרויקטים חשובים, כגון הרחבת המאגר שיוכל לקלוט כ-700 אלף קוב

מים, ניסו לגדל 2 גידולים על שטח אחד, הרחיבו את המדגרה שתוכל לקלוט כ-90 מיליון ביצים. גם אפשרויות הפיטום גדלו. בצד הצרכני עובדים על הכנסות טלפונים לחדרי החברים, וכן מזגנים והמשך בניית השיכונים. בקיצור, המערכת מציינת, שלמרות עקירת הפרדס, יש במה להתפאר. אשר לשנה הבאה, יוסלה מאחל למרכז המשק הבא שני דברים: לטפח את הצד המקצועי של עובדי הענפים וכן מציאת מפעל תעשייתי שני, המתאים לנו ובעל סיכויים להצלחה כלכלית.

המוזיאון שלנו אירח כנס בין לאומי של הארגון "אינסיה", בו חילקו גם פרסים, וביניהם למשה ישראל שלנו, פרס על מפעל חיים בתחום החינוך לאמנות. יוחנן נדיר מברך את משה, בשם המוזיאון, על הישגיו הרבים.

נבחרה ועדה לתכנון חדרי חולים: נועם כרכז, גדי, אפרים, יענקל'ה ס. וחיים מ.

ניבה מור יצאה כמלווה חברתית לגרעין שלנו "מגל" בהיאחזות "חריש".

המזכירות אישרה לקבוע לוח זיכרון בבית הבנים למשפחת דוור, שתרמה סכום נכבד לבית הבנים. כמו כן אישרה המזכירות מימון ספר לילדים שכתבה ליזקה, והאיורים של אריה ג. זה יעלה בערך כ-10,000 שקל של הזמן שהוא (כיום זהו בערך 3,000).

עמליה ישראל מעלה הרהורים על תוכן חגי תשרי. היא מבליטה בחסרון של 2 דברים: אין תוכן רוחני-חינוכי, ולא דווקא מסורתי, וכן היעדרותם של צעירים רבים בשמחת החג ויצירתו.

במוסד "צפית" הרצה אברהם בורג, ובין היתר אמר: "...אני מרגיש יותר קרוב אליכם, מאשר לרב דרוקמן. המשותף ביני לבינו - שמירת שבת. המשותף ביני לביניכם - חיי אדם..."

יואל דרום כותב בעלון מ-1.10.82 את התרגשותו על השתתפות 180 חברי קיבוצו בהפגנת הענק של 400,000 איש בתל אביב, נגד הטבח בסברה ושתילה, ומלחמת לבנון בכלל.

באותו עלון נחום, באזכרה ביום-הכיפורים לבנינו שנפלו במלחמה זו, מעלה את השלום עם מצרים, המוכיח ששלום אפשרי, שיש עם מי לדבר ועל מה לדבר, בניגוד למלחמה הארורה בלבנון, "מלחמת ברירה" מיותרת המקיזה דם כה רב, ופונה לכולם להפיל את ממשלת בגין-שרון, שהביאה עלינו אסון זה.

שושנה סעידי, רכזת ועדת התרבות, מעלה הרהורים בנושא תרבות בקיבוץ. היא שואלת האם בתקופתנו, ולאור הניסיון גם אצלנו, האם אפשר עדיין לקיים מפעלי תרבות משותפים לכל הגילים? מה במשותף? ומה, אולי, ב"קומות"? היינו לכל שכבה פעולה המעניינת אותה?

יוחנן נדיר מערער, באיחור רב, על מקום השכונה הנקראת "השקוביות", המיועדת לצעירים, חוזרי צבא וכו'. נימוקים רבים אתו, ואפילו כמה מהם נראים הגיוניים מאד. אך כאמור, הוא איחר את המועד. המקום והתוכנית פורסמה בזמנו ואושרה ע"י המוסדות המתאימים ואף שיחת קיבוץ.

עמליה ישראל, עורכת העלון משך 15 חודשים, נפרדת מתפקידה ומעלה הרהורים על תוכנו ומקומו של העלון בקיבוץ. היא לא שבעת רצון מתוכנו. מתאוננת שהעלון לא מבטא נאמנה את אשר מתרחש "ברחוב" הקיבוצי, את אשר חברים רבים מרגישים בלב ולא נותנים ביטוי בעלון, מעט החברים אשר בכלל מתבטאים בו. כמו כן, היא מבטאת את הקשיים הטכניים הרבים בהוצאתו, והעזרה המעטה שמוסדות הקיבוץ מגישים באינפורמציה, שהעלון יהיה יותר אינפורמטיבי.

מדיוני המזכירות ב-29.10.82: הוחלט שבבית הקברות שלנו קוברים רק חברים שלנו. פניות של חברים לקבור קרוביהם ממדרגה ראשונה (הורים, אחים) מחייבות דיון מיוחד ואישור שיחת קיבוץ. התחיל דיון ראשון במזכירות בנושא עזרה לבנים עוזבים. נושא מורכב מאד.

במשך נובמבר ודצמבר 1982 לא יצאו עלוני הקיבוץ, מכיוון שלא נמצא עדיין עורך, וכרך העלונים של אותה שנה נגמר בעיקר באינפורמציה מהמזכירות. בעיקר בעניינים שוטפים, בחירות, קבלת חברים, ענייני עבודה וכו'. אך לצערנו הרב, בסוף הכרך רשימה לא קטנה של חברים שהלכו לעולמם וביניהם, שמילאו תפקידים מרכזיים בקיבוץ: ברוך סביר, פייטל, ראובן שויאר, איטה רוהר. כמו כן יחיעם יוגלי נבחר כרכז משק חדש והחליף את יוסלה, ואתו שני מזכירים חדשים, אברהם טולדו ואביהו גולדברג.

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ בשנת 1982

הערות העורך: הפרוטוקולים של אותה שנה סובלים מעזובה וגם הזנחה. יש, כנראה, גם קשר עם מצב השיחות. ראינו שגם בעלונים היו בעיות. חודשיים לא יצאו עלונים, בגלל חוסר עורך. בחלק מהשיחות השתתפו די הרבה חברים, אך היו גם די הרבה שיחות שבאו רק 40-50, ואפילו פחות. והיו גם מצבים שהשיחה התפזרה בגלל חוסר משתתפים. יש לזכור שזו הייתה גם השנה של מלחמת לבנון וגיוס צעירים רבים למלחמה. גם כתיבת הפרוטוקולים שונה מאד. יש פרוטוקולים שנותנים ביטוי נכון מהנעשה בשיחה ומשקפים נכונה את דעות החברים, וישנם פרוטוקולים שאינך מבין הרבה מה היה בשיחה, כתובים למען לצאת לידי חובה, ברשלנות ובחוסר תשומת לב. ואתה מרגיש שקשה היה, כנראה, למזכיר לגייס כותבי פרוטוקולים. ובאם אתה עובר על כל הפרוטוקולים ומנסה לחוש את מצב הקיבוץ, יש לך הרגשה שחלו שינויים או התפתחויות ביחס של חברים רבים לערכי ודרכו של הקיבוץ.

בשנה זו היו גם לא מעט עזיבות, גם של בנים וגם של חברים ונקלטים. ביחס לשנים קודמות גם מספר השיחות היה הרבה יותר קטן. כאמור בפרקים קודמים של הספר, העלונים מסרו, בדרך כלל, גם את החלטות שיחות הקיבוץ, וגם הנושאים של דיוני המזכירות. אך מהפרוטוקולים ניתן לחוש יותר את ההתלבטויות והרוח שנשבה בקיבוץ. מבחינה כלכלית-משקית הייתה זו שנה טובה, והמערכת הארגונית פעלה בהתאם למסורת. אך מהפרוטוקולים אתה חש שהיא נתקלה בקשיים רבים, ואין תימה ששיחות רבות מאד דנו בלי סוף באיוש בעלי תפקידים. שיחה אחת בחרה, וכבר השיחה שלאחריה דנה בערעור ובחוסר היענות של הנבחר לקבל התפקיד. ב"רחוב הקיבוצי" דיברו על "מצב הקיבוץ", וייתכן שבעקבות התחושה הזאת בקיבוץ, בא הביקור הבין מחלקתי של הקבה"א לשיחות עם הועדות, ועם הקיבוץ כולו, שגם העלון דיווח עליו. והיו גם שיחות "טובות", דיון ער, מלווה בוויכוחים רבים. נביא כמה מהנושאים שהעלונים לא הבליטו אותם והם באו לידי ביטוי בשיחות הקיבוץ: 2.1.82: שיחה עם משקה מנגבה לקראת ועידת הקבה"א בענייני תרבות. לפני זה לא התקיים אצלנו כל בירור. ועידה זו עוררה הדים רבים. הרוח החיה שלה היה אבא קובנר, שהכריז תקופת מה לפניו, את מימרתו המפורסמת "שהשכינה הסתלקה מחצרו של הקיבוץ". הועידה דנה, כפי שהתבטאו החברים, ב"נשמתו" של הקיבוץ. האם עדיין אפשרית תרבות בצוותא או יש לעבור לתרבות של "קומות", לכל שכבת דור תרבות שונה? היחס למסורת העם

ולחגיו היה במרכז הוויכוח, ומהי בכלל "נשמתו היתרה" של הקיבוץ ויתרונו המיוחד. רק לאחר הועידה התפתח גם אצלנו הוויכוח בנושאים אלה, ויכוח ער מלווה בחילוקי דעות ובגוונים שונים. באותו חודש התנהלו אצלנו שיחות בעניין עקירת הפרדס. השיחות היו מתוחות וההחלטות מתהפכות. הדיון התחיל בערעורה של דליה ג. על העקירה, שראתה בעקירה זו מעין סמל לנטישת ערכים אחרים של הקיבוץ. הערעור התקבל ברוב ניכר, אך השיחה שבאה אחריה ערערה על הערעור, ולאחר ההסברים של יוסלה וליאו, רכז הפרדס, חזרו להחלטה הקודמת וכמעט פה אחד הוחלט על העקירה.

עניין הנופש של החברים. שנים התנהל אצלנו, ע"י ועדת חברים, הסדר החופש השנתי של החברים, עד שהוחלט לשנות את העיקרון שלו, ולאפשר חופש מצטבר, שנוצל גם לנסיעות לחו"ל.

19.6.82: דיון על תוכנית ההשקעות. משתתפים בשיחה רק 40 איש.

12.7.82: שיחה עם דב פלג על המצב המדיני, לאחר שפרצה מלחמת לבנון שנקראה מפי בגין ושרון "מלחמת שלג", כלומר הגנה על הגליל. מפ"ם, כידוע, הסתייגה ממלחמה זו, אך בקיבוץ לא כולם היו תמימי דעים עם עמדת מפ"ם. באותה שיחה, חבר פעיל בקיבוץ, שהיה מגויס כבר למלחמה, גם הוא דיבר על כך שלא צריך "לפרוש מהעם", אך חבר פעיל אחר ביטא את עמדתו, שהזדהתה עם עמדת התנועה והוא היה בטוח שרוב הקיבוץ תומך בעמדת התנועה, וטען שאנו תמיד שחינו נגד הזרם, למרות היותנו מיעוט, האמנו בדרכנו, ולא פעם התבררה צדקתנו, שדווקא היא הנכונה. מלחמת לבנון אולי ההוכחה הטובה ביותר.

24.7.82: שיחה על קליטה. גם בעיה זו העסיקה שיחות קיבוץ רבות. רצינו לקלוט. המצב הדמוגרפי חייב לקלוט עוד חברים, אך היו לנו בעיות רבות עם הנקלטים. לא כולם יכלו להשתלב בקיבוץ. היו נקלטים וכעבור זמן קצר עוזבים. הכבידו עלינו גם בעיות השיכון והיו גם נקלטים שלא התאימו לחיי קיבוץ, וגרמו לא מעט התמרמרות אצל חברים. אך בעיית הקליטה של בנים וחברים לא ירדה מהפרק עד היום הזה.

7.8.82: מנהגי אבל. הוחלט לשנות מקום יציאת ההלוויה מהמועדון לבית הבנים.

21.8.82: בית הבנים עורר ויכוחים רבים. לא יכולנו לבד להשתלט על כל העניינים. לבסוף הוחלט להתקשר למועצה ולהעביר חלק מהאחריות אליה.

4.9.82: קבלת הורים לקיבוץ. ויכוח ער. לבסוף הוחלט שאין באפשרותנו לקבלם.

2.10.82: ויכוח על קבורת קרובים ממדרגה ראשונה, בבית הקברות שלנו. ברוב של 27 נגד 24 הוחלט בשלילה. כיום, תמורת תשלום כספי, קוברים אצלנו גם לא חברים, וגם לא יהודים שלא נמצא מקום לקבורתם. בזמנו פנתה אלינו גולדה מאיר, שנקבור אצלנו את אשתו של לוי, המרגל הידוע במצרים, שהיא לא הייתה יהודיה. ואכן היא קבורה אצלנו.

13.11.82: בירור רציני התקיים אצלנו בעניין תביעת הרבנות הראשית לקיים אצלנו פינת כשרות במטבח שלנו, בהשגחתה, לאחר שחברת חבר שלנו התגיירה. הקיבוץ אישר את התביעה, ומוכן היה להגשימה, אך לבסוף הזוג עזב את הקיבוץ וגם את הארץ.

27.11.82: ענייני בנייה. יש לציין שהקיבוץ הקדיש תשומת לב רבה להדביק את צרכי הבנייה, והייתה אצלנו בנייה רחבת ממדים, בהשוואה לקיבוצים רבים, גם לשיכון ותיקים וגם לבנים ונקלטים. הקדמנו גם בהרבה אחרים בבנייה ללינה המשפחתית, וגם תוספת חדרים להשוואת רמת דיור. ייתכן ובנייה רחבה זו בזמנה, לפני "משבר הקיבוצים", עזרה לנו לא כמעט לא "ליפול" לתוך המשבר הזה.

יתר השיחות, כפי שהזכרנו לעיל, ברובן בחירות, ענייני עבודה, ועניינים שוטפים לקיום המערכת הארגונית והשיתופית של הקיבוץ.

פרק שני: אמיל גרינצווייג נרצח בהפגנת "שלום עכשיו", מחבלים, המחתרת היהודית, מפ"ם והמערך, ספרו של בטלהיים, טלפונים בחדרי החברים, הריסת בתי רכטר, מצוקת הדירות, הצבעה חשאית בשיחות, על חג ה-50 של הקיבוץ

1983

במדינה ובעולם

הושלך רימון על מפגיני "שלום עכשיו". אמיל גרינצווייג נרצח. מסקנות ועדת כהן: לפטר את אריק שרון כשר הביטחון, בעקבות הטבח בסברה ושתילה. הסכם שלום עם לבנון. כל הרופאים נטשו את בתי החולים ושבתו. בגין: איני יכול עוד. מתפטר מראשות הממשלה ויתר תפקידיו. הפגנות סוערות בעיר-דוד בעקבות החפירות של ארכיאולוגים מצד החרדים. תלמיד ישיבה נרצח בקסבה של חברון. משבר מניות הבנקים. שר האוצר התפטר. 150 חיילים אמריקנים נהרגו בפיצוץ בביירות. חילופי שבויים: 6 חיילים תמורת 4,700 מחבלים. שישה הרוגים בפיצוץ בקו 18 בלב ירושלים. שני מחבלים תושבי רצועת עזה זרקו רימונים על אוטובוס אגד, שנסע סמוך לתחנה המרכזית בתל אביב. הנהג ועוד 12 נפצעו. ירידה של 50-60 אחוזים בבורסה. הציבור הפסיד כ-100 מיליארד שקל. עיקר המפסידים - המשקיעים בקרן הנאמנות "רונית" של קבוצת ריגר-פישמן. אורי זוהר חזר בתשובה והוציא ספר על כך. רעידת אדמה באילת. כת מיסטית, שרבים מחבריה הם בני קיבוצים, נחשפה בעקבות התאבדות של בן 19 מקיבוץ שדה בוקר. בראש הכת עמדה המשוררת רינה שני מזיכרון יעקב, וחבריה תכננו להתאבד באם יאלצו להתגייס לצה"ל. תינוק מבחנה ראשון בישראל. הברוקר יעקב אלטרוביץ' נרצח ביריות אקדח ליד קפה "אוסלו" בתל אביב. הרוצחים הם שני בני טובים מצפון העיר. נעצרו 45 צעירים שתכננו להשתלט בנשק על רחבת הר הבית. חלק מהעצורים היו חיילים, תלמידי ישיבות ההסדר. ברשותם נמצאו כלי נשק ורימונים רבים. חיים הרצוג נבחר לנשיא המדינה ב-61 קולות מול מועמד הימין, השופט מנחם אילון. התמוטט הצריח של מסגד חסן-בן ביפו. החשד שזה נעשה בידי קיצוניים יהודים הוכחש. סגן הרמטכ"ל, משה לוי, החליף את רפאל איתן כרמטכ"ל. האלוף אהוד ברק הוא ראש אמ"ן. אגף שלם בשגרירות ארה"ב בביירות קרס בהתפוצצות מטען חבלה. 70 איש נהרגו. רבע מיליון תלמידים הושבתו בגלל שביתת מורים בענייני הפנסיה שלהם. שר האוצר שמחה ארליך נפטר. שלושה ערבים נהרגו ועשרות נפצעו בהתקפה על המכללה האיסלמית בחברון, ע"י המחתרת היהודית. באוקטובר 83 שיא האינפלציה - 21.1 אחוז.

מהתאריכון של אברהם ל ברוידא:

31.3.83: התחילו להתקין טלפונים בחדרי החברים.

12.6.83: נמדד שיא לחליבה יומית לפרה - 72 ליטר.

27.6.83: התחילו להרוס את "בתי רכטר".

13.12.83: רובוט ראשון במפעל המתכת.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1983

מחודש ינואר עד חודש יולי 1983 אין עלונים במתכונתם הרגילה והידועה. במקום העלונים הידועים, הוצאו "דפי מידע", שהראשון בהם מתחיל בפברואר 1983. וכך נפתח "דפי מידע" זה: "ושוב אנחנו יוצאים לאור עם שם התואר 'דפי מידע'. אי אפשר לומר על התואר הנ"ל כי הוא יפה תואר. מדובר בהחלט על המינימום, על אינפורמציה די יבשה ובחלקה מיושנת. משהו מעין מנת חירום 'שאוכלים' כדי להישאר בחיים... אבל כמו שאמר אריסטו הזקן, הבעיה איננה החיים, אלא 'החיים הטובים', והמצב הזה, שבו המזכירים מפרסמים לעת מצוא, תוך קשיים ניכרים 'בזמן ומרחב', 'דפי מידע' בהחלט אינם יכולים להיחשב כתחליף 'טוב', אבל הוא לכל היותר הכרחי. לבי עם כל אלה הצמאים לאינפורמציה, ומקבלים אותה במנות קטנות מדי ובמינון נמוך שאינו מביא להשקטת הכאבים.

יש לנו, למזכירים היוצאים והנכנסים, המון תירוצים, וחלקם אפילו טובים, אבל עם תירוצים אי-אפשר להתקדם, לכל היותר ניתן להישאר בחיים,, ובסופו של דבר התירוצים אינם משכנעים אותנו. אני תקווה, עדיין לא מאמין, שנוכל למצוא מועמד לעריכת העלון. התפקיד הזה, מסתבר, הוא די מפחיד, וההתנדבות למשימות 'מסוכנות' נמצאת כנראה בירידה.

בגישה אופטימית, שאין לה כל קשר למה שנכתב עד כאן, אפשר לקבוע בוודאות ש... יהיה טוב!!!".
מדיוני המזכירות (לא כל הסעיפים): אושרה יציאתה של גבי מינצר לפעילות במח' הטכנית של הקבה"א. המזכירות ממליצה לשיחת קיבוץ לקבל את אמם של סוזי ומיכאל לקיבוץ. יואל דרום פעיל בקבה"א בהכנת דפי זיכרון לנופלי הקבה"א במלחמות, וכן בהדרכת עורכי עלוני הקיבוצים. המזכירות ממליצה לאשר את פניית התנועה לאפשר ליואל להמשיך בפעילותו עוד מספר חודשים.

המזכירות הכינה תקנון, שיובא לאישור שיחת קיבוץ, בעניין קבלת הורים לקיבוץ. אושרה פניית התנועה לשחרר את מאיר ארגוב לעזרת "השומריה" בשטח הספורט, לזמן קצוב וקצר. המזכירות דנה בהשעיית חברותו של אלון שבתאי בקיבוץ, עקב התנהגותו בעניין החופש שקיבל.

התחלפה המזכירות. עורך המידע כותב: "זו הזדמנות להגיד כמה מילים טובות למזכירות היוצאת בכלל ולמזכירים בפרט. מהתקופה הקצרה שאני ב'פנים' אני חש ומבין מה עבר עליכם... היו לי כ'אזרח' חילוקי דעות, קצת 'פה' וקצת 'שם', ומן הסתם היו לכם גם טעויות, אבל אחרת הרי היה משעמם. אני חושב בפשטות שעשיתם עבודה טובה, לא רק עם הפה אלא גם עם הלב! לא כל בעיות הקיבוץ נפתרו, ואולי אף לא פחתו, מן הסתם ייתכן כי קצב הגידול של הבעיות הוא מהיר יותר מהקצב שבו הן נפתרות. דבר המזכיר את הפתגם העממי האומר: 'כי על כל בעיה שפתרת יצמחו שתיים חדשות'. אז בהזדמנות זו אני רוצה 'לברככם בשמי ובשם המזכירות החדשה, ובוודאי גם בשם הקיבוץ 'בברכת חברים' וב'יישר כוח'... ותודה. המזכירות החדשה כבר פועלת בשטח ואפשר לפנות למזכירים החדשים".

המזכירות החדשה אישרה הארכת הלימודים של שלמה גסטפרוינד בגבעת חביבה. היא לא קיבלה בקשת משפחת מהרשק להגדיל ימי החופש המצטבר כדי לאפשר לה נסיעה לארה"ב לביקור בתם. יחיעם מסר על התקדמות הכנסת הטלפונים לחדרי החברים. המזכירות החליטה לתבוע מהקבה"א לשחרר את יענקל'ה סלע מהפעילות לאחר המועצה הכלכלית. המזכירות החליטה לא לאשר את פנייתו של שלמה מור לרשיון לטוסטוס, ולא לפתוח במסלול חדש של הוצאת רשיונות. הוחלט שהטיול למצרים ימומן גם ע"י ויתור על שנת חופש אחת. יהיו 2 מסלולים, קשה יותר אך ארוך יותר, קל אך קצר יותר.

בעקבות פניית המזכירות, לאחר הטבח בסברה ושתילה, וכן לאחר הרצח של אמיל גרינצוויג, הייתה שיחת קיבוץ ערה ובה הוחלט לפרסם בעיתון מכתב תגובה חריף בשם הקיבוץ, לפרסם מודעת אבל על רצח אמיל והבעת זעזוע על המעשה הברברי, לפרסם גילוי דעת ובו תביעה ליישום מלא של מסקנות ועדת כהן, דרישה להתפטרותו של אריק שרון מכל תפקידיו ולא רק משר ביטחון, זעזוע משיטות האלימות המתפשטות ע"י הימין והבעת הזדהות מלאה עם "שלום עכשיו".

נידונה הבעיה של התור לנסיעות החברים לחו"ל. ותק: נקודות הותק נחשבות לחבר, החל מסיום שנת י"ב. הרכב התור לתש"ג: 40 מקומות לצעירים, תור ראשון. 6 מקומות לותיקים, תור ראשון ושני. יש לאשר את הרשימה השמית במזכירות לפני הסיכום הסופי וההתחייבות לחברים. אושרה פניית ההנהגה הראשית של השוה"צ לשחרר את משהל"ה זילברשטיין לפעילות בתנועה ולטפל בגרעין שיהיה מיועד לכפר מנחם. אושרה פנייתו של ישראל כרמון לאפשר לו הקצבה מיוחדת כדי לשלוח שי לקראת פסח לשני ידידיו בברית המועצות, אתם הוא עומד בקשר זה זמן רב.

מפנקסו של מרכז המשק (מאת יחיעם יוגלי שנבחר כמרכז משק במקום יוסלה):

"זוהי פנייתי הראשונה לציבור מאז נבחרתי כמרכז משק. זה זמן רב ביותר לא נמסרה אינפורמציה על הנעשה בתחום המשק. על אף זאת, מרשה אני לעצמי לפרוש קצת ממחשבותיי באופן כללי, בטרם אמסור על הנעשה בענפים (סוף סוף, אני עדיין בתחום מאה ימי החסד).

הדבר הבולט ביותר שהצלחתי לקלוט בזמן הקצר שאני בתפקיד, הוא כמוכך בתחום העבודה. אין ספק שבמשך השנים הננו צועדים בתהליך עקבי למצב בו בעיות העבודה כמעט ואינן ניתנות לפתרון, וזאת מכמה סיבות:

א. חלק מהאוכלוסייה מתבגרת.

ב. תקנים מנופחים במקומות עבודה שונים.

ג. היעדר ניידות בין הענפים בעונות השונות.

ד. אין יכולת המוסדות להטיל מרות על חבר לבצע עבודה שאינו רוצה בה.

ה. (אולי הנקודה הכואבת ביותר) מעטים בתוכנו אינם מפרנסים עצמם, פשוט מאד.

ו. אי-הסכמת חברים לתאם רצונותיהם, ולו בלוח זמנים בלבד, לצרכי המערכת.

ז. חוסר הקפדה על מילוי שעות העבודה.

יהיה זה יומרני מצדי לנתח ולקבוע בודאות את הסיבות, ובודאי את המסקנות, לתופעה הנמשכת ברציפות לפחות 10 שנים. מה שברור לי היא העובדה שאם לא נפרוץ את המעגל הזה, אנו עלולים להגיע למצב ששום מוסד נבחר לא יוכל למלא תפקידו. אם לא נחזיר לעצמנו את מוסר העבודה שהיה במשך שנים הגאווה של כפר מנחם, נשקע בבויק שאין ממנו חזרה. ניתן לעשות זאת בכמה דרכים. עדיין מוקדם מבחינתי לתת תשובות ברורות איך לבצע ולהתגבר על החולשות שלנו בתחום זה. מה שברור הוא, שכל החלטה שנקבל חייבת להיות נחלת כלל החברים (כולל אלה שאינם באים לשיחות הקיבוץ). נצטרך לקבל החלטות ברורות, חדות ואולי אפילו כואבות, כדי לחזור למערכת סבירה בתחום זה.

הדבר השני הבולט הוא הצורך הדחוף ביותר למצוא תעשייה נוספת, שתהווה 50% (לפחות) מהכנסות המשק. במשך השנים האחרונות, כמעט מיצינו את יכולתנו בחקלאות. ענפי החי מוגבלים במכסות נוקשות וענפי השדה תלויים במקורות מים אותם שיפרנו בשנים האחרונות. אך גם בתחום המים אנו עלולים להגיע למיצוי האפשרויות

שבידינו. רווחיות החקלאות יורדת משנה לשנה והשיפור היחידי יבוא, אולי, עם הפלת ממשלת הבורסה הנוכחית (זה בהחלט יכול להיות ענף רווחי לעם ישראל בכלל ולנו בפרט). לא הייתי רוצה שיוכן מדברי שאין במה להשתפר יותר ולייעל בחקלאות. בהחלט כן. אך שינוי קרדינלי חייב לבוא בתחום התעשייה. ועדת המשק בהחלט מקדישה לכך תשומת לב, ובחירה ביוסלה כמחפש תעשייה במשרה מלאה. עד עתה בחנו כבר שורה של מפעלים מוצעים לנו, ואחד מהם אף בדקנו באופן יסודי. יובא לשיחת הקיבוץ בקרוב.

הדבר השלישי שחסרונו מורגש במשק הוא האמונה בכוחנו לשפר את איכות החיים המשותפת שלנו. יש לי הרגשה שלא פעם חברים נתקפים במרה שחורה. הולכים שפופים מעט. יש לנו בהחלט משק יצרני המקיים עצמו בכבוד. על כך העידה גם המחלקה לכלכלה של הקבה"א, שבדקה את מצבם הכלכלי של כל קיבוצי השוה"צ. יש לנו האנשים, היכולת הכלכלית, ואם נרצה, גם את האפשרות לפתור כל בעיה ולצעוד קדימה. כמי שיוצא לו, בתוקף תפקידו, להסתובב במסדרונות הקבה"א, הנני מעיד שיש לנו גם דברים רבים שאנו צריכים להיות גאים בהם. זה תלוי רק בנו.

ועתה קצת על הענפים:

שלחין: עזבו את הענף 5 חברים. מצב הצוות קשה ביותר. הגדלנו את השטח, וכענף המרכזי שלנו נהיה חייבים לתת תשובות לפתרון בעיות הצוות.

פלחה: השדות מתפתחים יפה. כבר עתה ברור שמחיר החיטה והחמניות יהיה נמוך יותר מאשתקד.

בלולים: לאחר 9 שנים גמר טולדו את ריכוז הענף ובמקומו בא יוסי שרון. התגברנו 'בכנף' על מחלת תעלומת 'קריעת העוף'. במדגרה הגדלנו את יכולתה לקלוט עד 8 מיליון ביצים לדגירה.

ברפת: גם פה חלו שינויים. אורי יחליף את יחיעם בריכוז. התנובה לפרה גדלה. התפוקה כעת 180,000 ליטר לחודש. מחיר הבשר עלה, וגם מחירי החלב.

מתכת: כעת פחתו קצת ההזמנות. יצאו 2 חברים לחו"ל לחפש הזמנות. בעיית חוסר צוות מספיק מעיקה מאד על המפעל ומקשה לעמוד בהתחייבויות.

קרמיקה: תחרות קשה עם הצפת השוק ממוצרי קרמיקה מחו"ל המבוססים על עבודה זולה מאד.

ולבסוף: בקרוב נתחיל בשורת דיונים בשיחת קיבוץ. הראשון בהם הוא, כמובן, התמחיר של תשמ"ב שהוכן ע"י מתס ותמר. נביא לדין תוכנית ההשקעות.

אני מרגיש חובה נעימה להודות לקודמי, יוסלה, שמשך בתפקיד 3 שנים, בהחלט לא קלות. הוא עשה עבודה טובה וכולנו נקווה להישגים נוספים".

יחיעם יוגלי

17.6.83- אנו מוצאים כבר שוב את עלון הקיבוץ במתכונתו "מימים ימימה". הדף הראשון של העלון מוקדש לשיר יפה והולם מהקובץ החדש של שלונסקי 'על מלאות'. העורך החדש: עמוס אפרתי. עיטורים: אריה ג. הדפסה: איה. הפצה: רקפת.

מאמר המערכת החדשה:

"לאחר הפסקה ממושכת, ותוך חבלי לידה לא קלים, יוצא העלון הראשון (המתחדש) לדרך. כעורך חדש, שאינו בקי במלאכה, יידרש, מטבע הדברים, לימוד הנושא. כמו בכל דרך לימוד, נעשות שגיאות בדרך. לכן תקוותי שלגבי

העלונים הראשונים תהיה מידה של סלחנות. אין זאת אומרת שאין המערכת מוכנה לקבל ביקורת. לא אחטא אם אומר שהיא חייבת להיות מבוקרת, כדי שנוכל לתקן ולשפר כל הזמן.

בעלון הראשון ישנה מידה רבה של אינפורמציה, שלא נמסרה לידיעת הציבור הרחב בשל אי-הופעת העלון. הדיווחים משיבת המזכירות ושל מרכז המשק עומדים הפעם במרכז העניינים הנידונים. אינפורמציה בענייני רדיו וטלוויזיה מובאת לציבור על ידי משהל"ה, האחראי על התקשורת האלקטרונית. אנו מקדמים בברכה את חידוש מדורו של יוסי שרון 'כמעט בכל הרצינות'. באוניברסיטת חיפה קיים 'המכון לחקר הקיבוץ', המפרסם מחקרים על היבטים שונים של חיי הקיבוץ. חלק מפרסומיו נביא מדי פעם במדור: 'שלוש מאות מילים על...!'. אנו נעזרים גם ביואל דרום המנחה את עורכי העלונים בקיבוצים. אנו מצפים להתייחסות של כל שכבות הציבור. לגבי עניינים העומדים ברומו של קיבוץ, בכל תחומי חיינו... אגא, כתבו כדי שהעלון לא ייראה רק ככלי אינפורמטיבי, כיוון שזה לא ייעודו העיקרי... אגא, חברים, נתרום כולנו לרמתו הנאותה ולייעודו הכולל".

מערכת העלון

עם סיום תקופת "האי-עלון"

"גם אני חושב שעם העלון קם ונופל הקיבוץ. אפשר גם בלי - עובדה, כולנו חיים ואף משגשגים. אך אני משוכנע שהעלון, ובמיוחד עלון של קבע ושל רציפות, עושה חברה טובה יותר, שייכת יותר, מלוכדת יותר. מצב של אי-עלון, אי-מידע ושל אי-ביטוי, אינו רק חסר קשה, אלא גם מסר קשה. אם המזכירות וכן רכזי הענפים והוועדות שומרים בחירוף נפש על זכותם לשתוק ואינם מוסרים לנו דבר, לא עובדות מוגמרות, לא תוכניות, לא התלבטויות ולא החלטות שלהם - הם משדרים לנו מסר מובהק: חברה, אל תדאגו, אל תתערבו, סמכו עלינו, אל תחשבו שאתם חייבים לדעת, להבין, ללוות המתרחש. אנחנו נעשה המלאכה ואילו אתם שבו לכם בשקט כאזרחים טובים, שלוים, ממושמצים. זוהי בעיני תפיסה אנטי-קיבוצית, היוצרת ריחוק, ניכור, חוסר עניין ואי-מעורבות.

'מאז שלא מופיע עלון אני מרגיש פה זר', אמר לי צ., ותחושה דומה לזרות, של נתק, של אי-שייכות, ביטאו גם רבים אחרים. והרי כל העולם דש היום בחשיבותה של תקשורת. רק אצלנו בבית היא הייתה מזולזלת, נדחתה למדרגה נמוכה מאד בסולם העדיפויות החברתי. ואל נשכח שהעלון הוא חיוני לא רק לחברים החיים בבית, אלא גם בונה גשרים קטנים אל כל הפריפריה: חיילים, חברי גרעין, אף בנינו בחוץ.

נכון, העלון מתכוון קודם כל לקוראיו כאן ועכשיו, אך גם תפקיד נוסף הוא ממלא, תפקיד נכבד לכשעצמו, כרושם קורות העתים. זוהי ההיסטוריה של כפר מנחם ותקופות קצרות או ארוכות, נעדרות עלון, הולכות לאיבוד, כמעט לא משאירות זכר. בעוד זמן קצר מאד נגלה, כי שנת תשמ"ג פשוט אינה קיימת בתולדות קיבוצנו, והארכיאולוגים יעמלו קשה לחפור ולחשוף כל פיסת מידע, בניסיונם לשחזר איזה שהוא רצף, כדי שלא להשאיר שנה זו כ'חלל שחור' מוחלט. על כן נברך את עמוס, העורך החדש, ואת חברי המערכת שלו. נאחל להם ולנו עלון רצוף, מעניין, עתיר-מידע ורב-ביטוי, עלון שיידע לחזור ולתפוס את מקומו המרכזי בתחום התקשורת בין כל חלקי הקהילה הקיבוצית שלנו".

יואל דרום

מדוע יש הבדל בין קיבוצים בשיעורי עזיבה של בניהם?

(מתוך מחקרים של המכון לחקר הקיבוץ באוניברסיטה חיפה)

מהו מקור ההבדלים בין קיבוצים, מבחינת הצלחתם בקליטת צעיריהם? מדוע בקיבוצים מסוימים שיעור העזיבה של בני או בנות קיבוץ הוא 80%, ואילו בקיבוצים אחרים רק 15%? החוקרים מהמכון לחקר הקיבוץ בחנו זה מול זה שני הסברים אפשריים: ההסבר הראשון מבוסס על ממצאים ממחקרים על תחלופה במקומות עבודה, בשכונות מגורים, ועל כוח משיכתן של קבוצות חברותא למיניהן. על פי ממצאים אלה מתברר, כי אדם שוקל ובוחר אם להיות חבר בארגון או בחברה כלשהם, על סמך המידה שבה הוא מצפה, שחברותו בהם תביא לידי סיפוק צרכי רווחה שונים שלו, חומריים, חברתיים, התפתחותיים וכיו"ב, והמידה של ציפייה שהחברה הנידונה יכולה לספק צרכי רווחה כעין אלה יותר מחברות אחרות, שאדם יכול לבחור להשתייך אליהן.

ההסבר השני רואה ביחס של חבר לקיבוץ דמיון רב יותר ליחס שבין אדם לתנועה פוליטית, תנועה אידיאולוגית, כת דתית או ארגונים דומים. המיוחד בקשר זה שכוחו נובע ממידת ההזדהות או אי-ההזדהות של האדם עם יעדי ארגון כזה וערכיו.

ממצאים משני מחקרים, מתוך תכנית המחקר הרב-שנתית בנושא זה, מלמדים כי ההסבר מהסוג השני הנו תואם יותר את המציאות. קיבוצים בהם היו שיעורים נמוכים יחסית של עזיבת בנים ובנות, התאפיינו בכך שהיה בהם ביטוי חזק יותר של עקרונות החיים הקיבוציים. כלפי פנים - עבודה עצמית, שוויון בצריכה, דמוקרטיה פעילה יותר. וכלפי חוץ - קליטת עלייה, זיקה לתנועה, מעורבות בחברה הישראלית.

לעומת זאת, כמעט ולא נמצאו הבדלים בין קיבוצים מצליחים בקליטה, מצליחים גם בתחומים של סיפוק צרכי רווחה של צעירים, כגון רמת דיור, רמת חיים חומרית, פתרונות מתאימים בעבודה, חיי חברה, יציאה ללימודים. חשיבותם של הגורמים הערכיים התגלתה כגדולה פי 20 מהגורם של רמת חיים, ופי 4-5 מגורמי הרווחה האחרים. מתברר, כשעוסקים בקליטת בנים השאלה הנכונה היא "איזה הוא הקיבוץ בו הקליטה טובה יותר?" ולא: מה צריך לעשות או לא לעשות לבני קיבוץ למען לקלוט אותם ושלא יעזבו? מכאן גם המסקנה כי הגורמים העיקריים הקובעים קליטה מוצלחת הם פעולתם של מוסדות הקיבוץ המרכזיים - מזכירות, שיחה, ועדת משק, בקביעת סדרי העדיפות, בהקצאת משאבים של כסף וכוח אדם לפעילותם של הועדות המטפלות בצעירים עצמם וברווחתם.

"שיכון הולך ונעלם" זהו שמה של תוכנית פינני "גבעת רכטר". בימים אלה הוחל בהריסת בתי רכטר. אולי ניתן ליישם את מה שלא הצליחו בימית: להעביר בית שלם לחלקת "מוזיאון השפלה", שישמש מוצג מתקופת חיינו. חומר למחשבה.

17.6.83 מפנקסו של מרכז המשק: "לאחר חצי שנה בתפקידי, עז רצוני לשתף את חברי הקיבוץ בהרהורי והתלבטויותיי לגבי תפקיד מרכז המשק. ברצוני להרחיב ולפרוס את היריעה בתחומי העבודה והתכנון, אך אשאיר זאת לעלונים הבאים. חסרונו של העלון תקופה כה ארוכה הוא לוקסוס שאין אנו יכולים להרשות לעצמנו. אתרכו הפעם באינפורמציה מהענפים".

ומכאן יחיעם סוקר כל ענף וענף, ואין בהם חידושים מהסקירה הקודמת שלו. הוא מציין בהדגשה את הביצוע המוצלח של העישוב בכותנה בעבודה עצמית וההיענות היפה של חברי הקיבוץ, פרט לכמה חריגים. "התקיימה מסיבה לכבוד סיום המבצע ומסירת סמל העישוב 'מעדר הזהב' לרחל ושמעון קורנגוט וליוזל המצטיינים. בלול הרבייה פרצה מחלה וזו חייבה אותנו לקנות עוד 400 תרנגולים צעירים וחסונים שיבצעו את המוטל עליהם. שלא כמו בשנה הקודמת, ששילמנו 3 מיליון שקל קנסות על העברת המכסה, תהיה השנה העברה קטנה יחסית. וכרגיל

בעיית חוסר ידיים עובדות ממשיכה להציק לנו, וסידור עבודה עושה 'שמיניות באוויר' כדי למלא את הצרכים החיוניים ביותר".

יחיעם יוגלי

מפ"ם והמערך: חברים רבים השתתפו ב-4 שיחות קיבוץ שדנו בנושא מפ"ם והמערך. חילוקי הדעות לא גלשו אל מעבר לגבול הטעם הטוב ואווירה חברית שנשמרה בדיונים, למעט מספר התבטאויות שהעלו את הוויכוח לטונים גבוהים. בהצבעה בעד הצעת מזכירי מפ"ם, התובעת לשנות את הסכמי המערך, הצביעו 48 חברים ונגדה 30. עפ"י תוצאות ההצבעה נבחרו גם הצירים, 8 במספר. בהסכמת המזכירות נבחרו הצירים הבאים: עמוס א., נחום ש., רפאל, יחיעם, מתס, מאיר א., אסתר ש. ויואל דרום.

טלפונים. ביום שישי האחרון התקיים ערב טלפונים. לאחר כל ההסברים מפי אנשי התקשורת שלנו, נקווה שמערכת הטלפונים תהיה מוצלחת יותר.

מדור הקולנוע המקומי מודיע: אנו עוברים "למשטר קיץ" ומעתה הסרטים יוקרנו באמפיתיאטרון.

מזגנים: בימים אלה הולכים ומותקנים 40 מזגנים בחזרי החברים בשיכון ט'. יתר השיכונים - "לשנה הבאה בירושלים הבנויה".

סעו בזהירות: עם ריבוי הטוסטוסים, האופנועים וכד' פונה ועדת הבטיחות לחברים לנסוע בזהירות על המדרכות ולא לשכוח שעל המדרכות הולכים ילדים ואנשים, וכן מציעה היא לוועדת הבניין להרחיב את המדרכות.

מדיוני המזכירות: (5.6.83,29.5.83)

* דנו בתקנון קבלת הורים שיובא לאישור שיחת הקיבוץ.

* הוחלט להקים ועדת אד-הוק לענייני הדיוור, לתקופה של שנה, בשל בעיות דיור רבות העומדות לפני הקיבוץ בעתיד הקרוב. תחום פעולת הועדה הנו חברתי, זכאויות וקדימויות של התור. ההרכב המוצע: אביהו, גיל ד., יעקב סלע, חיים מ., יגאל ק., ארלט, אריה מ.

* רשיונות נהיגה ל"ב. הוחלט לאשר לבני י"ב לגשת לקבל את הרשיונות במגבלות מסוימות.

* אופניים לילדים: לדאוג לשוויון בין הילדים בעניין הטיב של האופניים.

* בית הבנים: נתקבלה הצעת העמותה לאשר למועצת יואב סבסוד כרטיסים ליישובי המועצה.

* פנייתם של ברכה ושלוש שירמן, לקבור אצלנו את אביה של ברכה, לא נתקבלה בהתאם להחלטות הקיבוץ.

* המזכירות אישרה פניית התאחדות הספורט לאשר יציאתו של מיטק כראש המשלחת של נבחרת הנוער בכדור-יד, במשחקים הקדם-אולימפיים בשוויץ.

* המזכירות לא אישרה פנייתן של עדי קרן ועלית ליאון לצאת לעזרת הקיבוץ הצעיר "כרמים", לפני גיוסן לצבא.

* הוחלט על שיפוץ מרתפי שיכון ו'.

* נקבעו כללים לריהוט דירות הצעירים.

* רכב פעילים: נמסרה אינפורמציה על ביצוע החלטת שיחת הקיבוץ לגבי הכללת רכב של הפעילים בהסדר הרכב של הקיבוץ, כולל הכנסת מפתחות לרכזי הרכב.

* נסיעת קבוצת הכדור-יד לגרמניה. הוחלט לא להכיר בנסיעה זו נסיעה מיוחדת, כי אם לראות אותה כנסיעה פרטית במסגרת החופש השנתי המצטבר.

* צריף המזכירות הטכנית. הוחלט לעת עתה לא לפרק אותו, כפי שועדת בניין תבעה, כי אם להעמידו לצרכים שונים של המזכירות.

בעלון מ-24.6.83- המערכת פותחת את הדף הראשון במקמה של חיים חפר מוקדשת לוועידת מפ"ם, וכך הוא כותב: "הלילה, ליל הוועידה של מפ"ם, של 'השומר הצעיר' * של פרדסים, וגלגלי שיניים * של שדות כותנה ופטישי אוויר * של דברי שיר, תל עמל, דברי שיר * של מפעלי התיישבות מבורכים וכבירים הגבוהים מכל הר ברכה וג'בל כביר * של דגל אדום, כן אדום, המונף בכפר, בעיירות הפיתוח, בעיר * של קיבוץ אנשים מיוחד במינו ונדיר * אשר שמח בחלקו כי בערכיו הוא עשיר * והלילה, ליל הוועידה של מפלגת הפועלים המאוחדת * היא ראויה לברכה, ברכה חמה ומיוחדת * שהרי אפילו יריבים מודים, שהיא עשתה משהו למען המולדת. * הנה ליל הוועידה ואנחנו מביטים סביבנו ואת אשר בנינו לתפארת, נדמה, עוד מעט ואיננו * ואין יד השלטון יודעת מהו השלח ומה היא המלאכה * וממשלת הליכוד הנסוגה מותירה בשדותינו אדמה חרוכה * כאשר עיקר המהפכה היא חזרה לפירמידה הפוכה * הנה ליל הוועידה ומעשים יודעים מה השמאל ומה הימין * ומעשים יודעים אל מה לשאוף ובמה להאמין * כאשר הרעב אוכל באלפים וארצות שלמות עולות באש * ותום המהפכות גם הוא נרקב ומתעפש * אך זה הזמן לאגור כוח, להתאמץ ולהחזיק בערכים * ובעיקר כאשר חללי המלחמה הארורה הזאת לפנינו מונחים * ובעיקר כאשר יד הנוגש לוחצת ונוגשת בשטחים * זה הזמן להאמין בדרך * כאשר אין שילוט בפרשת הזרעים * זה הזמן להאזין, להקשיב לכל רחש, לכל תהודה * ולקוות לראשית התחדשותה של תנועת העבודה * הלילה ליל הוועידה וצריך להאמין ולבטוח * לא מין ישראל בטח בה, אלא ישראל בטח ברוח ובכוח * ישראל בטח בעצמו * ישראל בטח בנו * ובמקומך ללכת הבט בדרך ולך עמנו * והדרך לא תהיה קלה, אך אנו מכירים את מסלולה * ולא פעם נראה את הגאולה מנגד ולא נבוא אל הגאולה * לא פעם נחצה אדמות טרשים וגדרות תיל * אך תמיד נדע לשיר ולומר שומר מה מליל * כי אנו מאמינים - לא אמונה של קץ הימים * אלא שיש תכלית לצינונות, יש אמת בסוציאליזם, ויש תקווה לאחוות עמים * הנה ליל הוועידה ורבות המטרות ורבים היעדים * בראשם לחזור לארץ-ישראל העובדת, לבל תהיה לבית עבדים * להיות החוגרים והמפתחים אשר מותר להם להתהלל, כי יד להם בתקומה ובניינה של ארץ-ישראל * ולהניף שוב את הדגל אל מול הלהבה, עלי להבה, הדולקת * ואל מול ארץ-ישראל חדשה, יפה, טהורה * ארץ-ישראל שהיא כאן כאן בין באי הוועידה * ארץ-ישראל אשר ידענו ואשר עוד נדע".

הכל זורם חביבי...

"החיים כמו נחל. זורמים. לעתים יש גאות ולעתים תקופת יובש. ובין הגאות לשפל שלוה ארוכה ומתמשכת. הנחל, אם נחזור למשל, הוא לכאורה תמיד אותו הנחל - האפיק, המים, הצמחים מסביב והעלים שנשרו עם הזרם. במבט יותר חקרני ומדוקדק, ובפזילה קטנה לעבר הפילוסופיה, אפשר לגלות את הטעות, שהרי רק השם וההרגל מתמידים בקיומם, ואילו המים מתחלפים, האפיק משתנה והעלים הצפים בזרם נשרו רק אחת ובפעם הבאה אלה יהיו עלים אחרים. הקיבוץ מבחינת-מה דומה לאותו נחל שיש לו שם, יש לו מתאר, ולעתים אפילו עומק... והוא נראה כמי ששומר אמונים לחוק הזרימה ה'נחלית'. וניתן למשוך עוד קו של דמיון - הקיבוץ, כמו הנחל, נראה מוכר וידוע בבחינת כולנו הרי מכירים את 'החיה' הזאת, ויודעים בדיוק (או כמעט בדיוק) איך צריך לטפל בה... או

בגרסה קצת יותר אישית, תוך הפגנת ביטחון עצמי שופע - 'אם רק היו שומעים בקולי...! או 'הכל התחיל בגלל שלא עשינו כך... או אחרת...! נדמה לי שאנו שוכחים לעתים קרובות (או אולי לא מנסים לחדור למצולות) את תכונתו 'הנחלית' של הקיבוץ, כלומר היותו זורם, את היותו משתנה.

נו, לאחר פתיחה כה ארוכה, שהיא כללית ומימית... הייתי רוצה לשים את האצבע על כמה תשובות (צריך לאמור די אופייניות) שאתה שומע היום בחצר הקיבוץ. מה שמיוחד בתשובות אלו הוא ה'צליל' החדש ואולי אפילו ה'סגנון החדש', המהווה סכנה משותפת לכולן. כך למשל, צעירים (לא כולם), הפונים להשתלמות מעמידים לעתים קרובות לפנייתם גם את המשפט: 'אני בשנה הבאה לומד!!! הקיבוץ יאשר - אז אני כאן. לא - אז אני בחוץ'. ובמקרה אחר מי 'ששמו עליו עין' ומנסים לשים עליו גם תפקיד כבד ורציני או לא כל כך כבד ולא כל כך רציני, יאמר לעתים קרובות בערך כך: 'אני את זה לא עושה (נקודה) ולא תעזור החלטת המזכירות, שיחת הקיבוץ, ואפילו לא... בית דין של מעלה'. זכאי דיור שאמורים לעבור, בשעה טובה, לשיכון חדש, והשיכון לא מוצא חן בעיניהם (מבחינה טופוגרפית או חברתית), ימתינו למציאה טובה יותר. כי הרי זה 'שיכון לכל החיים'. ומי שהוטל עליו לחפש משתכנים עשוי (או עלול) להגיע עד לגיל הרך' כדי למצוא מי שמוכן לעבור ל'שם', לשיכון 'הדפוק' הזה. לגבי הנסיעות לחו"ל - נו, העיקרון ברור! אני (או אנחנו) נוסעים השנה ל'טיול' או ל'ביקור משפחתי', ואם זה לא מסתדר עם החלטות הקיבוץ 'אז מה אני יכול לעשות?' באמת מה?

אני לא רוצה לקבוע, לפחות לא כאן, אם הסגנון החדש הוא טוב או לא, ואם עדיף, למשל, שחברי הקיבוץ יכופפו את רצונותיהם בפני רצון הקיבוץ - נדמה שמושג 'החופש' השתחרר מחיבוק הדוב של 'הקולקטיביות הרעיונית' והקיבוץ לא יודע יותר ממני 'מה טוב בשבילי...!'. כאמור, אני לא אומר אם זה טוב או רע. אני רק אומר שזה לעתים ולא מעט התשובות האלו, נדמה לי, כבר לא באופוזיציה. ורק עוד הערה קטנה אחת: מי שחושב שאפשר בפשטות לרוצץ ראשים וליישר קו, אז שיהיה בריא...".

אביהו

משה'לה מספר בעלון מ24.6.83- על גרעין תנועת שמתארגן והולך, לאחר שהתנועה נענתה לבקשתנו שהוא יהיה מיועד לנו. המרכז של הפעולה הזאת הוא אביהו ואתו משה'לה ועוד כמה חברים שהתנדבו לפעול. הגרעין הוא מקני התנועה: קריית היובל, ראשון לציון, חולון ורמת-אביב.

ליזקה אטינגר מפרסמת רשימה בשם "הפתעה", בה מסופר על 2 חברים שדפקו בדלת של משפחה בעת מנוחתה, והמשפחה הייתה בטוחה שבאו קצת לשוחח או פשוט ביקור חברתי. לצערם התברר לה, שהדופקים בדלת באו, פשוט, לבקש טרמפ... וליזקה מסיימת... הועתק מן החיים.

אינפורמציה משיבות המזכירות: לצערנו לא מצאנו בהן משהו חדש שכבר לא דיווחנו עליו.

במדור "מי ומה" נמסר על ערבי הסיום המוצלחים של כיתות בית-הספר ו"צפית", על רכישות מכוניות יפניות, על עזיבת מגדה עם סיום שהותה אצלנו, על חוג לידיעת הארץ שהתארגן ע"י המועצה, על ההרצאה המעניינת של פרופסור אסא כשר, על התארגנות של החוג לצלילה, והצטרפותם של משה לביא ויעקב צ' למערכת העלון. ב"משמר-לילדים" מצאנו סיפור מרתק של חברנו משה דומב.

נפתח מדור חדש בעלון בעריכתו של יוסי שרון בשם "כמעט בכל הרצינות", המתאר אירועים בקיבוץ ברוח הומוריסטית, המשקפת גם היא מציאות מסוימת של הקיבוץ.

פרידה מהי"בתניקים: כמו כל שנה, גם הפעם גיל, מבוגרי המוסד, נפרד מהם בשם החברים, על הנעורים שחלפו ועל האתגרים שמחכים להם, ומברך אותם, שיצליחו לעמוד בהם... "ושבקרוב מאד נהיה אנו חלק בלתי נפרד מכם ואתם חלק בלתי נפרד מאתנו, לטוב ולרע..."

שיח י"ב. מתקיימת שיחה של הי"ב. נביא את הפתיחה של אביחי: "המוסד זהו תופעה חיובית מבחינת הכוונות. אני חושב שיש גם מימוש של הכוונות. בעבר היו לי הסתייגויות. אבל בדיעבד המוסד נראה חיובי יותר. הבעיה העיקרית היא כיצד מעצבים בני המוסד את חייהם. כמו שאנחנו נראים - כך ייראה המוסד. הוא אינו פועל בכוח עצמו, אלא על פי הפעילות או אי-פעילות של הקבוצה הבוגרת. לדעתי, הפעילות החברתית, החינוכית והלימודית אינה פועלת כראוי. בגלל שהושם דגש חזק על הלימודים, הוזנחו שטחי חיים אחרים, תרבות וחברה. שימת הדגש על הלימודים 'משמידה' את הפעילות החברתית". בעצב רב מתייחס אביחי לצד אחר של המערכת - חבר העובדים. לדעתו שם המצב בכי רע. הצוות שמגיע למוסד, אינו כזה שמוכן ומסוגל להניע מערכת מוסדית כה מסובכת, כך שתוכל לפעול כפי שצריכה לפעול. המוסדניק מקבל את המסר שהתייחסות הקיבוץ למוסד היא בעדיפות שנייה". אביחי מתקן מעט: "אי-אפשר לתלות הקולר אך ורק בחבר העובדים", ומפנה אצבע מאשימה גם לחוסר הפעילות של החניכים. השיחה מתרחבת. משתתפים י"בתניקים נוספים, דעות שונות, ומתחילים להתרכז בעניין תעודת הבגרות, הנושא "הנצחי" והפרובלמטי ביותר שלא ירד מסדר היום של המוסד, עד... שירד. אין כבר ויכוח. כולם עושים תעודת בגרות. את השיחה ראינו אביהו, משהלה ועמוס.

מדיוני המזכירות - על תופעה חמורה בעינה: בשיחת קיבוץ אשר דנה בקבלה לקיבוץ של יפה ואלן לא היה רוב מספיק. לפי תקנון הקיבוץ, הם לא התקבלו. והנה הופיע גילוי דעת עם חתימה של 88 חברים שהוגש למזכירות, שתבע דיון נוסף לשינוי ההחלטה. המזכירות נפגעה קשות, לא מגופו של העניין, אלא מהצורה ו"הדרך החדשה" ללחום על דעת החברים. המזכירות הגיבה בעלון וראתה בצורה זו של מלחמה תופעה חמורה בחיינו הדמוקרטיים. מזכיר הקיבוץ, אברהם טולדו, גם הוא הגיב בעלון בצורה חריפה ואף הודיע שהוא רואה במעשה זה הבעת אי-אמון והוא שוקל התפטרות מתפקידו.

התגייסות יפה. רחבת חדר האוכל הפכה לבית מלאכה זעיר. במשך יומיים, סבים, הורים ונכדים עמלו בשעות אחה"צ בהרכבת מהדקים לחברת החשמל. המבצע הוכתר בהצלחה רבה.

ח"כ אבא אבן יתארח וירצה אצלנו ביום א' 10.7.83 בערב.

ערב קיץ עם 3 יוצרים: יהודית כפרי מקיבוץ שובל, רחל מכבי מחצור, אלישע פורת מקיבוץ עין החורש. בליל שבת 15.7.83.

ויקטור שם-טוב. שיחת הקיבוץ קיבלה הצעת הועדה הפוליטית לשלוח מכתב אישי לויקטור שם-טוב, ובו פניית הקיבוץ אליו, תוך הבעת אמון בו, שימשיך בתפקידו כמזכ"ל המפלגה.

ושוב בעניין קבלת יפה ואלן ס. נחום ש. פנה למזכירות להביא לשיחת קיבוץ הצעה לאפשר ליפה ואלן ס. שהייה של שנה נוספת בקיבוץ, בתור מועמדים, ולהחליט סופית בעוד שנה. המזכירות דחתה את פנייתו.

יואב אייל כותב מאמר גדול על התופעה החמורה, עליה כבר דיווחנו בדפים הקודמים, על העצומה של מספר חברים בעניין קליטת זוג חברים שהקיבוץ החליט לא לקבלם. בין היתר הוא כותב: "...הרהורים קשים תוקפים אותי כיום. האם תרבות הרחוב חודרת גם אלינו, ואנו נגועים בה כמו רוב המדינה, או שנותר בנו עדיין איזה ייחוד מסוים,

ואפילו רק של תרבות הדיון... אל לנו לשכוח שאנו קשורים אחד לשני, כאשר יזדעזע המבנה הזה, הנקרא 'קיבוץ', לא יישאר מאתנו שריד ופליט..."

חסול "בנייני רכטר". ביום רביעי 27.6.83 עלתה מפלצת צהובה, בולדוזר רב עוצמה, על שארית "בתי רכטר", ותוך שעות ספורות הרס אותם... מי יזכור את ההיסטוריה כאשר בנינו את בתי רכטר? היה זה אז חידוש ארכיטקטוני שיום הארכיטקט זאב רכטר, אביו של יעקב רכטר בימינו, ומכל היישובים באו לראות ולהתפעל מהבנייה "המודרנית" והחדשה של אז... יואל דרום ומשה לביא כותבים בנוסטלגיה על "הימים ההם", כשבנייני רכטר נחשבו "לארמונות"...

יענקל'ה צקיר מהרהר על ההצבעה החשאית שהנהגנו אצלנו. הוא רואה בה פגמים רבים ומציע שנחשוב עוד פעם על הנוהג החדש.

ערב טלפונים. כשהכניסו טלפונים לחדרי החברים עשו מסיבה בקיבוץ, עליזה ושמחה. משה דומב כותב פיליטון מלא הומור וצחוק על הרפתקאות הימים הראשונים של הכנסת הטלפונים האלה,

ביקורו והרצאתו של אבא אבן. חדר האוכל היה מלא מפה לפה, למרות שבאותו זמן הייתה התכנית "דאלאס" בטלוויזיה. הרי זה בזכות הנואם שנחשב בין עשרת הנואמים הטובים בזמן החדש, אבא אבן. שפה עשירה, צחות לשון, רטוריקה מעולה. כל זאת עשו את הערב מעניין, אם כי בסגנון האבא-אבני יש הרבה נסתר על הגלוי.

13.7.83 - פרסם עידו דיסנצ'יק ב"מעריב" כתבה על חזן בשם: "צלילות ישראל", ולעם ישראל. "את תרומתו ותרומת תנועתו לקוממיותנו. יעקב חזן מילא את בתינו מנה גדושה של היסטוריה תוססת וקורטוב של תקווה..."

זמריה. נוגה, עמליה ג., ניצה וחברי מקהלת הקבה"א, רמי, קלוץ ואסא משתתפים בזמריה שהתקיימה בבית ברל. חברנו משתתפים בסדנאות, כאשר בכל סדנא עובדים על שירי מקהלות, ואנחנו בסדנא לשירים דרום אמריקנים. הופענו בקונצרט אחד בכפר סבא, והשני בערב הסיום בפארק הירקון.

בדרך זו... שירו של שגיא יודוביץ'

בדרך זו שבה אני הולך	יש אהבה, שנאה ומלחמה
הלכו לפני רבים גם כן	דרך אחת של כולם כאחד
הלכו וילכו אנשים לרוב	דרך אחת של כל אחד בנפרד.
חלקם ייעצרו באמצע פתאום	כעת אני רק בתחילתה
חלקם ממשיכים עד היום	ולא יודע היכן סופה
לפעמים כבחלום...	דרך של כל הצרות והתקוות
יש שמחה עצב ותקוות	כל קורותיו של האדם
	כל חייו בדרך אחת.

שגיא יודוביץ'

מדיוני המזכירות. המזכירות אישרה שנת חופש לניבה מסיבות אישיות.

תרומה ליהדות ברית המועצות. הוחלט לתרום 5 חבילות.

הנצחה לקורבנות השואה. בהשתתפות חברי הועדה, משה דומב, ברל ויוחנן נדיר, דנה המזכירות בהנצחת נספי השואה של משפחות חברינו מדרגה ראשונה, שקברם לא ידוע (הערת העורך: כידוע, אחרי דיונים והתלבטויות

רבות הוקמה, בפעילותו המסורה והמבורכת של משה דומב, יחד עם משה סעידי, אנדרטה מרשימה בפתח בית הקברות שלנו. במקום זה אנו גם מקיימים את טכס "יום השואה".

בעלון מיום 29.7.83 מתפרסמת רשימה של רב רפורמי, המבלה אצלנו בראש קבוצה של נערים, המסביר את עקרונות היהדות הרפורמית בארה"ב.
בעלון זה מופיעה תגובה של המערכת נגד בעלי המכוניות הנוסעים במדרכות הצרות שלנו, המסכנות חברים וילדים, כדי להוציא כביסה, כל-בו וכד' והיא שואלת: "אי אפשר כבר ללכת ברגל...?".
מזכ"ל מפ"ם, ויקטור שם-טוב, מתארח אצלנו.
אירועי התרבות בשנה החולפת:

"לטעמי" עם מנחם גלינה. ראש השנה. מיקי גבריאילוב - שירה. הרצאה של זכריה גורן על הימים הנוראים. הרצאה פוליטית של רן כהן. אברהם שנקר על יהודי העולם ומלחמת לבנון. סוכות. מסיבה בספארי. הופעת הלהקה הבין-קיבוצית למחול. ערב שירה באווירה של גן. הרצאת יוסי שריד. חתונה, נוסח הונגרי, של יודקה וליאו. 5 שנים לביקור סאדאת בארץ - הרצאה של אמציה ברעם ושקופיות ממצרים ע"י עומרי וצפורה גרבר. הצגה - "כמו כדור בראש". חנוכה - ערב משחקים. נועם שריף - הרצאה על מוסיקה. יום הולדת הקיבוץ. הופ עברנו - פרידה משנת 1982 עם להקה. חייקה גרוסמן - לקראת מועצת התנועה. מועדון פתוח. "צוותא" אזורי עם להקת מחול של מועצת יואב. אלכס ברזל - הרצאה - קיבוץ מהו? ערב עם יהודה עמיחי. תחילת שבוע הקשיש - סרט "האגם המוזהב". סיום שבוע הקשיש - "אלה הם חייך למתס", עם שלישיית המעפיל. חתונה של אורנה וצביקה. פורים שמח. הרצאה של פרופסור מילטון - "הפלישתניאים בתהליך השלום". סרטי וידיאו לקראת המועצה. ערב ג'אז עם הלהקה של ליאו כהן. הופעת המקלה השוויצרית - אורחת הקאמרון. צוותא אזורי עם שרה'לה שרון. יום השואה. ערב מצרים. חגיגות יום העצמאות. פסיפס מולדת. ערב גבינות ויין במועדון, לכבוד חג השבועות. הצגת דינה דורון - "מיטה-מטבח-מיטה". הרצאת בנימין בן אליעזר (פואד) - ישראל אחרי מלחמת לבנון. ערב טלפונים. יורינו המופלא - טלפתיה. ערב עם שלושה יוצרים.

שושנה סעידי

מהו קיבוץ?

מילון רוסי - פטנט ציוני להגשמת הסוציאליזם בשיטות קפיטליסטיות.

מילון אמריקני - חווה חקלאית קטנה, עם הרבה פועלים זולים.

מילון ערבי - מקום להכשרת קצינים וטייסים לצבא הציוני האימפריאליסטי.

מילון סקנדינבי - נופש אידיאלי לצעירים, בני 18-25, שרוצים לקבל שמש, אוכל ומיטה תמורת רחיצת כלים.

מילון סיני - מגדיר קיבוץ: נקודה.

תוחלת חיים של חברי קיבוץ - מתוך מחקרי המכון לחקר הקיבוץ

מחקרים רבים מצאו, כי תחושת הרווחה והבריאות הנפשית והפיזית של חברי קיבוץ גבוהים יחסית לאלו של אוכלוסיות אחרות בארץ ובחו"ל. כמו כן נמצא, כי איכות החיים אותה חווים חברי קיבוץ, כמו עבודה וחיי קהילה, גם היא גבוהה, בהשוואה עם זו הנחווית על ידי חברי צורות חיים אחרות. נשאלת השאלה, האם גם בתוחלת החיים

של חברי הקיבוץ יבואו לידי ביטוי יתרונותיה של צורת החיים הקיבוצית? מחקר שנערך לאחרונה במכון לחקר הקיבוץ מלמד, כי התשובה לשאלה אחרונה זו היא חיובית. בנייתו נתונים המתייחסים לתקופת שנים סביב 1977 נמצא כי עם הלידה זוכה חבר הקיבוץ לתוחלת חיים של 74.5 לעומת 71.4 שנים לה זוכה הגבר היהודי בישראל, ואילו חברת הקיבוץ זוכה ל-78.9 שנים לעומת 75.0 שנים לה זוכה אישה יהודיה בישראל. תוחלת החיים גבוהה יותר אצל חבר הקיבוץ, לעומת הגבר היהודי בישראל, למרות ששיעורי הפטירה של חברי הקיבוץ גבוהים יותר בין הגילים 20-49 (כנראה בשל שירות צבאי ביחידות קרביות). בדיקת עדויות נוספות מתוך מחקרים על הקיבוץ מלמדת כי הגורמים התורמים לאיכות החיים הגבוהה אינם נובעים ממקורות תורשתיים מיוחדים של חברי קיבוץ, אלא מגורמים סביבתיים-חברתיים, כגון אקולוגיה, בריאות, טיפול רפואי מצטיין. היעדרם של גורמי סיכון עירוניים (אלימות, תאונות דרכים), שהם סביבתיים, כגון קהילתיות, ערכות הדדית מלאה, המשך מעורבות בתחום העבודה, חברה ומשפחה בכל הגילים, כולל גילאי הקשישות המתקדמת, שהם גורמים חברתיים. כמו כן מצביעים הנתונים על כך שהגורמים החברתיים הנם בעלי החשיבות הרבה יותר, ועיקר תרומתם באה לידי ביטוי בגילאים 50 ומעלה. ממצאים אלה מדגישים את העובדה כי ההסדרים החברתיים ועקרונות החיים הקהילתיים בקיבוץ, יש בהם פתרונות טובים יותר מאשר מחוץ לקיבוץ, גם לבעיות הפרט, ולמשברים אפשריים שלו. גורמים אלה קובעים, בדרך כלל, את איכות חייו ומשך חייו.

"ליצני הדור" מוסיפים מהצד, בכתב יד, שיש עוד "סיבות": למשל, עד גיל 18 לא עושים כלום, 3 שנים צבא לא נחשבים, שנת נופש, שנתיים נופש, שנה של ג'וקים, 5 שנים לימודים שלא מחייבים, מתנדבים ומתנדבות עוזרים לנו בעבודה ובהנאה, ערבים בונים לנו את הבתים, ומה שנשאר לנו זה לתכנן את הפנסיה. אז למה שלא נחיה שנים רבות?

בכל עלון, כמעט, ישנה כרוניקה ממוזיאון השפלה, על ממצאיו ופעילותיו.

העלון בצורתו הכחולה מיום 5.8.83 מביא לנו תזכורת, כי השבוע לפני 80 שנה הציעה ממשלת בריטניה להסדרות הציונית לבחון אפשרות של הקמת מושבה יהודית באפריקה המזרחית. תוכנית זו ידועה בשם "תכנית אוגנדה". כמו כן מביאה המערכת את מאמרו של אליעזר בן יהודה, התומך בתכנית זו ומסביר את כל החיוב שבה. מדיוני המזכירות: תביעת המוסד, שיעקב ס. יהיה מזכיר המוסד, נדחתה, והוחלט שמשרה זו תאויש ע"י קיבוץ אחר מהשותפים למוסד.

* דנו בענייני בריאות ובעיקר בחדרי חולים וטיפול בחברים קשישים.

* הוחלט שעזרא קרון יהיה השותף למשה ישראל במוזיאון ובעתיד יחליף אותו, לאחר שגם ישתלם במקצוע זה.

* ויקטור שם-טוב כותב לקיבוץ שהתרגש מאד מפנייתנו אליו שימשיך בתפקידו.

המשך "שיח הי"בתניקים": עמוס, עורך העלון, מביא תמצית המשך הדיון של הי"בתניקים שהתקיים במוסד על הקשר בין המוסד והקיבוץ. היו קיטורים רבים וטענות נגד הקיבוץ, ואי-שביעות רצון, כמעט כללית, מכל המערכת קיבוץ-מוסד. עמוס כותב: "מערכת העלון יזמה שיחה זו על מנת להעביר רגשות, מסרים, ציפיות ואכזבות. נראה לנו שחייבת להיות התייחסות של חברי הקיבוץ, ועדות, ובעלי תפקידים לדברים הקשים שנשמעו. רק ע"י התייחסות עניינית, מתן תשובות אמיתיות לבעיות, ראייה לטווח ארוך של בעיות בני המוסד, נוכל, אולי, לפתור חלק מבעיות הדור הצעיר, שייקבע את גורלו של הקיבוץ.

היינו רוצים שהקיבוץ יתייחס לבניו לא רק כמערכת המספקת רק צרכים חומריים, שיכון, ציוד לחדר וכו'. חייבת להיות מערכת איזון של תביעות מחד, ונתינה מאידך. נראה לנו שכל מערכת שרק נותנת, מרגילה את 'דור ההמשך' לתפוס את הקיבוץ כמערכת נותנת בלבד. אם הדרך והכיוון לא ישתנו אנו צפויים למשבר, שיעמיק ויגדל בהתייחסות הדור הצעיר לקיבוץ (בסוגריים אני רוצה לציין שעל אף הביקורת הקטלנית נגד הקיבוץ, הקבוצה הביעה הערכה רבה וחיבה ליזרה)".

עמוס

הורים ובנים בקיבוץ: מתוך מחקר המכון לחקר הקיבוץ באונ' חיפה.

האם לפעולותיהם החינוכיות, המכוונות, של הורים בקיבוץ על בניהם ובנותיהם בגיל בית-הספר התיכון יש השפעה כלשהי על זיקתם של הבנים והבנות לחיי קיבוץ, ועל החלטתם להישאר בו? מחקרים שנערכו במסגרת המכון לחקר הקיבוץ, מלמדים כי התשובה לשאלה זאת היא חיובית, ולהורים אכן תפקיד מרכזי בעיצוב השקפת העולם, הזיקה לקיבוץ והחלטה אם להישאר או לעזוב אותו.

במחקר שנערך ב-1969 ובו נחקרו 900 חברי קיבוץ, בני הדור השני, התברר כי ככל שהורי הצעירים הדגישו, בתקופת החינוך, את היות הקיבוץ צורת חיים עדיפה, המגשימה ערכים חברתיים ורעיוניים, מן הראוי שאדם יהיה לפיהם, כן רבתה ההסתברות כי לצעירים אלה כשהתבגרו הייתה זיקה חזקה יותר לחיי קיבוץ. במחקר אחר מ-1977 היו הממצאים דומים. בנים להורים שזיקתם הם לחיי קיבוץ גבוהה יותר, ובתקופת החינוך שמו דגש על חינוך מכוון של בניהם ובנותיהם לחיי קיבוץ, ההסתברות לעזיבת הקיבוץ הייתה קטנה יותר.

מחקר שלישי שנערך ב-1979 בין כ-1,000 תלמידי כיתות י'-ב, מחזק את הממצאים הקודמים ומראה, שככל שבית ההורים מבטא יחס חיובי יותר לחיי קיבוץ ומעביר זאת באמצעים שונים לילדיהם, כן גדלה זיקתם לחיי קיבוץ.

מחקר נוסף מ-1979 שעסק בבעיות ותיקים בקיבוץ הראה, שככל שהחברים שנחקרו היו פעילים ומעורבים יותר בחיי הקיבוץ, וככל שהזדהותם עם חיים אלה הייתה רבה יותר, כן רבתה ההסתברות שבניהם ובנותיהם יישארו חברים בקיבוצים.

החוקרים מצביעים על כמה מסקנות הנובעות מממצאי המחקרים: ראשית, על ההורים להיות מודעים לחשיבות תפקידם החינוכי בעיצוב השקפת העולם וזיקתם לחיי הקיבוץ של צאצאיהם. שנית, על ההורים להבין, שאין בנמצא ואקום חינוכי מכוון להשקפת עולם מסוימת. החלל מתמלא בתוצאות של החינוך הלא מכוון ולא מבוקר ממקורות אחרים, כמו אמצעי התקשורת, סרטים, מפגשים אקראיים וכו'. שלישית, על ההורים לדעת כי ליחסם הם לחיי הקיבוץ ועקרונותיו ולהתנהגותם ומעורבותם בחיי קיבוץ יש השלכה חשובה ביותר על עיצוב עמדות ויחס בניהם (אפילו אם בשיחותיהם עם בניהם יציגו עמדה שונה). רביעית, מכל זאת נובע גם כי על ההורים לראות את תפקידם המחנך במודע ולהכשיר עצמם לקראתו, ועל הקיבוץ לסייע בכך.

מבצע משלוח חבילות ל"סירובניקים" בברית המועצות מתבצע בקיבוץ ביוזמתה הברוכה של אסתר שושן.

העלון מ-5.8.83 מעתיק את קינתו של יורם קניוק על חבל לכיש (הקרוב לנו), שהתפרסמה ב"מעריב", מפעל ציוני לתפארת השוקע ואיש לא בא לעזרתו.

באותו עלון משהל"ה ז. מספר על "השומריה השביעית" לכבוד 70 שנה לקיום תנועת "השומר הצעיר" ומספר על תוכנה וחיבתה. מקיבוצנו השתתפו בה למעלה מ-10 חברים והיו פעילים מאד בכל השטחים של ה"שומריה".
 חני גרמן באה לכרמיאל, השתכנה בקומונה שהייתה במקום והקימו קן השומר הצעיר במקום, למרות כל הקשיים שליוו אותה במשימה זו.

בעלון מ-19.8.83 נמסר על דיון רחב בין חבר עובדי המוסד על בחינות הבגרות. לבסוף הוחלט לאפשר לקיים שתי בחינות בגרות כבר בכיתה י"א.

במדור "כמעט בכל הרצינות" מבכים את הנופש השנתי, שמאז שהוחלט על צבירת החופש למען נסיעה "קצרה" לחו"ל, כמעט כל הסידורים שהיינו רגילים משך שנים, לצאת כל שנה לחופש, במקומות כמו הקבה"א, מבטחים, רמז, חופש מבושל ועל גלגלים, מלווה בדאגה של ועדת חברים, התמזמז, וכל המערכת הזו כמעט ולא קיימת.

מדיוני המזכירות: בעלון של 26.8.83 היה דיון נרחב כיצד לעזור להורים שבניהם עזבו את הקיבוץ וזקוקים לעזרה. הדיון לא הסתיים וימשיכו בו.

הוחלט לקנות סוף סוף מכונת כתיבה למערכת העלון.

במפעל הקרמיקה הוחלט להפריד בין שני האגפים של הקרמיקה, האגף הדקורטיבי והאגף הארכיטקטוני, שעובד כעת במלוא הקיטור ויש לו הזמנות רבות.

אביהו מביא באותו עלון מחקר של המכון לחקר הקיבוץ, תשובה של המכון הזה "להנחת הברזל" של סוציולוג פוליטי ידוע הקובע שבכל ארגון חברתי קיימת היררכיה המנוגדת לערכי השוויון של הקיבוץ. ומהי התשובה? "אמנם, גם בקיבוץ בניהול ובענפים קיימת סוג מסוים של היררכיה, אך הקיבוץ קבע מנגנוני הגנה נגד הווצרות תוצאות ההיררכיה הזו. לפחות 3 מנגנוני הגנה. הראשון הנו זה של הרוטציה בתפקידים. השני הוא הדמוקרטיה הישירה, היינו שיחת הקיבוץ, בה יכול כל חבר להתריע נגד תופעות של אי-שוויון ולחבוע תיקון. והשלישי הוא זה שמחלק לחברים את התפקידים במערכת העבודה והקהילה, כך שאין לאותם האנשים תפקידים בכירים בשניהם. שלושת מנגנוני ההגנה מפעילים עקרונות דומים של התגברות על אי-השוויון הנובע מהיררכיה, ועל כן אפשר צירוף שונה שלהם למען להגיע לאותם יעדים.

אכן, קיבוצים וענפים מביאים צירופים שונים לידי ביטוי ומשיגים תוצאות דומות. אך מהמסקנות של המכון, מן הראוי לתת את הדעת על שתיים מהן:

1. האם התופעה של חברים מעטים הממלאים תפקידי 'הנהגה וניהול' ברצף, אמנם בשינוי שם, יכולה להיקרא 'רוטציה'?

2. האם לא ראוי לבדוק בדיקה מחודשת את מנגנון הדמוקרטיה הישירה, קרי שיחת הקיבוץ ואופן תפקודן של הוועדות?"

אביהו

עמוס קינן - מה זה קיבוץ?

"הקיבוץ הוא 3.5 אחוזים מן האוכלוסייה, שבגללו האוכלוסייה קיימת. אם האוכלוסייה אינה סולחת לו על כך, זוהי בעיית האוכלוסייה ולא של הקיבוץ, מפני שהקיבוץ יתקיים אפילו אחרי האוכלוסייה.

הקיבוץ, אפילו לאחר שנות שפל, ואפילו לאחר שזוהרו עומעם, הוא עדיין הדבר היפה שבעולם. הקיבוץ הוא ארץ-ישראל, ובזכות הקיבוץ ארץ-ישראל היא עדיין הארץ היפה שבעולם".

עמוס קינן

על ערכו של החינוך: בהרצאתו על הפילוסופיה של הגל סיפר המרצה, פרופסור שלמה אבינרי, על דעתו של הגל בעקבות גל הברבריות במדינות שונות, את הדברים הבאים: "הפיגור החברתי הוא תוצאה מהחינוך של אזרחיה. זוהי מידת השפעתו של החינוך על כל רווחתה של כל מדינה. אורחות חיים, אמניות, מדעים, כל אלה בונים ומרכיבים את החברה, ועל כן חייבת המדינה להעמיד את החינוך וההשכלה בראש מעייניה ודאגותיה. הגל אמר זאת בשנת 1788".

בעלון מ-7.9.83 ישנם כמה דפים נרגשים על אלישע שהלך לעולמו מפי נחום, רכו הקרמיקה, שאלישע עבד שם, ומפי אסא ברק, בנו הצעיר.

באותו עלון מובאת כתבה נרחבת על הבניין והמקום של הקרמיקה הארכיטקטונית. זהו מקום חדש ומאפשר לאגף זה ביצוע עבודות רבות. הביקוש הוא די טוב. משה סעידי, שהוא האמן והמרכז הבולט, שמו הטוב יצא ברחבי הארץ והוא מקבל הזמנות לקירות ארכיטקטוניים מלקוחות רבים ושונים. אמונתו האמנית היא לפי המסורת של גדולי הארכיטקטים: הצד החומרי - עיבוד ובחירת החומר המתאים, ובחלק היצירתי - ביטוי רוחני למסר שהאמן רוצה לבטא אותו.

רשימה יפה, אפשר להגיד ספרותית, של ליזקה, בשם: "כל הדרכים..." בה מסופר על הדרכים בילדותה, הדרך לגימנסיה, ללימודים והדרך לחיסולם של היהודים... בתנועה היא שומעת: "תפקידנו נגמר..." והדרך לחומות, למחנות ההשמדה, והדרך ליער... וסוף סוף הדרך לחופש, והדרך מזרחה... למולדת... והדרכים החדשים כאן... והיא מסיימת: "...אני אוהבת דרכים פתוחות, הן תמיד נוסכות בי תקווה, שאפשר עוד להגיע".

בעלון מסוכות תשמ"ד (29.9.83) מתפרסמים בראש הגיליון 2 שירים של נחום שור לכבוד החג, המבטאים אהבתו למולדת ולשדות כפר מנחם שגמרה את קציר החיטים ומכינה עצמה לקטיפת הכותנה.

לאחר הדף הראשון, באותו גיליון של העלון, מתפרסם שירו של מיירים וקינתו על השכול, במלאת 10 שנים לנפילתו של בנו הצעיר גבריאל במלחמת יום-הכיפורים.

משה לביא מביא סקירה נרחבת על פעולות ועדת התרבות בימי החג, וכן תערוכות רבות מעשי ידי חברות שלנו בשטחים שונים. במיוחד הוא מתעכב על התערוכה של חנוכיות מיירים, שגילו את מיירים לא רק כאומן אלא גם כאמן מוכשר. כל חנוכיה קשורה בשמו של גבריאל (גבריאל), שנולד בחנוכה, מבטאת תוכן מיוחד, בחלקו קשורה באירועים בחיי גבריאל ובחלקו מסר מיוחד של האמן, שרצה לבטא את מאווייו בגעגועיו לבנו שנפל. אגב, החנוכיות של מיירים, שהונצחו גם באלבום מיוחד, התפרסמו ברחבי הארץ והקיבוצים, ואף צוותים של טלוויזיות מחו"ל באו לצלם אותן.

לפי המסורת של מספר שנים קיימנו גם השנה, בחג הסוכות, מטס עפיפונים, לשמחת הילדים. 40 עפיפונים הצליחו להתרומם לגובה רב. המטס התקיים בשדרת חנון, ביוזמתם והדרכתם של משפחת כהן, אביגדור ועמוס.

מאירקה האוזר מוחה שהלימודים במוסד לא נפתחו בזמנם בגלל גנן ומזכיר.

גם זה קורה: מספר חברים שביטאו רחשי לב של רבים הכניסו לתא של מוטקה מכתב בזה הלשון: למוטקה האיש החמוד, שמתקן לנו את האופניים כל זמן שנגמר להם, והודות לכך אנו מגיעים עם כוחות הביתה ולעבודה, שמביא לנו עיתונים ודואג שנדע מה נעשה בעולם, שמביא גז מתי שנגמר, ואי אפשר לשתות אפילו קפה, שדואג לכל הפרטים הקטנים והחשובים בחיינו, וע"י כך עוזר לנו. אנו מאד אוהבים אותך ומעריכים את מרצך ועבודתך, ובאמת לא יודעים מה היינו עושים בלעדיך? שנה טובה מקרב לב!

בשם כל החברה שזקוקים לך - מכולנו.

שכנות טובה. משך שנים מתנהלים יחסי שכנות טובה בין כפר מנחם והקיבוצים נחשון וצרעה אשר מעבדים אדמותיהם על ידינו. בקומזיץ שנערך בספארי בין אנשי השדה שלנו ושלהם אמר מרכז המשק של צרעה, רוני: "...מצאנו בכפר מנחם יחס הניתן לחברינו ברוחב לב ומידה רבה של הכנסת אורחים, לכל מה שנזקק לו החבר, וכל זה באווירה חמה, טלפון לסידור עניינים, עזרה בתיקון כלי, או כל עזרה שנתבקשה נענתה באהדה... ועל כל אלה תבואו על הברכה...".

בעלון מ-7.10.83 מספיד הגיס זאב פינקוס את מוטי וילין שהלך לעולמו. מוטי היה בין שבעת הראשונים של הקיבוץ שהגיעו כ"תיירים" לארץ ב-1932.

יוסלה, שנבחר לחפש מפעל תעשייתי נוסף לקיבוץ, סוקר בעלון זה את אשר נעשה עד עכשיו, ומציג מפעל של פלסטיק שאולי כדאי שאנו נקנה אותו. כן הוא מספר שנועם וינתן ייסעו לגרמניה לחפש שמה מפעל מתאים. ובאותו עלון מסופר על מספר אמהות שלא מחזירות את תינוקותיהן לבית הילדים, גם לאחר התקופה המקובלת של לינת הילדים בבית ההורים. "מבלי לדון בבעיית הלינה המשפחתית, שתידון במועצת הקבה"א בינואר הקרוב, מן הראוי והרצוי להבין שכאשר יש התחפרות בעמדות, נוצרות קואליציות, שעלולות, בסופו של דבר, לערער את רקמת חיינו העדינה בלאו הכי. נראה שעניין זה יתפוס מקום נרחב בדיוני ו. חינוך ובמזכירות. מצפים לדיווח שוטף".

ע. א.

בעלון מ-14.10.83 סוקר יחיעם יוגלי, מרכז המשק החדש, את סיכומי תשמ"ג, שבדרך כלל לא הייתה גרועה יותר מאשר השנה הקודמת. בגלל האינפלציה הדוהרת יחיעם מביא את המספרים בדולרים.

אביהו, המזכיר החדש, מנסה להסביר במאמרו, באותו עלון, שלא כל דבר חייבים לפרסם, כגון מתן הלוואות לחברים לעזרת בניהם שעזבו. העניין הובא גם לשיחת קיבוץ והשיחה אישרה את עמדת המזכירות והוחלט שלמטרה זו תיבחר ועדה והיא תחליט בנושא זה.

בעלון זה אנו מוצאים השתקפות המשבר הכלכלי הגדול של האוצר בממשלת הליכוד וגזירות פלסנר. ועדת המשק ישבה על המדוכה הזו, והתברר שאנו מספיק חזקים להתגבר על הבעיות המעסיקות כעת את המדינה. ועל אף האי-ודאות מה יילד יום הוחלט לקנות גנרטור נוסף לאספקת החשמל.

גד קאופמן, אחיה של אלן, מספר על קברה את אשר עבר עליה בחייה ומנסה להסביר את סוף דרכה.

עמוס, עורך העלון מ-21.10.83, מעלה כמה בעיות יסוד של חיינו, בעקבות המועצה של הקבה"א שצריכה להתקיים בימים אלה, שהנושאים שידונו בהם יהיו הדמוקרטיה הקיבוצית ובעיות החינוך. עמוס חושב בנושא הדמוקרטיה לא כל כך מעניין אותנו כעת וזמנו אולי עוד יבוא. לדעתו יש בעיות יותר יסודיות העומדות על הפרק ובעיקר דרכו של הקיבוץ והאמונה וההזדהות אתו. הוא סוקר 2 פגישות, של מה שנקרא "דור ההמשך" ומה שחברים אמרו בהן, והוא כותב: "שני המפגשים שנערכו השבוע יכולים להעיד על הכרסום הרב שחל ברצון הקולקטיבי שלנו לקיים מערכות שהן מיסודן וולונטריות. המפגש הראשון התקיים במועדון לחבר ונועד לגוף אנונימי ואמורפי המתקרא 'דור ההמשך'. מה ומי ממשיך הדור הזה? איני בא להטיל ספק בכנות מארגניו. הם מרגישים את אובדן הדרך הצפויה לנו אם השאננות תמשיך להיות נחלת הכלל, אם מסך הטלוויזיה יהווה את המטרה לכל חצי התרעומת והביקורת היוצאים מאתנו.

באותה פגישה הוצגה תמונה קודרת של מערכת חברתית שאינה מתפקדת, מערכת עבודה העומדת לפני שוקת שבורה, חיי תרבות שאינם לא רק על פי קריטריונים של אחד-העם, אלא לפי אמות מידה של אנשים פשוטים כמונו. הוצגה גם בעיה דמוגרפית קשה שאינה מאפשרת תכנון מראש לכל טווח שהוא, וממילא המערכת נקלעת לאי-ודאות וחוסר יכולת לתפקד כהלכה. הכתובת זועקת מכל קיר אך עינינו טחו מראות. מדוע הרגשה זו וראיית מצב זה אינם נחלת הכלל? מדוע הם אמורים להתריע ולבוא אתנו חשבו? ברור מדוע. ראה פגישה זו. יש להבהיר לאלה שיכולים לשאת בנטל את חומרת המצב. ברור גם מדוע לא הוצגו הבעיות במקומן הטבעי - שיחת הקיבוץ. 'כותל המזרח' ננטש ע"י יושביו עוד בטרם טעמו טעם של שיחה. אולם גם לאותה שיחה של הדור האחר הם לא באו. אותם 30 חברים שהתייצבו, הם בדרך כלל, אותם מתי מעט שאכפת להם ויהיו מוכנים לתרום אם יתבקשו. אנחנו מוכנים להיות מעורבים. אין זו זכות גדולה להיות מעורב. מעורבות משולה לרכבת הנוסעת לכיוון מסוים. אני יכול לנסוע ולהמשיך באותה רכבת כל עוד היא נוסעת בכיוון הרצוי לי. אני יכול לרדת ממנה בכל עת ובכל מקום. אנו זקוקים היום להתערבות, היכולת לשנות את מהלכה של הרכבת לכיוון הרצוי לנו, לכיוון שאנחנו נגדיר. אם לא נתערב, היא תמשיך לנסוע ויש לה תחנה סופית...

באותה פגישה הוצע ע"י המזכירות צוות היגוי שמתפקידו יהיה להביא הצעה לאיוש תפקידים מרכזיים, קרי, רכזי ועדות. הצוות כולל מזכיר, מרכז משק, סדרנית העבודה וכן שני 'אזרחים': שלומי שקד ואפרת פרנקל. בעידן של הרהורים בנושא הדמוקרטיה יש, אולי, טעם לפגם במינוי 'ממסד' משום המסר: שוב יש מי שער לבעיות ומוצא פתרונות. עם זאת, אם יש בכך 'עיוות' לטווח הקצר, הרי שיש לראות את הטווח הארוך, והוא הירתמות מחדש למילוי תפקידים, על מנת לשפר את אורחות חיינו.

הפגישה השנייה הייתה, למעשה, ישיבת מזכירות מורחבת במתכונת מצומצמת. גם פה הייתה אכזבה מסוימת, מאחר שמספר חברים שהוזמנו לא באו. בישיבה זו השתתף יוסי בן שאול מהמחלקה לחברה, והיא דנה בנושאי המועצה הנ"ל. גם פה הועלו הבעיות הקשות בהן אנו נתקלים מבחינת התפקוד, ההיענות והמצב הדמוגרפי. אולם, כמו שאמר יגאל, יש מספר בעיות אובייקטיביות שאותן לא ניתן לשנות בטווח הקצר, ואיתן יש להתמודד. בסופה של אותה שיחה הוחלט להיכנס למהלך של דיונים לקראת המועצה, למרות האיחור, והפרטים יובאו לאישור, לאחר שיוסכמו במזכירות. שתי הפגישות שהתקיימו השבוע מעידות על שתי תופעות בחיינו. האחת, אין כיום מערכת ועדות המתפקדות כנדרש, ולכן הכל מתנקז למזכירות. השנייה, אדישות בקרב שכבות גיל האמורות לשאת בנטל

המאמץ החברתי, כלכלי ותרבותי. הסיבות שהביאו למצב זה הן לכירור מעמיק, אך תהיינה הסיבות אשר תהיינה, יש להציג דרך ולקבוע עקרונות והצעות לפתרון, לפחות לחלק מהבעיות.

ייתכן שהרכב חדש של המזכירות, שיהיה מיוסד על מרכזי ועדות, יוכל לפעול מתוך הבנת הצרכים של מגזרים שונים. ייתכן שהועדות יתפקדו קצת יותר טוב, אם תהליך קבלת החלטות יהיה מלווה ביתר אינפורמציה ובמתן יתר אוטונומיה לכל ועדה. במקביל למזכירות כזו חייבת לפעול ועדת חברה שתפקידה לטפל בנושאי הפרט, ובכך תוכל לתת מענה לבעיות שאינן מחייבות עיסוק של המזכירות. אם כך או כך, ברור שנמשיך לבוסס בבנין, אם לא נטה שכם כדי לחלץ את העגלה ממנו, ויפה שעה אחת קודם".

עמוס

העלון מ-4.11.83 פותח את דפיו בדברי הספד על קברו של יענק'ל קלנר, מפי חיים מילר ואריה ג., שנפטר פתאום, והוא עדיין במלוא כוחו. איש ספורט, איש עבודה מוכשר במסגרייה ואיש חברה, ובראש וראשונה איש משפחה



יענק'ל קלנר עם

הרוצה הרדור-יד

מסור. הקיבוץ נפרד ממנו בצער ויגון.

רענן, רכז הכותנה, מספר על סיום קטיף הכותנה, ומעריך את סיכום הענף. אמנם הייתה שנה קשה, אך לדעתו הסיכום הוא חיובי ביותר, לאחר שהכפילו את השטח המושקה מ-440 דונם ל-950 דונם. היבול לדונם למעלה מ-500 ק"ג. יש, כמובן, לציין, שגם בשנה זאת ביצענו את העישוב בעבודה עצמית של גיוסים, והייתה עזרה רבה מאד מילדי המוסד.

מיומן המזכירות: בין היתר דנה המזכירות ב"תרבות השתייה והשכרות" שהחלה להופיע בקרבנו והיא החליטה: אין השתתפות של מוסדניקים וחברות נוער במסיבות ואירועים הנערכים במקלט המתנדבים, לתבוע הגבלות מכירת משקאות חריפים בכל-בו, לנסות ולהקים צוות שיטפל ויתמודד עם נושא זה. בדיון הובעה דאגה רבה מתרבות חיים זו.

אביה ברק. אושרה הודעת הקבה"א על נסיעת אביה, במסגרת פעילותה, ל-10 ימים ללונדון, להשתתפות בקונגרס הבינלאומי של אחיות.

המכון לחקר הקיבוץ בחיפה פרסם מחקר על ההבדל בפעילות החברים לבין החברות בחיי הקיבוץ ובחיי החברה בכלל. המחקר דן בשאלה, האם הסיבות הן ביולוגיות או גם חברתיות. המחקר נוטה למסקנה: למרות המשקל הרב

ואולי מכריע, לסיבות הביולוגיות, גם הסיבות החברתיות, חינוך הילדה, השקפה לשוויון המינים ומאבק עליו, קובעות מאד בתשובה לשאלה הנוקבת.

בעלון מ-18.11.83 מספיד אורי אסף את אביו, משה אסף, אשר לאחר מחלה קשה הלך לעולמו. משה אסף היה מותיקי הקיבוץ, מדריך חברות נוער, עובד מטעים, מנהל את המזכירות הטכנית ומדפיס העלון. איש השכלה ותרבות. חלה במחלה קשה ממנה לא קם. יהיה זכרו ברוך.

מפנקסו של מרכז המשק בענייני עבודה

יחיעם מקדיש את כל מאמרו לענייני עבודה, שהם לדעתו חמורים מאד, המקשים ביותר לנהל את המשק וקיומנו בכלל. הוא מונה כמה גורמים עיקריים: התבגרות האוכלוסייה, היעדר ניידות בין הענפים בעונות השונות, אי-יכולת המוסדות להטיל מרות על חבר לבצע עבודה שאינה מוצאת חן בעיניו, תקנים מנופחים במקומות עבודה שונים, בעיקר בענפי השירות, אי-הסכמת חברים לתאם רצונותיהם, ולו בלוח זמנים בלבד, עם צרכי המערכת, חוסר הקפדה במילוי שעות העבודה, מעטים בתוכנו אינם מפרנסים עצמם פשוטו כמשמעו... הוא מתעכב על בעיות העבודה, בעיקר שאנו מחפשים כעת מפעל תעשייתי חדש, וללא משמעת פנימית עם דעת קהל חזקה ומחייבת יקשה עלינו לבצע את הטעון שינוי.

יחיעם

העלון הזה מביא תמצית ספרו של ברונו בטלהיים, הפסיכולוג היהודי האמריקני, שביקר בארץ, וחקר גם את חינוך הילדים בקיבוץ, המגיע למסקנה בספרו כי "הקיבוץ הנו חממה לבינוניות". על פי השקפתו יכולים להסתגל לתביעות וציפיות החיים בקיבוץ רק הבינוניים, הממוצעים מבחינת תכונותיהם וכישוריהם. בני הקיבוץ החריגים משני צדי הממוצע, אינם יכולים, לדעתו, להסתגל לחיי הקיבוץ, ועל כן יהיו הם המועמדים הראשונים לעזיבה... חוקרים אחרים וגם המכון לחקר הקיבוץ בחיפה, לאחר מחקרים הרבה יותר מקיפים ומעמיקים, הגיעו למסקנה אחרת האומרת: "אין סלקציה שלילית מבחינת היכולת, בין בני הקיבוץ העוזבים או הנשארים...". במדור "מי ומה" נמסר בין היתר על הרצאתו המעניינת של ד"ר נמרוד נוביק בנושא: "האסטרטגיה של ארה"ב במזרח התיכון". מסתבר שצבי קרן אחראי שכל שבוע או שבועיים יתקיימו הרצאות מהסוג הזה. חבל רק שישנם חברים רבים שלא באים להרצאות האלו.

החוג לריקודי עם. חני פיצ'ון מספרת שכל שבוע מתקיים חוג לריקודי עם, בקיבוץ גל און, אליו באים מכל הסביבה, ואחת לחודש מתקיים מרתון ריקודים באחד הקיבוצים. הפעם המרתון מתקיים אצלנו וכל החברים מוזמנים.

בעלון מ-25.11.83, הדף הראשון מוקדש לציטטה מדברי חיים ארלוזורוב משנת 1929 על התעמולה הרביזיוניסטית: "...שיוצרת, בייחוד בחוגי הנוער, פראזיאולוגיה לאומית בדבר שלטון של כוח. אלה שמעמיסים תכנית מנופחת של ז'סטות ואשליות, שאין ביניהן ובין המציאות ולא כלום, על צווארו של עם הלוחם מלחמה קשה על קיומו, אינם יוצרים אלא קריקטורה איומה. ניצני ההבחנה הממשיים והחיים, שנזרעו לאט לאט על ידי היישוב, ובייחוד על ידי אנשי ארץ-ישראל העובדת, בקרב הנוער העברי, ונקלטו בקושי רב כל כך על הקרקע הצחיחה של החיים העבריים, ניצנים אלה הולכים ונרמסים ברגליים.

מהדונם הצר והדל של מציאות חיה, אנו שבים אל הממלכה רחבת הידיים של פראזות ריקות...".
חיים ארלוזורוב

דו"ח סמוי מועדת הסמים. לפני זמן מה התעוררה אצלנו בעיית עישון סמים. הקיבוץ נערך לטפל בבעיה ובחר ועדה שחבריה הם אפרת ס., גיל דרום, אביהו ויזהר. הועדה גיבשה לעצמה דרכי פעולה בטרם ניגשה לעבודה. ההנחיות היו ברורות: קיבוץ וסמים אינם מתקיימים בכפיפה אחת. לצורך זה ננקטו מספר צעדים. התייעצות עם מדור הסמים בתק"ם, שיחת צעירים בנושא, פגישות אישיות עם האנשים, אותם הועדה חשבה לנכון להזמין. וכאן התחילו הקשיים והדילמה. מצד אחד, ההחלטה הברורה והנחושה לעקור מתוכנו, ולו ניצן של סמים, ומאידך הבעיה של חדירה לתחום הפרט. חלק מהחברים שהוזמנו לא רצו כלל להופיע ועמדנו בפני קושי והתלבטות האם לטפל לבדנו או למסור את הטיפול לגורם ממלכתי. החלטנו, ויהי מה, אנו לבד נמשיך לטפל בנושא. כפי שהתבטאו החברים, כביסה מלוכלכת מכבסים בבית. יש לציין שהתגברנו על הבעיה והתופעה הזו נעלמה מהבית.

מוסד ברוידא מעלה בעלון את בעיית "חג יום הולדת הקיבוץ", שטרם מצאנו דפוסים קבועים ותוכן מתאים, והוא מעלה כמה הצעות שהתגבשו בפגישה של מספר חברים לא קטן.

הקטע הבא הועתק מעלון קיבוץ אחר:

בעלון זה מתפרסם מאמר בשם: "העלון וחופש הביטוי". מסופר בו על מאמר של חבר נגד גזבר הקיבוץ, שלדעתו עשה מעשים שלא יעשו בקיבוץ, ותבע לפטרו. העורכת של העלון פרסמה את המאמר ללא התייעצות עם גורמים נוספים בקיבוץ וכן לא הראתה אותו לגזבר לפני הפרסום, כדי שיוכל להגיב. המאמר עורר סערה בקיבוץ והגזבר רצה להגיש תביעה משפטית נגד החבר. היה ברור במזכירות עם עורכת העלון שהגנה על זכותה לחופש הביטוי, וכן מתפרסם באותו מאמר חוות דעתו של עורך הדין של התנועה הקיבוצית, יוסף ארנון מעין חרוד, המנתח את הבעיה של חופש הביטוי ושמירת כבוד האדם, שעל שניהם יש לשמור, וכן הוא מתנגד שסכסוך בין חברי קיבוץ יימסר לבית משפט של המדינה.

בעלון מ-2.12.83, בעקבות ההכנות לקראת מועצת הקבה"א שתדון בנושא הדמוקרטיה, מפרסם העלון התוכנית של חוגי החשיבה שנבחרו בקיבוץ, על בואם של ג'ומס ושייקה גביש להרצות בחוגים, וכן מביא העלון את סיכומי חוגי החשיבה מ-1979 - ושואל: מה השתנה? אפריים מציג בעלון שרטוט של מבנה ארגוני-חברתי שהוא מציע לקיבוץ, הבנוי, בעיקרו, על דמוקרטיה מלמטה. היא לא עומדת בסתירה למערכת הסמכויות של הקיבוץ, ששיחת הקיבוץ היא הסמכות העליונה והמכרעת, אך כדי שהדמוקרטיה הקיבוצית לא תהיה מילה ריקה, היא חייבת להתבסס בראש וראשונה על תאי היסוד של הקיבוץ, שיחות ודיונים בכל ענף וענף, הן על ענייני הענף והן ענייני כלל הקיבוץ שעומדים על סדר היום שלו.

בעלון זה מתפרסמת קריאה זועקת של המחלקה לכלכלה של הקבה"א, לכל הקיבוצים: "חיסכון - צו השעה". וכך היא כותבת: אין ספק שאנו נמצאים בעיצומה של אינפלציה דוהרת, וכפי הנראה גם בתחילתו של מיתון. קשה מאד להעריך לאן יגיעו הדברים ואיך נצא בסופו של דבר ממצב שהנו בהחלט ללא תקדים. בימים אלה עלינו לנקוט משנה זהירות בכל פעולותינו, ולדאוג יותר מהרגיל להבטחת הכנסותינו, לחסוך בהוצאות ולשמור על עצמנו

מהסתבכויות. ברצוננו להדגיש ולהזכיר כמה מההמלצות שהעברנו לקיבוצים במשך התקופה האחרונה, ולהוסיף עליהן.

- א. לעשות מאמצים להגברת הייצוא, ובהקדם. בכל מצב יהיה לייצוא יתרון יחסי, אולי אפילו גדול.
 - ב. פרט להשקעות להמשך הבנייה לשיכון, והגדלת הייצור, יש לדחות את כל ההשקעות. מצבי חוסר נזילות, שאנו עלולים להיקלע אליהם, ואי-ודאות לגבי הכנסותינו, מחייבים דחייה זו.
 - ג. לחסוך בהוצאות המחייבה, לדחות כל הוצאה שאינה הכרחית. אנו קוראים לכל הקיבוצים לתכנן ולבצע את הוצאותיהם לפי תקציב תנועתי בכל התחומים.
 - ד. מחירי האנרגיה (דלק וחשמל) התייקרו מעל הממוצע הכללי, ואנו בתחילת החורף. המאמצים לחסכון באנרגיה חיוניים.
 - ה. בכל הנושאים הכספיים יש לקיים קשר הדוק עם המוסדות הכספיים התנועתיים. המצב בתחום זה נזיל ומסובך, וחשוב להתייעץ לפני כל מהלך.
 - ולסיכום: גם את המשבר הזה נוכל לעבור בשלום, כפי שעברנו משברים קודמים, אם נהיה חסכוניים, מתוחכמים, זהירים, ונפעל במשותף.
- בברכה, המחלקה לכלכלה

אכן, יחיעם, רכז המשק, פונה לקיבוץ לחסוך באנרגיה, ומביא להדגמה כמה ממחירי השימוש בחשמל. מוסד ברוידא מוסר פרטים בעלון על התוכנית המפורטת של חג הקיבוץ שיתקיים ביום שישי ה-9.12.83. כמו כן הצוות של החג מכין סרט הנקרא "סתם יום של חול" ומבקש את כל החברים לשתף פעולה עם הצלמים והבמאים. יואל דרום, האחראי לאוגדן הקיבוץ, המכיל דפים לכל החברים שהלכו לעולמם, מוסר שבכל שנה בחג הקיבוץ יקבלו החברים את הדפים של אלה שנפטרו עד לאותו תאריך, והוא גם מסביר כיצד לנהוג באוגדן שנעשה בצורה יפה.

זלו, הספרן שלנו הותיק והמסור, מוסר על הספרים החדשים שנתקבלו בספרייה, על הקוראים, ואיזה ספרים מבוקשים ביותר.

מה נשתנה הלילה הזה?

העלון מ-16.12.83 מעתיק קטע מעלון קיבוץ עין הנציב הדן בלינה המשפחתית שהקיבוץ עבר אליה... "עדיין ישנם קיבוצים של לינה משותפת, בהם המטפלת באה בערב והיא זאת שמשכיבה את ילדיה. ואצלנו, ההורים שהשכיבו קודם בבתי הילדים, הם אותם ההורים שמשכיבים כיום בביתם. ההבדל הקטן הוא שהטכס שאצל רוב הילדים הקטנים היה טכס: פיפי-מים-סוכריה, וחזור חלילה, כבר לא נעשה במקום ציבורי, אלא נשאר בין ארבעה קירות הבית. כבר אין עזרה, לפעמים ההפך. ההורים השותפים לפעוטון, אין כבר ההתערבות של המטפלת במקרים הזקוקים להתערבות כזאת. עכשיו - זבש"ך! קיוונו, למי שהרעש של בית הילדים הפריע לו, וגרם לו קשיי פרידה ופחדי לילה, ובעידן השינה בבית יינה משקט ומביטחון - התאכזבנו. נוכחנו לדעת, שחלק מהבעיות שהיו פה, פשוט 'עברו דירה' וכנראה בבית הן מקבלות רק ממדים אחרים. גם היה, לפעמים, נוה לחשוב שהכל בא בגלל זה:

בגלל הרעש... בגלל השעה... בגלל השומרת... ובגלל... ובגלל... ובכלל... נראה, שבית הילדים עצמו לא היה גורם מכריע לפני, ובטח איננו כיום". מתוך שיח מטפלות.

אליז, האקונומיט, מעלה את מקומו החשוב בחיינו של חדר האוכל, אך יחד עם זה היא מבקרת קשה ומתריעה על הנוהג הפסול של חלק מהחברים לקחת מחדר האוכל כלים וסכו"ם הביתה, מבלי להחזירם, האכלת כלבים בהם, סתם השלכתם לפחי אשפה, והיא מדגימה כמה כסף אנו מפסידים מנוהג פסול זה.

מוסד ברוידא סוקר בעלון את אירועי "חג הקיבוץ", שהיו לדעתו מוצלחים מאד, שירה משותפת שמזמן כבר לא שמענו, ריקודים עד אור הבוקר, התרוממות רוח של ליכוד חברתי והשתייכות לקיבוץ. לקראת החג הבא, שיציין הפעם 45 שנה לעלייתנו על אדמת כפר מנחם, הוא מציע מספר הצעות לשיפור החג והרחבתו. בין היתר הוא מעלה, האם לא כדאי לשקול במחשבה שנייה את הצעת מספר חברים ותיקים, להעביר את החג לאביב, בהתחשב עם תאריך בואם של ראשוני הקיבוץ לארץ באפריל 1932 וכמעט 8 שנים חיים כקיבוץ בהדר ולא התאריך של בואנו לכפר מנחם, אותו צריך וחיילים לחוג במסיבה לחוד. התאריך של אפריל 1932, היינו, באביב ולא בחורף, דבר שיאפשר לחוג את החג בחוץ, עם אפשרויות רבות נוספות.

העלון "בראש אחד", שהופיע ע"י קבוצת הנוער "ערבה", משקף הרגשה טובה מאד של חברי הקבוצה, גם בלימודים, גם בעבודה, באימוץ למשפחות והרגשתם הכללית בקיבוץ.

העלון האחרון של שנת 1983 מיום 30.12 מתחיל בשני שירים של נחום שור, המבטא את הרגשותינו העצובות מול הבצורת המסתמנת בשדות הפלחה, ותקווה שאולי אולי עוד תתגשם "בקשות השדות שביקשו על מים ולא דם".

אריק, רכז ועדת התרבות החדשה, מעלה את הצעתו, שנידונה גם בשאלון לחברים, לחדש את הנוהג שהיה אצלנו, קבלת שבת. הוא מעלה שורה של הצעות, בעיקר טכניות, שתאפשר בצורה נוחה לקיים את הנוהג הזה, שלדעתו הוא חשוב מאד, בשמירה על ערכי חיינו. כמו כן הוא דן האם יש לחוג את מסיבת הסילבסטר. תשובתו היא חיובית, והוא מנמק אותה ומתווה תוכנית כיצד לקיים מסיבה זו.

ועדת העבודה מוסרת במאמר שלם על קשייה המיוחדים בעונה זו, בצורת קשה, קבלת מים נוספים להשקיית הכותנה ועוד חלקות מסוימות, שנאבד אותם באם לא ננצל אותם מיד, קשיים לא צפויים בלולים, המתנגשים בעבודות אחרות, וכל זה מחייב גמישות והוצאת אנשים לזמן מסוים ממקומות עבודתם הקבועים.

שלומי גרבר מוסר על השכלולים האחרונים שהצלחנו להכניס במערכת התקשורת שלנו, והאפשרויות לקיים שיחות טלפוניות גם עם חו"ל.

יהושע פיצ'ון, למרות טענותיו הקשות על צמצום צוות הנוי, והמנהג של סדרני העבודה לכל מחסור בידיים עובדות, מיד מוציאים עובדים מהנוי, מספר על ההתקדמות יפה בעבודות הנוי, וכיצד הנוף שלנו משתנה מיום ליום והופך את הגבעה שלנו למקום יפה, "תאוה לעיניים".

אליז, שלמדה כלכלת בית, מפרסמת בעלון הזה את חשיבותו של הסידן בגוף האישה וגם הגבר, ומציעה תפריט של מאכלים המכילים סידן רב.

אנטנה מרכזית. צוות התקשורת שלנו מבשר לנו שהוא התקין אנטנה מרכזית על גג הבריכה שלנו, המבטלת את כל האנטנות בבתי החברים, וכן מאפשרת לקלוט ערוצים נוספים משלל הערוצים שישנם באוויר, וכן נוכל להתקין

טלוויזיה במעגל סגור לערוץ מיוחד לקיבוץ ולאפשר לוח מודעות ודפי הכנה לשיחת קיבוץ, סרטים ועוד אפשרויות רבות.

יואל זרום, שחזר ממועצת הקיבוץ הארצי שדנה בענייני דמוקרטיה קיבוצית, והוא היה ציר בה, מציין שאצלנו הניכור הולך ומעמיק, אך משבח את הכלי החדש שהופיע אצלנו לחיזוק הקשר בין הקיבוץ ומעשיו, הידיאו שלנו. שכבר הספיק להפיק סרט על חיי הקיבוץ, בשם "סתם יום של חול" ולמרות, לדעתו, לכמה מגרעות בסרט, הרי כל כלי נוסף של תקשורת ואינפורמציה ישובח. יחד עם זה, יואל רואה בעלון הקיבוץ את הכלי המרכזי לקשר בין הקיבוץ וחבריו ופונה לציבור החברים להשתתף בו במידה רבה יותר.

משפחת נאור מזמינה לארוחת 4 את הותיקים ורואה בהצעה שלה דוגמה להיכרות הדדית של השכבות השונות בקיבוץ.

"האידיאליסט האמיתי", כך מכנה העלון את תת אלוף נחמיה דגן, מפקד בסיס בחיל האוויר, שהרצה אצלנו על בעיות חינוך חיילים, על בעיות חינוך בכלל, וכיצד להנחיל את ערכי האידיאליים שלנו לדור הצעיר.

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ בשנת 1983

אמרנו כבר, בפרקים הקודמים של הספר, שבדרך כלל, עלוני הקיבוץ מוסרים גם את החלטות שיחות הקיבוץ. אך כשאתה קורא את הפרוטוקולים של השיחות, שמות החברים, הדעות השונות, הוויכוחים, לפעמים חריפים מאד, אתה חש הרבה יותר את "דופק" הקיבוץ, מצבו החברתי, התלכדותו או להפך, החלשתה של הזיקה של הפרט לחברה ואחריותו לקיומה. לא פעם כתבנו, ששיחות רבות היו בענייני מה שקראנו "עניינים שוטפים", ענייני עבודה ללא סוף, בחירת חברים לתפקידים ולועדות, אחר כך ערעורים וחזר חלילה, נושא השיכון והדיור, ותק ותור, כל מיני דברים הקשורים לשיפור חיינו, ענייני קליטה וקבלת חברים וכו' וכו'.

גם בעניינים השוטפים האלה, אפשר היה לעקוב אחר התהליך של הגברת או החלשת זיקת החבר לכלל, לקיבוץ. ובדרך כלל יותר החלשתה מאשר הגברתה. כך למשל, בשיחת הקיבוץ מ-13.3.83, בדו"ח של רינה ומתס ממועצת הקבה"א שדנה בבעיית הפער בין הקיבוצים, מה שקראו "מועצת הפער", הדאגה העיקרית בדיוני המועצה הייתה הזיקה של הקיבוצים לתנועה, ונאמר בה שאלה הם כלים שלובים בין זיקת הקיבוץ לתנועה וזיקת הפרט לקיבוץ. לא נפרט, אפוא, את השיחות שדנו כמו בכל שנה באותם העניינים השוטפים, ונציין אותן השיחות שלא מצאו ביטוי מספיק בעלוני הקיבוץ של שנת 1983. היו בקיבוץ באותה שנה שיחות פוליטיות רבות מלוות בכירורים רציניים וגם בחילוקי דעות על הנעשה בארץ, בתנועה ובמפלגה. בשיחת הקיבוץ מ-12.2.83 - דיון רציני על הזדהות הכללית של הקיבוץ עם תנועת "שלום עכשיו". היה זה לאחר רצח אמיל גרינצווייג בהפגנת "שלום עכשיו" נגד המלחמה בלבנון. הקיבוץ, לאחר הדיון, החליט לפרסם גילוי דעת בעיתונות-חוץ, מחאת הקיבוץ וכן תביעה לפיטוריו של אריק שרון מכל תפקידיו, ולא רק ממשרד הביטחון, לפי החלטת ועדת כהן. כן היו כמה וכמה שיחות בענייני המערך, בהן היו חילוקי דעות בולטים, לקראת הבחירות בארץ וקיום מועצת הקבה"א. הייתה גם הצבעה 48 חברים הצביעו בעד עזיבת המערך ולחדש את מפ"ם העצמאית ו-30 חברים הצביעו בעד המשך המערך בבחירות שיהיו בארץ. בשיחה מ-25.4.83, לאחר דיון ער, הקיבוץ מחליט להצטרף להפגנת ה-1 במאי שאורגנה ע"י ההסתדרות במסגרת החטיבה הקיבוצית, הפגנה גדולה בתל אביב שהצליחה מאד. פרט לדיונים הפוליטיים הנ"ל, היו כמה דיונים חברתיים ומשקיים חשובים. בדיונים החברתיים היה אחד עם מתח רב, שבסופו הקיבוץ

החליט להוציא מהקיבוץ חבר צעיר, בן שלנו, על התנהגותו כלפי הקיבוץ. היו דיונים רבים בענייני רכב שהקיבוץ החליט לרכוש את כל הרכב של הפעילים שיעמדו לרשות הקיבוץ ואי-קיום הנוהגים שהקיבוץ החליט עליהם ע"י כמה מהם. דיונים על הנסיעות למצרים והחופש המצטבר שגרם הרבה כאב ראש לוועדת החברים. היו דיונים רבים בשיחות הקיבוץ בנושא השימוש בסמים שהתגלה במוסד וגם בקיבוץ. שיחה אחת הייתה בהשתתפות חבר מהתק"ם העוסק בזה. עיקר הבעיה הייתה האם לערבב בזה את המשטרה. הוחלט שלא, אלא במקרים קיצוניים. דיון רחב היה בנושא מערכת הבריאות ובניית חדרי חולים לנזקקים.

בשיחה מ-7.5.83 שמענו הרצאה מקיפה מפי עזרא סדן, מבכירי הכלכלנים בארץ, על המצב הכלכלי והפיננסי של המשק הישראלי, כהקדמה לדיון על תוכנית ההשקעות של הקיבוץ במצב של המשבר הכלכלי בארץ ואי-הודאות של התהליכים במשק. כמו כן נמסר בקיבוץ שגם אנו הפסדנו 33% מערך המניות שלנו שהיו בבנקים, במפולת הגדולה של מניות הבנקים שהייתה בארץ, שעוררה רעש גדול. הבעיה שנעמדה לפנינו הייתה כיצד להשקיע ובמה. הסיסמה הרווחת בתנועה הייתה להשקיע "בבטונים" ולהסתייע בנכסים הפיננסיים שהיו לנו בקופות ובהלוואות ממקורות פרטיים בריבית גבוהה שהייתה מוצעת בשוק החופשי. ויכוחים רבים התקיימו גם בוועדת משק והיה גם מי שהציע לבנות חדר אוכל חדש שצריך היה לעלות מיליונים.

פרק שלישי: נחטף אוטובוס בקו 300 לאשקלון, נעצרו חברי המחתרת היהודית, הופעת מאיר כהנא, קטיושות לעבר מטולה, ממשלת ליכוד לאומי, נגד משקאות חריפים אצל הצעירים, הסתה נגד הקיבוץ, פרשת הרופא ג'קי, שחזור "החומה והמגדל"

1984

במדינה ובעולם

לוינסון התאבד, לאחר שהתנהלה נגדו הסתה על אי-סדרים בניהול בנק הפועלים וחברת "אמפל". הוא היה כוכב עולה במפלגת העבודה, מומחה מזהיר בכלכלה ומשק, והיה מועמדו של רבין להיות שר האוצר. לאחר מותו, בנק הפועלים זיכה אותו מכל חשד ואשמה שהעלילו עליו. נחטף אוטובוס בקו 300 לאשקלון, השב"כ הסתבך לאחר שרצח 2 מחבלים בעודם בחיים ושיקר בחקירה שהתנהלה בעניין זה. האירוע הזה גרם לטלטלה חזקה בחוגי הביטחון ובארץ כולה. נעצרו חברי המחתרת היהודית שרצחה ערבים, פגעה בראשי עיריות ערבים, והיה בדעתה לרצוח ערבים נוספים. לבסוף היא התגלתה ונתפסה. לאחר שבחירות לכנסת ה-11 היה שוויון בין "השמאל" ו"הימין", ושמעון פרס לא הצליח להרכיב ממשלה שתמוך בו, הוקמה ממשלת ליכוד לאומי, כשראש הממשלה הוא ברוטציה, פרס תחילה לשנתיים, ואחריו יצחק שמיר. בגלל השתתפות הליכוד בממשלה מפ"ם לא השתתפה בה ועזבה את המערך. הופעת מאיר כהנא בזירה הפוליטית. גזען, שונא ערבים, רוצה לסלקם מהארץ, דתי פנאטי, יהודי אמריקני שהגיע ארצה והתחיל מיד במהומות בכפר הערבי אום אל פחם. נבחר לכנסת וגם שם עשה מהומות. בבחירות לכנסת שבאו לאחר מכן, לא עבר אחוז החסימה, אך השאיר קבוצה של חסידי שהמשיכה בדרכו. בשובו לארה"ב נרצח, נקבר בארץ, וחסידי הם הגרעין הקשה של הימין הקיצוני בארץ. מטח קטיושות ראשון מאז מלחמת לבנון לעבר מטולה ואצבע הגליל. עזר וייצמן הקים מפלגה חדשה ושמה "יחד". מלך מרוקן הביע רצונו לקיים יחסים דיפלומטיים עם ישראל. המפלגות "התחיה", שפרשה מהליכוד ו"צומת" של רפול, החליטו לפעול יחד. ישראל קיסר החליף את ירוחם משל בהנהגת ההסתדרות. ביולי 1984 סירב מנחם בגין, שהתפטר מהנהגת הליכוד והממשלה, לבקשתו של שמיר שהיה כבר ראש ממשלה, להיכלל ברשימת הליכוד לכנסת ולהשתתף בהסברה. הוגש כתב אישום נגד 4 בנקים בעקבות "פרשת המניות של הבנקים". התנחלות תל-רומיידה הוקמה בלב חברון. פרשת המתנחלים הסעירה את היישוב. יצחק שמיר, בהיותו שר חוץ בממשלת הליכוד הלאומי, מינה את ביבי נתניהו כשגריר המדינה באו"ם. זה אותו נתניהו שאחר כך היה מנהיג הליכוד וראש הממשלה שלנו. שמעון פרס ניסה לייצב תוכנית כלכלית חדשה, לאחר שהאינפלציה הגיעה ל-374%. רונלד רייגן נבחר שנית לנשיא ארצות הברית.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

18.2.84: נכנס לתוקפו החלטת שיחת הקיבוץ על איסור עישון בחדר האוכל.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1984

בעלון מ-13.1.84 מדו"ח של ישיבת המזכירות: פגישה מעניינת עם קבוצת "שיבולת", מין ניסיון לקרב ילדי המוסד להכרת הקיבוץ. בהתחלה הם שאלו שאלות וחברי המזכירות ענו, אחר הקשיבו לדיוני המזכירות האחרים.

השאלות שהקבוצה שאלה היו: בעיות העזיבות, טלוויזיות צבעוניות, לינה משפחתית (אגב, 65% מהקבוצה היו בעד לינה משפחתית ו-35% נגד), המפעל החדש, גנרטור נוסף, בעיות שיכון, בעיית המים, רווחיות המשק, מצב העבודה, בעיית הכלבים, דרכי תגובה של הקיבוץ לגבי חבר שלא מקבל את החלטות הקיבוץ (בנושא זה היו להם הצעות שונות) וכד'. וכאמור אחר הדיאלוג עם חברי המזכירות ישבו כמשקיפים ולמדו על מה המזכירות דנה. לפי דעת המזכירים זה היה ניסיון מוצלח מאד.

תוספת חדר בשיכון החדש. איצ'לה ואפריים העלו הצעה להוסיף חדר לשיכון החדש. היה מובן שכוונתם קשורה לדעתם על הלינה המשפחתית שטרם הוחלט עליה בקיבוץ, אך הוויכוח עליה היה כבר ער מאד "ברחובות" הקיבוץ ובכל פינה. המזכירות החליטה להתנגד להצעה בטרם תדון בעיית הלינה המשפחתית בקיבוץ. במציאות, אנשי הבניין לא בנו, אמנם, חדר נוסף, אך הוסיפו לכל בניין יסודות לחדר נוסף, ולאחר החלטת הקיבוץ על לינה משפחתית, אכן הוסיפו את החדר וגם חדרים נוספים.

המזכירות דנה בהצעת המועצה האזורית לאמץ פלוגה של חטיבת "גבעתי" שקמה מחדש. חטיבת "גבעתי" המקורית לחמה, כידוע, בזמן מלחמת העצמאות באזורנו וקיימה את אימוניה אצלנו בקיבוץ, בשטח שהיה "חומה ומגדל". צבי קרן מזמין את הציבור לשמוע קונצרט של מוסיקה קלאסית מלווה בהסבריו. יואל דרום ונחום מוסרים דו"ח ממועצת הקבה"א על דמוקרטיה ומתאוננים שהמזכירים שלנו לא מצאו לנכון להשתתף בה, ולא התקיים בקיבוץ בירור לקראתה. והמועצה, לדעת המוסרים את הדו"ח, הייתה דווקא מועצה מעניינת מאד ונוגעת לבעיות אקטואליות של הקיבוצים וגם שלנו.

במפעל המתכת: ארנון, רכז המפעל, כותב בעלון רשימה בכותרת "מפעל המתכת, בין תקוות ואכזבות". הוא מציין כמה וכמה חידושים בתהליך הייצור, אך מודאג מהירידה בהכנסות, מחוסר צוות מתאים, מסגירת המחלקה של אטמי שמן, שיווק לא מספיק, ובעצם חוסר אדם מתאים ונמרץ לשיווק, התלות הגדולה בחברת החשמל, אי-אספקת הזמנות מחברת "פיסטרר" ותובע מהקיבוץ יתר תשומת לב לבעיות אלו.



ברצ'יק מתפעל מכונה

רמחטל המחרה

ועדת התרבות מפרסמת בעלון תוכנית עשירה של פעילויות בט"ו בשבט.

יואל דרום כותב על חשיבות העלון בחיי הקיבוץ.

דוד עמיר מפרסם מאמר בעניין קבלת שבת ומגלה לנו מחקר ממדען מפילדלפיה, על מקורות השבת מימי הבית הראשון והתפתחותו בזמן שלטון הפרושים בימי הבית השני. הוא מזהיר שלא נגלוש להשפעות דתיות ודעות קדומות הזרות לנו. הוא מספר על יחס אוהד בקיבוץ כפר החורש ליהדות הרפורמית, ומתאונן שאנו לא לוחמים נגד האורתודוקסיה והחרדים, שקיבלו "מונופול" על הדת בארצנו ויורדים לחיינו האישיים והציבוריים.

בעלון מ27.1.84 - מביאה המערכת קטע מספרו של פרופ' יהושע אריאלי על מלחמת לבנון, שגרמה לנו למאות קורבנות חיים, לביקורת קטלנית עלינו בכל העולם והכתמת שמנו, ורק פעולות המחאה וההפגנה נגד המדיניות הנוראה של הממשלה תיקנה במידת מה את שמנו.

מרכז המשק, יחיעם, פונה לחברי הקיבוץ בצורך חיוני לחסכון, ולמנוע בזבז כמעט בכל שטחי חיינו. הוא גם מספר על ישיבה של כל רכזי הענפים והועדות שדנו בנושא והציעו דרכים שונות למניעת הזבזב והגדלת החסכון. משקאות חריפים. המזכירות, יחד עם אריק, דנה בנושא המשקאות החריפים והשתייה מהם, שהתפשטה בקיבוץ, בעיקר אצל הצעירים, ובהצעתו של אריק להוציא מכירת המשקאות החריפים מהכל-בו. המזכירות חושבת שלא המכירה היא הבעיה, והנושא הוא הרבה יותר מורכב ומעמיק, ויש צורך לשוחח על כך עם הצעירים, לקיים ולהכין בירור רציני לקראת שיחת קיבוץ.

בעקבות כמה שיחות קיבוץ ערות ובהשתתפות חברים רבים על הקיצוצים בתקציב אחזקת אדם, מעלה עמוס אפרתי בעלון את הזבזב הגדול באחזקת הכלבים, וכן שמספר חברים מסתירים כספים שקיבלו משילומים או ממקורות אחרים ולא מוסרים אותם לקופת הקיבוץ.

ועדת הקשר בסמינר הקיבוצים פונה בקריאה נרגשת לכל אלה שיוצאים להשתלם לבחור בנושא החינוך ללימודיהם. המחסור במורים בקיבוצים מורגש מאד, חזירת מורים שכירים ומטפלות שכירות גוברת והולכת ואין זו תופעה רצויה.

יואל דרום חוזר ומבקש, למרות שהוא מרגיש לפעמים כ"נודניק של הכפר", להכין את שיחת הקיבוץ ביתר הצלחה, להוציא דף הסברה לסעיפים שיעמדו לסדר היום של השיחה, ואינפורמציה מוקדמת לסעיפים שהם במחלוקת ומורכבים יותר.

אברהם טפלר חוזר שוב לנושא "מצב הקיבוץ". מציין כמה מאפיינים של המצב, כגון: הקושי להניע חברים שיקבלו על עצמם תפקידים, או אי-מילויים כלל, או חסרונם, אין התאמה בין הענפים, התנצחויות מיותרות, אי-קיום הבטחות, היעדר הבנה שכולנו שותפים לאותן מטרות, וביסוד אנו רוצים ביחסים תקינים יותר, וכן הלאה והלאה. הוא חושב ששורר בינינו אי-אמון, וכדי להתגבר על כך נחוצה יותר אינפורמציה, יותר דאגה למעורבות החברים בנעשה בקיבוץ... לדעתו אנו עוסקים "בכביבי שרפות" ו"ביציאת ידי חובה" ולא בחריש עמוק יותר, כדי להתגבר על חולשותינו. גם בענייני הכלל וגם בדרישות הפרט.

בעלון זה מסופר: מזה זמן רב מורגש הצורך של שכבת ה-30 להיפגש פגישות בינם לבין עצמם. מספר חברים מגיל זה העלו את ההצעה להקים מועדון. לאחר מו"מ ממושך ותוך כדי בדיקה אפשרויות שונות, התקבלה ההצעה להקים

מועדון כזה בקומת הקרקע בבית הבנים. לאחר הסכמת הנוגעים בדבר, הוחל כבר בהכנות מעשיות כדי להפעיל את המועדון. נקווה שפעולתו תחל כבר בקרוב.

עמנואל מספיד במילים נרגשות את מיפה שפתאום הלכה לעולמה. הוא מציין שמיפה, למרות שלא תמיד הלכה בתלם, הייתה עצמאית מאד בהשקפתה והתנהגותה עוד מימי הקן בוילנה, אהבה את הקיבוץ והייתה אופטימית תמיד ומרוצה מחיינו. עסקה בחינוך אך הייתה לה דעה בכל שטחי חיינו. היא תחסר לנו מאד, וחברים רבים אהבו אותה מאד.

לקראת מועצת הקבה"א שתדון בלינה המשפחתית הוחלט אצלנו להקים צוות שלנו אשר ידון בנושא וינהל את כל הבירורים בקיבוץ.

במלאת 125 שנים להולדתו ו-100 שנים ליצירתו של גדול הסופרים בידיש, שלום עליכם, כותב זלו מאמר על יצירותיו הגדולות של הסופר, ומביא את הערכתו של המבקר הספרותי הנודע ד. ב. מלכין, אורח תדיר בקיבוצנו, הטוען שכיום אי אפשר להטיל ספק, שתחילתה של הספרות העברית החדשה אינה בעיירה אלא בחורבנה של העיירה.

על הזדקנות וועדת הקשישים

"התפתחות המדע בכלל והתפתחות הרפואה בפרט, בעשורים האחרונים של המאה העשרים, הביאה לעליית תוחלת החיים, וכתוצאה מכך שיעור גבוה של קשישים באוכלוסייה. הזדקנות שכבה שלמה של חברים בתנועה הקיבוצית היא תופעה חדשה יחסית, שתביא עמה תמורה מהותית בהווייתה של החברה הקיבוצית, המחייבת היערכות מחודשת בתחום החברה. בדרך כלל קיימת התנגדות לפעילות בבעיות זיקנה (כאילו בקיבוץ לא מזדקנים...) ועדיין קיימים חברים שאינם מוכנים לקבל שינויים אלה..."

קו הזיקנה אינו מועד, תופעה או קו הניתן להגדרה חד-משמעית של גיל, תפקוד או הופעה חיצונית. ההזדקנות היא תהליך ביולוגי המלווה את מעגל החיים מראשיתו ועד סופו. בתהליך זה אדם גדל, מתפתח, צובר ניסיון חיים, חוכמה, דעת והרבה יצירה, אך הוא צובר גם אובדנים, ירידה בתפקודים, פרישה מתפקידים, אלמנות ושכול. בקיבוצים הותיקים צמח דור הבנים ללא דגם חיובי של זיקנה ותרם רבות להתייחסות שלילית.

סימון דה בובואר כותבת: 'אם אין ברצוננו שהזיקנה תהיה פרודיה אבסורדית של חיינו הקודמים, קיים פתרון אחד - והוא להמשיך לשאוף למטרות המעניקות משמעות לקיומנו - התמסרות לזולת, לקבוצות או מטרות, פעילות חברתית, פוליטית, רוחנית או יצירתית. בגיל הזיקנה עלינו לשאוף לכך שיהיו לנו תשובות חזקות, די הצורך, למנוע את בגידתנו בעצמנו'.

ומכאן עלינו: יש לחפש את הפתרונות ההולמים לתהליך ההזדקנות בחברה הקיבוצית ולהתמודד עם הבעיות, לאפשר לכולנו זיקנה יפה שתיהנה משוויון זכויות. אנו מצויים למצוא פתרונות הולמים לביולוגי הזמן הפנוי וניצולו שישמור על הרגשת המעורבות החברתית והערך העצמי. יש לדאוג לביטחון חברתי ואישי ולמנוע ככל האפשר תהליך של התרחקות חברים מזדקנים לשוליים החברתיים. יש להכין תשתית תעסוקתית שתהווה מקור סיפוק וככל האפשר תעניק הרגשת שותפות בתהליך היצירה הקיבוצית. קיים חיפוש אחר 'היחד' המאפיין את איש הקיבוץ, אחר מעורבות חברתית משמעותית בעניינים משותפים, פעילות תרבותית ואחרת... יש לפתח מערכת כלים בתוך הבית הקיבוצי שלנו שתענה על בעיות הזיקנה ותעלה רווחתו של החבר המזדקן, ובהכרח את צדקת דרכו של הקיבוץ. בכפר מנחם מזה שנים פעלו ועדות קשישים, אשר חיפשו תשובות. אחת התשובות, שהיא מקור גאווה, היא

פעילותו המבורכת של 'מועדון גיל הזהב'. לפרניה ולכל אלה שעזרו לה, הברכות והתודה". וכאן ועדת הקשישים החדשה שנבחרה מפרסמת את תוכנית הפעילויות שלה ומי שאחראי לכל פעילות. "הועדה תחפש דרכים, בעזרת מוסדות מהבית או מהחוץ, לבנות כלים שיתנו תשובות הולמות לבעיות 'גיל הזהב', בתחום חברה, תרבות, שותפות ועזרה הדדית, סיוע ממשי בקשיי הניידות ושיפור תנאי העובד במקום עבודתו הנוכחי, שיפור באיכות הדיור והסביבה וניסיון להתמודד עם צרכים מיוחדים...".

לבסוף בא הסיום מדברי הסופר שטיינמן: "מתן כבוד לזיקנה היא הזגלת הנשק לכבוד הנעורים. באור פני הזקנים יזהרו גם פני הצעירים. כבוד לזקן, פירושו חן חן לאדם באשר הוא אדם...".

אביה - מרכזת ועדת הקשישים

הוקמה אנטנה מרכזית בקיבוץ והיא חיסלה את "יער" האנטנות המקומיות. אביגדור שלנו זכה שבבלגיה פרסמו את סרטי האנימציה שלו.

חיים מילר מעלה זיכרונות מילדותו, בהיותו עד לדיכוי אכזרי של המרד הידוע של מפלגת הפועלים האוסטרית, שעשתה גדולות למען ציבור הפועלים והשכבות העניות בוינה, והבסת "השוצבונד", הזרוע הצבאית של המפלגה, שאביו של חיים היה אחד מפעיליו הבולטים. במלאת 50 שנה לדיכוי המרד חיים מספר כיצד הפשיזם השתלט על אוסטריה.

מחקר המכון לחקר הקיבוץ מוכיח שהתנועה הקיבוצית שולחת כ-4,000 שנות לימוד כל שנה. ההוצאות גבוהות מאד. השאלה המתעוררת היא, האם הוצאות אלו הן מסוג ההשקעה שיש עמה תשואה עתידית לקיבוץ, או אולי אין הן אלא סעיף נוסף בתחום הוצאות הצריכה... ממצאי המחקר המסוכמים כאן, מצביעים כולם על ה"כדאיות" של ההשקעה בהשכלה גבוהה, הן מנקודת ראות הפרט הלומד והן מנקודת ראות הקיבוץ.

סקר דעת הקהל ע"י "המודיעין המקומי" מוכיח ש-9.8% מהחברים מתנגדים עקרונית לכל שתייה חריפה, 21.2% ענו שתומכים בשתייה כזאת במסיבות מיוחדות, 30.3% תמכו בשתייה מבוקרת, ואילו 38.7% אין דעה ופתוחים להצעות.

ערב מוצלח מאד לזכרו של שלום עליכם התקיים אצלנו בהשתתפות המרצה ד"ר אשר ריבלין, המתרגם לעברית אריה אהרוני ולידו הקריאה קטעים אשתו רחל, שניהם מבית אלפא. שמעון ק. הציג קטע מ"טוביה החולב" וחיים ל. הרצה על הסופר המפורסם. מיירים ואלתר הקריאו קטעים נוספים. בנות "ערכה" בצעו ריקוד חינני מההווי היהודי. העמסת עופות בלילה נהפכה מעול "כבד" לחוויה חברתית, ע"י אריק שהכין למעמיסים כיבוד מיוחד במינו, ו"כ"ף" אמיתי. אכן, יצירתיותו של אריק מוכיחה שניתן להפוך עול לא נוח גם להרגשה טובה ומהנה.

מדיוני המזכירות - 11-18.3.84 - מסלול חופש צעירים - ההחלטה: לאחר שנה של שהות בקיבוץ רשאי הצעיר לצאת לטיול לחו"ל ולהרוויח את הוצאות הטיול, כשהקיבוץ משתתף ב-\$2,500. בדיון של המזכירות נמתחה ביקורת על הסדר זה. הוחלט להקים צוות שיבדוק את ההצעות השונות ויגיש מסקנותיו למזכירות. ב"צפית" התקיים דיון רציני על עתיד המוסד ובו גם הצעה לפירוק המוסד. המזכירות מתנגדת בכל תוקף לכל הצעה קיצונית ובעיקר להצעה לפירוק המוסד

המזכירות החליטה לעמוד מאחורי חברנו-בננו לשעבר, אסף חפץ, שהמטרה בה הוא עובד מנהלת חקירה נגדו על הדלפה לעיתונות. גם להגיש לו כל עזרה משפטית. כידוע, כעבור זמן אסף נבחר כמפכ"ל המשטרה ונהנה מאמון רב.

נחום שור מוסר על "עונה בוערת" בקרמיקה. למרות החששות הגדולים בגלל המיתון בארץ, המפעל קיבל הזמנות רבות לחג ובעיקר מועדי פועלים רבים, וחברי המפעל התגייסו למלא את כל ההזמנות ועובדים שעות נוספות. יואל דרום מספר בעלון על הרצאתה של אניטה שפירא החיננית, הרצאה מעניינת שמשכה קהל רב, אך הוא מותח גם ביקורת על כך שאניטה שפירא ראתה רק 3 מנהיגים דגולים שהקימו את תנועת הפועלים ולא הזכירה את הרביעי והוא מאיר יערי.

צפורה גרבר קיבלה פרס רוט על מפעל חינוכי במוסד "צפית".

אירוע "פיקנטי", מעורר מחלוקת, בנושא הסמים. ועדת הסמים, כדי להיווכח שאכן נגע הסמים נעלם לגמרי מאופק חיינו, "השתילה" בחורה נאה וחכמה בקיבוץ, בהנמקה שהיא רוצה להיקלט בקיבוץ. היא השתלבה חיש מהר בחיי הצעירים, ואף היו כאלה שהתחילו כבר לחזר אחריה. אך ביום בהיר אחד, היא "פרחה" ונעלמה, ואז כל האמת יצאה לאור היום. אמנם היא לא גילתה כל עקבות של מישהו המשתמש בסמים, ולועדת הסמים והמזכירות נפלה אבן מלבם, אך הדבר עורר ויכוח חריף בקיבוץ, האם זוהי הדרך הקיבוצית הנכונה לנהוג בשיטות כאלו.

עמוס, עורך העלון, מספר בעלון מ-15.4.84 שערכו סקר מקרי בין הילדים בנושא "הלינה המשפחתית". הדעות היו כמעט חצי-חצי בעד ונגד. ההנמקות לא היו "אידיאולוגיות", אך אפשר היה למצוא מתאם בין הילדים המחייבים לבין האמהות שלהם.

רפאל בן-אשר כותב בעלון זה על הבעיה הפלשתינאית, ועושה הקבלה בין תקופת הכיבושים של המלך ינאי מהחשמונאים, שגרמה אחר כך להתפוררות ממלכת היהודים, ובין תקופתנו, וטוען נגד כיבוש השטחים שאנו כבשנו אחרי מלחמת ששת הימים, בעד הכרת הישות הפלשתינאית, בעד מו"מ עם ערפאת והפלשתינאים. שלום עושים עם אויבים, ואם לא נעשה כך צפויות לנו סכנות גדולות.

התקיים בקיבוץ עימות בין חנן ארז מהקבה"א וזאביק יהלום מהתק"ם בנושא הלינה המשפחתית. הנושא שלא יורד אצלנו מסדר היום נבדק עכשיו ע"י צוות מיוחד שהקיבוץ בחר ומחכים למסקנותיו שתבואנה להכרעה בשיחת הקיבוץ.

יחיעם ואמנון ד. יצאו לארצות הברית לבדוק את ההצעה להקמת מפעל למוצרים ביו-רפואיים. עוד נסיעה ועוד בדיקה בחיפושים הרבים שלנו אחר מפעל תעשייתי נוסף למערכת הייצור וההכנסות שלנו.

בבית הבנים שלנו הטלוויזיה הישראלית צילמה מחזה "חיילים יוצאים לדרך" עם שחקנים ידועים ואנו הקהל המתבונן, מחזה שיוקרן על מסך הטלוויזיה ביום העצמאות.

לאחר כמה דיונים ממושכים במזכירות אם לשחרר את יוס'לה לנהל את אגף החלב ב"תנובה", כשהמזכירות כל פעם מתנגדת לשחרור, בא לקיבוץ רכז המחלקה לכלכלה של הקבה"א, זמי, ולאחר דיון ער סוכם בשיחת הקיבוץ לשחרר אותו.

שיחת הקיבוץ החליטה להמשיך את האימוץ של הקהילה היהודית בפורט וושינגטון. לעת עתה הדבר בא לידי ביטוי בקייטנת קיץ לילדים.

בלה כספי מעלה הרהורים על חג הפסח שלנו והיחס השונה של חברים אליו. ישנם כאלה שבאים לחג כאילו לעוד ארוחה, חלק מהם גם גורם להפרעות וכל הזמן מדברים, ואילו רוב החברים רואים בכבוד החג, גם כבוד למסורת העם, להוריש לילדינו מורשת העבר שלנו, והזדהות עם תפארתה ומהותה בת אלפי שנים. באם מישוהו רוצה לדעת מה זה סילוף והשמצה, יעיין בכתבה של "כל העיר" מ-20.4.84, וזהו המעשה: הטלוויזיה החליטה לנצל את האולם המפואר של בית הבנים, כדי להפיק הופעה ליום העצמאות, שכבר הזכרנו לעיל. דוד קופרמן מהצוות נאלץ, רחמנא ליצלן, לבלות יומיים בקיבוץ שלנו לארוחת צהריים. והנה הוא מתאר את האוכל שלנו, הדומה כמעט לזבל, ולא עוד, הוא היה מביא כל בוקר לחמניות לשחקנים, והוא מתאר איך ילדינו המסכנים התנפלו עליו, והתחננו שיתן להם לחמניה, שמעולם לא ראו דבר כזה ואף פעם לא טעמו ממאכל טעים כזה. אמנם לאחר מחאתו של דייוו לעיתון ה"ג'נטלמן" הזה התנצל, אך מה שנכתב נכתב.

עמוס מעלה במאמרו בעלון מ-11.5.84 מחשבות על אופן ציון "יום השואה" והוא טוען שאין באפשרותנו, ולו אפילו במעט, להעביר לתחשתנו את זוועות השואה. הדברים הם כה איומים, וכה ייחודיים בהיסטוריה של עמנו, שרק אלה שהיו שמה ונשארו בחיים יכולים לחוש אותם. שום סמל ושום טכס שאנו מקיימים לא יבטא את אשר היה שמה. אין כמובן לוותר על ציון "יום השואה", אך יחד עם זה יש ללמוד, להעמיק במה שקרה, לראות את כל הצדדים של האירועים, ובעיקר לדאוג לכך שילדינו ילמדו על כך והמסקנות הנובעות מהם. צבי קרן, חבר צוות "חג העצמאות", מביא הצעות כיצד לגוון את שמחת יום העצמאות, ולא להסתפק רק במפקד ערב יום העצמאות ואחריו "זלילה". לדעתו יש שלל אפשרויות נוספות לדמות לחג מהות רצינית ומהנה יותר, והוא מונה כמה מהן. "הרי זה החג הגדול ביותר מאז הקמת המדינה והוא ראוי למשהו יותר". בהזדמנות זו הוא משבח את אריק, שבלעדיו אין לתאר כלל את החג.

יואל דרום מספר באותו עלון על ההפתעה הנעימה שועדת התרבות בניצוחו של אריק הכינה לנו, ערב גלגיליות שכבש את כל שכבות הקיבוץ במרוץ והתחרויות, והשמחה הייתה גדולה. השעשועים מהנים, עד כדי כך, שכמה חברים הציעו להרחיב את חדר האוכל, מכיוון שטווח המרוצים קטן מדי.



הכניסה לחדר האוכל, 1984

גרעין "כפרי" שקיים אצלנו מתקרב לסוף לימודיו ומצטרף לנח"ל. שמואל כספי שלמד גרונטולוגיה ושנים פעיל בשטח חיי הקשישים, הוציא ספר באנגלית, בעזרת התאחדות עולי אמריקה, בנושא המקיף את חיי הקשישים וכיצד להנעים את חייהם ולהאריכם.

1 במאי ציון בקיבוץ.

בעלון מ-14.5.84 - אנו מוצאים אוסף פתגמים שנאספו ע"י ע. בעניין התוצאות של חוסר פעילות:

אבר שאינו מפעילו - אתה מרעילו.

אבר שאינו עובד - אובד.

אבר שאינך מחזקו - אתה מנזקו.

התעמל - ולא תקמל.

אבר שאינו מנווט - מעוות.

אבר ללא גיבוש - סופו שיבוש.

אבר שאינך מטפחו - אתה מקפחו.

ללא משחק - האבר נשחק.

כל שריר מכווץ - הופך אותך לפוחלץ

העלון הבא הוא מ-1.6.84. אין לנו ידיעה מה קרה בין ה-14.5.84 לבין ה-1.6.84. העלון הזה פותח בציון חג

השבועות, חג-הביכורים, אך לא מוסר כלום כיצד חגגנו את חג הביכורים, שהיה אצלנו למסורת יפה כל שנה להציג

את הישגי כל הענפים, כל ענף בהמצאותיו המיוחדות עובר לפני קהל רב, חברי המקום ואורחים רבים מהחוץ. מרכז

המשק מוסר על סיכום העונה החקלאית, והטכס מלווה בהופעות אמנותיות, ולבסוף ריקודים של כל הקהל.

מדינוני המזכירות: עניינים שוטפים, מצב הכל-בו, מסלול חופש צעירים, קבלת אתי כהן, שהייתה במחלוקת,

רשימות נהיגה לבני י"ב, רשימת המשתלמים, עבודת אברהם סלע במטה הרי יהודה, עזיבות בנים, וכד'.

מכתב תודה מהטלוויזיה על האירוח הנפלא והעזרה הרבה שהושטנו לכל השחקנים והעובדים על ההפקה של הסרט

לקראת יום העצמאות. אגב, יש לציין שמשך השנים היינו מקבלים הרבה מכתבי תודה נרגשים מכל מיני מוסדות

וארגונים שונים על קבלות הפנים שלנו כלפיהם, וקיבוצנו היה ידוע באירוח יפה של רוב הפונים אלינו.

העלון מביא קטע מעלון מוסד נגבה שנכתב ב-1957, ביום האזכרה לנופלים ביום מלחמת ששת הימים, מוקדש

לאירוע הזוועתי שקרה בכפר קאסם בו נהרגו על ידי כוחותינו עשרות ערבים שחזרו מעבודתם מהשדה מבלי שידעו

שהוכרו עוצר ונטבחו חפים מפשע. האירוע הזה עורר סערה ביישוב. גם במוסד הזדעזעו, אך מהר מאד שכחו את

המאורע משום שגם אצלנו ישנם חניכים שמדברים על הערבים בנוסח "ערבי נבזה". והכותב את המאמר יוצא

בהתקפה קשה על חינוך לא מספיק והסברה לא מתמשכת בנושא אחוות עמים.

רחל נועם מודה לכל החברים שעזרו לה להשתקם לאחר האסון שקרה לה.

משה דומב מספר בעלון סיפור פיקנטיל על "הרבי מגור", שהתעשר ממתנות עשירי החסידים, צאן מרעיתו,

וכשפרצה מלחמת העולם השנייה הצליח הרבי בעזרת כספו לישד גרמנים שעזרו לו להימלט לארץ-ישראל,

והפקיר את צאן מרעיתו לכבשני ההשמדה, והמפלט היה ארץ-ישראל, שבנו הציונים למרות ההסתה הפרועה נגד

הציונות, שהייתה לחם חוקם של חסידי גור.

המכון לחקר הקיבוץ מביא מספרים מחכימים ביחס ל-3 השכבות בקיבוץ: הותיקים, הצעירים מאד ושכבת הביניים.

הנכדים והותיקים מאופייניים כחדורי רעיון האידיאולוגיה ואילו דור הביניים מאופיין "כמשקיסטים". אך במחקר

גם עולה, כי הזיקה לקיבוץ והדבקות בערכיו עולה עם הגיל. המייסדים עולים בהקשרים אלה על גילאי הביניים ואלה על הצעירים, אך ביחס לחשיבותה של הצריכה החומרית והמימוש העצמי הממצא הוא הפוך.

לקראת שנת 1985 נבחרו בעלי התפקידים הבאים (הרכזים): ו. חברים - אריה מנדל, ו. חינוך - אורה דביר, ו. בריאות - בלה כ., ועדת עלון - עמוס, ו. פדגוגית - יזהר, ו. חו"ל - חיה רן, ו. השתלמות - תמר דיין, ו. קשישים - אביה, ו. רכב - עומרי, ו. ייעוץ - אילנה א., ו. בניין - אפריים, טלוויזיה - אמנון ז., ו. כלולות - פוריה, ו. עבודה - גדעון ודפנה, ו. תרבות - אריק, ו. מוסד - יהודה ק., ו. חיילים - שלומית הורביץ, ו. צעירים - עוזי כ., ו. אבל - זלו, שמואל כ.

ו. משק - יחיעם, אריה מנדל, מתס, יגאל ב., דודו אל., יוסי ש., יוסלה, אליז, יענקל'ה ס., מרים ק., ארנון, נחום ש., רינה ק., אפרים, אורי ל., אברהם ט., אביהו, ענת קנטור.

המזכירות - אביהו, אברהם ט., גזבר, ר. משק, שרה אל., גיל ד., ברכה ק., רשקה, קלאוס, עוזי כנעני.

יחיעם, רכז המשק, מוסר סקירה על הנעשה במשק, כמנהגו הקבוע, וחרד מאד בעניין תוכנית ההשקעות, שלא במעט תלויה בתוצאות הבחירות במדינה ואיזו ממשלה תקום. בינתיים הוא מוסר שבכוונתנו להגדיל ב-60 חולבות ברפת. הפסדנו הרבה מים בגלל חלחולם באדמה באגם שחפרנו, ואין ספק שנצטרך לאטום את המאגר. ממשיכים לחפש תעשייה חדשה אך לעת עתה אין תוצאות מעשיות. יחיעם מבשר לקיבוץ שבקרוב נכניס לחדרי החברים טלוויזיות צבעוניות.

קלאוס מתאונן שאינו יכול לספק תביעות רבות של חברים בגלל חוסר עובדים בנוי, והוא מפרט את שלל העבודות שעל עובדי הנוי לבצע, אך הם עובדי עצות כשאין מספיק אנשים להגשים את כל הבקשות.

מעשה ונדלי או "כביכול" "הומוריסטי"? דוד פרלמוטר, צלם הקיבוץ, הציג תערוכה יפה מאד בחדר האוכל ליום ירושלים, והנה הוא קם בבוקר ורואה שמישהו הוציא מהמסגרת את אחד הצילומים היפים שלו, ושם במקומו בחורה עירומה. והוא שואל בעלון מה שם ייקרא לזה?

עמוס, בשם ועדת הבחירות שלנו, מוסר הוראות, כיצד עלינו לנהוג ביום הבחירות בירושלים, המקום שנקבע לנו, וכיצד לנהוג בחוגים ובביקורי בית.

בעלון מ-22.6.84 כותב יואל דרום מאמר בשם "איזו שיחה?" (הכוונה לשיחת הקיבוץ בעניין הסכסוך הקשה שפרץ בין הרופא שלנו ג'קי הורנר ולבין מוסדות הקיבוץ) נביא קטעים מהמאמר: "שיחת הקיבוץ על המשך עבודת הרופא אצלנו, הייתה מהארוכות, הדרמטיות, טעונות מתח ורבת משתתפים ביותר בתולדות החיים הדמוקרטיים של כפר מנחם. היא חשפה חילוקי דעות וגישות שונות חריפות, התנגשויות אינטרסים, יצרים, מאבקים, הן על עקרונות והן על כבוד, וגילתה לנו חברים, לא מעטים, פגועים. השיחה לא הצליחה לבנות גשר בין הצדדים, לא גשר של הבנה, וכל שכן של הסכמה. והסיכום שהתקבל בשעה אחת אחר חצות ע"י כ-250 חברים, ותיקים וצעירים, לא התיימר להוכיח שלוה וקונצנזוס קיבוצי. אעפ"י כן אני מברך על קיום השיחה, ונחרד לחשוב על האפשרות, שכמעט ניצחה האסכולה של 'שבו בשקט, סמכו עלינו, אנחנו נסדר את כל העניינים'. וכי אפשר להעלות על הדעת, אפילו בשלב מאוחר זה, לא לשתף בפרשה כאובה זו את חברי הקיבוץ? לא במידע כללי ולא בפרטים, לא בדיון ולא בהחלטות? מתי ילמדו אישי הממסד, שגם עניינים שהם מטפלים בהם באינטנסיביות, דנים בהם בישיבות מרתון,

עוסקים בהם יומם ולילה, במסירות רבה וגם בכשרון - אינם מגיעים לידיעתם של רבים? נשארים נחלתם הבלעדית של קבוצת אנשים מצומצמת? ... כשאיך ידע, פורחות שמועות, מסתמכים עליהן, למרות שכלל לא בטוח שהן נכונות, מביאות נזק קשה לרקמת היחסים בחברה... אילו דאגו למידע בזמן, גם בפרשה זו, בעוד מועד, ייתכן מאד שהיינו חוסכים שמועות ורכילויות רבות, תקלות רבות, התחדדות היחסים בין חברים, וגם כמה התפטרויות, שבאו בעקבות פרשה זו..."

יואל דרום

חליפת מכתבים מעניינת. איש מאלון שבות כותב למזכירות כפר מנחם: "היו ימים שישבתי ביניכם. אלה היו ימי הפלמ"ח לפני המדינה. כעת הגיעו שוב ימים שצריך לעזור למשפחות הנפגעים. אנו מצפים לעזרתכם..."

חתומים רבנים רבים ואנשי "גוש אמונים", ומדובר במעצר של אנשי "הגוש" שעברו על החוק, ותפסו בכוח מקום בשטחים.

אביהו, המזכיר הצעיר שלנו, מוכשר ואהוב מאד בקיבוץ (לצערנו הגדול כבר איננו אתנו, כשהיה אחר כך מרכז משק נפטר באופן פתאומי משבץ לב, כשכל הקיבוץ מבכה אותו ביגון עמוק ויהיה זכרו ברוך) עונה ליוסף מאיר. אביהו מתחיל בציטטה מאריסטו: "...כאשר אדם נפרד מהחוק ומן המוסר הוא הופך להיות הגרוע שבחיות..." והוא ממשיך: "מכתב גלוי ליוסף מאיר, אלון שבות, הגדה המערבית, ואל כל החתומים על מכתב האגודה. קיבלנו את מכתבך והרי תשובתנו: מתוך הפתיחה: 'היו ימים', ימי הפלמ"ח שלפני המדינה, 'והגיעו שוב ימים כאלה', אנו מבינים שאתה וחבריך חיים את התקופה שלפני קום המדינה. מעשיכם מעידים על כך, כאשר הנכם פועלים נגד ריבונות המדינה. אין בליבנו ולו גם שמץ ממידת הרחמים על המשפחות הפגועות, כל עוד לא התנערו ממעשי בניהם. אם אכן יוצא פלמ"ח אתה, ודאי ידועות לך העמדות המוסריות המעמידות את רוח האדם וכבודו מעל כל שיקולי קדושת הארץ. לא כן פעלתם. אנו, חברי תנועת 'השומר הצעיר', מחונכים ומחנכים על תפיסת עולם הומניסטית ברוח נביאי ישראל, עמוס וישעיהו. אנו חברים בתנועה ששמה למטרה ומניפה דגל אחוות עמים ורצון אמיתי לחיות בחלקת אלוהים הקטנה, בשקט וברעות עם שכנינו. אנו חברים בתנועה רחבה יותר, 'שלום עכשיו'. זוהי תנועה שאינה ממומנת ע"י משרדי ממשלה, סוכנות, וכיו"ב גופים מממנים. לכן, אם אמנם אתם דוגלים באותם ערכי מוסר, ואם אמנם אתם תומכים ברעיון מדינת ישראל, החיה לפי חוקיה ולפי מגילת עצמאותה והמיוסדת על ערכים יהודיים הומניים, אנו קוראים לכם להרים תרומתכם לתנועת 'שלום עכשיו'. כל סכום שיתקבל מכם יהיה חשוב ומשמעותי. ברצוננו לציין שתנועת 'שלום עכשיו' מיוסדת על טהרת ההתנדבות, כמו בימי הפלמ"ח, והרי זו מורשתנו.

נ.ב. מעניין מתי אנחנו הופכים לידידכם, ומתי אנו עוכרי ישראל ותוקעי סכין בגב האומה?"

אביהו גולדברג - מזכיר כפר מנחם, בשם המזכירות

ביקור קבוצת גרונטולוגיה בקיבוץ

פרופסור ש. ברגמן מודה למזכירות ולשמואל כספי על נכונותם לארח בקיבוץ את הקבוצה מאוניברסיטת טקסס בדנטון, שבילתה מספר ימים בארץ במסגרת סיור לימודים. הביקור בקיבוץ שלנו השאיר על האורחים רושם רב וסייע להם להבין טוב יותר את ייחודיות מסגרת חברתית זו ובעיית הזיקנה והחברים הקשישים במסגרתה. "חברי

הקבוצה ביקשוני למסור גם בשמם על שניתנה להם הזדמנות לבקר במשק, לשוחח עם שמואל כספי על הבעיות ולהתרשם מקרוב מהנעשה בתחום עליו שמענו רבות וידענו מעט".

פרופ' ש. ברגמן

בין 22.6.84 לבין 17.8.84 איננו מוצאים עלונים, אך מוצאים "דפי מידע".

מישיבות המזכירות: מאפשרים לגירה ברוידא להקצות לה מצרכים לחוג לכלכלת בית שהיא עורכת בכלא "נווה תרצה".

המזכירות מאפשרת לאשר חופשה וימי עבודה ליואל דרום להשתתף בכינוסי הקומונות בחו"ל וכן להשתתף "בפרויקט הקומונות".

בלה כספי התפטרה מריכוז נ. בריאות, לאחר הוויכוח בשיחת הקיבוץ הנודעת בנושא הרופא שלנו. המזכירות קיבלה את התפטרותה.

הוחלט על איטום המאגר, שיעלה כ-\$300,000.

נחום מסר סקירה מקיפה על הבחירות לכנסת.

אביהו מוסר על בואו של גרעין תנועתי ושמ "כפרי", המיועד הפעם להשלמת קיבוצנו. הוא טוען שאין מי שיפקפק בצורך הדחוף של קליטת הגרעין. הבעיה היא, האם גם נדע לקלוט אותו כראוי, והוא פונה בעיקר לצעירנו לעשות כל מאמץ לקרב אותם ולהבטיח שמקסימום חברים מהגרעין יישארו אצלנו.

במערכת הבריאות עושים מאמצים לייצב את המערכת, ולאחר תקופה מסוימת שלא היה לנו רופא, הגיע אלינו רופא חדש ושמו שלומי גלבוץ.

"דפי המידע" מסיימים את כרך העלונים עד ל-26.8.84- בסקירה נרחבת של מרכז המשק, יחיעם, על מצב המשק בתנאי אי-הוודאות שהמדינה נמצאת בה, אינפלציה מטורפת, הרעת תנאי המסחר, ריבית גבוהה, הקושי במה להשקיע במצב כזה וכו'. הוא תובע להמשיך במקסימום חיסכון, לחסוך בהוצאות ולייעל בכל מקום שרק אפשר, להמשיך בכל המאמצים למצוא מפעל תעשייתי נוסף, ששלומי שקד נכנס לתפקיד זה. יחד עם זה, בסקירת הענפים אנחנו עדיין "מעל פני המים", וישנם כל הסיכויים, שבמלוכד נתגבר על המצב הקשה.

ושוב אנו בפני שינוי תבנית העלון. עלון קטן יותר, שם חדש, "בשבילי הכפר", וכנראה עורך ומערכת שונים. את הדף הראשון פותחת ליזקה, בברכה לשנה החדשה ובפנייה לחברים להיות שותפים פעילים לעלון החדש. אברהם טולדו, המזכיר, מסכם את שנת תשמ"ד, מציין את השטחים בהם התקדמנו מאד, כגון בניית השיכונים החדשים, הכנסת טלוויזיות צבעוניות לחדרי החברים, קליטת גרעין ומצב כלכלי ומשקי מאוזן. אך הוא ממשיך: "...לא הכל היה השנה צבעוני כל כך. אם בתחומים החומריים אכן התקדמנו, הרי בתחומים אחרים, לדעתי חשובים יותר, לא צעדנו קדימה. עדיין אנחנו נתקלים בקשיים כבדים באיוש תפקידים ותפקוד ועוד. אין לנו תכנון כוח אדם, אפילו לטווח שנה קדימה. כתוצאה מכך נפגעת כל המערכת הדמוקרטית לקבלת החלטות. בעיות אינן מטופלות בקצב ובצורה הנכונים ונוצרת ריכוזיות גדולה. הרי על פעולות הועדות השונות מתבססים כל מהלכי חיינו בקיבוץ. בעיה זו כולה בדיננו. אי-נכונות מצד חברים לקבל על עצמם אחריות ולתרום בנוסף לחובת העבודה, היא למעשה כריתת הענף עליו כולנו יושבים. לא הצלחנו להביא לכך שהשכבה הצעירה בקיבוץ תתארגן כגוף חברתי פעיל שיורגש גם

בתחומים אחרים מחוץ לעבודה. זה בהחלט נושא כבד. עתידו של הקיבוץ תלוי בזה. עדיין ישנה הרגשה של 'אנחנו' ו'הקיבוץ', ולא אנחנו כחלק מהקיבוץ וכשותפים לו. גם בנושא הקליטה לא עשינו הרבה. אך בנקודה זו נפתחות אפשרויות לפעולה יותר רצינית, עם התזווה שחלה בתחום השיכון. בעתיד הקרוב תהיה לנו אפשרות להקצות דירות לצורך קליטה. אך חשוב לציין שגם נושא זה לא יתקדם, אם לא יימצאו החברים שיהיו מוכנים להקדיש מזמנם ומרצם למטרה זו. זמן ומרץ רב הוקדשו לבעיות אישיות של חברים, בכל התחומים. לצערי, לא בכל המקרים הצלחנו לספק רצונות ושאיפות החברים, גם כשהיה ברור גם לנו שאנו גורמים עוול לחבר. אין ברצוני להצדיק מצב זה. אמנם לרוב הבעיות האלו יכולנו לתת תשובה הולמת, אך די במספר חברים בלתי מסופקים, שהבעיה תישאר, מבחינתנו, לא פתורה. ברצוני להוסיף ולומר כאן, שבעיה זו תוסיף, כנראה, ללוות את הקיבוץ, כיוון שמצד אחד חיינו נעשים יותר ויותר מורכבים, ומצד שני אנחנו עדיין רחוקים מלהוות חברה המסוגלת, בכוחות עצמה, לתת תשובה לכל בעיה. אי אפשר לסיים רשימה זו מבלי להזכיר את הסערה החברתית המרכזית שעברה עלינו השנה, בנושא הפסקת עבודת הרופא. אין ברצוני להרחיב בעניין זה, אך לדעתי, הופיעו צדדים מכוערים שבנו, כחברה. אני סבור שכל אחד ואחד מאתנו צריך לעשות לעצמו את חשבון הנפש האישי - מה כל אחד תרם לטובת העניין. כל זאת למען נשכיל בעתיד לצאת מסערות כאלו פחות מוכים ומסוכסכים, יותר מלוכדים ועם הרגשה שהקיבוץ יתמודד עם הבעיה, כקיבוץ.

מטבע הדברים בסיכום ובהעלאת בעיות, עוסקים בעיקר בביקורת עצמית ובהזדגשת הצללים שבחיינו. אך אל נשכח לרגע שיש גם הרבה אור, בעצם החיים שבחרנו לחיות כאן. חובה עלינו לשאוף לשפר את חיינו לטובת כולם. אסיים באיחולי שנה טובה לכולנו. תהא שנה זו שנת שלום, שגשוג, בריאות ויצירה".

אברהם טולדו

מועדת מינויים: עורכת העלון - ליזקה

ויכוח בעניין דו"ח ועדת הסמים: שתי גישות בלטו בוויכוח: אחת יותר "רכה", שסברה שהבעיה לא חמורה כפי שהצטיירה מלכתחילה ואפשר לסיים אותה בפתרון מוסכם על כל הצדדים, השנייה יותר מחמירה שסברה שהסכנה טרם עברה.

ליזקה מספרת במאמר מיוחד את תולדות "התיקיה", שהתחילה בה רות כצנלסון ועברה אחר כך לידי דינה כרמון. בחג הביכורים חזינו במצעד ההישגים של ענפי השדה, החי והחרושת. הייתה הרגשת גאווה על שפע העשייה והיצירה המשקית. אך גם בשדה הרוח לא פסקה הצמיחה. הנה באה עת קציר ואנו מגלים כי התברכנו ביבול חדש, מפתיע. זה עתה יצא לאור, "בספריית פועלים", ספרו החדש של חיים רשף (לובה), "פריחת ההיביסקוס". יואל ד. סוקר את הספר. נביא רק משפט אחד מהספר, והוא משמעותי מאד, ומשקף את עולמו של חיים לובה: "מי שאין לו שורשים ברוח אין לו גם שורשים בקרקע".

"ילקוט מורשת" מפרסם את ספרה של ליזקה על לידה, השואה והיותה בין הפרטיזנים.

משה לביא מפרסם את סיפור "הטנדר הירוק", רשמיו מימי מלחמת העצמאות.

וסופר נוסף, משה דומב, שכתב מספר סיפורים לילדים ומהווי הקיבוץ, אך הוא לא הסתפק רק בזה. בהמשך יצירותיו הוא כתב רומן גדול העומד לצאת בקרוב בדפוס, ע"י גבעת חביבה וילקוט מורשת, בשם "השמלצובניק".

רומן רחב יריעה על קן ורשה, התנועה בזמן השואה וסיפור אותנטי על מרד גטו ורשה. יצירה יפה מאד. עשינו למשה מסיבה מיוחדת בפגישת "גיל הזהב".

מבית הסוהר "נווה תרצה" קיבלנו מכתב הערכה ותודה על פועלה של חברתנו נירה שויאר בלימוד אפיית עוגות לשוכני בית הסוהר.

במוצאי שבת 1.9.84 מסר נחום שור דו"ח פוליטי, בעיקר על השתלשלות המו"מ להקמת הממשלה הקרויה "אחדות לאומית", על מסכת היחסים בין אישי מפלגת העבודה ומפ"ם, ועל החלטת מוסדות מפ"ם לפרק את "המערך" ולצאת לעצמאות. ברוב גדול מול 7 נמנעים ובלי מתנגדים אישרו משתתפי השיחה סיכומי מפ"ם.

פרידה מהנגרייה. דו"ל היה שנים רבות רכז הנגרייה. עם גילו המתקדם פרש מהריכוז ומהעבודה בה ומסר את התפקיד לגרשון, עם ברכה להצלחתו. עם פרישתו פרסם דו"ל בעלון מ-27.9.84 זיכרונותיו על הנגרייה, עוד מימי הדר. וכך כתב: "בנגרייה שלנו עבדו חברים ותיקים רבים. הידוע לכם כי מתס היה נגר ראשון בקיבוץ 'אמריקה-כרית' בהדר-רמתיים? הוא קנה גם את המכונות שלה ביפו, מיובאות משבדיה, בעד 300 לירות שטרלינג-מנדטוריות, בשנת 1935. המכונות האלו עובדות עד היום בנגרייה שלנו. בנגרייה עבדו גם חונקה קפלן ז"ל, צבי ירוחם ז"ל וגם אני, שהייתי הצעיר בחבורה. היינו הולכים ברגל מהקיבוץ ועד לנגרייה שעמדה ברמתיים שעה שלמה, וכן חזרה. במשך הזמן קיבלנו חמור שהיה 'המכונית' הצמודה אלינו. קיבלנו עבודות לנגרות בניין, וביצענו עבודות רבות אחרות לשביעות רצונם של הקבלנים. לנגרייה שלנו היה שם טוב בסביבה. מתס היה חבר פעיל באגודת הנגרים, ולדבריו והצעותיו היה משקל רב. כדאי להזכיר ולספר, ולרבים וודאי תהיה זו ידיעה חדשה, שבנגרייה שלנו ברמתיים עבדו גם שני רופאים מגרמניה, שבאו עם פליטי היהודים בשנת 1933, שברחו מגרמניה עם עליית היטלר לשלטון, ורבים מהם הסבו את מקצועם האקדמי, וביניהם רופאים רבים, למקצוע או עבודה שתוכל לפרנס אותם בזמנים ההם. כאשר עברנו לכפר מנחם ביצענו עבודה רבה במקום לשיכונים שלנו, וכן ביצענו עבודות חוץ רבות, כגון לצריפים להתיישבות החדשה, למחנות הצבא של בנות הברית, ריהוט לחברים ועוד עבודות רבות..."

דו"ל דוידוב (ז"ל)

בעלון "שבילי הכפר" מ-10.10.84 - נביא לזכרו של אביהו ז"ל, שהיה אז מזכיר צעיר, את ברכתו לחג: "ושוב חלפה שנה ושוב מריחים את ריחות הסתיו/שוב אנחנו מקבלים את השנה החדשה/כשכולנו מסובים יחדיו/תשמ"ד נכנסת היום להיסטוריה/היו שהציעו לקרוא לה 'שדמ"ת' או 'תשד"ם' ובלבד שלא להרגיז יתר על המידה איזה אל נזעם/שעוד יחליט לנו פתאום להרוס את העולם/ובכל זאת קראנו לה תשמ"ד/ והעולם בכל זאת עמד/גם אם לא תמיד הוא היה כל כך נחמד/תשמ"ד נכנסת היום להיסטוריה/ומהיום נישא את שמה/של שנת תשמ"ה/ולא תהיה זו מן הסתם שנה קלה/ועוד ידובר בה רבות/על אינפלציה, קיצוצים, מיתון ואבטלה/אלא שערב ראש השנה היום/ובו נהוג בעם ישראל/לברך ולקלס ולא לקלל/הנה נישא עינינו קדימה, בציפייה ליום חדש/שנה טובה נאחל/לעצמנו ולכל בית ישראל/שתהיה השנה הבאה/שנת שלום, שגשוג וצמיחה/וחוץ מזה חג שמח, ומועדים לשמחה".

אביהו גולדברג (ז"ל), המזכיר

סקירתו של יחיעם על מצב המשק בפתיחת חג הסוכות

"...זה מספר חודשים רב שאני כותב על מצב חוסר הוודאות שאנו שרויים בו. כל הכרעה, כמעט בכל נושא כלכלי, מתבססת בחלקה על הימורים והערכות. תופעה זו, לא רק שלא השתנתה, אלא גוברת והולכת. כל צעד כלכלי שלנו חייב להיעשות במשנה זהירות ומחייב בחינת כל הסיכונים, שהם רבים לעין ערוך על הסיכויים. כל השקעה שמבצעים, במחיר הכסף הקיים, מחיר ההלוואות, היא בלתי כלכלית. עלינו לכלכל צעדינו בתבונה, לבצע השקעות המגדילות ייצור בלבד. כל שאר ההשקעות הן מסוכנות ועלולות לסבך אותנו שלא לצורך. מספר הקיבוצים הנמצאים על סף פשיטת רגל, במונחים כלכליים, הוא רב ואסור לנו להידרדר למצב כזה. זה מספר שנים שהייצור לא גדל אצלנו, ומשמעות הדבר ירידה ברווחיות. לא אכנס כאן לפירוט המספרים, אך מסיכומים ראשונים של תשמ"ד מסתבר כי ביחסי הסחר - הכנסות מול הוצאות - אנו מתקרבים לקו האדום ובנקל עלולים לעבור אותו. כתוצאה מעלייה עצומה של מחירי התערובת, רווחיות ענפי החי שלנו פוחתת והולכת, ואין צורך להסביר את משקלם במשק.

בתחום אחד הצלחנו לעמוד בפרץ, בתחום תקציב אחזקת אדם. יש חברים הסבורים שחסכון בתחום זה הוא קטן ולא משמעותי. אין הדבר כך. השנה חסכנו סכום נכבד ביותר בתחום זה ועמדנו בתוכנית שקבענו לעצמנו. בתחום הפיננסי אין צורך להבהיר שחלה הרעה נוספת והריבית שאנו משלמים מגיעה לסכומי עתק. בדיון הקרוב של התקציבים והשקעות נצטרך לבדוק כל דבר לגופו, אך אין ספק שחייב להיות קיצוץ חריף בשני התחומים הללו. נצטרך לקיים דיונים רציניים על ייעול וחיסכון גם בענפים היצרניים...". כאן יחיעם עובר לסקור כל ענף וענף, ומסכם: "בשבועות הקרובים ניכנס לסדרת דיונים לקראת השנה החדשה. נצטרך למצוא דרך לשתף חוג נרחב ביותר של חברים במצב החדש, כדי שנוכל לקבל החלטות אמיתיות ומשותפות לכולנו. הן תכאבנה לכל אחד מאתנו, אך זהו צו השעה שאין מנוס ממנו". בסקירת הענפים יחיעם מתייחס גם לחיפוש תעשייה ואומר, שאילו יכול היה להיות איש בשורה, הרי חלק מהמאמר יכול היה להיות ורוד יותר. שלומי שקד נכנס יותר ויותר לתחום זה. יש כרגע מספר פרויקטים לבדיקה וכשיהיו דברים קונקרטיים לפרסום נעשה זאת ברצון. יחיעם, רכז המשק

גם התנועה שקועה באותו נושא שיחיעם כתב עליו לעיל. לזקה ראינה את רינה, שהיא חברת המחלקה לכלכלה של התנועה וממונה בסעיפי הצריכה. היא מצביעה על כיוון ההצעות לחסכון בתחומים אלה: לצמצם העסקת שכירים בענפי הצריכה בעיקר, להקטין, ככל האפשר, את מספר המתנדבים, לעצור השקעות במוצרים ברי קיימא: טלוויזיות, ווידאו, החלפת מקררים, מזגנים, ולהוסיף את המינימום ההכרחי, לא לתקצב את הספורט היוקרתי, כגון צלילה, דאייה וכד'. תקציב אחזקת אדם יהיה נמוך ב-6% מן ההצעה של תשמ"ד. מומלץ לקצץ ב-5% בכלכלה, 40% בנסיעות לחו"ל, 10% בתקציבים האישיים של הלבשה והנעלה, חתונות, תקציב קשישים. תרבות והשתלמות אין לקצץ.

כנס נציגי הקיבוצים בעתידו של מוסד "צפית"

הנושאים שדנו בהם היו הגודל, האיכות, שיטת הלימודים והאלטרנטיבות האחרות. במוסד מלמדים כעת 425 תלמידים. לאחר דיון ממושך הכנס החליט ברוב של 46 נגד 6 להמליץ לקיבוצים על רצונו בהמשך השיטה

החינוכית של "צפית". פירוש הדבר שהכנס מתנגד להפיכת המוסד לבית-ספר יומי. פה אחד הוחלט לא לפצל את המוסד לשתי יחידות. הכנס המליץ ברוב גדול שכיתות ז' תלמדנה בתפקיד מלא בחברות הילדים. אשר לכיתה ח', היא תלמד במוסד ותהיה במתכונת של בית-ספר יומי. מיעוט גדול תבע שכיתה ח' תלמד במוסד במתכונת מלאה. הכנס החליט להכין מועצה של הקיבוצים לדון בכל אותן הבעיות והנושאים שהכנס דן.



בקיבוץ התקבל מכתב של חבר אחד ששמו רוזלי ישראל בזו הלשון: הנני פונה אליכם בהצעת מועמדותי לתפקיד רכז משק או גזבר, כשכיר. וכאן הוא מפרט את כל הנתונים והכישורים שלו להצעה שלו. המערכת של העלון מגיבה באירוניה ושואלת מי הדליף את הכוונות הנסתרות? סך הכל הצעה מפתה - לא?
התקבלו 2 מכתבים לחיים לובה לאחר הופעת ספרו החדש, מיהודה טובין ושלמה טנא. משפט אחד ממכתבו של יהודה טובין: "...רק עצוב, עצוב מאד, לקרוא את הדברים. אתה נאמן למציאות כפי שהיא, אינך משפץ את אשר אתה רואה, חש וחי. והשלב הזה בחיים אשר אנו, בני אותו הדור, חיים עתה לאחרונה בקיבוצנו, עצוב הוא מאד. זה לא רק הגיל וכל השייך לו, זוהי גם המציאות כפי שהיא אחרי יובל שנים...". ומשפט אחד ממכתבו של שלמה טנא: "...מה אומר לך? נובלה מצוינת כתובה בריתמוס, מעין קונצרט על חלקיו, ובתוך זה הבעיה הכאובה ביותר שלו: ההתפוררות, או נרכך קצת, גילויי ההתפוררות, סכנתה וכל מכאוביה..." (הערה: יהודה טובין, מבין פעיליה המרכזיים של התנועה, ושלמה טנא, משורר ישראלי ידוע, שניהם חבריו הטובים של חיים לובה, וגם חיים לובה בעצמו, הלכו כבר כולם לעולמם. יהיה זכרם לברכה).

במוזיאון השפלה. יוחנן נדיר, מהנהלת המוזיאון, מספר באותו עלון "על ילדים בשבילי הקיבוץ...". "אחד הנושאים המרכזיים המבוקשים במוזיאון השפלה ע"י קבוצות התלמידים המבקרים בו, הוא נושא הקיבוץ. למעשה כל המבקרים זוכים להסבר קצר על מהות ותולדות הקיבוץ. לקבוצות הבוחרות בנושא זה כמרכז פעילותן והנושא אצלנו את השם 'ימי בראשית של היישוב' אנו עורכים שיחה מורחבת על מהות הקיבוץ ועקרונותיו. מספרים להם על ימיו הראשונים והקשיים שבהם עמדו מייסדיו, על כוח הרצון הנחוש להתמודד ולהתגבר על כל הקשיים עד שהגענו עד הלום. להמחשה מסייעים מבחר הצילומים מאת דוד פרלמוטר, מימי 'חומה ומגדל' וימי הקיבוץ הראשונים מחוץ לחומה. כמו כן כלים אותנטיים ואביזרים שונים מאותה תקופה. משלימים את התמונה בסיום בשבילי הקיבוץ, ביקור באתר השחזור בחצר המוזיאון ובובלים של צבי בן-אריה על ידי בית הבנים והשוואה בין

אז והיום. סיורים אלה במשק זוכים, בדרך כלל, להצלחה רבה, והשאלות על הקיבוץ רבות וכן 'מה לעשות כדי לעבור אליו ולחיות בו?' והן קולחות ונשנות מדי ביקור וביקור. בהזדמנויות אלה אני תמיד שמח ומופתע מחדש למצוא כל כך הרבה דברים מיוחדים ויפים בקיבוץ גם כיום. כרגיל אנחנו מרבים בביקורת עצמית ונושאים אתנו הרגשת אי-נחת מכל התופעות השליליות המלוות את חיינו. עיקרון שוויון ערך האדם כאדם, ללא קשר למקצועו או תפקידו בקיבוץ, היעדר פער סוציאלי משמעותי, רצון להתמודדות מתמדת, כדי לפתור בעיות שצצות ועולות לבקרים, בניהול דמוקרטי ורוטציה בנשיאת התפקידים, משמעת עצמית המאפשרת לקיים יישוב שלם ללא כוחות ביטחון לעקיפת חוקים. מתקיימת אצלנו המימרה 'כל ישראל ערבים זה לזה' הלכה למעשה. אין צורך בחברתנו להדגיש עד כמה גדולה החשיבות לקירוב נושאים אלה, הן לילדינו והן להמוני התלמידים הבאים אלינו מרבדי אוכלוסייה מגוונים, ולרבים מהם זוהי פגישה ראשונה עם הקיבוץ. שיחזור רציני של היישוב בראשיתו ליד המוזיאון היה תורם הרבה להמחשה והעברת המסר לאוכלוסיות תלמידים והורים שעד היום לא חדרנו אליהן. פרויקט כזה תוכנן כבר לפני 5 שנים לרגל חגיגות ה-40 לקיבוצנו, אך כידוע הדבר לא יצא אל הפועל ומאז לא נעשה הרבה להגשמת הפרוייקט לתיעוד ושימור העבר. למען ההווה והעתיד יש ערך רב בחינוך. אני מקווה שעוד תחדור הכרה זו ותמצא הדרך להשלים את המשימה".

יוחנן נדיר

הערת העורך: אכן תקוותו של יוחנן התגשמה במלואה. כעבור זמן לא רב כל כך שוחזרו במלואם ובגודל טבעי "החומה והמגדל" של כפר מנחם, והם זוכים לביקורים רבים של ילדים, הורים ותיירים. יש לציין ששחזור כזה קיים, לפי המידע שלנו, רק בעוד קיבוץ אחד, ניר דוד (תל עמל), הקיבוץ הראשון שהגה את הרעיון הזה והראשון שביצע אותו הלכה למעשה בראשית מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט.

בעלון זה מביאה המערכת קטע מעניין ומעורר מחשבה ממאמרו של עמוס עוז בנושא "מיהו יהודי ומהו יהודי". והמערכת ממליצה "שווה הרהור..."

נחום שור כותב בעלון 2.11.84- על מפ"ם לאחר פירוק המערך, לאחר שמפלגת העבודה הפרה את הברית אתה והקימה יחד עם הליכוד ממשלת אחדות לאומית. נחום כותב שלאחר 15 שנה שמפ"ם לא הופיעה בפני הציבור קשה לה להופיע על דגלה העצמאי ודרכה המיוחדת ויהיה צורך במאמץ מיוחד "לחדש נעוריה", אך המפלגה מאמינה בדרכה וכוחה. כעת מרוכזת הפעולה בסניפים פנימה, אך היא כבר מעבדת תוכנית ליציאה החוצה, כשעיקר דאגותיה יהיה ללחום למען ציבור הפועלים בתקופה זו של אינפלציה מטורפת. בקרוב תוקדש לנושא זה גם מועצת הקבה"א וכל הקיבוצים, וגם אנחנו, נצטרך להתגייס לעמוד לימינה.

אמנון דוידוב, הגזבר, מתאר בעלון זה את המצב הקטסטרופלי של הכלכלה והמשק של המדינה, וההשלכות על מצב המשק אצלנו. הוא מזהיר אותנו, שבאם לא ננקוט אמצעים דרסטיים ומכאיבים אנו עלולים להימצא במצב קשה שאי אפשר יהיה לצאת ממנו. הוא מציע שורה של הצעות שעלינו לנקוט, כגון הקפאת כל התקציבים וההשקעות עד שהמצב יתבהר יותר, הגברת הייצור ובמיוחד היצוא, חסכון בכל השטחים, החלטה מודעת על הורדת רמת החיים, יש לצמצם מספר המתנדבים וחיסול העבודה השכירה. באם לא נעשה את כל זה נצטרך לקחת כסף מהנכסים הפיננסיים שלנו, וזה מסוכן מאד.

ספורט: קבוצת הכדור-יד שלנו ידועה מאד וכן החלפות החדידות עם קבוצות מגרמניה. התקבל מכתב מקבוצה גרמנית אחת שהתארחו אצלנו, מכתב נלהב, מלא תשבחות, על האירוח אצלנו, על הקיבוץ בכלל וכן התרשמותה העמוקה מהארץ העתיקה-החדשה.

יואל זרום מפרסם מאמר על התנועה הספונטנית במקומות רבים בעולם לצאת מבדידות העיר ולחפש צורות שונות של שיתוף. הוא מספר על הכנס של ידידי הקומונות, וסיפורים רבים באמתחתו שהיה רוצה לשתף בהם את כולנו. רחל נועם, למרות נכותה, תוך עקשנות ומסירות בלתי רגילה לשרת את הקיבוץ, מצאה פתרון הולם ליכולתה, ולאחר חיפוש רבים ובעזרת כמה אנשי קיבוץ הקימה מסרגה ורכשה מכונה מתאימה והתחילה לייצר סוודרים יפים לילדים ולחברי הקיבוץ.

ועדת "חג הולדת הקיבוץ" מפרסמת את תוכניתה ובין היתר הצעה מקורית שהחג יתחיל בסיפורי הנהגים לתקופותיהם, מהראשון ועד האחרון, ולמעשה במסעות מכוניות המשא שלנו ישתקף מסע הקיבוץ מאז ועד הלום. יונתן דביר מספר על הרחבת מאגר המים שלנו לתפיסת מי הגשם בחורף, שיוכל להכיל לא רק יותר מים, כי אם גם על אטימות בפלסטיק, שלא יחלחלו המים לאדמה כפי שקרה עם המאגר הקודם.

אלתר, כמנהגו בעלונים רבים, מספר בעלון זה סיפור חסידי מסיפוריו הרבים. זלו אפל ז"ל, הספרן הותיק והמסור שלנו, מציג את רכישות הספרייה וכן מהו הספר הנקרא ביותר, מי הם הקוראים ומספר הספרים שהגיעו ל-19,905 בסוף תשמ"ד.

מזכירות 84... להגיד "לא"

אביהו גולברג ז"ל, המזכיר השני הצעיר, מלא חוכמה וכשרון, כותב באותו עלון את הדברים הבאים: "...מזכירות מהווה כתובת לפניות אישיות רבות, אם ככתובת ישירה ואם כמוסד לערעורים. לעתים קרובות מתלווה לפנייה הסתייגות שעיקרה פחות או יותר: 'הייתי מעדיף שלא לבוא למזכירות' או 'זו פנייה ראשונה שלי למזכירות מאז ומעולם...!', או לפחות מאז הפרהיסטוריה. ניתן בהחלט להבין את חוסר ההתלהבות של חבר הנזקק להחלטת המזכירות, שהרי עליו להתייצב בפני המזכירות כאילו הייתה בית-משפט (גם אם ניקח בחשבון שזה בית-משפט חברי), ועוד עליו לחשוף בנקודה רגישה, אישית או משפחתית, בפני מניין של חברים, מבוגרים וצעירים. חבר ותיק יכול להרגיש, מן הסתם בצדק, שיושבים שם צעירים שאינם מסוגלים להבין (למשל בנושא בריאות המשפחה), ואולי חבר צעיר יכול לחשוב לעצמו (ולעתים קרובות משתף גם אחרים במחשבותיו) שהמבוגרים ('הזקנים האלה') בכלל לא מסוגלים לתפוס את ה'ראש' של הצעירים היום. אלא שעד כאן אלה קשיים שניתן, בדרך כלל, להתגבר עליהם, ולחזור הביתה בשלום. לעתים אף יוצא מתוק מעז, והביקור במזכירות הופך לחוויה חיובית. כך, למשל, כאשר חבר פונה למזכירות (בלוויית כל החששות הנ"ל) וזו, למרבית הפלא, מבינה אותו ונותנת לו תשובה חיובית. נו, כמובן, מרוצה שהקיבוץ התגלה בצדו המואר, היפה, ואז יאמר החבר שהמזכירות גילתה הבנה ורגישות ובשורה התחתונה 'כל הכבוד'!... אבל הבעיה האמיתית שאליה אני מתכוון, היא כאשר המזכירות אומרת לא! נדמה לי שתשובה קצרה זו, ותהייה ההנמקות ארוכות ונכבדות ככל שתהייה, ממקדת יותר מכל את בעיית היחסים שבין הפרט לכלל הקיבוץ. 'מה זאת אומרת לא לי', איך יכלו לומר לי 'לא'? הרי לאחרים בדיוק בדיוק במקרים דומים אמרו 'כן'... מה זאת אומרת 'לא'? אני, שנתתי כל כך הרבה לקיבוץ, לי אומרים 'לא'? איך אפשר להגיד לי 'לא'? איפה ההבנה, איפה הרגישות...? אתם בכלל לא מבינים מה אתם עושים לי...? האכזבה היא כל כך קשה, שלעתים קרובות היא תהפוך לאכזבה כללית מהקיבוץ או לאכזבה פרטית (אבל שלמה) מחברי המזכירות, כולם או חלקם.

אחדים יאמרו 'ידעתי שזאת תהיה ההחלטה, האמת היא שמראש לא ציפיתי לשום דבר מהמזכירות הזאת!', ואחרים יבטאו אותו רעיון בדרך שונה במקצת. 'אני גמרתי אתם (אתכם), אני מהמזכירות הזאת כבר לא אבקש דבר'. הדברים אינם מכוונים לכך שהחברים נגועים בסובייקטיביות יתר, ר"ל. על כך כבר נאמר כי 'אדם קרוב אצל עצמנו', אלא לשיטה שבה ה'לא' הופך ל'פלונטר'. כי ה'לא' הזה אינו רק בבחינת תשובה שלילית, המונעת מהחבר לממש רצונו. החבר מזהה בה בדרך כלל גם משהו מעליב: 'איך עשו לי דבר כזה?' וכן חוסר הבנה: 'מכם ציפיתי ליותר הבנה ויותר רגישות. גיליתם אטימות כלפי המצוקה שלי'. ויש גם חברים המאמינים ומשוכנעים שמישהו במזכירות 'גמר אתם חשבון...!'. 'סטירת לחי' כזאת, יכולה להיות בהחלט 'נוק-אאוט' המשכיב את החבר על הקרשים. מכאן ואילך (לפחות עד להודעה חדשה) מסתובב החבר על תקן של מאוכזב ומתוסכל וביקורתי. ה'לא' הקצר הזה הופך להיות חשבון ארוך".

אביהו

יום-הכיפורים. משהל'ה זילברשטיין משרטט 3 תמונות: תיאור יומו של ערב יום-הכיפורים, שיחת חברים במועדון, ובית התינוקות בלילה. לכל תמונה איזו מימרה, כגון 'לא כל דיבור הוא בהכרח שיחה ולא כל קיטור הוא תמיד סליחה', 'ארוחה מפוארת ביין ואור ואחר כך למועדון שוב נחזור', 'בהמתנו פורה, בתינו הומים מתינוקות, ובכל זאת בשתיים בלילה המיטות ריקות'. המערכת נתנה כותרת לרשימתו של משהל'ה: אי-דיאולוגיה. הרשימה של משהל'ה וכן הכותרת של המערכת ותיאור השיחה במועדון מבטאות התלבטויות של חברים בקשר לאופי החג של יום-הכיפורים וביטוי בקיבוץ. שנים רבות, בעיקר, בשנים הראשונות של קיומו, לא הרגישו בשום בעיה. יום-הכיפורים היה יום חול רגיל, של עבודה ופעילות כמו כל ימי החול בשנה. בהמשך השנים התעוררו ויכוחים, הייתכן שאצל כל העם היהודי יום זה הוא "נורא וקדוש" ובו צמים, ואנו נתנתק ממסורת העם? כמובן, שהתשובה הייתה, שזה חג דתי טהור, ואין אנו החילוניים יכולים למצוא בו תוכן אחר, כדוגמת חגי ישראל אחרים, פסח - חג החירות, שבועות - חג הביכורים, וכד'. בכל זאת הוחלט שיום-הכיפורים יהיה יום שבת, ככל שבת, ולא יום חול ועבודה. והיו אפילו מספר קטן של חברים שצמו באותו יום. הוויכוחים נמשכו, והוחלט שיום-הכיפורים יוקדש ל"חשבון נפש". הוקמו חוגים לדיון ושיחה על בעיות הקיבוץ, השקפת עולם, תשובתנו לדת, וכד'. זכור לטובה ערב יום-הכיפורים שהקיבוץ כולו קיים שיחה על הנושא של הדת ואנחנו, בהשתתפותו של חבר נחשון, שסיים לימודי היהדות, והוא הצליח לעניין את הקיבוץ כולו במשנתו החילונית מול הדת, שלא רק שאין לנו מה להתבייש בה, כי אם להתגאות ביצירת תרבות חדשה מודרנית בארצנו החדשה.

אגף הנוער והנח"ל במשרד הביטחון פרסם סקר על גרעיני הנח"ל של כל תנועות הנוער החלוציות, והתברר שהשומר הצעיר הוא במקום הראשון באחוז החברים המגשימים בקיבוץ.

למזכירות הגיע מכתב של הרופא שהיה אצלנו, ג'קי הורנר ואשתו, והעתקים לכל מוסדות התנועה, ובו הוא מגיב ומנתח הסכסוך שהיה בינו ובין הקיבוץ. מזכירות הקיבוץ החליטה לא להגיב ולא להתייחס למכתב.

מועצת "צפית". לקראת המועצה של קיבוצי "צפית" הקיבוץ החליט להתנגד בכל תוקף להפיכת המוסד החינוכי לבית-ספר יום. הקיבוץ מאמץ את ההצעה של פנימייה מלאה מכיתה ח'-י"ב.

השומר הוא אחיעזר ואחיסמך. זוכרים את אחת הדיברות של השומר הצעיר בעודנו "צעירים ויפים" בקני התנועה? ובכן, במוסד הוחלט לקיים מצווה זו. חניכי המוסד יצאו לעזור בפעילויות שונות בסביבה, אשקלון, קריית גת, סגולה, וכן לבוא לקיבוצים ולעזור לקשישים לעבד את הגינות שליד בתיהם.

(הערה שנשמטה: החבר מנחשון שהרצה אצלנו בערב יום-הכיפורים שמו שצ'ופק, שבינתיים הלך לעולמו. היה שליח התנועה בצרפת ופעיל בשטחים רבים. יהיה זכרו ברוך).

ישראל כרמון מעלה את בעיות יהודי ברית המועצות ו"הסירובניקים" הפונים לשלטונות ברית המועצות לעלות ארצה, והתשובה היא עפ"י רוב פיטורים מהעבודה, אך ניתן ליצור קשר אתם ע"י אימוצם למשפחה בארץ. המזכירות החליטה לאמץ משפחה אחת כזאת. אך בזה לא די. ישראל פונה לחברים שגם חברים נוספים יאמצו משפחות כאלו, וע"י כך יאפשרו להם לעלות לארץ. ישראל בעצמו אימץ משפחה כזאת, עומד אתה בקשר ואמנם היא עלתה ארצה ובימים הראשונים התארכה אצלנו. ישראל מוכן להגיש כל עזרה למי שילך בדרכו. ליזקה מראינת את קבוצת "רקפת" האחראית העיקרית למפעל גן הספארי שלנו. ובהזדמנות זו שמענו סקירה מעניינת על הספארי שהתרחב ונהפך בהמשך הזמן לנכס יפה שהתפרסם בכל הסביבה ורבו הביקורים בו. אחר כך, ביוזמתו של גיא שלו ז"ל, שנפל בלבנון בקרב עם המחבלים, הספארי קיבל ממדים הרבה יותר גדולים ומשך מבקרים רבים. הספארי הוקדש לזכרו של גיא.

אביהו (כיום ז"ל), המזכיר הצעיר, התוסס, החכם, ומלא מחשבות כרימון, המתלבט, מעלה בעלון מ-30.11.84 מאמר בשם "חומר למחשבה - על הפרט. על הכלל ובכלל". "המילה סוציאליזם יש בה משהו מן 'הקדושה', בבחינת 'לא תישא שם הסוציאליזם לשווא'. נכון להיום 'הורדנו פרופיל', וכבר לא מרבים לדבר על 'זה', אבל עדיין יש מעין הסכמה שבשתיקה, הסכמה 'שאנחנו' מאמינים בסוציאליזם. מותר לומר, וזה אפילו נשמע אינטליגנטי, שיש פגמים וכישלונות במימוש הסוציאליזם. אבל הסוציאליזם עצמו - הרעיון - נותר שלם. בו אין פגם. אין בכוונתי להתייבב בשער ככופר בעיקר, אבל נדמה לי שהחיים בקיבוץ, 'גן העדן הסוציאליסטי', מלמדים שיש בעיות גם ברעיון עצמו, או לפחות בהתאמתו כלפי האדם...

ברצוני לשים את האצבע על השוויון, שהוא, ללא ספק, מעיקרו של הסוציאליזם, ועל אפשרות מימוש. שוויון נתפס כערך הומני, אבל אינו 'טבעי', ואינו עובר כנראה עם חלב האם. צריך לכפות אותו, אם ע"י פיתוח משמעת פנימית ומצפון תנועתית, כלומר ע"י 'האני העליון', ואם ע"י נהלים ותקנונים. צורך זה כ'כפייה' הוא בעיני פגם אימננטי (שמצוי במהות הרעיון) בשיטה, כי הכפייה מתנגשת בערך אנושי אחר - החופש - ועל החופש 'לא שווה' לוותר, אפילו למען השוויון. התנגשות זו היא די קטלנית. הצורך להעדיף ערך אחד על פני השני, לא רק שהוא מעמיד דילמה קשה, ערכית ומעשית, אלא שהוא מותיר, לעתים קרובות, טעם מר כלענה, בבחינת או 'שהרסת את השוויון' או 'שנכנסת לאנשים לתוך הנשמה'. כיסחת אותם, יעני. בחיי היום-יום שלנו אנו נקלעים, לעתים קרובות, לתוך הדילמה הזאת.

מקורות חוץ. אדם, חבר קיבוץ, 'יש לו', ולא מדובר בתקציב אישי שנצטבר אלא במשהו רציני מבחון, ירושה, דירה, חסכון מימים שונים וכו'. חבר קיבוץ זה צריך מצדו לענות על כמה שאלות קשות: האם הוא בסדר? האם הוא צריך להגיד? והעיקר - האם הוא חייב למסור הכסף או לא? והקיבוץ, האם הוא יכול לסמוך על האמון... האם נכון והאם מותר 'לבלוש' אחר חברים, ואולי להיעזר במשרד חקירות... והאם 'להעף' חברי קיבוץ בעלי כיס נפוח? קשה

מאד לכפות את השוויון בתחום זה. כפייתו מחייבת 'טרור'. אבל הוויתור על יישור הקו וסגירת פער ההכנסות בין העשירונים השונים, הריהו פוגע בעיקרון, כלומר 'בציפור הנפש'.

בנייה פרטית. אדם מטפל קצת בביתו - בונה סככה, סוגר מרפסת, מזיז קירות... בדרך זו הוא מרחיב את 'צווארי הבקבוק' הלוחצים עליו בבית, וגם מוסיף משהו מטעמו האישי לביתו מבצרו. מי עושה את זה - מי שיש לו 'ידי זהב' ואולי גם 'ידי כסף'. האם צריך הקיבוץ להתערב ולמנוע ממנו את פריצת הגדר? ייתכן שכן! אלא שלשם כך צריך 'המסד' להיות ערני ולעמוד על המשמר, ולהילחם! נראה לי כי במלחמת התשה זו, לאורך זמן, תהיינה 'ידי הזהב' של היוזמה הפרטית על העליונה. אלא שבכך לא די. מה קורה כאשר חבר אחר, שאין לו 'ידי זהב' אך גם הוא רוצה 'לסגור', 'להזיז' או להכניס את המקרר? חבר כזה פונה באופן טבעי למוסדות ומבקש בסך הכל שיעשו לו רק את מה שהנ"ל עשה בעצמו. המוסדות בבעיה, שהרי אם מאשרים לאחד יהיה גם עוד אחד... ועוד... בקיצור, זה כבר עניין לתכנית השקעות! ואם עוד נוסיף לכך שהמבקש אין לו אמנם ידי זהב, אבל יש לו 'לב זהב', הוא נותן נשמתו לקיבוץ. אז אם זה לא נורא, זה לפחות לא נעים. אין, לדעתי, תשובה 'נקייה' לדילמה הזו, לא ברמה התיאורטית ובוודאי לא ברמה המעשית. ואם יש תשובה, הרי היא אותה נחמה, המתלווה דרך קבע, להשלמה עם המציאות, שאין בה רק צבעים ורודים".

אביהו

ליזקה מראינת את בנימין, התברואן שלנו, שהביא למצב שאין בקיבוץ ולו זכוב אחד או יתוש אחד. הישג פנטסטי שלו. אך לא רק על הישגיו המקצועיים דובר. בנימין מספר על סיפוקו בעבודה, על הנאותיו בחיים, בלימוד שפה צרפתית, שמיעת מוזיקה ושעשוע עם נכדו.

במועצת "צפית", שנפתחה בבית הבנים, ברוב עם, השתתפו ראש המועצה, מזכיר הקב"א ג'ומס, וכן הרצה הרצאה מעניינת מאד הסופר ס. יזהר. ענת מאור פתחה את המועצה. אסא ברק ניצח על המקהלה של המועצה.

על הלינה המשפחתית - סיבה, תוצאה או מה? מתוך מחקר של המכון לחקר הקיבוץ.

זה למעלה מ-15 שנים מדווחים המחקרים על הקשר בין צורת הסדרי הלינה של הילדים בקיבוצים, בין עמדות חברים באותם קיבוצים כלפי מידת השיתוף הרצוי בתחומי החיים השונים - זיקה לקיבוץ ומחויבות אידיאולוגית לעקרונותיו, וכן מידת ההשתתפות הפעילה של חברים וחברות בחיי הציבור. הממצא הבולט הוא שהקשר בין התופעות הוא כזה, שבקיבוצים בהם נהוגה הלינה המשפחתית, יש עמדות התומכות פחות "בנורמה השיתופית", בזיקה לחיי הקיבוץ ובמחויבות האידיאולוגית לעקרונותיו. בהם גם נמוכה יותר מידת ההשתתפות הפעילה של חברים וחברות בחיי הציבור, בנשיאה בתפקידים, בעבודה ובקהילה, וכן בהשתתפות בשיחות הקיבוץ ואסיפות חברים. עניין שנשאר סתום עד לאחרונה הוא ההסבר הסיבתי של הקשר. האם פירושו שהלינה המשפחתית מביאה לירידה במידת ההשתתפות בחיי הציבור ולעמדות "פחות קיבוציות", או אולי העמדות ההתנהגויות בנושאים אלה, הן המביאות להכרעה על המעבר מלינה בבתי הילדים ללינה בחדר ההורים?

ניתוח הנתונים ממחקר שנערך ב-1978 ועימותם אל מול ההתפתחויות בקיבוצים ששותפו באותו מחקר, בשנים שחלפו מאז, נותן תשובה חלקית לשאלת הקשר הסיבתי. מסקנת החוקרים בהקשר זה הייתה כדלקמן: מידת זיקתם לחיי קיבוץ של חברים וחברות ומידת מחויבותם האידיאולוגית לחברותם מקדימה את ההחלטה של שינוי שיטת הלינה מ"השותפות" ל"משפחתית". אך רק לאחר השינוי בשיטת הלינה יבואו לידי ביטוי ממשי בקיבוץ כולו

השינויים המבוטאים בפחות מעורבות במרכז הקיבוצי הפעיל. החוקרים הגיעו למסקנה גם בדבר תהליך המתרחש לקראת ההכרעה על שינוי שיטת הלינה. קבוצה משמעותית של נשים מגיעות ראשונות לעמדות העומדות במתאם עם התמיכה בלינה משפחתית ולתמיכה ישירה בה. אז, כנראה, מופעל לחץ על נשים אחרות ועל הגברים בקיבוץ, בתהליך שהוא בעצם "קרב התשה". מספר התומכים בין הגברים במעבר ללינה משפחתית הולך וגדל. כאשר עמדת הגברים בנושאים כגון נורמות שיתופיות, הזיקה לחיי קיבוץ, המחויבות האידיאולוגית ולינה משפחתית - משתוות עם אלה של הנשים בקיבוצם, חלה ההכרעה לעבור ללינה משפחתית. מכאן ואילך אין זו אלא שאלה של זמן בדבר מועד ביצוע המעבר למעשה. (מתוך מחקרי המכון לחקר הקיבוץ)

ברכתו של אביהו המזכיר, לחג ה-45 של הקיבוץ

"כפר מנחם הוא כבר לא קיבוץ צעיר. סימני הגיל לא מצויים רק ברשומות, אפשר לחוש בהם היטב גם בשטח. 45 שנה זה כבר 'חתיכת' זמן, ואפשר, בהחלט אף רצוי, לברך על כך שהגענו עד הלום, שיש לנו 'נקודה' יפה על המפה, שיש לנו בית! קיבוץ, כמו אדם, כשהוא מתבגר יש לו יותר ניסיון ופחות אשליות. הברק בעיניים מתעמעם מעט, ובדרך הטבע נדבקים גם, לא עלינו, מחלות, כאבים ועייפות. נדמה לי שבראש וראשונה צריך ללמוד לחיות עם 'זה'. יש לבנות קו איזון חדש, הלוקח בחשבון שחוף מתנועת 'השומר הצעיר' קיימת גם תנועת הזמן... קו האיזון החדש אסור שיינק רק מנוסטלגיה חלוצית רומנטית ויראה בקיים משום התפוררות ערכית, ניוון ואובדן דרך, עם הרגשת תסכול כרונית, שמקורה בזיקה לגן עדן אבוד, בבחינת פעם היה 'כי טוב', ואילו עתה 'תוהו ובוהו'. עם אכזבה כזאת אי אפשר להביט קדימה, ולבטח לא בתקווה. קו האיזון החדש צריך להיות 'קו דיפרנציאלי', המבחין בצרכים השונים של ותיקים וצעירים. הוא צריך להיות פחות יומרני - אין לו תשובות לכל דבר!! חשוב לחזור לפרופורציות הנכונות. לצנן במשהו את הפתוס, שהרי לא כל חבר קיבוץ הוא 'חלוץ השחרור המעמדי והלאומי', והעוזבים אינם בדיוק 'בוגדים'. חשוב שלמילים שלנו יהיה כיוונו. לא מדובר כאן על נסיגה לקו חדש, על הרמת ידיים, כי אם על קו לגיטימי, היכול להפוך לנקודת זינוק קדימה ויכול לשמש כמקור לביטחון ואופטימיות לקראת העתיד".

אביהו

לקראת מועצת הקבה"א בעניין הלינה של הילדים הקיבוץ החליט לתמוך בהצעת המיעוט התומך בנתינת חופש החלטה לקיבוצים בנושא זה.

בסוף העלון האחרון של "שבילי הכפר" מ-21.12.84 מגיב מתס על הרהוריו של אביהו ולרגל חג ה-45 של הקיבוץ, בכותרת: "על שוויון, חופש, סוציאליזם וטבע האדם". בהתייחסותו למילה סוציאליזם כותב אביהו בעלון הקודם: "...אין בכוונתי להתייבב בשער ככופר בעיקר, אבל נדמה לי שהחיים בקיבוץ, 'גן העדן הסוציאליסטי', מלמדים שיש בעיות גם ברעיון עצמו או לפחות בהתאמתו לבני אדם...". וכדוגמה הוא "שם את האצבע" על השוויון. הוא כותב: "השוויון נתפס כערך הומני אבל אינו טבעי (הדגשה שלי) ואינו עובר, כנראה, עם חלב האם. צריך לכפות אותו, אם ע"י פיתוח משמעת אישית ומצפון תנועתית, כלומר ע"י 'אני עליון' קשה, ואם ע"י נהלים תקנוניים". וכאן רואה אביהו את הבעיה העיקרית. והוא כותב: "צורך זה בכפייה הוא בעיני פגם אימננטי (מצוי במהות העניין) בשיטה, כי הכפייה מתנגשת בערך אנושי אחר - החופש, ועל החופש לא שווה לוותר, אפילו למען

השוויון". הוא ממשיך: "התנגשות זו היא די קטלנית. הצורך להעדיף ערך אחר על פני השני, לא רק שהוא מעמיד דילמה קשה, ערכית ומעשית, אלא שהוא מותיר לעתים קרובות טעם מר כלענה...".

"עד כאן דברי אביהו, המעלה מחשבה רצינית. האמנם 'פגם אימננטי'? ומה זה 'חופש'? ומה זה 'טבעי'? ומהו קשר הגומלין בין ערכים שונים, הנראים לכאורה מנוגדים, כדוגמת 'השוויון' מול 'החופש'? הנושא הוא עתיק כעתיקותם של הזמנים. בדורנו, בין רבים רבים לפניה, התייצבה בשער הכפירה בסוציאליזם, והשחזרה את הטענה של 'הפגם האימננטי', הסופרת האמריקנית-רוסית הנוודעת אייזן רנד, מחברת הספרים 'המעייין המתגבר', 'מרד הנפילים', ואוטוביוגרפיה שלה, בהם ניסתה בצורה ספרותית-רומנטית ומושכת, ליישם את הפילוסופיה של ניטשה על 'האדם העליון'. היא טענה, שטעות לחשוב שהסוציאליזם הוא רע בגלל אמצעיו, אמצעי הכפייה והדיכוי. הסוציאליזם רע, היא טענה, בגלל עצם הרעיון שבו, בגלל מטרתו, השואפת לשוויון בין האנשים, מטרה בלתי 'טבעית', המנוגדת ל'טבע האדם'. רק האי-שוויון, רק המוכשרים יותר, החזקים יותר, מקדמים את האנושיות ולהם הזכות 'הטבעית' לפעול כרצונם, לשלוט באחרים ואין להגביל את 'החופש' שלהם. הסופרת הזו כבר בעולם האמת, אבל המסרים שלה עשו שמות בדורות של נוער בעולם וגם בארצנו. כל השוביניסטים למיניהם, כל הקרייריסטים והסנובים, מקדשי האלימות ושנאת עמים, ובעלי 'הגזע העליון', התבשמו מהם ומצאו הצדקה ב'טבע האדם' למעשיהם ומניעיהם. וידוע מהו המחיר שהאנושות שילמה עבור 'תורות' אלו. אז מה זה בעצם 'טבעי'? או מהו 'טבע האדם'?

האם הוא חז-ממדי, האומר שאדם דואג רק לעצמו? או הוא רב-ממדי ויש בו גם רצון לעזור לזולתו, והוא יודע שעצם קיומו הוא בבחינת 'אנשים ערבים זה לזה'. ומהו 'חופש'? האם הוא אבסולוטי, או נגמר, כפי שהחוק אומר, על יד דלתו של השכן שלא יפגע. ומה 'טבעי' יותר מאשר גבר רוצה לחיות עם עוד אישה ואישה עם עוד גבר, ומה 'טבעי' יותר שהוא או היא גם רוצים להקים משפחה, ללדת ילדים כהמשך 'טבעי' לקיומם, ולמען אהבה הדדית מוותרים על הרצון 'הטבעי' הקודם, או על ערך 'החופש' שהיה להם והוא 'שווה', כדברי אביהו, להקריבו למען ערך האהבה? האם ניתן להגיד שבעצם אהבתם איש את רעהו, המחייב אותם להגביל את 'החופש' שלהם, יש 'פגם אימננטי'? ומה זה בכלל חופש? האם לא מסתתר מאחורי ערך זה, לפעמים, אגואיזם פשוט, אינדיבידואליזם מופרז, בצע כסף, תאוות שלטון, שיעבוד אחרים? הרי לא יאומן כי יסופר, כי רק לפני 120 שנה השליכו את עצמם מנגד, וגרמו למלחמת אזרחים אכזרית בארה"ב, בה נהרגו למעלה מ-620 אלף 'דרומיים' של אמריקה, כדי להגן על 'החופש' של... ניצול עבדים, מול 'הכפייה' וה'עריצות' של המשחררים. והעולם מלא דוגמאות כאלו עד היום.

אכן 'טבע האדם' או 'טבעי' הם קצת יותר מורכבים משזה נראה לכאורה. לא רק יצרי ההרס, העמוקים מני ים, של אגואיזם, חמדנות, תוקפנות, יצרי שלטון, שנאה ונקמה מחלחלים בתחומיהם, אלא האדם הוא גם יצור חברתי. בין רבים אחרים כותב בקר האמריקני, אחד החוקרים הידועים בימינו בחקר 'טבע האדם': 'האדם גובר על חידת החידלון שלו ע"י נתינת משמעות לחייו. בעצמותיו בוערת התשוקה להיות מישהו, להיות נחשב, שמעריכים אותו'. החיפוש אחר ביטחון, הפחד בפני בדידות ובפני חוסר אונים מגביר את זיקתו לחברה שבה הוא חי, מוליד אהבה, רחמים, עזרה הדדית ותלות הדדית. אין האדם חז-ממדי. למעשה, כרוח המורשת היהודית, גם 'יצר הרע' וגם 'יצר הטוב', שניהם 'טבעיים' ושניהם שייכים ל'טבע האדם'. 'ומותר האדם מהבהמה', כדברי המסורת שלנו, הוא בבחינה. 'נתתי לך את החיים ואת המוות ובחרת בחיים', כתוב. היות בן-אדם - יכולתו לבחור. ההתנגשות בין ערכים שונים נגמרת על סיפו של הזולת. 'מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך', זו התורה כולה, כדברי הלל הזקן.

בהזדמנות אחרת, במפגש בין המזכירים ו'גיל הזהב', אמר אביהו 'שהקיבוץ הוא ניסיון מרתק של האנושות', והוא צדק. אך למה הוא ניסיון מרתק? בגלל סיטואציה היסטורית מסוימת של עמנו, נפגשו בצומת ההיסטוריה הזו צעירים וצעירות יהודיים, שעולם הרוח העשיר שלהם הוליך לאמונה, שהובילה להגשמת רעיון שכל תוכנו הוא קריאת תגר על 'טבע האדם' המקובל'. הם האמינו שבמאבק האיתנים שבתוך 'טבע האדם', בין 'יצר הרע' הלוכש צורות שונות ומשונות (ראה 'פאוסט' של גיטה) ואגואיזם פשוט מופיע בלבוש של הערך של 'חופש' ולבין 'יצר הטוב', אשר בוודאי אינו סימטרי, ולא פעם הוא בבחינת דוד הלוחם בגליית, ובאם משלבים יזיים יחדיו, או כפי שהיינו אומרים וחוזרים 'בכות היחד', יש סיכוי יותר טוב וסביר לאיזון היצרים, לגבור על כוחות ההרס ולהבטיח רווחה גם לפרט וגם לכלל. ולמה בין שני היצרים הנ"ל בולטת בצדק ההתנגשות בין 'שוויון' ו'חופש', שאביהו שם את האצבע עליה? בגלל שבבסיסם ובמקורם של המלחמות ונחלי הדם שזרמו וזורמים בהיסטוריה האנושית, מונחת הרגשת הקיפוח או אי-שוויון בין אדם לאדם ובין עם לעם, אם זה אמיתי או מדומה. מובן, אפוא, שחזונם של טובי האדם היה קשור בחלום של שוויון, המונח גם ביסודות הסוציאליזם, וכל המפר כלל זה נושא את שם הסוציאליזם לשווא. ומידת 'החופש' 'שווה' להגבילו למען ה'שוויון' כמידת השוויון שיש להשיגו, ויחסי הגומלין ביניהם כשותפים כנים, שאופיים אמנם שונה אך שואפים לאותה מטרה.

הקיבוץ איננו גן עדן, ולא חיים בו מלאכים. חיים בו אנשים רגילים עם אותו 'טבע האדם' כמו כולם, ובוהו גדולתו ויחודו. הוא הביא את רעיון השוויון לרמה גבוהה יותר ומשוכללת יותר, לרמת השינוי, הלוקחת בחשבון גם את השונה והמיוחד של כל פרט ומחפשת את האיזון הנכון בין זיקת הפרט לכלל ובין התחשבות הכלל עם הפרט. ודווקא 'האימננט' שבקיבוץ, היינו מהותה הפנימית של השיטה, של יכולת 'כוח היחד', מוכיחה עד כה, למעלה מ-70 שנה, שהדבר אפשרי ושיש סיכוי שאותו 'ניסיון מרתק של האנושות לא ייכשל'. ניסיון מרתק זה, שהוא בלי ספק מהפכני ונועז, והמאבק על קיומו הוא לא פעם 'מר כלענה', בשפתו של אביהו, עבר ועובר תקופות שונות, של עליות וירידות, של יציבות ומשברים, של תמורות שהזמן מחייב אותן, ושל חולשות ועייפות שגם הן פרי הזמן ואופיו של הדור באורחות חינוך וחברה.

כשאני חושב על מפעלנו הקיבוצי וסוקר את אשר עבר על דורנו, בימי החג של 45 שנה לעלייתנו על קרקע כפר מנחם, מאמין אני שבכל דור ודור ימצאו אנשים צעירים, נועזים ואמיצים, שאתגר זה של 'הניסיון המרתק של האנושות ושל עמנו', של קריאת תגר על 'טבע האדם' המסולף, יקסום להם וייתן משמעות עמוקה ורבת עניין לחייהם, והם ירצו להמשיך בו ואף לשכללו.

כדי לקיימו יאחזו ב'חוט המשולש' שלעולם לא יינתק: עולם הרוח, אמונה והגשמה. עולם עשיר של רוח ותורה שורשית, רציונלית והומניסטית, ממנו יונקת האמונה שבלעדיה אין שום סיכוי לנצח במאבק כלשהו על דרך, המולידה את ההגשמה העקשנית, המוכיחה שאכן אורח חיים זה אפשרי ויש תקווה ויש סיכוי".

מתס

ליד רשימתו של מתס המערכת צירפה קטע מעיתון "ביחד" של אותם הימים, שנכתב ע"י החבר עלי קדם מקיבוץ מעגן ואלה דבריו: "...בחברות בקיבוץ חייב להיות יסוד בחירתי פנימי של ויתור - מי שהופך את הציפייה לעוד ועוד נכסים לעיקר, מהווה יסוד הרסני במערכת. לגביו השוויון פירושו שלילת החופש והחירות, והקיבוץ הוא עבורו בית כלא...".

בעלון זה, המוקדש גם ל-45 שנות בואנו לכפר מנחם, כאמור לעיל, ישנם סיפורי זיכרונות רבים מהימים הראשונים, הנמצאים ברובם הגדול בחלקים שונים של ספרנו זה. נזכיר רק 5 סיפורים שלא נזכרו: סיפור נרחב על הכלבה "תרזה" של אבוש שסבלה מאחד הכלבים של שומר השדות בימים ההם, הכלבה "רינה", סיפורו של משה לביא המתאר בצורה מעניינת את ימי השמירה והצרות שהרועים הערבים גרמו לשדות והעזרה הגדולה שהכלבים סייעו לשומרים להרחיק את הפולשים מהשדות... סיפורה של ליזקה מילדותה והשחייה נגד הזרם בנהר של עירה... וכן סיפורו של נחום, על ביקורו של עבדאללה מא-תינה, בנו של המוכתר שהיה ידיד אמת בימינו הראשונים וברח יחד עם כל אנשי הכפר בזמן מלחמת העצמאות שלנו. עבדאללה שגר במחנה פליטים ע"י רמאללה, יכול היה לבקר אצלנו לאחר מלחמת ששת הימים, כשכל הגדה הייתה בידינו, והוא סיפר בהתרגשות ובדמעות בעיניו על כל מה שעבר עליו, על הכפר א-תינה, על משפחתו ועל תנאי חייהם הקשים במחנה הפליטים. אירחנו אותו בכבוד גדול. סיפרנו לו שברייחיתם באה לפי הוראות מנהיגיהם, שהנה משפחת אל-עזי נשארה במקום ולא ברחה ועל היחסים הנפלאים של הקיבוץ אתה. עבדאללה בא לבקר עוד פעם אחת, ומאז לא ראינו אותו יותר, ולא יודעים גם מה קורה אתו...

זאב פינקוס, שהיה בזמנו המוכתר שלנו, מספר בזיכרונותיו על הכפר א-תינה, בו פתחנו חנות, במקום מוכר הכפר ששדד את צרכניו. פתחנו סניף של קופת-חולים, ועל עזרה רבה שהושטנו לו, וכן על יחסי שכנות טובים... ובסוף סיפורו של מוטקה, העגלון והאורוותן, שהעירו אותו באמצע הלילה להוביל את יהודית אלעזרי ללדת, ובסוף דודו, הילד שלה, יצא לבד ולידה שלנו האחות המוסמכת קיבלה אותו לידיה...

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ משנת 1984

גם הפעם, כמו בפעמים הקודמות, כבר הזכרנו, שהנושאים העיקריים של שיחות הקיבוץ, ההחלטות או תוכן באו לידי ביטוי בעלוני הקיבוץ שסקרנו לעיל. כמובן, בפרוטוקולים היריעה רחבה יותר, ובהם דברי החברים השונים והדעות השונות, אך גם חזרות רבות על אותו נושא. למשל, הנסיעות הפרטיות לחו"ל, שלהן הוקדשו שיחות רבות וויכוחים רבים. גם דיונים על המצב הכלכלי הקשה, הצעות לקיצוצים בתקציבי אחזקת אדם ובהשקעות. יש לזכור שזו הייתה שנה של אינפלציה דוהרת, צמצום המימון החיצוני, ועליות מחירי ההוצאות היו הרבה יותר גדולות מאשר עליות מחירי הייצור. גם בוויכוחים על העישון לא חסרו "מאבקים" פיקנטיים, אך עישון במקומות ציבוריים, הקיבוץ החליט שאסור. ויכוח מתוח "ומעניין" היה בנושא "פיקנטי" מאד, למען לגלות האם עדיין ישנם בקיבוץ מעשני סמים, נושא שבזמנו הסעיר את הקיבוץ. לפי המלצת המשטרה ובידיעה של "ועדת הסמים" בלבד, וללא אישור הקיבוץ, השתילו חברה, שכביכול באה להתקבל לחברות בקיבוץ, והיא, כמובן, בלשה לחפש מעשני סמים. היא לא מצאה כלום, אך "האמצעי" הזה לא נראה לחברים רבים ולא הצדיק את המטרה, וכאמור סערו הרוחות בנושא זה ושוב התחדש הויכוח על סמים. כמו הנסיעות הפרטיות לחו"ל, גם בעניין הכנסת טלוויזיות פרטיות לחדרים, בטרם הקיבוץ סיפק לכולם, גם נושא זה תפס שיחות והתדיינות רבות עם החברים שהיו להם מקורות פרטיים ופגעו בעיקרון השיתוף. נושא מיוחד, שגם לו הוקדשו לא מעט שיחות היה הרחבת דירות למשפחות "מרובות" ילדים.

אך שנת 1984 תיזכר בקיבוץ, בשיחה ההיא, שהוזכרה בעלון, ותוצאותיה היו קשות ואף חלק מהן אפשר למצוא גם היום. השיחה התקיימה ב-10.6.84 והשתתפו בה 250 חברים, מספר שיא שלא ידענו אותו מקודם וגם אחריו.

הנושא היה פיתורים ע"י הקיבוץ את הרופא שלנו ג'קי הורנר. לא ננסה כיום לנתח את כל "הפרשה". אין ספק שהיא יכולה לשמש לדוגמה של ניתוח סוציולוגי-פסיכולוגי של חברה. היא התחילה זמן לא מעט עוד לפני השיחה שהייתה סיומה. נציין רק את העובדות של התוצאות ממנה: הרופא שהיה מעולה, לכל הדעות, גם של אלה שתבעו את פיתוריו, הלך מאתנו. הקיבוץ היה מחולק ל"מחנות", למתחים בין אנשים. אחת האחיות הטובות התפטרה. רכזת ועדת הבריאות התפטרה, והקריאה מכתב נרגש מאד בפני השיחה. מערכת הבריאות כולה נפגעה. בנושא הכספי, שהיה אחד מסלעי המחלוקת, הרופא הגיש משפט נגד הקיבוץ וזכה בו. יש לציין שההחלטה לפטר את הרופא לא הוגשה לשיחה להצבעה אלא התקבלה בהסכמה, אך אין ספק שהרוב הגדול תמך בה. ובוה נסתפק.

באותה תקופה התגבש בקיבוץ, לאחר ויכוחים רבים וחילוקי דעות קשים, הנושא של "הלינה המשפחתית". נביא שני קטעים משיחת הקיבוץ. בעקבות מועצת הקבה"א בנושא זה, מ-5.12.84, אביהו חושב "שהקיבוץ כשר לעבור ללינה משפחתית. כדי לקיים את הלינה המשותפת צריך אנרגיה רבה, וצריך רצון חזק מצד המחנכים והמטפלות להמשיך לקיים אותה. נראה לי שהרצון והלהט לא קיימים יותר, ואז הופכת הלינה המשותפת לדבר רע". הוא בעד הלינה המשפחתית, טוען שהלינה המשותפת בממדיה המקוריים, ארוחת ערב, בילוי עם המחנך והשינה, אינם כבר, ולכן רק בשביל השינה, אין טעם לקיים מערכת זו. לעומת זאת, אורה דביר טוענת שיש לשמור בקפדנות על אורחות הלינה המשותפת כל זמן שהיא קיימת. בשיחה זו הקיבוץ החליט לתמוך במועצת הקבה"א, בהצעות המיעוט המאפשר לכל קיבוץ להחליט כרצונו. ואכן אצלנו בסוף הוחלט לעבור ללינה משפחתית.



החברים הצעירים
בשיחת קיבוץ

פרק רביעי: עליית יהודי אתיופיה, התמוטטות מניית הבנקים, ג'ון דמניוק, ממשלת האחדות, ויכוח על שוויון, חירות, טבע האדם וקיבוץ, פתיחת חדרי חולים, מורידים 10% מרמת החיים, ירושות

1985

במדינה ובעולם

יהודי אתיופיה הגיעו לישראל. הממשלה החליטה לסגת מלבנון. מכונית תופת פגעה ב"ספארי". מפעלי "אתא" - הסוף. ספינת מחבלים טובעה בדרך לפיגוע בתל אביב. עסקת ג'יבריל: 3 חיילים תמורת 1,150 מחבלים. אסון הבונים: 19 ילדים נהרגו בהתנגשות עם רכבת. טרור - שני מורים מעפולה, שלושה ימאים בקפריסין. מיקי אלבין התאבד. 1000 שקל - שקל אחד. חיל האוויר הפציץ את מפקדת אש"ף בתוניס. חייל מצרי רצח שבעה ישראלים

בחוף ראס בורקה. מחבלים השתלטו על ספינת טיולים. פולארד נעצר בארצות הברית באשמת ריגול לטובת ישראל. טרור נגד ישראלים באירופה. התמוטטות המניות של הבנקים. הכנסת הקימה ועדת חקירה. חולה איידס ראשון בישראל. נלכדו ששת חברי רשת חבלה שתכננה לפוצץ את מגדל שלום. התייקרות של 20% בכל המוצרים במשק. שני קצינים בכירים נהרגו ע"י מחבלים. אוניברסיטת ביר-זית נסגרה בגלל חומר הסתה רב שנמצא בה. חבר מועצת יש"ע נרצח בשוק של אל-בירה. עוד מקרי רצח נתגלו. המערך הגדיל את כוחו בבחירות להסתדרות, וזכה ב-67% מהקולות. אודי אדיב שוחרר מהכלא. גזירות כלכליות קשות של העלאת מחירים במשק. הסתיים השלב האחרון בפניו לבנון ב-10 ליוני. פחות במשק של 20 אחוז. בעקבות העלאת המחירים הדרסטית בכל מוצרי המשק פרצו מהומות בקטמונים, שכונות העוני של ירושלים. עם הצטרפות אנשי "כך" לקריית ארבע, הוחלט בקריה לא להכניס ערבים לשטח המועצה. מדד חודש יולי - 27.5%. ארצות הברית החליטה להסגיר את ג'ון דמניוק לישראל, הנחשב ל"קצב" של טרבלניקה. נספח המנהלה של שגרירות ישראל בקהיר נרצח. פרס קרא בעצרת האו"ם לפלשתינאים לפתוח בהידברות. שרי הליכוד איימו בפירוק ממשלת האחדות. אילת הוכרזה אזור סחר חופשי. נמשכים רציחות יהודים ע"י מחבלים במקומות שונים בארץ.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

7.8.85: פתיחת חדרי החולים.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1985

בעלון ראשון של השנה מ-4.1.85 כותבת שושנה סעידי על חגיגות יום ההולדת ה-45 של הקיבוץ לאחר סיומן. היא סוקרת את כל האירועים של החג, המוצלחים והפחות מוצלחים, ומדגישה שהמוטיב המרכזי שועדת החג השתדלה לציין היה הדרך, בעבר, בהווה ומבט לעתיד. והיא מסיימת בשיר שכתבה: "...ארבעים וחמש שנים לכפר שלי. היום חגיגה. מי זוכר כיצד נראתה אותה גבעה מקורחת, רק סלעים, בלי שביל ומדרכה? משנה לשנה צורתה מתפייפת...". ומסיימת: "... ארבעים וחמש שנה, זה שלנו, לטוב ולרע, יחד נשיר לך במקלה כולנו...". העלון מביא גם מכתבי ילדים לחיילים שלנו, בימי החגיגות, וגלית ארגוב שולחת להם שיר: "הצבא הוא קצת קשה ומעצבן, אך בכל זאת אני מקווה שתעברי אותו כשורה, במהרה, לא עם מצב רוח רע, עם קצת שמחה בלב, ואז אני מקווה שהכל יסתדר ויבוא במקומו בשלום. אני מקווה שמכתבי ישמח אותך. הצלחה רבה וחג שמח".

גם משה ישראל מצרף סקירה על המוזיאון שלנו המשתלב בחגיגות, ומסיים: "עלינו להסביר היטב המניע היסודי להקמת המוזיאון, שהוא בראש וראשונה חינוכי. הוא מוקדש לדור שייעודו להיות ממשיך קיומנו כעם...". גם השר אהרון ידלין מברך את משה ומפעל המוזיאון במילים לבביות מאד.

באותו עלון אמציה מספר על החנוכיות, לזכרו של גבריק אחיו, שנפל במלחמת יום-הכיפורים, שהאבא שלו מיירים מעצב בצורות שונות, ואיך מיירים נהפך מאומן, מסגר מוכשר, לאמן יצירתי.

נחום מספר בעלון על כינוס כל חלקי השמאל שהחליטו לקרוא לעצמם "מסד", ולצאת לפעולה אקטיבית בין עדות המזרח, שה"ימין" רכש את תמיכתם בניגוד מוחלט לאינטרסים שלהם.

בשם "הורים נגד שתיקה", מפרסם העלון קריאה נרגשת להצטרף למחאה תקיפה להיותנו עדיין "בבוץ" הלבנוני, נגד המלחמה המיותרת הזו, ולהוציא מיד את חיילינו משם.

על הוויכוח בין אביהו ומתס, על סוציאליזם, שוויון וחופש, מגיבה דליה גולדברג בעלון זה בשם: "תגובה על תגובה על מקור..." וכך היא כותבת: "מילים רבות עברו שינויים מהותיים מאז עלו על הבריקדות וזעקו 'חירות שוויון ואחווה'. נראה לי פסקני למדי לקבל ש'אנחנו מאמינים בסוציאליזם' (אביהו בעלון מס' 6). האמנם? על איזה סוציאליזם מדובר? של ברית המועצות? של סין? על מה אנו מדברים כשאנו משתמשים במילה הזאת 'סוציאליזם'? מה פירושו? ומה, אם בכלל, הקשר בין סוציאליזם, שוויון, קיבוץ וחופש? הנושא מאד יסודי ורחב ואנסה להעיר מספר הערות. שוויון הוא אחד מהערכים שחרתו על דגלם לוחמי החופש המודרני. היה מדובר על שוויון אזרחי (הזכות לבחור נציג למוסד המחוקק), שוויון בפני החוק ושוויון בהזדמנויות. נזהרו מלהגדיר את המושג הזה באופן כוללני, היות והבינו כי אין שוויון בין בני אדם. כל אדם הוא פרט בפני עצמו ואין לו תאום בכשרונותיו, רצונותיו, שאיפותיו, אהבותיו, ערכיו. במשך חייו הוא אף משתנה, בגלל ידע וניסיון שמצטברים וטלטולי הגורל. תכונותיו וצרכיו משתנים גם הם. אי-שוויון הוא האימננטי בכל חברה ובכל משטר. לכן חשוב כל כך ששוויון פוליטי יהיה מעוגן בחוק. התביעה לשוויון פוליטי-חברתי הייתה צעד נועז בדרך למשטר דמוקרטי (גם המילה הזאת בעייתית להגדרה - למשל מה עם הדמוקרטיה העממית של מזרח אירופה?) ויש לזכור גם, שהיה מדובר בזכויות לגברים, שלא כללו את הנשים, השחורים וכו'. ההכרה בעובדה היסודית של אי-שוויון בין בני אדם אינה בהכרח מובילה לעמדה גזענית-עליונה, כפי שמתס טוען בהביאו את הדוגמה של איין ראנד. כמו כן, הזדהות עם ה'סוציאליזם' אינה מבטיחה הכרה בזכויות היסודיות של שוויון פוליטי-חברתי, ואין צורך בדוגמאות. אינני מקבלת את קביעתו של מתס, שמי שמוצא פגם בסוציאליזם, בהכרח מוצא את עצמו בין התומכים בתורות השוביניזם, קרייריזם, הסנוביזם וכו'... ואם על רגשי עליונות אנו מדברים, הרי הם לא פוסחים גם על התנועה הקיבוצית על אף דבקותה ב'שוויון'. לשוויון הפוליטי-חברתי הוסיף הקיבוץ שוויון בתמורה ללא קשר לעבודה, וכן שוויון בקבלת שירותי רווחה (בכלל מושג חדש יחסית בהיסטוריה של האנושות). בשירותי החינוך והבריאות התמורה היא לפי הצורך. יש פה ושם עירעור על עניינים מסוימים הנראים כאי-צדק ממבטו של מישהו, אבל בדרך כלל זה 'פועל'. בשטחי האוכל והביגוד מתגברים על השוני בטעם האישי על ידי גיוון רב הנותן חופש בחירה, וכן אפשרות להוסיף מהכיס אם רוצים. נראה לי שהבעיות מתחילות בשטחים שבהם מנסים לכפות שוויון מכני במקום לא לו (דוגמת הדיור).

כשהיינו צעירים היינו מתבדחים: סוציאליסט: 'כשתבוא המהפכה, כולנו נאכל תות שדה ושמנת'. קול קטן: 'אבל אני לא אוהב תות שדה ושמנת'. סוציאליסט: 'כשתבוא המהפכה תהיה חייב לאהוב תות שדה ושמנת!'. אז צחקו, היום אנו יודעים שזה קצת עצוב. לא כל אחד רוצה את אשר הוא מקבל (דוגמה אישית: יכולנו לוותר בקלות על הטלוויזיה הצבעונית), ונראה שיש מקרים לא מעטים של קבלת דברים מפני שהם ניתנים ולא מפני שהם באמת נצרכים (וכאן מתקשר הוויכוח עם הצד הכלכלי). לעומת זאת, הפרט לעתים לא מקבל את אשר הוא צריך, ולעתים הצורך הוא דחוף ואמיתי (אינני מתכוונת להיכנס לעניינים אישיים אלא רק להזכיר מספר מצבים: צורך במזון מוקצב או שאינו נמצא בקיבוץ, התעניינות בשטח חדש, רצון/צורך להרחיב את מעגל המצרכים, בחירת בן/בת זוג, עזיבת בן/בת, בעיות אצל בני משפחה מחוץ לקיבוץ ועוד הרשימה ארוכה...). ברוב המקרים החבר לא מביא את הבעיה למוסדות כי הוא יודע מראש שאין אפשרות לעזור. כל עוד הקיבוץ לא יכול לספק את צרכיו הספציפיים של הפרט, צרכים שהוא אינו יכול ואינו צריך לוותר עליהם, אין לקבל החלטות שהציבור אינו מסוגל לעמוד בהן. השוויון לא יכול להיות 'מושלם' בין בני אדם והשאיפה לסגור את הפערים בצורה מכנית פוגעת באמינות הקיבוץ. מידה של חופש נחוצה לכל אחד. אינני מקבלת את הדברים של מתס, שחופש הוא מושג המסווה אגואיזם - מיהו

הצדיק ויקבע בשבילי שהחופש שאני דורשת הוא אגואיזם? נראה לי שכאשר הפרט מוכן ללכת נגד החלטות ונגד דעת הקהל, כי אינו יכול לוותר - הציבור חייב לדעת להבין, לשכנע ולתמוך. אני מסכימה עם מתס שטבע האדם מורכב מאד ואין פתרונות פשוטים. גם ניסיון האנושות למצוא פתרונות לחיים בצוותא אינו פשוט והדברים לא באו על פתרונם בשום מקום בעולם.

אז בואו לא נדבר על 'איזמים' - אנו חיים ביום-יום ולא בסיסמאות... נגיד שכולנו מאמינים באיגוד חברתי שבו אמצעי הייצור הם בידי הקהילה, שיש בו שיתוף פעולה וערבות הדדית ואמון הדדי בין חבריו, שאין בו כפייה או אלימות, או פעולות חשאיות או שלילת זכויות הפרט. איגוד חברתי הרואה חזון של שלום, חירות, שוויון ואחוה בין כל העמים והמשטרים ושואף להיות יותר סובלניים, פחות צרי עין, פחות קנאים, יותר צנועים ויותר חבריים".
דליה גולדברג (עזבה את הקיבוץ)

שיר לכבוד החג (בעלון מ-4.1.85)

"רוח מערבית מול השפלה/העיניים מלאות בירוק/המציאות, החלום והזמן שחלף/והדרך נמשכת רחוק/לשוב ולגעת שנית באמונה/ושוב לשלב הזרועות/לחיות עם העצב, השמחה והצחוק/לנשום מלוא הריאות/לשוב...".
אביהו

גיל כותב בעלון מ-18.1.85 - על נעמי. וכך הוא מספר: "נעמי היא בחורה בת 22, נחמדה מכל הבחינות. ראש בריא על הכתפיים ונטייה חזקה לפיסול וציור. במוסד היא עבדה, כמובן, ב... הקמות בבית הילדים. לקראת שחרורה מצה"ל, לפני שנתיים, זימנה רכזת ו. החינוך את נעמי לשיחה. היא הסבירה שהיא מבינה את הרצון העז של נעמי לעבוד בקרמיקה ולמצות שם את כישוריה, אבל המצב בבתי הילדים הוא בכי רע, והיא מבקשת ממנה, בכל לשון של בקשה, להיכנס לחצי שנה לבית התינוקות, 'ואחרי זה נראה'. נעמי בחורה נחמדה, מכל הבחינות, נענתה ל-SOS של ו. חינוך ונכנסה לבית התינוקות. אחרי חצי שנה פנתה נעמי לעבור לקרמיקה, כפי שהבינה משיחתה עם רכזת ו. חינוך, שאמנם כך יקרה. אבל המצב בבתי הילדים לא השתפר, כמובן. וכך הוסיפו ו. חינוך ועבודה למשוך את נעמי בעבודתה בבית התינוקות. כעבור חצי שנה נוספת החליטה נעמי לקחת שנת חופש. היא יצאה לעיר והחליטה להעביר את שנת החופש בארץ, ולא לטייל בחו"ל. לקראת תום שנת החופש, באחד מביקוריה, 'תפס' אותה המזכיר לשיחה והסביר לה כמה שהקיבוץ מייחל לצעירים שיחזרו הביתה 'ויתנו כתף'. אבל נעמי לא גילתה התלהבות רבה, והיא פנתה אליו בשאלה-טענה: 'תגיד, למה לי לחזור לקיבוץ? טוב לי בעיר, יש לי חבר, והבעיה המרכזית היא שאני יודעת בדיוק מה יקרה כשאחזור. עוד פעם ימשכו אותי עם הבטחות, ואני לא אכנס לקרמיקה, אלא לבית הילדים. נמאס לי מעבודת החינוך, למרות שאני יודעת שזה חשוב. נמאס לי גם לעשות השכבות בלילות ולראות שבחורות עם 4 ילדים אינן לוקחות חלק בתורנות זו. אני גם יודעת, שאפילו אם אעבוד בקרמיקה, כל פעם שיהיה פנצ'ר בבית הילדים - אני אהיה 'הפקק' הקבוע של הסידור. אף פעם לא ייקחו בחור לבית הילדים'.

נוכח טענות אלו ענה לה המזכיר...".

גיל

מישיבות המזכירות מ-14.1.85

בין יתר הנושאים השוטפים, בעיקר אישיים, דנה המזכירות על הנוהג של קבורת הורי חברים, שלא חיו בקיבוץ, ופניית ילדיהם שהם חברי קיבוץ. הבעיה נידונה בצורה עקרונית, למרות שהייתה גם פנייה קונקרטית. המזכירות החליטה להמליץ בפני שיחת הקיבוץ לשנות את החלטת הקיבוץ בנושא זה, ולאפשר לחברים לקבור בבית הקברות שלנו קרובי משפחה מדרגה ראשונה (הורים-בנים), אם וכאשר יבקשו זאת. ההחלטה מותנית, חד-משמעית, שהקבורה בקיבוץ תיעשה עפ"י הדפוסים המקובלים עלינו ולא על אחרים (חברה קדישא וכד').

חוגים... חוגים... מתקיימים חוגים רבים גם בבית וגם במועצה האזורית וישנה השתתפות רבה של חברינו בחוגים השונים...

הקיבוץ משתתף באבלה של נורית גלינה במות עליה אביה, שלמה ריין, שהיה מראשוני חברינו בהדר, וכן מנהל החשבונות הראשון שלנו שם.

לקרוע את הניילון מעל החממה. זהו שמו של הסרט שמשלהל'ה זילברשטיין, עם קבוצת חברים, הפיקו בגבעת חביבה על ההגשמה. זהו סרט של תנועת השומר הצעיר בארץ, כיצד היה "פעם", כששאפנו להגשים בארץ בכל נפשנו, המילה "אני" תפסה מקום קטן יותר מאשר "אנחנו", וכיצד התנועה מתמודדת עם אותה מטרה, בכלים שונים, כיום. יואל דרום סוקר את הסרט ומהלל אותו.

בלה מספידה את דייוי פרנקל, שהלך לעולמו לאחר מחלה קשה. "דייוי היה מראשוני הקבוצה האמריקנית שהגיעה קודם לעין שמר ואחר כך אלינו. דייוי היה מפעיליו המרכזיים של הקיבוץ, ומילא תפקידים רבים בו. שיא פעילותו היה הקמת 'בית הבנים', המהווה עד היום מקום לתפארת גם בארץ כולה, מקום לאירועי תרבות, אמנות ומשחק ואירועים ציבוריים בכלל. יהיה זכרו ברוך".

שלמה סולומון מספר כיצד ניצל מארובות העשן בהונגרייה והגיע כבלתי לגלי באניית מעפילים וגם בארץ ניצל מגירוש ע"י התגייסותו לבריגדה.

בזה סיימנו סקירת עלוני כפר מנחם של ההוצאה המיוחדת ופורמט מיוחד של "שבילי הכפר", שעורכת העלון, ליזקה אטינגר, נתנה להם את שמם. כרך יפה, אך לצערנו הוא מקיף רק חלק מעלוני 1984 וחלק מעלוני 1985 עד סוף פברואר - ספטמבר-דצמבר 1984 וינואר-פברואר 1985. לא מצאנו את העלונים מפברואר 1985 עד יולי 1986 וחבל. נצטרך להסתפק בכיסוי תקופה זו בפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ.

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ משנת 1985

נציין מהם את הדברים היותר מהותיים בדרכו של הקיבוץ, פרט לאלה, שדנו עליהם גם בעלונים של 1985: 5.1.85: אמנון, הגזבר, מציע להוסיף ולקחת כספים מחסכונותינו הפיננסיים, שכבר הוצאנו עד כה כמיליון דולר, בגלל המצב הכלכלי החמור במדינה והקושי בהשגת מימון מתאים. ההנמקה שלו הייתה שהריבית שאנו משלמים להלוואות היא הרבה יותר גבוהה מאשר הריבית שמקבלים עבור החסכונות הפיננסיים שלנו. הוויכוח היה קשה בנושא זה. חברים אחרים בו. המשק טענו שחסכון הוא ערך של דאגה לעתיד החברים, אפילו אם יש לו מחיר מסוים בהפרשי הריביות. הביאו לועדת המשק מומחים פיננסיים שניסו לשכנע אותנו לצדקת החברים שטענו כאמנון. בסופו של דבר התקבלה פשרה, שהגבילו את הסכום שמותר להוציא מהקופות שלנו. בחלוף השנים,

- כשהתחלנו לדון בהכרח להבטיח קרן פנסיה לחברים, חברים רבים הצטערו על כך, וטענו שמוטב היה לשלם ריבית גבוהה יותר ולא לנגוע בקופות הגמל, ויכלו להיות לנו כיום סכומים פיננסיים הרבה יותר גדולים למען הפנסיה.
- 26.1.85: ויכוח על ייעודו של הסילן הריק: מרכולית, מוסדות המשק, גלריה...
- 2.2.85: שוב דיונים רבים על קיצוצים בתקציבים והשקעות בגלל המצב המשקי.
- 23.2.85: הקימונו חדרי חולים. ויכוח: האם מותר לנו לקבל תרומות מהחוץ?
- 11.5.85: ועדת החגים הביאה תוכנית של אירועי החגים אצלנו, ולא הכניסה בה את חג ה-1 במאי. סערה בין חברים. האם זה מקרה? הועדה תיקנה.
- 1.6.85: בנייה פרטית. הקושי להתגבר על פורצי השיתוף והחלטות הקיבוץ.
- 15.6.85: יחיעם מעריך ומשבח הקיבוץ על התגייסותו המלאה לעישוב הכותנה.
- 7.7.85: מכניסים מחשבים להנהלת החשבונות הקשורה עם "דע-רום".
- 13.7.85: הוחלט בשיחה להסכים להצעת ו. המשק להוריד 10% מרמת החיים.
- 20.7.85: הוחלט על תקנון לקליטת עלייה וכן תקנון לעריכת החתונות אצלנו.
- 3.8.85: מציעים את שלומי שקד שיחליף את יחיעם בריכוז המשק.
- 7.9.85: ועידת הקבה"א על הקיבוץ והפרט. בירורים לקראת המועצה.
- 28.9.85: מתחיל הוויכוח על הלינה המשפחתית.
- 5.10.85: לאחר ויכוח ממושך בוחרים ועדה שתעבד תקנון בעניין הירושות.
- 23.11.85: ויכוח, קצת לא רגיל, האם לבנות את הרחבה ע"י חדר האוכל בחוץ, המחייב את עקירת עץ התות.

פרק חמישי: פרשת השב"כ, צ'רנוביל, מפעל האנזימים, יתרונו של הקיבוץ, היחס לקשישים, הסטיות הרבות בערכי הקיבוץ, מפעל מוגן, חוסר עבודה סמוי, ביצוע הלנ"ם

1986

במדינה ובעולם

שרנסקי שוחרר והגיע לישראל. שני חיילים נחטפו בלבנון. פרשת השב"כ. היועץ המשפטי לממשלה וראש השב"כ התפטר, הכל בעקבות האירועים סביב אוטובוס 300 לאשקלון והריגת מחבלים שהיו בו. דו"ח בייסקי לפטר את ראשי הבנקים. פגישה היסטורית במרוקו בין שמעון פרס והמלך חסן. אסון בקיבוץ חפציבה - מיניבוס עם ילדים התהפך ונשרף. טבח בבית כנסת באיסטנבול. וענונו שמסר סודות הכור האטומי נחטף לישראל. רון ארד נפל בשבי. רוטציה בראשות ממשלת האחדות. בעולם - מעברת החלל צ'לנג'ר התפוצצה באוויר, שבעה אסטרונאוטים נספו. מטוסי חיל האוויר ירטו מטוס מנהלים לובי. ג'ון דמניוק, החשוד שהיה "הקצב" בטרבלינקה, הוסגר לידי ישראל ע"י ארצות הברית. הרוגה אחת ו-3 פצועים בהתקפה על הביתן הישראלי במצרים. שר האוצר מודעי פוטר בגלל שהעליב את שמעון פרס. איש העסקים דוד בלאס נעצר בגלל החשד שרימה את התק"ם. גל הצתות של תחנות אוטובוסים ע"י חרדים, בגלל מודעות לא צנועות, לדעתם. אסון הכור האטומי בצ'רנוביל. "אש ומים", יצירתו של הפסל אגמי, נחנכה בת"א. מפלס הכנרת הגיע לשפל מסוכן. חודשו החיפושים אחרי הצוללת "דקר" שטבעה בים. אריה דרעי מונה מנכ"ל משרד הפנים.

מהתאריכון של אברהם ל ברודא:

9.8.86: הוחלט על שימוש בכספומט.

18.8.86: נולדה נינה ראשונה לנחמקה וחונקה ושמה לי.

11.11.86: הופעל מפעל מוגן לחברים מוגבלים.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1986, החל מ-4.7.86

כבר הזכרנו לעיל שלא מצאנו עלוני הקיבוץ מפברואר 1985 ועד יולי 1986. עלוני 1986 שבידינו מיולי נקראים כעת "משהו כפרי". על העטיפה של הגיליון הראשון כתוב משפט: "כדי לכסות שקר קטן יש צורך בשקר יותר גדול". לא פענחנו את כוונותיו של העורך, למי או למה הכוונה או לאיזה אירוע בקיבוץ המשפט רומז. בעלון זה אביהו מראיין את מסיימי המוסד, בני קבוצת "אלון" שלנו, בראיון ממושך ונוגע בשאלות מהותיות רבות הקשורות לדרך ואופי הצעירים, ליחסם לקיבוץ, להשקפתם האידיאולוגית, לאופי הלימודים, לעזיבות ולעתידם. אין אפשרות למסור מה כל אחד אמר, אך באם נסכם את הראיון כולו, ניתן לומר, שעל אף הקיטורים, הביקורת ודעות שונות, החבר'ה בדרך כלל מזדהים עם הקיבוץ ודרכו, דגש על לימודים או חינוך ערכי, "אך בשום אופן", כולם במקלה, "לא בית-ספר יומי". "מהו הקיבוץ בשבילי?" ניתן את תשובתו של יזהר: "אני חושב שאם אשאר, אין זה לא בגלל סיבה זו או אחרת, אלא מתוך מכלול סיבות - חברה צעירה בריאה, תרבות, הקשר למשפחה וגם הזיקה הרעיונית לקיבוץ. אני די מזדהה עם הערכים הגדולים של שוויון ושיתוף. בסדר

העדיפויות הייתי אומר, קודם כל החברה הצעירה והבריאה. זוהי הסיבה הכי חשובה" (ואביהו מוסיף: "מיד יש אישורים מכולם שאכן זו הבעיה. זהו הקו האדום").

"כמה הרהורים על החג". זהו שם מאמרו של דודו שור, שהיה אחראי לארגון חג הביכורים. "החג והביכורים היו מוצלחים מאד, ובכל זאת היו קשיים ותקלות רבים בהכנת החג, בעיקר מצד כמה חברים שלא רצו לתת כתף, וכן מחזל ועדת התרבות לכנס יחדיו במחסן אחד את כל הציווד המתאים לכל חג ובעיקר כל הטייפים, הרמקולים, וציוד אחר. ואם החג עבר בהצלחה הרי זה הודות לרצון הטוב של בעלי הענפים, הילדים וחברים נוספים שלא חסכו מזמנם להצלחה". ודודו מסיים: "אם הצלחתי ברשימה זו קצת לשנות את הגישה והיחס להכנת אירוע תרבותי, זהו שכרי. להדליק את אותו ניצוץ שהוא חברו של הרצון הטוב, שיחד אתו אפשר לעשות ולהרים אין סוף אירועים בכפר מנחם".

שלמה ברוידא, שקיבל מהקיבוץ את האפשרות להשתלם במקצוע הטבחנות, ואכן הוא איש מקצוע בשטח זה, ולאחר סיום לימודיו בא למטבח ליישם ידיעותיו, מפרסם בעלון הזה מאמר ארוך על רעיונותיו, כיצד המטבח שלנו צריך להתנהל, גם מבחינה מקצועית וגם מבחינה ניהולית וחברתית, למען שהחברים יהיו שבעי רצון. אלני, שלמדה כלכלת-בית, משיבה על כמה וכמה הערות של שלמה במאמרו. כעבור כמה חודשים שלמה עוזב את המטבח בגלל חילוקי דעות והשקפות, לפי דעתו, עם הצוות והנהלתו.

מאיר האוזר מזדהה עם תביעתו של מרכז המשק, המציע שבתקופה הבוערת של המשק, בחודשי יוני-יולי, יחזרו הפעילים בקבה"א הביתה. לדעתו המצב דומה בכל הקיבוצים, ולא נורא, לדעתו, שבחודשים אלה המוסדות יהיו סגורים, פרט לעניינים דחופים וענייני חירום.

מדיוני המזכירות: דיון קצת ממושך על נוהג שתיית אלכוהול של בוגרי המוסד שהתפשט לאחרונה. במסיבות הקיבוץ "סוחבים" בקבוקי אלכוהול הביתה. יש קיבוצים המגישים משקה חריף לא בבקבוקים, כי אם מחבית. ממליצים לנהוג כך גם אצלנו, אך יחד עם זה יש לנקוט באמצעים חינוכיים, בנחת ולא בהטפות, אך בהסברה משכנעת. בנושא זה של שימוש באלכוהול, שהתפשט גם במוסד, הוציאה ועדת הצעירים של הקיבוץ, בהשתתפות נציגי המוסד, תקנון מיוחד האומר: הגישה העקרונית - המוסד והקיבוצים מתנגדים לכל שתיית אלכוהול כביטוי לתרבות חיים ואירועים חברתיים, פרט ל"הרמת כוסית" לאירועי משפחה. אין להרשות למוסדניקים קניית בקבוקי אלכוהול, כולל בירה, בכל-בו של הקיבוץ.

צבי קרן מספר על המסורת היפה של קונצרט קיץ שאנו עורכים זה מספר שנים.

"יש רוטציה". בשם זה פרסם ירון שור הוראות ניהול "המועדון לחבר", שהוא קיבל על עצמו להיות האחראי לו.

המרכולית "הישנה" התנהלה לפי נקודות וכך היה הנוהג: זוג - 32 נקודות, משפחה חד הורית - 32 נק', בודד - 24 נק', חייל, י"ג - 24 נק', ילד עד גיל מוסד - 12 נק', נכד במקום - 6 נק'.

השתלמות: ועדת ההשתלמות מציעה להוציא ותיקי הקיבוץ מעל גיל 60 ולומדים יום או יומיים בשבוע ממכסת המשתלמות.

אביהו, בעלון זה מ-27.7.86, תחת הכותרת "אין סיבה למסיבה", מביע צער הרב ואכזבתו על כי במסיבה שהוכנה לקבלת חברי "אלון" לקיבוץ, והושקעו בה עבודה ומאמץ רב, באו מעטים בגלל התוכנית בטלוויזיה "סיבה למסיבה". "מה צריכים להרגיש בני 'אלון' ובני 'ערבה' בערב כזה המוקדש לקבלתם לחברות?".

במדור המשקי של העלון, נמסר על הסיכומים השנתיים של הרפת: ממוצע ק"ג לפרה לשנה - 9,858 ק"ג. % השומן לפרה - 3.15. סה"כ חלב שיצרנו - 2,125,714 ליטר. סה"כ הכנסות מהרפת - \$823,467. ההוצאות - \$652,446. ההפרש, תרומה א' - \$171,021. ואם נוריד הוצאות עבודה, שהן \$87,200, הרי שיתרה ג', להוצאות הון ורווח, היא \$83,821. אך זה לא הכל. יש גם "צדו השני של כדור הארץ", הצד האפל. בראיון עם אורי לביא, לאחר שסיים 4 שנים של ריכוז הרפת, הוא מציג הקשיים במילוי תפקיד של רכז וכמה "מרורים" הוא בלע, וגם התנגשויות אישיות באם לא מילא רצונו של איזה חבר. והוא שואל: "האם זה לא מוזר שחברים 'רצים' לתפקידים בחוץ ולא לתפקידים בבית? הרי גם אני, לו רציתי, בעשירית מאמץ ובפחות מעמסה הייתי זוכה לאותן הטבות ולהרבה יותר שלום בבית".

מודעה "מוזרה". בעלון זה, בכתב יד, מוקפת בעיגול, מתפרסמת מודעה זו: "זוזוז... מה קרה לכל החברים שלי, היו לי כל כך הרבה. נשארתי לבד, ואני עצוב, ואני מפחד... זוזוז...". מה פירושה של מודעה זו? הרגשת העורך? למה פורסמה? מה העניין???

בעיתון "מעריב" התפרסמה ידיעה בכותרת "חברי קיבוצים קיימו הילולות שיכורים", על סמך מה שפורסם בעלוננו בעניין שתיית אלכוהול ע"י צעירינו. ובעלון התפתח ויכוח: האם יש לפרסם בעלון שלנו, המגיע לכל מיני מקומות, חומר שיתן לכל מחפשי הפגמים בקיבוץ ולהסית נגדנו או לא לפרסם? הדעות, כרגיל, היו שונות, אך המערכת נהגה לפי הכלל שאין להתחשב "במה שיגידו" ולא להסתיר את האמת של חיינו, גם כאשר היא לא תמיד נעימה. ב"בית הבנים" שלנו התקיימה הופעה של מקהלות מארצות רבות, וביניהן הייתה צריכה להיות גם מקהלה מדרום אפריקה. חברי קיבוץ התנגדו להופעת המקהלה מארץ "האפרטייד" הגזענית. לבסוף מארגני ההופעה "הצילו" את המצב והמקהלה של דרום אפריקה לא הגיעה בכלל.

בעיתון "יחד", מספר 162, התפרסם מאמר של חבר אחד, לא מוכר לנו, ושמו משה'לה שר, וכן לא קראנו את כל מאמרו. למדנו מהתגובות ששם מאמרו "אוהב ועוזב", ולאחר שחזר והרחיב את דבריו גם "בשדמות", ורשימותיו עוררו תגובות רבות ברחבי התנועה הקיבוצית, יש להניח שהוא תקף כמה הנחות מקובלות בתורת הקיבוץ. בין היתר, מהתגובות אנו לומדים כמה פסוקים ממאמרו, כגון "שנר אמר שנדמה לו, שהטובים, החריגים, המיוחדים עוזבים, ושיכול להיות, שגם אותם מספיקים לסרס לפני כן...". כנראה שהוא בן קיבוץ, או היה כזה, והמגיבים לפי דברי המגיב להלן אומר: "תוך צביטה סלחנית בלחיו של בן שובב, או הצלפה בטוסיק של בן סורר - מורמות הכפפות, וחברים נזעקים להגיב".

בעלון הקיבוץ "משהו כפרי" מ-15.8.86 - אנו מוצאים תגובתו של אורי יזהר ממשאבי שדה. תגובתו בשם "אוהבים ולא עוזבים" מכילה 5 הערות. נסתפק רק ב-2. הראשונה אומרת: "מיידה אבן בבית זכוכית. הערה אקוסטית - דבריו של משה שר ב'שדמות' ו'יחד' עוררו הדים רבים בתנועה הקיבוצית, ואין בכך פלא. מי שמיידה אבן ושובר שימשה או קיר זכוכית, מצליח תמיד לעשות רעש ולעורר תשומת לב, יותר ממי שקבע את הזכוכית במקומה, וממי שינסה לתקן את השברים". בהערה השלישית של יזהר, בשם "שלוש הערות של תוכן", הוא כותב: "משה שר מציג את הקיבוץ כקולקטיב שמלחיץ את היחיד הגדל בו, הופך אותו לעקר מבחינה רוחנית, נטול כוח יצירה ותלוי בסביבתו החברתית עד כדי אובדן האוטונומיה של אישיותו. ניתן לאבחן תופעה זו בקיבוץ. אבל יש בו גם תופעות, כמו היחיד הבועט בקולקטיב, זה שמצפצף, שעושה מה שבא לו ושהקיבוץ עומד מולו חסר אונים. השיתוף הקיבוצי לא נמצא היום בנקודת השיא שלו. הוא הולך ומתמוסס. אז לבוא היום ולהציגו כמפלצת מדבירה כל? קצת מוגזם.

הערה שנייה: אינני סניגור הקיבוץ כפי שהוא היום. שיתוף עם אידיאולוגיה יכול להביא למה שקראו פעם 'עילוי האדם'. שיתוף נטול אידיאולוגיה יכול ליצור מחנק חברתי ורוחני. הקיבוץ של היום הולך והופך לעדה של זעיר בורגנים מרוצים מעצמם, בדומה לזעיר הבורגנות הישראלית המצויה. משה שנר מציע לקיבוץ, במאמרו ב'שדמות', 'להיעשות משהו פתוח הרבה יותר מכפי שהוא היום' ו'מתן מרחב הכרעה גדול הרבה יותר לפרט'. בזה אין חידוש גדול. לשם השגת מטרה זו פועלת הסטיכיה הקיבוצית, והתוצאה לא תהיה התעלות רוחנית, אלא הגברת המגמות הזעיר-בורגניות. גם בסביון ובהרצליה-פיתוח צומחים נהנתנים קטנים ומוגבלים, ולא בני דמותו של ישעיהו לייבוביץ'. הערה שלישית: מי שאחראי, יותר מהקולקטיב, לדמותם הנוכחית של בני הקיבוץ, הם ההורים של המשפחה הקיבוצית הממוצעת. במשפחה שבה האם עוסקת בעיקר בענייני צריכה, והאב יודע, כמעט, לדבר רק על מכוניות, ספורט ומילואים, צומחים בנות ובנים צרי-אופק וחסרי מוטיבציה להתפתחות רוחנית. בבית ובחברה שבהם לא דורשים מהילדים שום דבר, ומפחדים בהתמודדות עימם, גדלים בני אדם שמסוגלים להתקיים ולתפקד רק ברמה נמוכה עד בינונית של השקעת אנרגיה נפשית".

אורי יזהר, משאבי שדה

באותו עלון, במדור "על הפרט, הכלל ובכלל..." מראיין אביהו את יגאל ברק, מהפעילים המרכזיים בקיבוץ, מרכז משק, גזבר וכד'. ניתן קטעים מהראיון:

אביהו: "מה הם הנושאים שנדבר עליהם? על המצב החברתי בקיבוץ, משמעת, ועל מוסר עבודה? נראה לי שיש לך טענות, נכון?"

יגאל: "כן, יש והרבה. לא יודע, הרבה זה יחסי. אבל בעצם יש לי טענה עיקרית אחת. אני ביסודי אדם אופטימי, והביקורת שלי מכוונת ל'מחדל'. לדעתי אנחנו יכולים (לפחות בחלק מהדברים) לשפר ולהתקדם. המצב החברתי הקשה מתבטא בכך שאנו משלימים עם מה שיש... אנחנו לא מנסים ל'התלבש' על קטעים כאלה ואחרים מחיינו, לתקוף אותם ולהתקדם קדימה".

אביהו: "תציין משהו קונקרטי לדוגמה".

יגאל: "בסדר, למשל משטר העבודה. לנושא זה ישנם שני צדדים. הצד של הממסד, מרכז משק, ו. עבודה, סדרנים וכד', והצד השני - החבר. ה'ממסד' לא נתן, בשנים האחרונות, תשומת לב מספקת לארגון מערך העבודה. לא הוקצו הכוחות המתאימים ביותר בקיבוץ לארגון מערך העבודה. הסיסמה 'שכל אחד יכול להיות סדרן עבודה' היא, לדעתי, סיסמה לא נכונה ומזיקה. בלחצים הגדולים הקיימים במערכת, לא חיפשנו פתרונות בלתי שגרתיים על מנת להקל על המצוקה. לא נתנו את הפתרונות הנדרשים אלא את הנוחים, וע"י כך גרמנו להקצאה לא נכונה של כוח האדם, פגיעה קשה בענפי הייצור. יצרנו סטנדרטים בלתי אפשריים ב'שירותים' ש'בלעו' את רוב כוחות העבודה, ולמרות זאת לא הביאו התלהבות רבה לעבודה בשירותים, בחינוך וכד', וגם יצרו חלוקה בלתי שווה ובלתי צודקת של העומס. חשוב להדגיש שחלק ניכר מהחברים ממלאים את תפקידם בסדר גמור, אבל... חוסר הטיפול בחריגים, שמספרם, לצערי, גדל בשנים האחרונות, מכניס דמורליזציה במערכת כולה".

אביהו עובר לשאלה אחרת: "יש טענה שבכפר מנחם לא צמחה מנהיגות כלכלית רצינית, בקרב הדור השני, ובגלל זה הקיבוץ תקוע. מה דעתך?"

יגאל: "אני לא יודע בדיוק מה זה 'מנהיגות כלכלית מקרב הדור השני'. הקיבוץ מונהג לטוב ולרע על ידי מי שחי כאן. אני לא מאלה שטוענים שבכפר מנחם יש אנשים פחות מוכשרים ומוצלחים מאשר בקיבוצים אחרים. קשה לי לנתח בדיוק מה קרה, למה נקלע הקיבוץ למצב שבו הוא נמצא היום. מה שבטוח, שאנחנו, הדור השני, לא צריכים להתחבא מאחורי כל מיני תירוצים, 'שלא נתנו לנו', 'שחסמו לנו את הדרך'. עם הכוחות הקיימים צריך לפרוץ את המעגל".

ואביהו מוסיף: "יש עוד טענה - בכפר מנחם לא תהיה לעולם תעשייה. גם אם תהיה לנו הצעה 'לא נורמלית' נדע למצוא בה את החסרונות ולא נקפוץ למים, וזאת מתוך זהירות, בלשון חיובית, או פחדנות בלשון עממית".

יגאל מתייחס לזה: "קודם כל הטענה 'שאף פעם' היא טענה פסולה מעיקרה על הסף. תעשייה או כל פרויקט כלכלי צריך להקים על מנת להרוויח, וחייבים על כן להיות שקולים וזהירים, לעשות את כל הבדיקות הנדרשות, ולא להיכנס לפאניקה. אסור להקים מפעל רק בגלל שצריך שתהיה לנו תעשייה, למרות שאני מבין את הגישה הזו והפסיכולוגיה שמאחוריה. אפשר, לדעתי, להתפשר על תנאי העבודה ועל האקולוגיה, אך בשום אופן לא להקים מפעל יפה, נוח, מעניין, אפילו מרתק ולא רווחי. אני מאמין גדול שנמצא תעשייה, ואולי 'אפילו' התעשייה שקיימת, מפעל המתכת שלנו, שהוא עדיין לא פגר מת ואפשר יהיה גם ממנו לעשות משהו".

אביהו שואל את יגאל, כגזבר לשעבר, על המדיניות הפיננסית שלנו, וכוונתו "האם לא שמרנו בשנים האחרונות, יתר על המידה, על החסכוניות הפיננסיות שלנו שהניבו תנובה נמוכה, ובגלל זה לקחנו הלוואות יקרות יותר?".

יגאל: "בתנאי המשק שהיו קיימים בשנים האחרונות, קשה לי להצביע על מדיניות פיננסית נכונה באינפלציה תלת-סיפרתית, שום זהירות, בלא להיכנס לשוק ההון הספקולטיבי. העובדה שמצבו הפיננסי של הקיבוץ הוא יחסית טוב, למרות רמת הייצור הנמוכה, מזה זמן רב, היא אולי הוכחה לצדקת 'הזהירות'. יחד עם זאת, מדיניות פיננסית לא עומדת בפני עצמה, ואם לא יחול שינוי במערך הייצור, גם המצב הפיננסי ישתנה לרעה. רק במדיניות פיננסית, נכונה ככל שתהיה, לא נוכל לפרוץ קדימה. קשה מאד כיום להעריך אם הפסדנו או הרווחנו במדיניות הפיננסית שניהלנו. אני לא מכיר שום פרמטר מוחלט למדידת רווח או הפסד בשנים האחרונות, לא 'השקל הריאלי', לא 'הדולר' ולא כל המטבעות. אין ספק ששאלה מסוג זה דורשת ניתוח יותר מעמיק, אולי ע"י אנשי מקצוע 'מקצועיים' יותר ממני".

אביהו ממשיך לשאול: "האם לדעתך המצב בקיבוץ הוא בסדר, פחות או יותר, או שאתה חש תחושת משבר?".

ויגאל עונה: "לא צריך להיות בעל רגישות מפותחת ולחוש שיש משבר בקיבוץ, משבר שמתפשט ומחלחל לכל התחומים. המאפיין הבולט ביותר של משבר זה הוא חוסר גאווה יחידה. המשבר אינו מחויב המציאות, ויש לטפל בו. הדרך הנכונה לטיפול היא לקחת שניים-שלושה נושאים ולטפל בהם בצורה יסודית ואמיתית, ולא כמו, למשל, ב'בייגלה', למען שתהיה בקיבוץ הרגשה של עשייה והתקדמות בנושאים שטופלו. אגב, חוסר גאווה יחידה, שפשט בנו, אינו מוצדק מבחינות רבות, גם במצב הקיים. ויש לנו, בהחלט, גם כמה דברים טובים שאפשר להתגאות בהם".

ואביהו עובר לשטח אחר: "האם חלה אצלך שחיקה בהשקפת העולם - המרקסיזם, הסוציאליזם?".

יגאל: "כיוון שאף פעם לא הייתי פנאטי, ובתקופות שבהן הסוציאליזם היה בראש מעיינינו, אצלי לא הייתה תלויה תמונה של סטלין, גם לא של לנין... אני, אישית, לא מרגיש אכזבה יותר מדי גדולה. אני לא יודע בדיוק מה זה 'הסוציאליזם העולמי'. החרדה שלי, או הספקות שמקננות בי, קשורות לקיבוץ. מדאיגה אותי הביקורת שאני שומע, מצד חברים שונים בקיבוץ, על כל שטחי חיינו מהבחינות העקרוניות שלהן, החינוך המשותף, הצריכה המשותפת

והשקפת העולם בכללותה. נדמה לי שאנחנו 'שופכים את הילד יחד עם המים'. לא כל שינוי, גם אם הקיבוץ מחליט עליו, הוא 'קיבוצי'. אפשר לקיים קיבוץ גם עם לינה משפחתית והקיבוץ לא יתפרק גם אם ננהיג 'תקציב כולל'. אבל קיבוץ עם לינה משפחתית, עם תלוש משכורת בסוף החודש ועוד שינויים מהותיים, ברוח זאת, יעשו את הקיבוץ למשהו אחר. והשאלה אם לזה אנחנו מתכוונים, אם זהו החלום... ואם זה באמת מה שרוצים, אז חשוב לשבת ולתכנן שלא נתגלגל עם הסטיכיה ונאבד את עולמנו".

אביהו טוען כלפיו שהוא ברח קצת מהשאלה: "אתה סוציאליסט?".

יגאל: "לא יודע מה זה".

ואביהו ממשיך: "האם אתה מפ'מניק שרוף או שאתה עשוי להתלבט בעד מי להצביע?".

יגאל: "אני מניח שבסופו של דבר אני אכניס את הפתק של מפ"ם וזה משתי סיבות: א. הרגשת השייכות 'העדרית'. ב. במכלול העמדות הפוליטיות, מפ"ם היא, אחרי הכל, הקרובה ביותר ללבי. נראה לי שסיכוייה של מפ"ם ברחוב קטנים מאד. זו מפלגה שלא ידעה להביא את הדברים, הנכונים כשלעצמם, אל הציבור ולזכות באהדתו. מכרסם אצלי בלב החשש שקול מפ"ם הוא קול אבוד, שלא יתרום לסילוק הליכוד. בשביל להוריד את הליכוד אני מוכן להצביע גם למפלגת העבודה, אבל בתנאי שלא נראה אחר כך ממשלת ליכוד לאומי".

והשאלה האחרונה של אביהו: "יגאל, אתה כבר בגיל העמידה, יש לך מן הסתם 'מאזן'. איך נראה 'המאזן' ואיך נראית השורה התחתונה, חיובית או שלילית?".

יגאל: "אסור לעשות 'מאזנים'. בשום גיל לא צריך לעשות 'מאזן', כי אז אתה סותם את הגולל על העתיד. אני לא היסטוריון, ולכן אני מתייחס להווה ולעתיד ולא לעבר. ומשפט אחד בכל זאת: אין ספק, שישנן אכזבות. בלי לפרט".

ראיין: אביהו גולדברג

יחיעם, לאחר סיומו המוצלח של תפקיד ריכוז המשק, קיבל על עצמו את ריכוז מפעל המתכת. גם הוא רואה צורך בחיפוש תעשייה נוספת, אך לדעתו, בהשקעה סבירה של מיליון \$, הוא רואה פוטנציאל גדול שמפעל המתכת יכול להיהפך למפעל תעשייתי ראוי לשמו, והוא מונה את התנאים הנחוצים לכך.

מדיוני המזכירות מיום 17.6.86: קרובו של פנחס תרם סכום רציני לחדרי החולים וביקש לתלות שלט על הבניין על תרומתו. במזכירות היה חלק שהתנגד לשלט גם במחיר אובדן התרומה. לבסוף התפשרו על ציון צנוע מאד לתרומתו.

באותה ישיבה היה דיון קשה מאד, יחד עם ועדת החינוך, על המצב הבלתי נסבל בלינה שלא מסתדרת בבתי הילדים. ועדת החינוך תיארה בפני המזכירות מצב קשה ההולך ומתדרדר, המהווה סכנה רצינית לכל הנורמות החינוכיות בנושא ותבעה החלטות ברורות תוך זמן סביר.

בישיבה 26.6.86 המזכירות דנה שוב בנושא שתיית האלכוהול והשתכרות במסיבות בהן משתתפים גם מוסדניקים, שחלק נוהג כמו המבוגרים. הוחלט להיאבק נגד התופעה הזאת, המנוגדת לחלוטין לתרבות ואופי חיינו.

גם השנה, כמו בשנים האחרונות, צבי קרן ארגן קונצרט קיץ, אבל הפעם בקנה מידה גדול יותר, יצירות רבות יותר, ובהשתתפות חברים מהקיבוצים השכנים. היה זה מופע תרבותי נאה מאד ולהנאת כל המאזינים.

ירון שור קיבל על עצמו לרכז ולהיות אחראי למועדון לחבר, לאחר שתקופה די ממושכת לא נמצא איש שיקבל על עצמו את התפקיד. ירון הוציא תקנון מפורט על הנהלים וההתנהגות של החברים במועדון.

המערכת פתחה מדור חדש, הנקרא "מה מתגלגל", בעריכתו של משה'ה, ובו תמצא את כל "חדשות היום", החל ממי נולד, מה יהיה בשיחה הקרובה ועד איזו "פיצריה" הכי טובה תמצא בתל אביב.

ישראל כרמון, הידוע לנו כבר מפעילותו הקודמת בעניין יהודי ברית המועצות, מספר על תלאתיו של אלק זליצקי ואשתו גלינה, על רדיפות הק.ג.ב. הסובייטי נגדו, שאשמתו היחידה היא לימוד עברית. נאסר ל-3 שנים וגלינה הוגלתה לקזחסטן. ישראל מציע שנאמץ את המשפחה הזאת ונשלח מכתבי עידוד להם.

ועדת קשישים מעלה בפני ישיבת המזכירות מ-15.8.86 את הבעיות הקשות בהן היא נתקלת ברצונה לעזור לחברים קשישים שכוחם כבר עזב אותם, החל מבעיית ניקיון הבית ועד לזירוז הקמת חדרים חולים.

שלומי, מרכז המשק, מציג את הבעיות היסודיות הכלכליות שלנו. הייתה גם ישיבה עם מנהל הקרן, ויש להגיד שהקרן השתדלה מאד לעזור לנו. 80% מהחוב שלנו הוא מהקרן. הייתה גם ישיבה עם המחלקה לכלכלה ומזכיר הקבה"א, וכן הזמנו חברת ראיית חשבון, ויחד עם סיכומי התמחיר של מתס ניתחנו את מצבנו בשנים האחרונות, המראות שלא נשאר לנו תרומה חיובית לרווח והשקעות. נאלצנו לנגוס בנכסים הפיננסיים שלנו, ובאם לא נגייס את כל כוחותינו לפתרון המצב, אנו עלולים להתדרדר קשות. שלומי רואה את הפתרון בתעשייה נוספת, ולמרות טענות החברים שאין לנו מספיק עובדים להרים מפעל כזה, נצטרך למתוח כל כוחותינו ולהשיג מטרה זו.

המזכירות אישרה קבורת קרובת משפחה של יורם נועם, שהיא איננה יהודיה, בבית הקברות שלנו.

הקיבוץ החליט לקלוט בחזרה את אהרון ברוידא, לאחר גמר ההסכם בינו ובין אשתו, שלא מצטרפת לקיבוץ.

בעלון זה מ-15.8.86, במדורו של משה'ה "מה מתגלגל", יש אירועים שונים רבים מחיי היום-יום של "המתגלגלים", לפעמים בהצלחה, לפעמים בטענות קשות, ולפעמים התובעים פתרון מידי.

רח'ה ברוידא, בשובה מבית החולים ישר לחדרי החולים שלנו, שכבר הופעלו, מעלה על נס את קבלת הפנים היפה שזכתה ומסירות העובדות ויופי המקום.

בעלון מ-5.9.86 מביאה המערכת שיר שנכתב ע"י חבר קיבוץ נצר-סירני: "מה שלומך/ברוך השם/והאשה?/היא בהתאם/ואיך הבן?/הוא מתבגר/יש לו טוסטוס?/כן, דוהר/נוסעים לחו"ל?/דבר מובן/ נתנו אישור?/זה פרט קטן/ואשתקד?/נסעתי גם/והמזכיר?/הוא רק נאם/על מה דיברו?/על עיקרון/ועוד עלמה?/על שוויון/בסוף, נכנעת?/ מה פתאום?!/והוא השלים?/אמר: שלום/כסף יש?/תודה לאל!// והממסד?/ אינו שואל/ואם ישאל?/הדוד נותן/זה יתקבל?/סביר שכן/ והעבודה?/היא לא תברח/ישנו מחליף!/היכן ייקח?/אז מה יהיה?/מחר טסים/והסדרן?/חסר אונים/לזמן קצוב?/לפי הכיף/והמנהל?/הוא כבר עייף/ובעתידי?/אמשיך לחו"ל/מדי שנה?/אחליף מסלול/הרבה נוסעים?/ איני יחיד/למי שאין?/רק הוא מפסיד/לאן נוסעים?/ ליו. אס. איי/להתראות/ או. קיי, או. קיי".

באותו עלון: נושא "ה'לינה" עלה על סדר היום זה מכבר, ומאז הוא שומר על פרופיל גבוה, ונראה שאין לו כוונה להירדם בקרוב. כבר נאמר ונכתב הרבה מאד בנושא, אבל מאחר וזה לא נושא אקדמי ותיאורטי, הוא ממשך

לרחוש ולהלום. לאחרונה שוב עלתה הטמפרטורה, והנושא נפתח מחדש לויכוח ודיון ואולי גם להכרעה. בשאלון "ארוחת בוקר" קיבלנו את התגובות הבאות. נביא רק כמה:

נחמקה: "אני בעד לינה משפחתית, בשתי ידיים, בטח! אני כל הזמן בעד. אני מאד מחייבת את זה".

מינדל: "אני בעד לינה משפחתית. הילדים מרגישים יותר ביטחון בבית ההורים. בגלל חוסר הביטחון קשה להם כל כך להיפרד בלילות".

רענן סביר: "אם זה טוב או לא, אני עוד לא יודע. אין לי ברגע זה דעה מוגדרת. אבל הכי חשוב שכולם ינהגו לפי ההחלטה שתתקבל".

משה'ה: "בימים אלה של שלהי השותפות כדאי להיות מציאותיים, וכדאי לעשות את זה בכבוד".

מרדכי קריסטל: "אין מנוס מהעניין הזה. ההורים רוצים וגם הילדים. צריך לעשות את זה כמו שצריך".

נחקה רומבק: "אני נגד לינה משפחתית. אני חושב שזה לא קיבוצי. זה נגד העקרונות שלנו. ואני נגד! בטח יגידו לי – 'מה אתה בכלל מביע דעה?' אז שיגידו".

צפורה, אשתו, באותה דעה, ומוסיפה: "זה יפריע מאד לחיי הקיבוץ, לשיחות הקיבוץ ולחיי התרבות".

איזי: "אני לא בעד זה, אבל זה הולך לקראת זה. לא נעצור את זה".

חיים מילר: "אני נגד העניין, אמנם כבר לא כל כך נוגע לי. אם אחרים חושבים שזה יותר טוב בלינה משפחתית, אני לא יכול למנוע בעדם, אבל צריך לדעת שזה כרוך בעומס כלכלי עצום. גם לא ייתכן שכל אחד ייעשה מה שהוא רוצה. זה אסור שיקרה".

עמירה ברקת: "אני בהחלט בעד, ועוד איך בעד".

תמי אדלר: "חיובי! חיובי!".

עוזי כנעני: "אני מעוניין לעבור ללינה משפחתית, אבל לא לפני שיהיו התנאים המתאימים לכך".

אבנת: "בתנאים המתאימים - כן. אין לי עוד ניסיון, אבל אני חושבת שלינה משפחתית זה טוב רק עד כיתה א'. אחרי זה רצוי לחזור ללינה משותפת".

גיל דרום: "בעד! גם בחורף וגם בקיץ. בגשם ורוח סערה. זה יוריד מתחים רבים מהחיים שלנו".

דלית: "אם תהיה לינה משפחתית זו תהיה עוד סיבה בשבילי לחיות בקיבוץ".

איתן: "אני מתנגד! שלוש פעמים הוזמנתי 'לועדת הלינה', וכל פעם ביטלו את ההזמנה. אולי זה סימפטום לטיפול בנושא ולנכונותה של הועדה לשקול את הנושא באופן רציני והגיוני".

רפי גושן: "מטבע הבריאה, הלינה המשותפת היא נגד טבע האדם, והביקורת עליה התחילה מאז שהיא נולדה. אין לי ספק ש'השיטה' נולדה בעקבות מגבלות כלכליות, וסביב המציאות בנו אידיאולוגיה. היות ובאידיאולוגיה לא היה לנו מחסור, אז הנושא הזה קיבל כיסוי שמן ועב עור. אבל מה לעשות? הטבע חזק מהאידיאולוגיה, ואנחנו לאט לאט חוזרים אל הטבע...".

אמנון זלינגר: "אין לי דעה נחרצת. הנימוקים להתלבטות - א. עקב בחירתי לתפקיד רכז ו. חינוך, שאני מקווה עוד להשתחרר ממנו. ב. הילדים שלי מאד רוצים לישון בבית, אבל לדעתי זה לא צורך קריטי. ג. יש נימוקים רבים נכונים בעד, אבל גם נימוקים רבים מאד נגד".

רינה קרן: "אני בעד, אבל אני חושבת שמי שמאד חשוב לו העניין, צריך לעבור גם בתנאים הקיימים, וזאת בהנחה שאין מה לדבר על בנייה בימים אלה".

נורית סביר: "יהיה לי קשה מאד בלינה משותפת".

גינה קריסטל: "אני בעד, ומייד".

בתיה זלינגר: "לא כל כך חשוב לי. עקרונית אני בעד, אבל בלי פאניקה".

גרשון: "לגבי זה נושא מאד רגיש, אז עזוב אותי".

עמליה ישראל: "אני מאד חלוקה בדעתי. אני בסה"כ מרוצה מהלינה המשותפת, אבל יש לי 'אבל' מאד גדול. הילד הרביעי שבבטן, אני רוצה בבית. חוץ מזה אסור לעבור בכל מחיר, בלא תנאים מספיקים. יש סכנה שאם נעבור בתת-תנאים, כמו היום, נאבד צלם אדם".

יענקל'ה סלע: "זה תלוי ביכולת לשלב את השאיפה עם הצפוי והאפשרי".

דבורקה: "זה לא ענייני כבר. הצעירים רוצים - שיעשו להם. אבל אני חושבת שזה יפגע בתחומים רבים".

רגינה: "אני מזמן רציני לינה משפחתית. אני חושבת שהילדים שלי סבלו מהלינה בבתי הילדים. אני חושבת שהמעבר ללינה משפחתית זה התקדמות ולא נסיגה. יחד עם זאת, מי שבאמת רוצה לינה משפחתית, לא צריך להעמיד תנאים של הרחבת הדירה".

שרה טפלר: "אני לא בעד לינה משפחתית. אני חושבת שללינה בבתי הילדים יש יתרונות רבים".

אברהם טפלר: "הלינה המשפחתית תפגע בחופש של החברים. צריך לזכור שאנחנו שונים מאותם עשירים, שאצלם אפילו הכלב לא נשאר לבד בבית. תמיד יישאר 'בייבי סיטר' בבית. נדמה לי שאצלנו הלינה המשפחתית תיצור בעיות, ובראש וראשונה סכנות לאסונות, כאשר ילדים יישארו לבד בבית".

ירון שור: "עוד חמש שנים, עשר, חמש עשרה... תוכל, אולי, לקבל ממני תשובה בנושא. עכשיו תשאל את בעלי המשפחות".

אורנה דרום: "לדעתי צריך לעבור לזה מהר מאד, ובצורה מסודרת".

משה ישראל: "אני נייטרלי. מה שהדור החדש יחליט, מקובל גם עלי. אני רואה יתרונות בשיטה הישנה, אבל אם הדור החדש רוצה בזה - זה מקובל עלי".

רחל נועם: "אני די מתלבטת בנושא. אני חושבת שעד גיל שנתיים-שלוש, זה נחמד מאד לילד להיות ליד האם. אבל אחרי גיל זה אני חושבת שיש יתרון לחיי הצוותא של הילדים. אם רוצים את החינוך המשותף חייבים להשאיר בו גם תוכן. אם בית-הילדים לא יהיה מרכז, לא יהיה טעם בחינוך המשותף. ובכל זאת, זהו כנראה תהליך שאין לעצור אותו, וצריך לעשות אותו בצורה מסודרת".

עומרי: "יש דיאלקטיקה בחיים. מה שהיה טוב פעם, לא בהכרח טוב היום. חייבים להיות תנאים ללינה משפחתית, דיור עם מערכת אזעקה וכו'. אני בעצמי לא אצביע ולא אקבע למשפחות הצעירות מה לעשות. יחד עם זאת יש לי הרגשה שערכים רבים השתנו, ואנחנו היום חברה יותר מדי חומרנית. צריך להיזהר ולשקול היטב לא להסתבך מבחינה כלכלית".

מיכה מן: "הדבר היחיד ששונה בקיבוץ, שאתה לא תלוי בילדים. אם רוצים לבטל את זה אז הכל משתנה. כל החיים מא' ועד ת'".

בוגה: "אני שמחה שזה כבר לא נוגע לי היום. אני הייתי 'חריגה'. גם 'בימים הטובים' אצלי הילדים ישנו בבית, למרות התנגדות המערכת".

איציק כהנים: "אני מודע למצב הכלכלי הקשה שלא מאפשר לבצע בשנים הקרובות את משאת נפשו של משפחות רבות בקיבוץ. אני בכל לבי בעד הרעיון של לינה משפחתית".

רות כהנים: "בדברים רבים ניסינו לשנות את ההרגלים ואת מה שבטבע האדם, ולא בכל הצלחנו. הפרדת הילדים מההורים זו דוגמה לתחום זה של 'הבלתי טבעי' והגיע הזמן לחזור אל הטבע בנושא זה".

המערכת מוסיפה: "אנחנו מקווים שביחד נזכה לראות במהרה בימינו את בנינו-זקונינו בחזרנו, תחת צל קורתנו".
אברהם מהרשק מתנגד להחלטת המזכירות לאפשר קבורת אנשים שהם לא היו חברי קיבוץ... "אני שואל שאלה פשוטה, האם זוג או זר יותר חשוב לנו מאחות של חברה, שרבים הכירו אותה, רק בגלל זה שהוא התחתן עם יהודיה?" (אברהם רומז שהמזכירות לא אישרה לקבור קרובה של חבר בגלל היותה נוצריה).

אמנון דוידוב מותח ביקורת חריפה, בצורת מקאמה, על המדיניות הפיננסית של התנועה, והסתבכות עם פישמן הידוע וכד', הקוראים לזה "מדיניות נכונה". ובין היתר הוא מסיים: "...לעומדים בראש, מוטב לכולנו ללמוד משגיאותיהם... ויודו שגרמו לנו הפסדים ציבוריים, פוליטיים, וכלכליים כבדים ביותר".

מישיבת המזכירות: היא ממליצה להשתלב בקליטת הפרוייקט של הגרעין "יחד", נוער בוגר, סטודנטים מארה"ב.

מאשרת לירון שור להשתתף בסדנה רעיונית בגבעת חביבה.

ממליצה לאשר תרומה של \$500 להצלת הילדה מכפר הריף.

הוחלט לאחד את כל השי בענפים לחג, לשי של כל החברים לחג.

יגאל ברק מוסר דו"ח על מפעל הקרמיקה ורואה בו פוטנציאל להיות מפעל רווחי ולא רק קליטת ותיקים שיצאו מהעבודה.

נירה שויאר מתייחסת לבעיית האלמנות, ומעוררת כמה וכמה בעיות הנובעות מהתקציב. היא מערערת על החלטת הקיבוץ, שבסעיף רכב נותנים לחבר 50% מהתקציב, אך גם בסעיפים אחרים, לדעתה, אין הצדקה לחלוקה של 50%.

בסקירה על המשק מוסר רכז המשק שיצאה משלחת מורכבת מאברהם סלע ושלומי שקד לארגנטינה לבדוק מפעל "האנזימים" שמציעים לנו להקים בקיבוץ.

אורי נאור מעורר את בעיית העזיבה הרבה יחסית של בנינו, אשר עזבו לא רק את הקיבוץ, אלא גם את הארץ, ומפוזרים ברחבי העולם. הוא מספר על צער ההורים, אך לדעתו הקיבוץ לא עושה כלום כדי להחזירם ארצה. הוא מציע לקבוע חבר בעל יכולת שכנוע, שיסע אליהם וינסה להשפיע עליהם לחזור ארצה. כמו כן הוא מתלונן שאיש לא בא להורים שילדיהם עזבו להתייעץ אתם בנושא זה.

אביהו מראיין את צביקה תל אור העובד בשטיפת כלים, ומסתבר שגם ממבט החלון של שוטף הכלים ניתן להכיר אופיים של אנשים שונים, וכרגיל יש "טובים" ו"רעים", יש "אחראים" ויש "בלגניסטים", שלא אכפת להם. צביקה עובד כבר שנה בעבודה זו ואין לו טענות. אגב, אביהו מתעניין גם בצד המוסיקלי של צביקה, המנגן ג'ז, שהוא אוהב, ומארגן גם תזמורת קטנה לאירועים שונים בקיבוץ, ומציע לרכוש ציוד מתאים לתזמורת קטנה ומסורה זו.

משה דומב מתייחס לרשימתו של אורי נאור בעניין עזיבת הבנים, לא רק את הקיבוץ אלא גם את הארץ. בשאלת כאב ההורים הוא מבין ומשאיר לכל אחד להתמודד עם כאביו, אך בעניין עזיבת הארץ הוא רואה סכנה גדולה לקיום המדינה. הוא מציע, ליד התור של הבנים העומדים לפני אשנבי הקונסוליות, לתלות שלט: "היורד מהארץ הולך להכין שואה חדשה לעם ישראל!!!".

בעלון מיום 19.9.86:

דליה גולדברג מספרת תחת הכותרת "הרהורים בשיבוץ בבית הילדים בשבת..." איזה "בלגאן" היא מצאה בבואה למלא התורנות שלה. "אף ילד לא היה במיטתו, כל הלילה עבד ללא צורך המזגן, האוכל היה מקולקל והבזבז היה גדול, ובקיבוץ מדברים על... המצב הכלכלי הקשה...".

המערכת מביאה מעלון עין שמר, את מאמרו של אורי שפירא, המתאר את המצב בקיבוץ, "בעיטות" בעקרונות הקיבוץ, יותר ויותר דאגה רק לעצמך, וקוראים לזה "מימוש עצמי", עבודה שכירה, החלשת ההזדהות עם הקיבוץ ועקרונותיו, שינויים דמוגרפיים, עזיבת בנים וכד'. הוא קורא לזה "השמדה עצמית של הקיבוץ" וטוען שגם היום, אם לא ניצמד לעקרונות שקבענו לעצמנו, אין לנו זכות קיום... הוא מתווכח עם אלה המעמידים את עקרונות הקיבוץ המנוגדים ל"חופש הפרט", וטוען שאין חופש ללא מגבלות, ואם לא נחיה לפי הכללים שקבענו לעצמנו, נגיע מהר מאוד לאנרכיה שלא נוכל לצאת ממנה...

גיל, תומך נלהב ללינה המשפחתית, מסיים את מאמרו בעלון זה במילים אלו: "...חשוב שיאמר שצריך להזדרז, כי זה הסיכוי היחיד שלנו 'לפרק את השותפות בכבוד', כפי שנכתב בעלון הקודם, לפחות בתחום לינת הילדים...".
משה דומב מפרסם בעלון את פנייתו לנשיא המדינה שירים את קולו לא רק נגד הגזענות, אלא גם נגד הכפייה הדתית והשתמטות בחורי הישיבה "שתורתם אומנתם", משירות צבאי, המסכנת את עתיד המדינה.

בגיליון ראש השנה מ-3.10.86 מביא העלון ברכות של חברים רבים מהם מייחלים לקיבוץ לקראת השנה החדשה, ברכות חברים וברכות ילדים. כמובן שיש משאלות טובות רבות בסגנון מגוון... "ושיהיה טוב". ומסיימים... "הכל שנאמר עם הרבה אהבה, הבנה, סובלנות, וסבלנות... שיתגשם".
המערכת מעתיקה מאמר מקיבוץ אילון של י. א. גלבע, המשווה את הקיבוץ לזו שסביבתו, "ועל אף שחברי הקיבוץ אינם מלאכים, ואפשר למצוא פגמים רבים, הרי חיי הקיבוץ בכל שטחי החיים עולים בהרבה על חיי הסביבה מחוץ לקיבוץ".

מסדרים בקיבוץ "ערב מסעדה" לפי טעמים של ארצות המוצא של החברים. הכל מבויס בהצלחה. מלצרים, אוכל מתאים, מפות צבעוניות, וכד' - הכל מוצלח מאד.
אברהם סלע חוזר לחיפושיו אחר תעשייה חדשה.

ראיון עם מאיר האוזר במלאת לו 50 שנה... מאיר, שעבר הרבה בחייו, שבע רצון מהקיבוץ, אך הוא אומר: "...לא הייתי רוצה שהקיבוץ ימשיך להתנהל כמו היום. אני מתכוון בעיקר לאגואיזם ולחוסר אכפתיות. אך למרות זאת אני פטריוט גדול של כפר מנחם ויש לי הערכה גדולה למפעל שהקמנו... אשר לבעיות הסוציאליזם, אני עד היום נשארתי נאמן ומאמין גדול בו... בעניין היחס לגרמניה אני לא שוכח ולא סולח ומתנגד גדול לכל מגע עם הגרמנים, גם עם אלה שמבקרים אצלנו". הוא גם יוצא חוצץ נגד "הכפייה הדתית" והמיסיונריות של "שוטפי המוח" לצוד חוזרים בתשובה.

המערכת מביאה מאמרה של אורה ערמוני מעיתון התק"ם "יחד", על היחס לקשישים. סיפור מעניין של אחד הנכדים ממשפחה של 4 דורות ועל ההרמוניה הרבה השוררת בה... אולי בזכות הדברים שאמר הסבא: "...תמיד

ידעתי במה להשקיע, לא במניות, לא בכספים, רק באהבה וחינוך המשפחה. כיום אנו 4 דורות בקיבוץ, חמולה גדולה ומאושרת, וזוכה ליחס כבוד מכל החברים..."

יואל דרום מעלה את בעיית שמירת זיכרונות הקיבוץ הנמצאים גם ביומנים פרטיים של חברים רבים...

משה דומב, בוויכוח עם חברה מעין החורש, שהתפרסם ב"השבוע של הקבה"א", יוצא חוצץ נגד "הכפייה הדתית" והמיסיונריות של "שוטפי המוח" לצוד "חוזרים בתשובה".

חיים מילר ואביהו מנהלים דו-שיח האם העלון של הקיבוץ צריך לפרסם דברים המגיעים לעיתונות בחוץ ועושים מזה סנסציה ועיוותים רבים. כמובן, שכל אחד מציג את הנימוקים שלו בעד ונגד.

במזכירות: נבחר הצוות להעברה ללינה המשפחתית - אוכמה, אביהו, אסתר יוגב, גיל, שרה'לה אפל ואסא. וצוות כלכלי: היו"ר - איצ'לה. יגאל ברק, יענקל'ה, עמליה ג. אורנה ד., שלומי ואסא.

נפתחו שני חוגים ללימוד תורת המחשב.

מה מתגלגל? בין יתר העניינים שמשלה'ה "מגלגל" הוא מספר על ההצלחה של הספר איאקוקה האמריקני, שמתס סיפר עליו כהפתעה בגיל הזהב. כיצד המנהל הקפיטליסטי המוכשר בחברת "פורד", בעזרת אימון והרמוניה עם אלפי פועליו, הפך פשיטת רגל להצלחה מסחרית.

איציק כהנים מעלה הרהורים, שלדעתו יש להעביר עוד סעיפים רבים מתקציב החברים לתקציב האישי ולהגדיל את זכות החבר ליתר חופש בבחירה.

בלה כספי, בשם צוות יום-הכיפורים, מעלה בעיית החג הזה, אשר את תוכנו הדתי איננו יכולים לקבל, אך תוכנו האנושי כן, כגון חשבון נפש, סלחנות, אחריות האדם על מעשיו ופיוס כבסיס ליחסים חברתיים תקינים. בלה מוסרת על תוכנית החג שהצוות קבע: ערב מוסיקלי שצבי קרן הכין, ובעלון גם הסבר של צבי על תוכנו, שיהיה מורכב בעיקר משירים יהודיים מתאימים. חוגי עיון ודיון. מופע יחיד של השחקן מיכאל כפיר: "הדרשה" מאת חיים הזו.

המערכת מביאה עוד מאמרים, בעיקר מועתקים מעיתוני התנועה, על יום-הכיפורים, בעקבות מאמרו של אבא קובנר, בו הוא אמר בין היתר... "שהשכינה הסתלקה מחצרו של הקיבוץ..." הופיעו מאמרים רבים בעיתוני התנועה, ביניהם גם מאמרו של חברינו מתס, והמערכת מביאה מאמר גדול של חבר גל און, מרדכי כפרי, הדן במשבר הקיבוץ, שמאמרו של אבא קובנר עורר.

יחיעם יוגלי, רכז המשק, מתייחס למאמרו של איציק כהנים על חובותיו וזכויותיו של החבר. יחיעם מוצא סתירה מוחלטת במאמרו של איציק, לפיו החובות של החבר כאילו כבר בסדר גמור וצריך לדאוג רק להוסיף לזכויותיו, אשר לפי איציק זה יתבטא בתקציב כולל. לא כן דעתו של יחיעם, והוא בין היתר כותב: "...ואני חשבתי לתומי, שהבעיה היותר קשה בחיינו היא בטיפול בחובותיו של החבר לחברה, והטלת המרות לחובה זו... אני מעיז לכתוב שאפילו בחובת החבר לעבודה, לכאורה דבר מובן מאליו, יש לנו בעיה קשה, לא כל שכן בחובות קשים יותר. איציק בחר בתקציב כולל. אינני רואה בתקציב הכולל פתרון לבעיית זכויותיו של הפרט... אפשר להתווכח על שיטות שונות... אך בנושא חובות החבר והטלת מרות על חובות אלו, הגענו לשוקת שבורה שבה איש כטוב בעיניו יעשה..."

זאב רגב הלך לעולמו. רבים מותיקי קיבוצנו השתתפו בהלווייתו בכפר ורבורג. וראה זה מעניין: מחצית מההספדים שנאמרו עליו היו מוקדשים לראשית חייו ב"ארגון מנחם", וזהו כפר מנחם של עכשיו, שזאב היה אחד מראשוניו.

הארגון נאלץ לעזוב את המקום, כשלא יוכלו, אובייקטיבית, לחיות בו, ואנו באנו במקומם. ובהספדים לא שכחו לשבח אותנו שאנו גאלנו את המקום.

דליה גולדברג, בהתרגשות רבה, מתקוממת נגד החלטת המזכירות לנכות מדמי עזיבה של בנה, שעזב את הקיבוץ, גם עבור האוכל שאכל בזמן היותו עדיין חבר. "האם הבן לא יכול לאכול על שולחנה של אמו? איפה זה נשמע בחברה תרבותית, שאנו מתיימרים להיות?". היא זועקת זעקה מרה, דבר שהכאיב לה מאד.

נחום שור, במאמר ארוך בעלון מ-16.10.86, עונה למאמרו של מ. כפרי מגל און, אשר לדעתו של נחום הסתפק בניתוחים סוציולוגיים, שאל שאלות ולא ניסה לתת אפילו תשובה אחת, רק הסתפק בנבואה שחורה שהקיבוץ ירד לשוליים, באם לא יתאים עצמו לעידן הטכנולוגי. המדובר בעתיד הציונות ועתיד הסוציאליזם. נחום מנסה לתת תשובות, גם בעתיד הציונות, אשר לדעתו "גם השואה וגם נישואי התערובת גברו בממדים גדולים והולכים. הציונות היא הדרך היחידה המבטיחה הישרדות העם היהודי. אך הרבה תלוי בנו שנהיה כוח מושך ולא רק בריחה ממצוקות. אשר לסוציאליזם, אין הדגם האכזרי של ברית המועצות, שניתן להגדירו כסוציאליזם. רק סוציאליזם דמוקרטי הוא משאת הנפש של כל סוציאליסט. וסוציאליסט בימינו הוא מי שרוצה להיות סוציאליסט, כשלנגד עיניו האלטרנטיבה של הקפיטליזם, שלמרות ששינה קצת את פניו בלחץ ההמונים ובמקומות שונים הנהיג מדינת הרווחה, הרי ביסודו נשאר משטר של ניצול, שחיתות, פערים הולכים ומתרחבים, גורם למלחמות דמים, אכול סתירות פנימיות, ואין בכוחו לפתור בעיות החברה ולא בעיות הפרט כשהאי שוויון בחברה גורם לדרדורו".

אריק הראל "מוציא את הדובים מהיער" ושואל בעלון מ-7.11.86: "כמה אנחנו יותר טובים ואם בכלל? וברגע של חשבון נפש הוא מונה:

חיי שותפות עם חברים שיש להם חשבונות בבנק גלויים או נסתרים.

נסיעות פרטיות לחו"ל בכל יום שני וחמישי, על חשבון הדוד העשיר.

דירות פרטיות או שיפוץ ותוספת ע"י אותו דוד.

עזרה הדדית - יש חברים הזקוקים ואין מי שיעזור להם.

והמעורבות בחוץ, הסוער ומלא מאבקים ובעיות לעתיד המדינה, היכן היא?

הוצאתי את כל 'הדובים מהיער', הנעשה חשבון נפש ונחזירם ליעדם?".

משה לביא מציע שלקראת יובל החמישים של הקיבוץ נטיל על ועדה שתאסוף את כל החומר העשיר שהצטבר בארכיון ולהתחיל לכתוב "תולדות הקיבוץ".

יואל זרום, בסגנונו הוא, מצטרף גם הוא לצורך להוציא ספר או חוברות מחוברות ולספר את תולדות קיבוצנו ומפעלנו מאז ועד היום.

אמנון דוידוב, הגזבר, כותב בעלון הזה: "לאור הסיכומים והתוצאות הכלכליות של השנים האחרונות אנו נמצאים במדרון כלכלי יורד, קרי: רמת ההכנסות הריאלית קטנה והולכת, ואילו ההוצאות הישירות והעקיפות גדלות והולכות. ואם נצרף 3 שנות בצורת רצופות, וכן זיהום להקת הרבייה בשנה הקודמת וכן דריכה במקום בנושא מציאת תעשייה נוספת, זה מביא לירידה בהכנסות הענפים עד לכדי 5 מיליון דולר תפוקה שנתית בלבד. אם נוריד מתוך זה את הוצאות הייצור הישירות ואת ההוצאה לקיום, הרי לא נשארת יתרה כלשהי לחידוש הציוד וההשקעות.

חלק מהקשיים הוא אובייקטיבי, המצב בשוק, אך חלק גדול תלוי בנו". אמנון מציע: "לאחר שבשנים האחרונות העלינו מאד את רמת החיים - טלוויזיות, שיכונים רבים, חו"ל, כספומטים, מזגני אוויר, ונראה שסיגלנו לנו דרכי חיים המשתלבים באווירה הכללית בארץ ברמה חומרנית גוברת והולכת, בריצה לקניות גם 'בקניונים' וגם בחנות 'המציאות' המקומית, למסתכל חד עין נגלות גם תופעות של 'אי עבודה', 'התפרפרות' ובטלה לשמה, העלאת רמת השירותים שאנו דורשים ולוקחים לעצמנו, בלי שום קשר למה שאפשרי, ומה שחשוב לא פחות, הוא ששירותים אלה צורכים יותר ויותר ימי עבודה ואלה בהכרח נגרעים מהיצור...". ואמנון מוסיף: "אני מאמין בקיבוץ שהוא קבוצת חברים הרוצים לחיות בצוותא והמסוגלת להחליט ולחיות לאור עקרונות חיים יסודיים ועיקריים, כמו שיתוף שוויון וציונות ועוד, והעיקר הקיבוץ מסוגל להתאים עצמו לצרכים המצויים למצבים משתנים ומשבריים עד שירחיב... אחרת נמצא את עצמנו בחברה מתנוונת, מתפרקת מערכיה, ובכמה תחומים באנרכיה כללית, כשהכלל נוהג 'איש הישר בעיניו יעשה' נעשה שכיח יותר ויותר. הישועה לא תבוא מהחוץ. רק במאמץ שלנו... " ואחרי כל זה אמנון מציע במצבנו כיום להוריד את רמת חיינו ולהתאים אותה ליכולתנו, וכשהמצב ישתפר נשוב ונעלה אותה.

אמנון דוידוב

אנה שוחט, בתם של ראשוני "השומר", חברת קיבוצנו שלא רצתה אף פעם לספר על עצמה, נענתה לעיתונאית רות בקי ורואינה על ידה, וסיפרה מה זה להיות בתם של ראשוני "השומר", על ילדותה, על ההרגשה שארץ-ישראל חשובה הרבה יותר מאשר היא, על אירועים שונים ומעניינים בחיי אמה, מניה שוחט, שנהפכה ממהפכנית רוסית לאחת ממנהיגי "השומר", ואביה אליעזר שוחט, המנהיג שלו.

מערכת העלון מ-7.11.86 מביאה קטע מעלון לפני 30 שנה, היינו משנת 1956, על ה-7 לנובמבר, שנכתב ע"י העורך של אותו עלון תחת הכותרת: "עם הכלל!": "ואף על פי כן... אנו לא נתכחש למהפכת אוקטובר הגדולה. 39 שנים חלפו מאותו יום מלא הוד של הפלת הצאריזם האיום, המדכא עמים, פורע פרעות ביהודים, כשנפתחה תקופה חדשה בהיסטוריה האנושית של סיכוי ניצחון הסוציאליזם על הקפיטאליזם. וגם אם הסתלפו ערכיה ע"י מבצעה, ובמיוחד אין סליחה וכפרה בכל אשר נוגע ליחסה של המהפכה לתנועת השחרור הלאומית שלנו ולאחרונה גם למדינת ישראל, נדע ונאמין כי היסודי יגבר על החולף. יסודות הסוציאליזם אשר הונחו בגבורה ובהקרבה רבת ייסורים ותלאות ע"י האוקטובר הגדול, בהדרכת המפלגה הבולשביסטית - הם אשר בסופו של דבר יישרו את הקו ההכרחי והנובע במהותו מיסודות הרעיון. נזכה להופעתה של המהפכה על דגליה האדומים המזהירים, נושאי חירות וחופש לאדם העובד, כשהם בכל טהרתם. ובתוך זה גם לנו הבנה ושותפות כשוים בין שווים...".

יש לנו מפעל מוגן... בשיחת הקיבוץ מ-1.11.86 הודיעו שהוקם "מפעל מוגן" לקשישים שלא יכולים כבר לעבוד בעבודתם הקודמת... אך שמעון ק. חושב שהקרמיקה יכולה בהחלט לשמש גם היא מפעל מוגן לקשישים כאלה... אסא ברק, מזכיר הקיבוץ, עונה למאמרה של דליה, הרואה בו פגיעה קשה בקיבוץ, סילוף העובדות וזעקה בלתי מצדקת, שלו במקום זה הייתה באה אליו הייתה מוצאת אוזן קשבת לטענותיה... העניין נמשך במישור אחר... דליה נתנה את מאמרה הזועק לפרסום לעיתון התנועה, ואילו אסא המזכיר ביקש מהעורך לא לפרסמו, והתחיל כמובן ויכוח בין דליה ואסא על הזכות לחופש הביטוי, וכדברי דליה לא הביטוי מסוכן, אלא העובדות שצריך לתקנם, לעומת אסא שזכותו של קיבוץ לא לפרסם בחוץ עובדות מסולפות...

בעקבות מאמרו של אמנון דוידוב על המצב הכלכלי העגום של המשק, המחייב הורדת רמת החיים, מפרסמת המערכת 2 מאמרים משנת 1977 של חיים גולדברג, המזהיר בפני התדרדרות כלכלית קשה של המשק באם לא נצליח להקים מפעל תעשייתי חדש ומכניס שישתווה ליתר הכנסות המשק, ותשובתו של מרכז המשק, אמנון דוידוב, המסכים ביסוד לתיאורו הקשה של חיים, אך רואה את הסיבה למצב בעזיבת 50% מבנינו את הקיבוץ, במצב החברתי הקשה, בהרכב הדמוגרפי של הקיבוץ, כששכבת גיל הביניים מצומצמת מאד. את הפתרון הוא רואה במאמץ גדול של הקיבוץ בקליטת מספר ניכר של משפחות צעירות, נוסף כמובן לכל אותן הצעות של ייעול בענפים, הגדלת המתכת וצמצום בהוצאות.

אחרי 10 שנים של פעולה מבורכת, שהקנתה לה הערכה גדולה מצד הקיבוץ, מסיימת את פעולתה בקיבוץ הגב, מקיבוץ נחשון, כעובדת סוציאלית.

שלומי שקד, מרכז המשק, לאחר סקירתו את ענפי המשק, מציין תופעה של חוסר עבודה סמוי. בנים חוזרים מהצבא ואין איפה לקלוט אותם, והוא חוזר שוב ושוב שהפתרון היחידי הוא חיפוש מפעל תעשייתי חדש.

ישיבות, הופעות, הצגות, הרצאות, פעילות ענפה, רבת היקפים, של ועדות הקיבוץ, והמזכיר אסא ברק פונה לכל הועדות לתאם אתו את הזמנים למען לא לגרום להתנגשויות מיותרות.

המערכת מביאה סקירה נרחבת ומעניינת מאד מאת דן מס, חבר קיבוץ מעברות, אשר התמחה בענף החקלאות בממדים עולמיים, הסוקר כל גידול וגידול בארץ ובעולם, משווה את היקפי הייצור, המחירים, והציפיות לעתיד.

סיום עונת הכותנה נחגג, כמו בשנים האחרונות, באסיפת הכותנאים ונשותיהם סביב שולחנות ערוכים היטב, במצב רוח טוב, על הסיכומים החיוביים שנשמעו מפי התמחירן, בליווי ויאוגרף ומספרים מחכימים על סוגי ההשקיה.

תנועת האוכלוסייה בתש"ו

סה"כ	עזבו או סוג אחר	נוספו	מספר	הסעיפים
398		28	370	חברי ומועמדים
8	1		9	הורים
11		11		גרעין "כפרי"
-	20		20	נוער ערבה
123		11	112	ילדים עד מוסד
32	12		44	במוסד
10	11		21	ילדי חוץ
17	2		19	מתנדבים
13	5		18	זמניים
1			1	של"ת
613		51	50	סה"כ במשק
20	6		26	בצבא
9	15		24	"כפרי"
642	72	50	664	סה"כ

ביום ה' 20.11.86 נערך בשעות אחה"צ והערב מפגש של יוצאי כפר העבודה וההכשרה ווקדורף נ'ווסלויס בצפון הולנד, שהתקיים שם משנת 1934-1941, שנת החיסול ע"י הנאצים. המפגש נערך בעקבות פתיחת התערוכה "חיי נוער יהודי בצל האיום הנאצי", שמשעה ישראל ארגן.

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ משנת 1986

כאמור בפרקים הקודמים, עלוני הקיבוץ מסרו גם סיכומים של רוב שיחות הקיבוץ. נביא אותן השיחות שהעלוני לא נתנו ביטוי מספיק לרוח הדברים או אירועים שלא הוזכרו בכלל:

4.1.86: שיחת קיבוץ דנה על אימוץ אסיר ושיקומו לפי בקשת שירות בתי הסוהר. מתנגדים רבים להצעה שהמזכירות המליצה לקבלה, בטענה שיש לנו מספיק בעיות משלנו ואין מקום להעמיס עלינו בעיה מורכבת מאד, ואין כלל ביטחון שנצליח. המזכירות וחברים נוספים טענו שזוהי חובה מוסרית לחברה ויש לנסות. אחרי ויכוח ער התקבלה הצעת המזכירות, ברוב של 37 נגד 19 מתנגדים. בסופו של דבר, מסיבות שונות, העניין לא יצא לפועל. אך עיקר השיחה הוקדשה לדו"ח מועידת הקיבוץ הארצי, שהתקיימה אצלנו בבית, בפיקודו של שלומי שקד, הייתה מוצלחת מאד מבחינת הארגון, האירוח, האווירה, ביקורי אורחים חשובים, הנשיא הרצוג, מזכיר ההסתדרות וכד'. הועידה הייתה מוקדשת למפ"ם, פעילותנו בסביבה, צעירים והתנועה החינוכית של השומר הצעיר. מאיר יערי כבר לא היה, נפטר לפני כן, וחנן, לבדו, ברוב קסמו, הטביע את חותמו על הועידה וסיכומיה. לפני הועידה התקיימו מפגשים אזוריים. שלמה אליאב מוסר על מפגש כזה ביד מרדכי, שהיה לדעתו מוצלח מאד, באו דווקא צעירים רבים וכן חברי מפ"ם מעיירות הפיתוח וביניהם עמיר פרץ משדרות.

על הועידה מסרו כמה צירים שלנו שהשתתפו בוועידה. נחום שור פתח את הבירור ומסר שלדעתו, מצבה של מפ"ם וכוח השפעתה בצייבור וכן המשבר בקיבוץ נובעים, לא במעט, מקיום שני "זרמים" בתנועה, שניתן להצביע עליהם, חסידי ה"מערך", אעפ"י שהמערך כבר לא קיים מאז הקמת ממשלת הליכוד, וחסידי מפ"ם העצמאית, שהיא כיום כזו, אך עקבות הוויכוח הישן ניכרים עדיין. אפשר אולי לכנות ויכוח בין "ימין" ו"שמאל", המקרין על האפשרות של ליכודה של המפלגה והשפעתה בחוץ. אחרי נחום דיבר אביהו, שטען שיש מרחק גדול ופער מתרחב בין צמרת התנועה והחברים בשטח. את הצעירים לא מעניינת מפ"ם. לא בגלל עזיבת המערך, שלדעתו לא הפריעה למפ"ם ללכת בדרכה, כי אם בגלל "התכנסותם פנימה", בגלל עיקר דאגתם לעצמם וענייניהם. האם הקיבוץ הוא עדיין גם "תא פוליטי"? אנו לא מעיזים אפילו לעשות מפקד ולדעת מי באמת חבר מפ"ם. אצלנו לא צמחה יישות פוליטית. גם בתנועה החינוכית כבר לא מדברים על "הגשמה", לא מדברים על רעיונות. השפה היא שפת צריכת הפרט. אף אחד לא דורש דיון פוליטי. הוויית הקיבוץ יצרה מצב של חינוך שלא אליו פיללנו. הוא מצטט את הפילוסוף האנגלי ברטרנד ראסל שאמר: "אדם צריך לעשות הכל, מה שהוא חושב, ומה שניתן לשנות. לא מובן מאליו שהקיבוץ יכול לתרום לשיקומה של מפ"ם".

מתס, גם הוא ציר לוועידה, אומר שאין לו טענות לצעירים בני ה-20- אך יש לו טענות לדור הביניים, בני ה-50. הם הקובעים. "תראו לי מקום, שבא מרצה כמו זאב שטרנהל, ובגלל תוכנית בטלוויזיה 'סיבה למסיבה', באים להרצאה מעטים מאד. ואומרים לי: 'זאת היא המציאות'. אך המציאות איננה גזירה מהשמים. היא מתעצבת גם ע"י אנשים ורצונם הנחוש. אפשר, כמובן, להגיד שהדור לא ראוי. אך לדעתי יש לנו עדיין יכולת מחשבתית-אינטלקטואלית

לראות את הנולד ולפעול בהתאם. בראש וראשונה לקבוע את הדיאגנוזה הנכונה, ובהתאם לכך גם בכוחות משותפים לעשות מאמץ למצוא את 'התרופה' הנכונה". הוא מתייחס בעיקר למדובר כל כך הרבה אצלנו, על משבר הקיבוץ. לדעתו הדיאגנוזה הנכונה למצבנו היא עמעום או החלשת החזון והאידיאה של רעיון הקיבוץ והאמונה בייעודו ועתידו, כנכס לאומי ואפילו עולמי, או כדברי אבא קובנר: "השכינה הסתלקה מחצרו של הקיבוץ". "אך היא לא הסתלקה. מסלקים אותה. וכידוע כבר אבות אבותינו אמרו: 'באין חזון יפרע עם'. אם אין אידיאה, אז האידיאה זו אני. באם ימצאו 5-6 חברים מדור הביניים, וחזון הקיבוץ והאמונה בו חזקים בלבם, והם מהווים הנהגת הקיבוץ, ובלי צוות מוביל אין לקיים חברה קיבוצית, נשנה את המציאות. באין חזון - יש אגואיזם המוביל להתפוררות. הנה, כשנרתמו כמה חברים מדור הביניים בנושא מפ"ם, הצלחנו להעביר החלטה בשיחת הקיבוץ, שהקיבוץ כולו הוא חלק ממפ"ם. והנה, הספיק פתק על לוח המודעות וכמעט כל הקיבוץ התגייס מרצונו הטוב לעישוב כותנה, שגם נהפכה לחוויה חברתית למען למנוע עבודה שכירה של 'ראיסים' עם ילדים. עדיין אנו יכולים לעשות הרבה באם רק נרצה להוציא את הרגשת המשבר מליבות החברים".

הצירים לוועידה היו שלמה א., בלה כספי, יצחק כ., נחום, רינה, יחיעם, יהודית א., ירון שור ומתס כנציג הוועה"פ. 15.2.86: כמה וכמה שיחות בעניין ביצוע וכיצד את הלינה המשפחתית. על התארגנות המדגרות באזור הדרום כשהמרכז הוא חבר שלנו. עידן המחשבים הגיע. אמנון יוצא למועצת הכותנה להקים שם מערכת מחשבים. אחר כך ארגון משקי הדרום מקים מרכז אזורי "דע-רום" לשירות מחשבי הקיבוצים. גם אנו מצטרפים למערכת הזו ועוברים לנהל את התמחיר והנהלת החשבונות בעזרת המחשבים.

1.3.86: בחירות לתפקידים המרכזיים. שלומי שקד - למרכז המשק מאפריל 86, בנייה ותכנון - משה סעידי, גזבר - יענקל'ה, מזכיר - אביהו, השתלמות - בלה כ.

15.3.86: התמחירן מציג בעזרת ויאוגרף את סיכומי השנה, כשהדר האוכל מלא. יחיעם מציג את תוכנית המשק ותקציב אחזקת האדם. בעקבות הצעת קיצוצים מתפתח ויכוח על הנכסים הפיננסיים שלנו. אמנון, הגזבר עדיין, מציג שנשתמש בנכסים הפיננסיים במקום לקחת הלוואות יקרות. מתס טוען שהנכסים הפיננסיים הם חסכון לעתיד החברים, וחסכון זהו עיקרון בסיסי לדאגת העתיד של החברים, כל עוד אין לנו פנסיה מסודרת לעתידם (שאמנם כעבור שנים סידרנו לגילאי 30-65) ואין לדון חסכון לפי קנה מידה של איזו ריבית גבוהה יותר. המחיר שווה את תועלת החסכון. בוויכוח על תקציב החברים מתפתח ויכוח בעניין הקיצוצים. יענקל'ה, הגזבר החדש, טוען שהקיצוצים לא נותנים כלום, ורק ממררים את חיי החברים. היו חברים בשיחה שטענו שדברי יענקל'ה גורמים לדמורליזציה. גיל קשר את הקיצוצים לעזיבת הבנים. יחיעם, רכז המשק, הסתייג מדברי יענקל'ה וטען שהם לא מקובלים עליו. צריך להחליט מהי רמת החיים שאנו מסוגלים לקיים. באותה שיחה דנו גם על עישוב ודילול חמניות. שוב נשמעו קולות להיעזר בעבודה שכירה. אריק מתנגד לכך מאד וטוען שקל מאד להכניס עבודה שכירה וקשה מאד להוציאה אחר כך. יגאל ברק טען שעבודה שכירה היא פשע. לבסוף הוחלט לא להיעזר בעבודה שכירה ולבצע בעצמנו.

17.5.86: דיון ממושך בכמה שיחות עם הנהלת "צפית", התובעת שאביהו ירכז את המוסד במקום ענת מאור שסיימה את הקדנציה שלה. הקיבוץ התנגד מאד ואביהו נשאר מזכיר הקיבוץ.

24.5.86: דיון על עבודת מתנדבת בשכר במפעל המתכת. שרה טפלי, האחראית לטיפול במתנדבים, מתנגדת מאד וטוענת שזה יהיה חינוך רע לכל המתנדבים.

- 16.6.86: בלה מוסרת דו"ח משיבת הועה"פ בעניין עבודת בנים בשכר בקיבוצים.
- 5.7.86: מחליטים בשיחה שהשתלמות ותיקים של יום או יומיים בשבוע לא נכנסת למכסת המשתלמים.
- 9.8.86: מאשרים בשיחה חלוקת כרטיסי כספומט לחברים. המזכירות מציעה והשיחה אישרה לגנות את אפרת סרט על הפרת תקנון הנסיעות לחו"ל. באותה שיחה הוחלט גם לקבל לקיבוץ את אהרון ברוידא לאחר שיסיים את ענייני המשפט עם אשתו, שלא מצטרפת לקיבוץ, בעניין חלוקת הרכוש.
- 6.9.86: דיון נרחב בשיחה כיצד לבצע את הלינה המשפחתית ובינתיים לא להרוס את הלינה המשותפת הקיימת וכל מערכת החינוך עד להעברה.
- 13.9.86: דנו על קליטת גרעין "יחד", קבוצת סטודנטים מארה"ב. הרוב היה נגד.
- 1.11.86: אסא ברק, המזכיר החדש, מציג את ההצעה של הקמת בית מוגן לקשישים שלא מסוגלים כבר לעבוד בעבודתם הקודמת. יענקל'ה טען שיש להעביר הצעה זו לועדת משק ולתוכנית ההשקעות, אך השיחה אישרה את ההצעה והמפעל הזה הוקם.
- 29.11.86: דנו בשיחה בהצעה להוריד שעת עבודה ביום. 32 היו בעד, 12 נגד. באותה שיחה נמסר שהרופא שהיה אצלנו, ד"ר ג'קי הורנר, הגיש למשפט תביעת פיצויים מכפר מנחם בגובה של \$50,000.
- 6.12.86: אינפורמציה נרחבת על ביצוע הלינה המשפחתית והבעיות הקשורות בה. בדרך כלל, יש לציין שברכיכוז של איצ'לה, הביצוע של העברה ללינה המשפחתית עבר אצלנו די מהר וללא תקלות מיוחדות.

פרק שישי: משפט דמיאנוק, חוק שכר מינימום, לינה משפחתית, חנות בגדים "כפרי", בית-ספר יסודי אזורי, מאמר פלסטר נגד הקיבוץ, האמן בקיבוץ, מקרה ג'ו וגילה, אזעקת המזכיר על מצב הקיבוץ, שכר עובדי הבניין

1987

במדינה ובעולם

נפתח משפט דמיאנוק. שערוריית הפנסיה של ארנסט יפה. נרצח ילד באלון מורה. 20 שנה לששת הימים. מהומות קשות בשטחים. הופסק פרויקט ה"לביא". שייקה אופיר נפטרה. אידה נודל הגיעה. 3 חיילי גבעתי נהרגו בלבנון. החלה האינתיפאדה. זוהר ארגוב התאבד. ליל הגלשוניס. מחבל הרג שישה חיילים. ראש הממשלה נאם במלון ים-המלח והזמין את המלך חוסיין לחצות את האגם ולנהל אתו מו"מ ישיר על השלום (8 בינואר). חיילים שפתחו באש על מחבלים ברצועת הביטחון פגעו בשוגג בחיילי או"ם. שני קצינים בכירים הועמדו לדין. חוה יערי ואביבה גרנות הורשעו ברצח מלה מלבסקי. איש העסקים דוד בלאס נעצר בחשד לעבירות חמורות. התנגשויות עם דרוזים ברמת הגולן. חילוקי דעות עם אמריקה בעניין ה"לביא". הכנסת אישרה את חוק שכר מינימום, 45% מהשכר הממוצע במשק. ביקור ראשון של נשיא ישראל בגרמניה. הנשיא חיים הרצוג הגיע לביקור ממלכתי. הטכס הראשון התקיים במחנה הריכוז ברגן-בלזן. ניסיון התקפה של מחבלים על קיבוץ מנרה. המחבלים נהדפו. דן שומרון נתמנה לרמטכ"ל. בישיבת מרכז מפלגת העבודה אמר שר הביטחון שהמתנחלים לא תורמים כלום לביטחון ישראל וישראל צריכה להיות מוכנה לפשרה טריטוריאלית. נשיא ארצות הברית, ג'ימי קרטר, השושבין של הסכם השלום עם מצרים, הגיע לביקור בישראל. השחקן רפאל קלצ'קין נפטר. ביום עיון בנושא הנוער, סיפרה מינה צמח, המנהלת הידועה לסקרים, ש-40% מהנוער תומכים בארגוני טרור יהודיים. יולי אדלשטיין, מאסירי ציון, הגיע ארצה. כעבור 9 שנים נתמנה כשר הקליטה. צעיר ירושלמי נורה בראשו כשטייל עם אשתו בעיר העתיקה. רפול פרש מ"התחייה" והקים את "צומת".

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

3.1.87 : הוחלט על ביצוע הלינה המשפחתית.

14.1.87: נפתחה חנות הבגדים "כפרי" ע"י מחסן הבגדים.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1987

מישיבת המזכירות מ-9.1.87:- הוחלט על ארוחת הצהרים של חברת הילדים בחדר האוכל. אושרה הצעת ו. החברים להגדיל את מספר הפעילות לחו"ל לבני משפחותיהם. המזכירות דנה בקשיים הכלכליים הקשורים בביצוע הלינה המשפחתית. הוחלט שכל ההצעות תהיינה קשורות בהתייעצות עם הקבה"א. הוחלט לציין באופן חגיגי בשיחת הקיבוץ חברים חדשים שהתקבלו לקיבוץ. הוחלט על עדכון תקנון החתונות. היה דיון על קליטת צעירים. ועדת המינויים מתלוננת שאין למצוא בקיבוץ מי שיחליף אותה.

העלון מביא הערכה לספרו של חיים רשף (לובה אצלנו), "פריחת ההיביסקוס". בעיתון "בצרון" התפרסמה כתבה יפה על הספר. נביא קטע מהכתבה הזו: "...רשף מעלה, דרך הרהוריה של רוזה, את בעיות הדור החדש שנוגד וגדל בקיבוץ, ללא מסורת וערכים, שהיא ובעלה 'ניומה', אציל הרוח, שספג מתרבות שם ויפת, ניזונו מהם ועדיין מתרפקים עליהם. 'ניומה' רואה את ילדיו, שהתחנכו על קליפותיהן של דעות 'מתקדמות', הולכים ומתנכרים לכל היקר להם, ולבסוף עוזבים את הארץ, ונפשו של האב נשברת בקרבו. עלים ברוח... אין שורשים... אין. חיים רשף מתגלה בסיפור כמספר-אמן המשתף עצמו בחוויותיהם של גיבוריו ומשתף את הקורא עמו...".

הערת העורך: חיים לובה שלנו היה חבר מיוחד בנוף חיינו. יהודי בכל רמ"ח אבריו, תלמיד חכם במלוא משמעותה של המילה, גדל וינק מכל מכמניה של התרבות היהודית העתיקה והחדשה, והיה גם בקיא במדעי העולם ובפילוסופיה של גדולי הדור. היה מורה ללימודי היהדות ב"צפית", מורה מוכשר מאד, אהוב על תלמידיו שהעריצו אותו. בקיבוץ לימד חוגי תנ"ך, וכן כמעט בכל חג או אירוע לאומי היה תורם סיפור מהאוצר העתיק של מורשת היהדות. ובכל זאת חי בשוליים של הקיבוץ. היה מכונס בעצמו, מלא כרימון טענות נגד הקיבוץ, על חלק מדרכו ובעיקר האידיאולוגיה שלו. התנגד בחריפות לקיום וקבלת מתנדבים מחו"ל אצלנו, ובספר הנ"ל הוא קורא להם "לגיון הזרים" ורואה את השפעתם השלילית על בנינו. בהספד על קברו, לאחר שהלך מאתנו, לאחר מחלה קשה, ציטט נציג הקיבוץ קטע מספרו זה, שראה בו את תמצית הספר וכן עיקר השקפתו של חיים לובה: אם אין שורשים ברוח - אין גם שורשים בקרקע. עם הסתלקותו של חיים לובה הסתלק גם חלק רציני ממהות חיי התרבות שלנו. יהיה זכרו ברוך וצרור בצרור חיינו.

בעניין ידידנו אלק. הקיבוץ שלנו אימץ את האסיר ציון, אלק זליצ'ניקוב, שנאסר על "חטאו" הגדול שלימד עברית ופנה לעלות לישראל. פוריה גרבר וישראל כרמון פנו לוועד לזכויות האדם בצרפת, וביקשו להתערב בשלטונות הסובייטיים למען שחרורו של אלק, שנאסר על לא עוול בכפו, ולא הפר את החוק הסובייטי. לא נותנים לו להיפגש עם אשתו ומשפחתו והוא חולה מאד. הבטחנו שאנו נאמץ אותו ונדאג לכל צרכיו.

על מצבנו הכלכלי - הרהורים בקול רם

המהרהר הוא יואב אייל. נביא כמה קטעים ממאמרו הגדול: "...מאמרו האחרון של שלומי השאיר בי טעם מר מאד והרגשה כבדה בלב. המאמר נותן אישור להרגשה שמלווה אותי זה שנים מספר, שאנו שוקעים בביצה כלכלית עכורה ואנו מתבוססים בה נואשות בניסיון להיחלץ, וכל מירקם חיינו עומד בסכנה בגלל הצל הכלכלי שמאפיל על כל שטח אחר בחיינו, ולדעתי מעמיד בסכנה את עצם קיומנו בצורתו הנוכחית. מספיק לזרוק עין פעם בחודש בתזרים המזומנים החודשי ולראות את הגירעונות המתמידים (פרט לשני יוצאים מהכלל) ולשאול מנין הם מכוסים, ולהבין שרק ע"י הלוואות נוספות...". יואב רואה את הפתרון לא בקיצוצים, כי אם בהרחבת הייצור והקטנה רצינית בשירותים, יוזמה בהקמת מפעלים חדשים ותוכנית עבודה שלא יוצר חוסר עבודה סמוי. והוא מסיים: "רק בדרך זו, תוך מיצוי מכסימלי של כל המשאבים הכלליים להחזיר את המשחטה לבעלותנו, והטלת אחריות אישית על כל חבר וחברה להביא את תרומתו החודשית, ובשימוש חכם ולא בזבזני במשאבנו הרבים, נוכל להיחלץ מהמצב בו אנו נתונים ולהוציא את הפסיביות המתדרדרת ששורה על הכל, ולהביא לידי כך שהעבודה בתמורה תגיע ל-80%, ומספר זה חייב להיות יעד שניתן להשיגו ואף לעבור אותו".

יואב אייל

הימים ימי חנוכה. העלון סוקר אירועי הימים הללו בקיבוץ ובארץ, וכמובן לא שוכחים כי בימי חנוכה אלה מלאו 48 שנה לעלייתנו על קרקע כפר מנחם. גם את ליל סילבסטר סוקרים ומציינים שמזמן כבר שכחנו שסילבסטר היה כומר נוצרי ונוסף לזה אנטישמי גדול, ורק מציינים שהחגיגה הייתה עליזה, ללא הרבה... שתייה. גם זה לטובה. מציינים שלתנועה הקיבוצית הייתה השנה החולפת שנה קשה, הדיון על הלינה המשפחתית הוא כעת רק על השגת כסף, שקשה להשיגו. "מקללים" את ממשלת הליכוד, ומחפשים דרך כיצד לבצע את תוכנית ההשקעות החדשה. מציינים בהערכה את תערוכת הספר שזלו שוקד עליה שתתקיים כל שנה. זלו כבר איננו וגם התערוכה כבר לא מתבצעת, וחבל.

נתקבל מכתב מגלינה, אשתו של אלק זליצ'נייקוב לקיבוץ, ובו הרבה תודה על טיפולנו בשחרורו. בית-ספר יסודי אזורי. התקיים בירור עם הקיבוצים באזור על הקמת בית-ספר אזורי משותף, לאחר שהתברר שאין באפשרות לקיים בית-ספר יסודי בכל קיבוץ בגלל מיעוט התלמידים. מתנדבים. רבים המכתבים המגיעים ממתנדבים ששהו אצלנו זמן מסוים, מלאי תודה והתלהבות, אך בעלון מ-30.1.87 המערכת מפרסמת מכתב מאמא של מתנדבת והיא לא חוסכת מילים של תודה והבעת הערכה למפעלינו הקיבוצי...

מתזרים המזומנים של חודש דצמבר 1986

הכנסות - 984.627 שקלים חדשים. הוצאות - 773.186 ש"ח. עודף - 211.441 ש"ח.

על חג ה-48 של הקיבוץ - יום העלייה על קרקע של כפר מנחם

דפנה, שריכזה את אירועי החג, מספרת על החידון שהתקיים, שהכיל את השאלות הבאות:

1. שק דואר ששימש את כפר מנחם בשנות ה-40. מגיע לקיבוץ לידי סבא טרוצקי ע"י האוטובוס מהדואר המרכזי ביד אליהו.
2. חליפה כחולה - הבגד שימש את קבוצת המתעמלים בניצוחו של מיטק שהייתה שייכת ל"הפועל" בסוף שנות ה-30. זו הייתה קבוצת הכדור-עף הייצוגית שלנו.
3. המאפרה - הייתה אחת המאפרות הראשונות שנוצרה בקרמיקה שלנו.
4. חנוכיה - החנוכיה ניתנה לקיבוץ ע"י חברת הנוער הראשונה שלנו, במלאות שנתיים להיותה אצלנו. היא הייתה עשויה בעבודת יד.
5. מסמך - חתום ע"י בן גוריון, ובו ציון בהערכה על השתתפותנו במלחמת הקוממיות - מלחמת העצמאות והקמת המדינה.

6. עוד מסמך - חתום ע"י מנחם אוסישקין, שעל שמו קיבוץ כפר מנחם, ביום עלייתנו על קרקע כפר מנחם. מועדון "גיל הזהב" פעיל מאד. שיחה על הספר "עץ המשי" ושיחה עם הסופר אלי עמיר על ספרו "תרנגול כפרות",



המספר על חוויותיו בחברת הנוער במשמר העמק.

עודד ליפשיץ סיפר על ה"פרשיות" ה"רצות" במדינה, בחשיפה מלאה ובעניין רב.

מועדון גיל הזהב

בשירה בציבור

המזכירות מודיעה שבשבת 7.2.87 נקיים מפגש עם 3 נציגים של מזכירות הקבה"א במסגרת המכונה "הקבה"א באש צולבת". זו הזדמנות טובה לשאול, לתקוף, אולי לשבח גם את מוסדות התנועה. כדי להכין את הערב המזכירות מבקשת מהחברים להודיע מראש על שאלותיהם.

מישיבת המזכירות מ-3.2.87: בעקבות יוזמת מיירים, ובעזרתו האדיבה של נחום שור, הסכימה "ספריית-הפועלים" להוציא אלכום צבעוני של "חנוכיות גבריק", מעשה ידיו של מיירים, לזכר בנו הצעיר גבריק, שנפל במלחמת יום-הכיפורים.

המזכירות לא ראתה אפשרות, בתנאים שלנו כעת, לאשר הלוואות לרכישת דירות לבנים שעזבו את הקיבוץ.

נידונה בהרחבה, יחד עם ועדת בריאות, שאלת חדרי החולים ודרך הפעלתם.

תלמה חוזרת לבעיות הצעירים בקיבוץ, מתארת תמונה לא משמחת ומסיימת מאמרה: "צריך למצוא משהו שינער אותנו! איזו רעידת אדמה קטנה, שנפסיק מרצון לשבת בבית ולקטר, שנפסיק לחשוב בשלילה, שנפסיק להרגיש רע, שהאור בקצה המנהרה לא יהיה חו"ל או מקום אחר, שלא יהיה רחוק וקשה להישג יד, שיהיה לנו אור כל יום בבוקר, שלא נגיע לסוף הדרך ונאמר 'אז מה?'"

בחיפוש אחר מפעל תעשייתי חדש. שלומי שקד, רכז המשק, מציג במאמר נרחב את בעיית החיפושים למפעל תעשייתי חדש, שזה 8 חודשים אנו עוסקים בבירורים על הצעות שונות, ואין הכרעה. לדעתו תוספת הכנסה למשק היא בנפשנו, והוא ממליץ, שסוף סוף נאמץ ונאשר את הצעת המפעל של "האנזימים" בשותפות עם יזם פרטי, מפעל שבדקנו אותו בנסיעתנו לארגנטינה, ולדעת שלומי ההכרעה להקמתו בשלה, למרות שיש גם מתנגדים להצעה, ושיחת הקיבוץ צריכה להכריע.

המערכת בעלון מ-20.2.87 - מראינת את אורי ברקת, שבא מארצות הברית יחד עם עמירה, על המצב בקיבוץ. אי אפשר להגיד שיש להם דעה חיובית על הנעשה בקיבוץ. אורי מתאונן קשות על משטר העבודה בקיבוץ, שיותר מדי חברים עושים מה שהם רוצים ולא מה שהקיבוץ זקוק ותובע מהם. יותר מדי "פראירים" אצלנו, טוען אורי, ואין בכוח הקיבוץ לקרוא אותם לסדר. "האני" קודם לצרכי הכלל, "מצפצפים" על "הנו, נו, נו", של המוסדות. עמירה, שהיא גם סדרנית עבודה, טוענת שיש חברים שונים. כל הכבוד ליחס הותיקים לעבודה, אך יש רבים משכבות אחרות שנוהגים לפי התיאור של אורי ועושים לה "טובה" כשמסכימים לסידור שלה. אביהו, מחברי המערכת, המראיין את הזוג, מוסיף: "בראיון הזה לא נשפך יותר מדי צבע ורוד, אבל נדמה לי שעמירה ואורי הם לא היחידים שמתקשים למצוא כתמים ורודים, והם ב'חברה טובה'. אסור להשלים עם מצב כזה וצריך לחשוב מה עושים".

אלק זליצנייב שוחרר מכלאו, וישראל כרמון שולח לו את ברכת הקיבוץ ומספר את השתלשלות הדברים שהביאו לשחרורו, בין היתר גם הדאגה שלנו.

רכילות עיתונאית. מזכירות כפר מנחם שלחה מכתב ארוך ומנומק, מבוסס על עובדות אמת, לעיתון "הדף הירוק" שהעתיק "מאמר פלסטר" נגד הקיבוץ על יחסו והתנהגותו כלפי החבר ג'ו קנטור, נכה יד אחת, צלם מקצועי, ואשתו גילה שעזבו את הקיבוץ. העיתון פרסם תחת כותרת רעשנית "אסור לצלם", כאילו עובדות ששמע מפי ג'ו, שהן כולן מסולפות, אין בהן אמת, והשמיץ את הקיבוץ מעל דפי עיתון תנועתי מבלי שיברר את העובדות לאמיתן. הקיבוץ מחה בכל התוקף נגד הכותב ונגד המערכת.

אסא, מזכיר הקיבוץ, מוסר בעלון מדיוני המזכירות האחרונים, על ביצוע הלינה המשפחתית, הבעיות המתעוררות בשל פער גודל הדירה, על עתיד ביה"ס היסודי האזורי, ועל בדיקת מפעל התעשייתי "אנזימים" שאנו מבררים התאמתו אלינו.

משה דומב כותב מכתב נועם וחרף ליהודה שוסטר, עורך עיתון "הקיבוץ" של התק"ם. הוא זה שפרסם את מאמר הפלסטר בעניין ג'ו וגילה, וסירב לפרסם את המכתב ב"הקיבוץ", ולכן המזכירות שלחה את המכתב ל"דף הירוק" שלנו.

הוחלט בשיחת קיבוץ על בחירת 2 מזכירים, ואמנון זלינגר צורף לאסא.

בהלוויית מאיר יערי

מאיר אלעזרי מפרסם בעלון, בצער רב, על כך, שבהלוויית מאיר יערי, ב-23.2.87, לא שלחנו משלחת רשמית של הקיבוץ להשתתף בהלוויה, כפי שעשו קיבוצים רבים, אליה באו אפילו מנהיגי המדינה, כולל נציג הליכוד, ומאיר כותב: "...איך אנו שוקעים ויורדים מהסתלקותנו מערכים שהיו מובנים ומקובלים בעבר...".

מאמר מסוג אחר...

מול הקיטורים הרבים והספקות שהתרבו לגבי דרכו של הקיבוץ, ברחוב הקיבוצי וגם מעל עלוני הקיבוץ, מצאנו בעלון מ-20.3.87 מאמר "מסוג אחר", שנראה לנו ראוי לפרסמו. והנה הוא:

הכותרת: "את אשר יאהב - יוכיח". "אני לא נבהל משום ביקורת, ושום הוכחה לא זרה לי. יש אפילו מדרש האומר שבית המקדש נחרב בגלל שבני ישראל לא הוכיחו איש את רעהו (כנראה דומים היו לאלה בתוכנו הנעלבים, שמעירים להם משהו, 'אל תטיף לי מוסר'). וידועה המימרה של חז"ל: 'חושך שבטו שונא בנו'. אך במה דברים אמורים? הווי אומר, ביחס אב לבנו, שבאם הוא אוהב אותו - לא יחסוך שבטו, ואותו דבר בתוכחה וביקורת. המהות, התוכן, הרקע שמאחורי התוכחה - הם האהבה. את אשר יאהב - יוכיח, אמרו חז"ל, ומה שבימינו היינו אומרים - מתוך אכפתיות אתה מבקר, מוכיח וקורא לסדר. מתוך הזדהות עם העניין הוא זועק. אך מה בצע, כשעם המים שופכים גם את התינוק?

מדי פעם, כשאני קורא את עלון הקיבוץ, ולצערי לא רק של הקיבוץ שלנו, ולפעמים גם של עיתונות התנועה, מעיי מתהפכים. מה הטעם והתכלית לבקר ולהוכיח, כשבסוף התוכחה בא המשפט 'אין עתיד לקיבוץ' או 'אילו צריך הייתי להתחיל מחדש לא הייתי בוחר בדרך זו'. למה, אפוא, בנינו וצעירינו, שצריכים כעת 'להתחיל מחדש', יבחרו בקיבוץ כששומעים דברים כאלה מהוריהם? או מחנכיהם? מה הטעם והתכלית בניתוחים המדעיים, כביכול, בתיאוריות 'פסיכולוגיות', המופיעות לאחרונה ב'מסות', אם משמעות ה'ניתוחים' הללו היא שאין מתוכם בקיבוץ?

שאנו מחנכים ומגדלים נכים, בינוניים, חסרי יצירתיות, ושהשוויון הורס את 'החירות'. למה, אפוא, להישאר בקיבוץ? ואני שואל ומי יגן על הקיבוץ?

לגופם של העניינים אפשר, כמובן, להתווכח ולהוכיח שאין יסוד לכל המסקנות הפסימיות הללו, ועשו זאת כבר חברים רבים ולא כאן המקום לחזור על כך. אני מדבר כאן על נקודת המוצא הבסיסית. מהי מגמת הדברים? הקיבוץ, גם לאחר 80 שנה בקירוב לקיומו, הוא עדיין ניסיון. אמנם ניסיון אנושי מרתק ונועז, שהדליק והלהיב את דמיונם של מיטב החולמים והלוחמים. הוא עדיין זקוק לטיפול, לאהבה והגנה. מהיום הראשון ועד היום הוא נאבק על קיומו ועתידו. המאבק הוא מאבק איתנים, עם הסביבה מחוצה לנו ועם נפשנו וחולשותינו פנימה. רצינו לשנות סדרי בראשית. לא קיבלנו את התורה השמרנית והמסולפת שזה בניגוד ל'טבע האנושי', אך לאורך כל הדרך היו קשיים ומשברים, ולפעמים חמורים ביותר, שנבעו מתוך אותו 'טבע האדם'. ואם הגענו למה שהגענו, ולכל הדעות, אין מה להתבייש בהישגינו, כמעט בכל השטחים, בהשוואה לכל צורת חיים אחרת בארץ הזו, הרי זה בא לנו הודות לכך שנמצאו תמיד חברים, התלכד גרעין מוביל, שנאבק עם הקשיים. לא נכנענו לרפיון המשתלט לפעמים בחברה. ביקרו והוכיחו, התווכחו ורבו, אך נקודת המוצא הייתה תמיד אחת ומשותפת, אהבת הקיבוץ, אהבת המקום, גאוות היחידה, הצגת הישגינו, מאמץ משותף לתקן את אשר יש לתקן, דאגה להתפתחותו ועתידו של הקיבוץ. בלי נקודת מוצא זו, אין טעם, אין תכלית ותועלת לשום 'ניתוח', לשום 'נבואת זעם', לשום ביקורת ושום הוכחה".

מתס

בעלון הקיבוץ מ-13.4.87 - מעתיקה המערכת שתי רשימות של הצייר והסופר יאיר גרבוז והחבר עלי קדם מ"מעגן", הדנים על האמן בקיבוץ. גרבוז, לאחר כל התשבחות שהוא משבח את הקיבוץ, רואה את יחס הקיבוץ לאמן, כלחריג, פרויט, או רחמנא ליצלן... כלהומוסקסואל. לעומתו טוען עלי קדם שרשימתו של גרבוז היא לא "רצינית" ולא משקפת את הבעיה האמיתית שהקיבוץ מתלבט בה.

גם אביהו משתתף ודן בשאלה של האמן בקיבוץ, בנתחו את המקרה של ג'ו וגילה, שזכה בחוץ לפרסומת רבה בעיתונות "הקיבוץ". הוא מרחיב את היריעה מעבר לבעיות האמנים או החריגים, דן במקרים כשהמזכירות נותנת תשובה חיובית לחבר על בקשתו, ולחבר שני תשובה שלילית. פעם היא כביכול "טובה" בעיני החבר, ופעם היא "רעה" בעיני החבר שקיבל תשובה שלילית. אין החבר מבחין שהמזכירות דנה לגופו של העניין, אלא בשני המקרים התנאים ובאפשרויות של הקיבוץ היו שונים. ואביהו אפילו מצטט את מרקס שאמר "החירות האמיתית היא בהכרת צרכי המציאות".

מישיבות המזכירות 12.4.87: למרות החלטת השיחה שאריק הראל יצא לעזרת "נטור", ישנם עיכובים ביציאתו והלחץ עלינו חזק.

המזכיר השני, אמנון זלינגר, התחיל בתפקידו והצטרף לאסא (בטעות נכתב לעיל לאביהו).

בעלון מ-15.5.87 - כתוב על ה-1 במאי: בצמוד ליום העצמאות עברנו גם את ה-1 במאי... עברנו, שכן אי אפשר להגיד שחגגנו. לפני שנה היה ויכוח סוער בדיון על החג ועל הקמת צוות לחג ה-1 במאי. השנה היה שקט... בערב ה-1 במאי הייתה במועדון הרצאה של אריה יפה, המאזינים היו כולם פלוס... פלוס. הצבע האדום של ה-1 במאי הועבר לחסות המועצה לשיווק פירות. השנה נהנינו מאבטיחים אדומים, מסלקיה אדומה ומתות שדה אדום.

פרניה, לעומת זאת, כותבת בעלון על רגשותיה החמים כלפי ה-1 במאי. היא נזכרת בימיה בגטו גרודנה בזמן הנאצים ועבודתה עם הפועלים, במקום עבודתה. היה זה "פרולטריאט" ממש, עם סולידריות פועלית, עזרה הדדית, דאגה לחלש, ואמונה בעתיד טוב יותר לאנושיות, והדגל האדום היה כסמל יקר לכל הטוב והיפה. התפטרות יענקל'ה סלע מהגזברות. בגלל חילוקי דעות בין יענקל'ה ובין רכז המשק והחלטת הקיבוץ בנושא המפעל התעשייתי החדש, מפעל ה"אנזימים", שיענקל'ה מתנגד לו בתקיפות, הוא החליט להתפטר מהגזברות, בנימוק שלא יוכל בשום אופן לשתף פעולה במימון המפעל שהוא מתנגד לו. למרות שהקיבוץ לא קיבל את נימוקיו הוא עמד על דעתו. יש לציין, בצער, למרות שהשקענו כל כך הרבה אנרגיה, כסף, נסיעות לחו"ל, ויכוחים ללא סוף, מתח רב, גם מתח בין בעלי תפקידים, המפעל הזה לא יצא לפועל, וכמוהו כל המפעלים שחיפשנו, שנמצאו, לדעתנו, לא מתאימים.

בסקירה המשקית של רכז המשק בעלון מ-9.6.87 הוא מוסר שבפלחה הגענו ליבולי שיא, בכל הגידולים. בחלקת השיא היבול עובר את ה-600 ק"ג לדונם. שנת משקעים טובה, זני חיטה מובחרים, וצוות עובדים מסור ויעיל. גם יבולי החציר, בקיה, והחיטה כבר כמעט מאחורינו, והתוצאות בהחלט יפות. ברפת, אנו מתכננים לייצר 2.5 מיליון ליטר חלב.

המערכת כותבת על שיחת הקיבוץ בעניין בית-הספר היסודי האזורי, העומד להתגשם, אך לשיחת הקיבוץ באו מועטים. והכותב שואל: "הדיון על בית-הספר נהפך למעשה לעניין משני. האם זה רומז על גורל שיחת הקיבוץ בכלל, עתיד הדמוקרטיה הקיבוצית, או בקיצור עתיד הקיבוץ?". עישוב כותנה בעבודה עצמית. במסיבת סיום של עישוב הכותנה הקריא יואל דרום שיר "הידד" לכותנאים. וכך הוא מסיים: "...אז בואו פעם אחת לא נתאונן ולא נקטר, אלא נקטוף ממיטב פרחי העונה ונכין זר, זר כבוד ויקר לשלחינאים שהעבידונו בפרך, ולימדו אותנו מחדש כי גם עבודה עצמית היא ערך! ונסיים בהבעת תודה והוקרה ובתקווה ליבולי ברכה!". אך לצערנו, כעבור שבועיים, כששוב עלו עשבי בר בכותנה, נאלצנו להיעזר בעישוב בעבודה שכירה.

אלי אלמן העלה בפני המזכירות את בעיית שכרם של פועלי הבניין העובדים אצלנו ולדעתו הם נמוכים מאד, תנאי ניצול. המזכירות התרשמה מהנימוקים ומהמצב והחליטה לברר הנושא עם מחלקת הבנייה.

בשיחה על הקונספציה

המערכת מפרסמת בעלון מ-17.7.87 ויכוח בין חבר הקיבוץ ולבין עורך ה"דף-הירוק", ארנון לפיד, שהרצה בפגישה עם "גיל הזהב" על "הקונספציה" החדשה של עריכת עיתונות התנועה. בגלל הגישה החדשה וכן הדעות השונות בנושא זה, אנו מביאים את המאמר כולו:

"ארנון לפיד, מעורכי 'הדף-הירוק', בא אלינו למועדון גיל הזהב. חמד של בחור. נתקבל בחמימות רבה, ומיד נוצר 'זרם' בינו ובין החברים. ארנון פותח ומציג את 'אני-מאמין' שלו: 'קודם כל אני קיבוצניק ואחר כך עיתונאי'. אך כעיתונאי הוא מבחין בין 'ביטאון תנועת' לבין 'עיתונות תנועתית'. 'הביטאון' הוא יותר בבחינת מסרים תנועתיים, אינפורמציה על הנעשה בקיבוצים, מכשיר של 'הממסד' וכפוף לו ומוכתב על ידו. ואילו ארנון, כעיתונאי, חלים עליו כללי העיתונות החופשית, הבלתי תלויה, גם בלתי תלויה ב'ממסד' כלשהו, וזו חייבת, קודם כל, לחשוף את האמת, גם אם היא לא נוחה ל'ממסד'. האחריות שלה היא בפני הציבור בלבד, אשר לו 'הזכות לדעת'. אין לדחוף

דברים מתחת לשטיח, אין 'למרוח' ול'טשטש' את האמת, גם אם היא מכאיבה, גם אם היא מגלה, כלפי חוץ וכלפי פנים, את חולשותינו ומחללינו, גם אם יש צורך לתקוף את 'הממסד' התנועתי למעלה, והקיבוצי למטה. זוהי ה'קונספציה', בקיצור, ונראה לו, לארנון, שבימינו איש כבר לא חולק עליה. חברים מעלים את המדור 'רציחות קטנות' וטוענים נגדו: 'בתוך עמנו אנו יושבים, וקשה להאמין שאכן דברים אלה מתרחשים. האם לא הגזמתם?'... ארנון מגן בלהט על מדורו זה, וטוען שהכל היה אמת, וכנראה 'איננו יושבים כל כך בתוך עמנו' ואיננו יודעים וערים לחריגים מכאיבים ולטרגדיות אמיתיות המתרחשות בתוכנו. על כך אין חולק. 'אף אני מצדד בחופש העיתונות', טוען לעומתו החבר, 'בצורך בביקורת ובחשיפת נגעים ופגמים, ולו המכאיבים ביותר. הרי איננו מלאכים והכל יכול לקרות לאנשים. אין ספק, שהודות לעיתונות זו נחשפו גם כמה פרשיות, החורגות מהנורמה התנועית וצוויה האידיאיים, ותבוא עליה הברכה. אך אם מדברים על חשיפת האמת, האם 'הקונספציה' מכסה את כל האמת? והרי העיתונאי בעצמו, לא פעם, הוא קורבן ה'קונספציה' של עצמו, והוא שבו ב'מודל' מסוים, למשל הקונפליקט בין היחיד, הפרט 'החלש', 'המסכן' ו'המקופח' - מול 'הממסד' החזק הברוקרטי, והוא מראש נוטה לצד היחיד, גם כשהעובדות הן הפוכות. היינו לאחרונה עדים למקרה כזה בדיוק בקיבוצנו, כשהעיתונאי פעל על פי 'המודל' הנ"ל, כנובע מהקונספציה, ונכשל באימות פשוט של העובדות, ובכך תרם לעוד קצת הסתה נגד דמותו של הקיבוץ בחברה בארץ. והרי האמת כולה היא שכיום, במציאותנו הקיבוצית, דווקא 'הממסד' הקיבוצי הוא 'המסכן' ו'החלש' ונאבק קשה להשליט מרות וקיום הזיקה בין הפרט והכלל. מי רוצה כיום להיות מזכיר קיבוץ? או חבר מזכירות? האם לא הקיבוץ הוא זה שצריך להגן עליו? האם אין גם 'רציחות קטנות', היכולות לספר כיצד 'רוצחים' מזכיר ושוחקים אותו עד תום? אך הבעיה היא הרבה יותר מקיפה. חלק מ'הקונספציה' היא הפתיחות. פתיחות לכול. לפאפו, ליורדים, אף לאלה שמכינים לנו 'מקלט', רחמנא ליצלן, במקרה שהמדינה תלך 'פייפן', כלשונם, ליורקים בבאר ממנה שתו, לכל מיני משמיצים ומנבאי סופנו - ואף לכל 'החדשנים' ובעלי תיאוריות פסיכולוגיות, כביכול, המוכיחות כי למעשה, הרעיון השיתופי פשט את הרגל, הוא מנוגד ל'טבע האדם', לשוויון, העומד בסתירה לחירות. הקיבוץ, לדעתם, מחנך לבינוניות, לנכות נפשית, לחוסר יצירתיות! הוא משעבד, רחמנא ליצלן, את הפרט, את האינדיבידואל! יותר ויותר מאמרים מחייבים קשר ישיר בין תרומת החבר ותמורה כספית-חומרית לו. פתאום מופיע המושג 'מנהל' גם אצלנו, ולמעשה כל מושגי היסוד של הקיבוץ נעמדים בסימן שאלה. טוב ויפה, תחי הפתיחות! אך אני שואל, האם ה'קונספציה' פתוחה לכל הרחב והאורך לסימני שאלה בלבד? הקיבוץ נמצא כיום בהתקפה גדולה ומרושעת בחזית רחבה מבחוץ. ולא רק הקיבוץ. כל רעיון הקואופרציה, השיתוף, הערבות ההדדית, נכסי הפועלים שצברו בעמל רב, מותקף. איך אמר השר מהליכוד משה ארנס? 'אסונה של ארץ הזו הוא 'המשק הבולשביקי' ויש לחסלו'. וראו נא מה נעשה במושבים עם הערבות ההדדית! ובפנים - חולשת הדעת וספקנות בעתיד הקיבוץ, ערעור על יסודות, על עצם ה'יחד', על השליחות והמשימתיות, מחפשים 'קהילה' במקום קיבוץ. האם זו 'שמירה על החומות'? כבר 'לא מודרני?', לא מתאים ל-1987?, בניגוד ל'קונספציה' של עיתונות פתוחה וחופשית? האפשר לצפות מעיתונאינו לעשות מאמץ אינטלקטואלי ולחפש בכתבות שלהם, בעבודות תחקיר, גם תשובות, גם התמודדות עם סימני השאלה, גם הגנה על הקיבוץ והדיפת ההתקפות המרושעות של משמיצו? ואל יגידו לי: 'איננו כתבי הקרן-הקיימת'. האם 'חולשות' ו'פגמים' הם כל האמת ורק האמת? האם לא תיתכן, למשל, כתבה וגם תחקיר על התמורות שחלו במשך הזמן בקיבוץ, בהישגיו של היחיד, הפרט, ליתר

אינדיבידואליזציה? הרי באם לתמצת את כל התיאוריות החדשניות שהופיעו לאחרונה, כולן נסבות על הרעיון: פחות קיבוץ, פחות תלות - יותר ליחיד, יותר חופש הפרט, פחות 'האחדה' ויותר שונות.

אני משוכנע שהעיתונאי הנ"ל שלנו היה מופתע לגלות איזו דרך ארוכה עברנו משך עשרות השנים האחרונות בהרחבת 'שטחי המחיה' והגיוון הרב, בהעלאת מקומו, ערכו, חופש בחירתו של הפרט בקיבוץ, בכיוון של יתר יצירתיות עצמית ויותר אינדיבידואליזציה. או קחו, למשל, נושא התרומה והתמורה לפרט, אני משוכנע שזה אחד הנושאים שאתו קם ונופל הקיבוץ (ואל יגידו לי, שגם על 'הקומקום' אמרו בשעתו שעם זה נופל הקיבוץ). האם זה מופרז לחשוב ש'יתגייס' עיתונאי מוכשר שלנו או שניים, ויעשו עבודת תחקיר ושורת כתבות, שתוכיח כי אין לכל הרעיונות וה'החידושים' הללו כל שחר, באם רצוננו לקיים קיבוץ. אני אוהב את המדור שלנו הנקרא 'מילה רעה'. אך האם זה בניגוד ל'קונספציה' שיימצא גם מדור שייקרא 'מילה טובה', ובו נאיר כמה פינות יפות של חיינו? ה'קונספציה' מדברת בלעג על 'האיזון הקדוש', והתוצאה היא שמתקבלת תמונה מצטברת של 'חוסר איזון' בלתי קדוש' - עיוות של כל האמת בחיינו על צלליה ואורותיה. האין גם הישגים ואורות שיוכיחו, שעל אף הכל, יש מותר לקיבוץ? לפעמים יש לך רושם ש'מילה טובה' עומדת בניגוד ל'קונספציה', כאילו זה נושא ריח של 'כתיבה מטעם', שאינה הולמת עיתונאי חופשי ובלתי תלוי. כאילו זה בכלל נגד הכיוון.

עברנו דרך ארוכה ומבורכת בהתפתחות מ'ביטאון' לעיתונות חופשית. אך האם היא גם 'חופשית' מאחריות לגורלה של התנועה? של הקיבוץ הנאבק על עתידו וקיומו, פשוטו כמשמעו? האם לא קורא לנו אתגר נוסף שהוא ללא ספק קשה יותר ומסובך יותר - להשלים את 'הקונספציה' בראייה נוספת של חיינו".

מתס

אלי אלמן, זו פעם שנייה, מעלה טענה קשה נגד מוסדות המשק והנהלת הבניין שלנו נגד השכר הנמוך מאד, לדעתו, שמקבלים הפועלים הערבים העובדים אצלנו בבניין. הוא התיידד עם פועל אחד ששמו חוסיין, העובד אצלנו כבר 20 שנה, ולמד מפיו על שכרו הנמוך שלא מאפשר לו לקיים את משפחתו עם 6 ילדים. היות והוא מהשטחים ואין לו הגנה מההסתדרות, אלי חושב שהקיבוץ חייב להעלות את שכרו, כפי שעשו קיבוצים אחרים. אלי לא מקבל את ההסבר שהכל נעשה בתיאום עם מחלקת הבנייה של הקבה"א, שהיא האחראית לעובדים, ואסרה עלינו להתערב בנושא. חוסיין, לדברי אלי, חש גם נפגע, ולבסוף עזב אותנו.

באותו עלון מ-17.7.87 מוקדשת כתבה לאישיותו של דוד עמיר ז"ל שנפטר ב-5.7.87. דוד עמיר היה מהנדס ידוע בירושלים. הוציא גם כמה ספרים לעזרת מהנדסים בעיקר בשטח הסטיקה, ועל כך קיבל פרס קפלן מהמדינה. יחד עם זה היה מעורב בכל ענייני הבנייה בקיבוץ, לא רק בתכנון, כי אם בעבודה פיזית ממש. זכורה התמונה מבניית האמפיתיאטרון שהוא תכנן, ובעצמו גלגל סלעים ועמד עם "בלמינה" לשים חומר נפץ כדי לפוצץ סלעים גדולים. דוד עמיר עזב בשנת 1952 את משרדו בירושלים, את ביתו בבית הכרם והצטרף לקיבוצנו, כדי לעבוד במחלקה הטכנית של הקבה"א, יחד עם חברו מנעורים פיינמסר מקיבוץ מזרע, שהיה מנהל המחלקה. דוד לא הסכים לקבל מכונית צמודה לעבודתו, ונסע בתחבורה ציבורית הלך וחזור מהקיבוץ לתל אביב לעבודתו. הוא היה "טיפוס" מיוחד במינו. הייתה בו מזיגה של 3 דברים: בין עבודה רוחנית-אינטלקטואלית ועבודה גופנית, מזיגה של ידע רחב-היקפים במדעים הכלליים עם בקיאות בלתי רגילה במורשת היהדות, גם תנ"ך וגם תלמוד ומשניות ותורת החסידות,

ולבסוף מעורב בכל שטחי חיינו ויחד עם זה פעיל פוליטי. בירושלים היה חבר פועלי ציון שמאל, ובהיותו בקיבוץ היה מעורב בכל עשייה פוליטית. בסוף ימיו חלה מאד וחי חיי בדידות והקדיש את כוחותיו האחרונים לבית הקברות שלנו. הקדיש את גופו למדע. יהיה זכרו ברוך.

באותו עלון מתפרסמת ידיעה על מסיבה לבבית בין מייקל פק בן ה-83, פק הידוע, שעל שמו נקראים לולי הפיטום או "לולי פק", שבא לבקר בכפר מנחם, בו הוא התאהב, כדבריו, עם קבוצה קטנה של אמריקנים וקנדיים וכמה מאנשי עובדי הלול.

14.8.87

מאמר אזעקה של המזכיר אסא ברק על המצב בקיבוץ. הכותרת: "זהירות, העגלה נעצרה!". הוא מספר שתפקידים רבים לא מאוישים, "...וללא נכונות החברים לשיתוף פעולה, נעמוד בעתיד הקרוב ביותר בפני תהום שצריכה להדאיג כל אחד מאתנו. תמיד נרתעתי מליצור אווירה של פאניקה ומרה שחורה בקיבוץ. עדיף בעיני להיות אופטימי ולפעול בצורה עניינית. אך במצב הנוכחי מחובתי להזהיר את כלל הציבור שהעגלה שלנו עומדת בפני עצירה...". ואסא מונה את הבעיות העיקריות של הפעלת הקיבוץ... והוא מסיים: "מה עושים? אין לי תשובה מקורית. אני חושב שעד שלא תימצא תרופת הפלא להגברת המוטיבציה אצל הקיבוצניק של שנות ה-90, ניאלץ להתמודד עם הנושא בחוקי המשחק המסורתיים. להתחיל בשכנוע החבר, דרך הועדה ועד לשיחת הקיבוץ, והחלטה של זו תהייה מחייבת! שבירת הכללים האלה, כאשר הנורמה המאיימת עלינו היא אי-מילוי החלטת השיחה, כמוה כעצירת העגלה. לכך אני לא אהיה שותף".

אסא ברק, מזכיר

ועוד בעניין השכר של פועלי הבניין אצלנו

במאמר ארוך ומפורט מנסה איצ'לה להסביר את בעיית השכר של פועלי הבניין אצלנו, שהם בעצם פועלי מחלקת הבנייה, ואנו נוהגים בהתאם ובתיאום עם המחלקה, ונוסף לכך יש גם תוספות מצדנו אנו. בין היתר איצ'לה מתווכח עם אלי אלמן על הדרך בה בחר להציג את הבעיה, שהיא בעיניו פסולה. אלי, כמוכן, נפגע מהמאמר ועונה לאיצ'לה על הסבריו וטענותיו. אלי דוחה את האשמותיו של איצ'לה, שלא הייתה כל "תסיסה" בין הפועלים, כדברי אלי, אלא "התססה" של אלי. ואילו אלי טוען שלא הייתה כאן כל מניעה אישית כי אם דאגה אמיתית של איש קיבוץ, בעל השקפות סוציאליסטיות, הלוחם לחברה צודקת ומתקדמת, ושמירה על דמותנו כחברה הומנית. מאיר האוזר מצטרף, בהערות בעלון, להגנתו של אלי בעניין שכר עובדי הבניין.

בעלון מ-26.8.87 הוחלט לתת גיבוי ליוזמה חדשה של קיום סדנה לחברות, האמורה להתחיל בחודשים הקרובים. הסדנה תכלול עד 20 חברות, מגיל 35 עד 50, ותונחה בידי מנחה מהחוג. הקבוצה תיפגש מדי שבוע או שבועיים ל-3 שעות אחה"צ או בערב. זאת פעילות שצברה ניסיון מוצלח במספר קיבוצים והיא עשויה להצליח ולהועיל גם בקיבוצנו. במידה והניסיון יעלה יפה, נבחן אפשרות לפתוח קבוצה חדשה, ואולי מעורבת חברות וחברים. מטרת הסדנה הן רבות ויפורטו באופן אישי. במשפט אחד - הסדנה אמורה לשפר את רמת התפקוד במישור האישי והחברתי, להביא לידי יצירת מוטיבציה ותקשורת.

ועוד על הסדנאות: מערכת העלון מעתיקה מעלון קיבוץ אילון: "...מחשבה ובדיקה משותפת של ערכי הקיבוץ הובילה אורגנית להתמקדות בתחום הרחב של 'אני והקיבוץ' ולשאלות 'מי אני, מי אנחנו?' דווקא בימים אלה, כשאווירת נמיכות רוח כלשהי אופפת כענן את חצרו של הקיבוץ, ולא קיבוץ אחד, יש משום עידוד בפגישה עם מי שלא מאמצים ללבם באנחה את האמרה 'אין מה לעשות, זו דרכו של העולם', אינם מחכים בהשלמה פסיבית לאיזה תהליך גזור מראש, כביכול, אלא עושים מעשה... יש ליישם התנסויות ברחוב הקיבוצי: למשל, במקום רכילות - פידבק ישיר ואמיתי (גם את זה צריך ללמוד), או לסיים כעסים ולא להשאירם פתוחים. לעסוק בעיקר ולא בטפל. רוני מדווחת שבעקבות הסדנה בא לה רצון לחזור לפעילות בקיבוץ, ממנה נמנעה בשנים האחרונות. 'קודם הייתי מתעצבנת מאנשים שדעותיהם מנוגדות לשלי. עכשיו אני מודעת יותר למורכבות האנושית ומסוגלת לעשות 'פוס' לפני שאני כועסת, אומרת רעיה. ורוני מדברת על היכולת לקבל את השונה, גם אם הוא אדם שלא היה בסדנה, 'והייתה לי הרגשה של התמלאות, מאמץ אינטלקטואלי ששכרו בצדו, וסיפוק מכך שהתעשרתי במשהו נוסף'. מתוך העיסוק בחומר הרעיוני, היא מספרת, נוצרה בקרב המשתתפים מעין 'קבוצת חשיבה', במטרה להמשיך נושאים אלה ולפתחם תוך יישום מקומי...".

קיבוץ אילון, 23.7.87

ויכוח בין רינה ואברהמ'ל על תקציב יום הכלכלה ועל העישון. לבסוף מתבהרות העובדות. יום כלכלה הוא § 2.4 לאיש, והתקציב לעישון הוא בערך \$ 9,000.

בזה סיימנו לסקור עלוני הקיבוץ של שנת 1987. לצערנו מספטמבר 1987 ועד אפריל 1988 לא יצאו עלונים, על כל פנים לא נמצאים בארכיון. לא זכורות לנו הסיבות לתופעה הזו. ייתכן שלא נמצא עורך, ועבר זמן רב עד שהעלון התחדש.

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ משנת 1987

השיחה מ-21.2.87 - דנה בתקציב החברים לשנת 1987. והנה כמה מהפרטים:

הוצאות אישיות - 20% מעל הצעת הקבה"א.

מרכולית - חופשי, פרט ל-32 - ש"ח לחבר לקפה ועוגיות.

ריהוט ונופש - לא מתוקצב השנה.

ח"ל - 8 נוסעים. 4 תור ראשון, 4 לותיקים.

סעיף רכב לא התקבל, והוחלט להמשיך בנוהל הקיים.

מתנת חג - בגובה של 15 ש"ח ליחידה, פעמיים לשנה.

השתלמות - 4.5% מהאוכלוסייה.

כרטיסי "אגד" - יוצא 13 ש"ח לחודש לחבר.

הלבשה: חבר - 198.1 ש"ח, חברה - 347.7 ש"ח.

הנעלה: חבר - 70.1 ש"ח, חברה - 116.8 ש"ח.

28.2.87: השיחה התפזרה בגלל היעדרותם של חברי המזכירות בשיחה.

הצעה להסדר תקציבי נופש ונסיעה לחו"ל

מאז שהוחלט שניתן להחליף ולצבור נופש שנתי של החבר, ורבים החברים שניצלו החלטה זו לנסיעות לחו"ל ושיבשו את התור שהיה מקובל בקיבוץ לנסיעות חברים לחו"ל, דנה שיחת הקיבוץ מ-7.3.87 בהצעת המזכירות על תקנון חדש לחופש ולנסיעות לחו"ל. התקנון מפורט מאד. התפתח ויכוח רב סביב הנושא והוחלט לדון במזכירות פעם נוספת בהצעות שיובאו ע"י חברים שונים.

השיחה מ-14.3.87 דנה, בין היתר, בהצעת המזכירות לתקנון ההשתלמות של חוזרי צבא ובכלל בהשתלמות צעירים שהתפתחה בעקבות התקנון. הצעת המזכירות התקבלה בתנאי שזה נוגע רק לבני הקיבוץ. אשר לצעירים אחרים יהיה דיון לחוד.

שיחת הקיבוץ מ-1.4.87, בהשתתפות יוסי פלד, דנה בהצעת ועדת התעשייה בפרוייקט קונקרטי שהוצע לנו. היו חילוקי דעות רציניים. אך ההצעה התקבלה ברוב 40 מול 11.

אחרי בירורים נמשכים רבים וחילוקי דעות בקיבוץ, לבסוף הוחלט בשיחה מ-16.5.87 לשחרר את אריק הראל, שריכז את ועדת הבנים אצלנו, לצאת לשליחות של רכז הקיבוץ הצעיר "נטור".

בשיחה מ-23.5.87, אחרי ויכוח רב, כמעט פה אחד נדחה הרעיון של שליחת ילדינו ללמוד בבית-ספר עירוני כמו "גדרות" בגדרה, ואושרה הצעת המזכירות שאנו מצטרפים להצעה, שהיא כבר בהתחלת הביצוע, להקמת בית-ספר אזורי של קיבוצי השומר הצעיר. מדובר, כמובן, בבית-ספר יסודי. אכן, הוא התחיל בנגבה ואחר כך בגת.

בשיחה מ-26.5.87 שוב דנו בעניין המפעל התעשייתי שמציעים לנו שותפות. שוב פעם השיחה מחליטה בחיוב, בניגוד לכמה חברים. אולי פה המקום להעיר שהאנרגיה שהקיבוץ השקיע בחיפושים אחר תעשייה חדשה, כספים רבים ועוד יותר ימי עבודה, היו רבים מאד וזה העסיק את הקיבוץ זמן רב. אך לצערנו לא יצא כלום מכל זה, והתעשייה היחידה שלנו נשארה מפעל המתכת, שהלך והתרחב והתקדם.

החלטה סופית בעניין הלינה המשפחתית בשיחה הקיבוץ מ-13.6.87

לאחר שועדת הלינה המשפחתית הגישה דפים מפורטים על כל מפעל הלינה המשפחתית, שצריך לעלות בערך כחצי מיליון \$, אך נקבל זכויות ממשרד השיכון של הממשלה, בהיעדר צעירים רבים החליטה שיחת הקיבוץ סופית לאשר את התוכנית ברוב של 26 נגד 13. בשיחה נוספת עם 80 משתתפים, לאחר שיחה ממושכת ורבת עניין, רק 3 התנגדו והרוב אישר את ההצעה לעבור ללינה משפחתית.

בשיחה מ-28.6.87 הוחלט לאפשר לשכנינו מכפר הריף להשתמש בכריכת השחייה שלנו.

בשיחה מ-29.8.87 אושרה הצעת המזכירות ומפעל המתכת לאפשר לבנים לקבל שכר, בעבודתם במשק, כחלק מהסדר השתלמות צעירים, שהוחלט עליו בקיבוץ.

בשיחת הקיבוץ מ-31.10.87 התקיים דיון בנושא מנהגי אבלות בקיבוץ. הוחלט שההלוויות תצאנה מבית הבנים ולא מהמועדון לחבר. כמו כן אזכרה מיוחדת על אחריות המשפחה. ויכוח יותר מתוח היה סביב כריית הקבר. רכז הועדה הציע שגם לא-חברים יוכלו לכרות את הקבר, היינו, פועלי הבניין הערבים. התפתח ויכוח בנושא זה. היו חברים שהתקוממו נגד הרעיון שאיננו מסוגלים לכרות קבר לחברים שחינו אתם בקיבוץ, ונזקקים לעבודה ערבית. לבסוף הוחלט, ברוב קולות, שאת הקבר כורים רק חברי קיבוץ.

באותה שיחה הובאה גם הצעה להקמת ועדת כוח אדם וחלוקה מדויקת מי יעסוק במה, היינו בין ועדת המינויים הרגילה השנתית ולבין ועדת כוח אדם ובהתאם מי יהיו חבריה.

בשיחת קיבוץ מ-21.11.87 דנו באימוץ אסירה מ"נווה תרצה" לקיבוץ, שנירה שויאר קיבלה על עצמה לטפל בה. היו חילוקי דעות בנושא. הקיבוץ אמנם אישר את בקשתה של נירה, אך כעבור זמן קצר התברר שהניסיון לא הצליח.

השיחה האחרונה של שנת 1987 הרשומה בספר הפרוטוקולים היא מ-19.12.87. פרט לנושא החופש של משפחת אלמן, כל השיחה הייתה מוקדשת להצעות ארגוניות של ועדת המינויים, וכן הערות חברים על מצבו של הקיבוץ. מעניין, שלמרות שזו הייתה שנת בחירות במדינה, ועדת המינויים לא הציעה בהצעותיה הארגוניות להקים ועדה פוליטית, אך הקיבוץ לא קיבל עמדה זו ותבע להקימה.

הערת העורך: לצערי, הפרוטוקולים של שנה זו יש בהם הרבה מהחסר, ניכרת רשלנות רבה וחוסר דאגה מספיקה לשקף את אשר התרחש בשיחה. יש, כנראה, גם שיחות שאין עליהן פרוטוקול בכלל. על שיחות רבות אין פירוט, פרט לכותרת הנושא ועוד דברים דומים כאלה.

פרק שביעי: מכתב הקצינים, לאן מתפתח התהליך? פרס קפלן ללידה, חוגי הבירור, בעיות חינוך, תמורה לתרומה, התהליך הרעיוני, שממה תרבותית, בחירת עיתון

1988

במדינה ובעולם

שבתאי קלמנוביץ' - מרגל רוסי. האינתיפאדה נמשכת. מחבלים השתלטו על אוטובוס של עובדים בדימונה. אבו-ג'יהאד חוסל בתוניס. מטיילים מהתנחלות אלון מורה הותקפו ליד כפר סבא. שני מטוסי "F16" התנגשו באוויר. 2 הטייסים נהרגו. אונס בקיבוץ שמרת: 6 נערים, רובם מהחוף, אנסו בת 14 מהקיבוץ. הליכוד ניצח בבחירות. המערך הצטרף לממשלת שמיר. באיומי אקדח הרצל אביטן ברח מכלא באר שבע. 4 חיילים הושארו בשטח לאחר פעולת צה"ל בנועיימה. מעטפת נפץ הגיעה מטורקיה לח"כ פורוש, זו המעטפה העשירית שהגיעה מטורקיה. שני מתנחלים נעצרו לאחר שירו על נערים ערבים ע"י ביתין ליד עופרה. תושבי הכפר קבטייה רצחו תושב מקומי שנחשד בשיתוף פעולה עם ישראל. "מכתב הקצינים" - 400 קציני מילואים מרב-סרן עד תת-אלוף הגישו מכתב לראש הממשלה שמיר, וקראו לו להעדיף את "דרך השלום" על ארץ-ישראל השלמה. עסקת נשק ענקית בין סין וישראל. מאות בני נוער ישראלים השתתפו ב"מצעד החיים" מאושוויץ ועד בירקנאו. המצעד נערך ליום השנה ה-45 של מרד גטו ורשה. בית המשפט גזר דין מוות על דמיאנוק, "הקצב" מטרבלינקה (לבסוף גורש מהארץ). לאה שקדיאל זכאית להיבחר למועצה הדתית של ירוחם, זהו פסק הדין של הבג"ץ. עשרות אלפי דונם של מרעה טבעי הוצתו ע"י מחבלים. מרים בן-פורת נבחרה כמבקרת המדינה. בני גאון, מנכ"ל "כור", גילה את ההפסד הגדול של הקונצרן, תחילת מכירת נכסי ההסתדרות והשינויים הגדולים שחלו בה. המיליארדר הבריטי-יהודי רוברט מקסוול קנה את העיתון "מעריב". כידוע, פשט את הרגל וכנראה התאבד. 25 פצועים במדרחוב בחיפה ע"י פיגוע של מחבלים. ישראל שגרה לחלל את הלוויין "אופק 1". נתגלו מספר מטענים בירושלים שעמדו להתפוצץ. ועדת הבחירות המרכזית החליטה לפסול את רשימת "כך" של כהנא. 7 חיילים נהרגו ע"י מתאבד מחבל שהניח מטען קטלני על ידם.

מהתאריכון של אברהם ל ברוידא:

9.6.88: נשרף לול גדול בפיטום.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1988

כאמור לעיל, העלון הראשון משנת 1988 מתחיל מ-19.4.88 והוא נקרא "ניחוח הכפר". העורך - נחום שור. הוא כותב בהקדמה לעלון: "חידוש הופעתו של עלון הקיבוץ בשם החדש, 'ניחוח הכפר', בא למלא חלל שנוצר מאז הופסקה הופעתו של העלון הקודם שהופיע בשם 'משהו כפרי'. עלון הקיבוץ חשוב ודרוש גם ככלי ביטוי למחשבותיהם, דעותיהם ואפילו הגיגיהם של חברי הקיבוץ הרוצים לשוחח ולהתבטא וגם להשפיע על אלה החיים עמם בצוותא וגם על המתרחש והעשוי להתרחש בחיינו... הוא נדרש גם כאמצעי תקשורת-השתייכותי התורם לתחושת היחד והשייכות לחברה בה אנו חיים... העלון יצא, בינתיים, פעם בשבועיים".

צילה ברגר פרסמה ב"השבוע" של הקבה"א, ונחום בבית הקברות שלנו, דברים בעלון למשפחת השכול של חללי צה"ל, ביום האזכרה המסורתית.

זלו כותב בעלון הערכה לספרה הקטן של ליוקה, הנקרא "פסיפס אתמולי", המתאר את ילדותה ונעוריה של ליוקה בעיר מולדתה לידה. המערכת מביאה קטע מהספר.

שלומי שקד, מרכז המשק, מחדש את סקירותיו על המשק וענפיו.

רח'לה ברוידא מביעה תודה והערכה לאחות שלנו במרפאה, אביה, שעבדה במסירות שנים רבות וסיימה את עבודתה בה, ועברה לעבוד בקופ"ח בגדרה.

לאן מתפתח התהליך?

וכך כתוב בעלון זה: "התהליך הרעיוני שפתחנו בו, כליו העיקריים כעת הם שני חוגי העבודה: 'עבודה ותעסוקה', 'הפרט והכלל'. אין אלה רק קבוצת דיון וויכוח במגמת החלטה מעשית, הסבירו היוזמים-המנחים, אלא מסגרת לעיון ולימוד, בחינה ובדיקה עצמית, ניסיון לא רק להבהיר עמדות ולשכנע הזולת בצדקת עמדתך אלא להקשיב זה לזה, להאזין לרחשי הלב ולקרב זיקות וגישות. רק כך ניתן להניח תשתית לקביעת כיוון להכרעה משותפת לקראת קיבוץ טוב יותר, קיבוץ שכולנו נרצה לחיות בו. רק כך נוכל, אולי, לגבש כוח להגשמתם המשותפת של הסיכומים וההחלטות שיתקבלו בסופו של התהליך...".

נביא כאן מדברי החברים בחוג "הפרט והכלל":

אביהו: "צריך לפעול לפני שיהיה מאוחר... רוצים קיבוץ שיוכל להתקיים וגם לפרוח! הצעות השינוי נובעות מתוך אכזבה בקוצר ידינו להגשים אותם עקרונות וערכים שהאמנו בהם. גם היסוד הקיבוצי 'כל אחד לפי יכולתו, ולכל אחד לפי צרכיו', שניהם התערערו, ואולי לא ניתנים להגשמה כלל? רבים מאד אינם תורמים לפי יכולתם, על כן צריך ליצור קשר אמיץ יותר בין המאמץ האישי והתמורה לאדם או לכלל".

יענקלה סלע: "לרבים, כמוני, זוהי צורת חיים טובה ורצויה, אך לקיבוץ של היום אין סיכוי שרידות, כי אין בו אטרקטיביות של אמונה קנאית ולא של הצלחה כלכלית".

יצחק כהנים: "לא די שאני קשור לקיבוץ הזה. אם צעירינו אומרים לנו: 'זה לא בשבילנו', גם הוא דורש קשר הדוק בין המאמץ שהחבר משקיע לבין טובת ההנאה שלו".

שלמה אליאב: "דרוש מאמץ מחשבתי גדול כדי להתאים את הקיבוץ למציאות החדשה, בעיקר לצרכי דורות ההמשך... הקיבוץ יתקיים רק אם חבריו באמת ירצו בו... מה שמציק לי הוא אין-האונים של הקיבוץ מפני כל מפר חוקיו, מפני שוחקי הנורמות שלו".

רינה קרן: "אני רוצה מקום שאדם יכול לעשות מה שלבו חפץ, ביצירה, בפעילות ציבורית, בהתנדבות. כאן אני מרגישה כאילו אני תקועה והחיים יעברו על ידי, כי כולם מתעסקים בענייני הקיבוץ בלבד...".

אברהם טפלר: "אני בא מאותו עולם שרבים כאן מתגעגעים אליו, של 'ליברליזם', של 'תמורה לתרומה', ובעיניהם שם, מהיכן שבאתי, הקיבוץ נראה כגן עדן, כמי שהצליחו להימלט ממרוץ העכברים המטורף, וליצור חברה טובה ונקייה יותר. אך מה שדרוש לנו היום זה יותר דמוקרטיזציה, יותר מעורבות אישית של כל אחד".

מאיר דבלטוב: "עלינו לבדוק מה אנו בכלל רוצים להשאיר ומה לסלק מעקרונות חיינו. האם אנחנו באמת רוצים 'משכורת'? חברים עשירים ועניים בקיבוץ?".

ישראל כרמון: "קיבוץ ותמריצים חומריים - הם דבר והיפוכו. הרי זה מה שרצינו - לבנות חברה יותר אנושית, יותר סולידרית, של ערכי 'היחד!' נכון שזה קשה, לשם כך דרוש מאמץ מתמיד, ללא הרף!".

צילה ברגר: "אילו הייתי בחורה צעירה ומחפשת את דרכי בחיים, ייתכן מאד שהייתי מוצאת את... הקיבוץ".

משה ישראל: "יש להתאים את האידיאולוגיה למציאות החדשה. הרי אובדן השליטה על מימוש האידיאות הוא תהליך טבעי, צפוי. צריך לגבש עקרונות שיחייבו את כולם, צעירים וותיקים כאחד".

רענן: "אסור לנו להמשיך לחיות בשקר עצמי מוסכם, ואני מעודד מן הניסיון הכן כאן לנתח את המצב לאמיתו. דרושים לנו חוקים ונורמות 'עם שיניים', שיחייבו כולם".

יואל דרום: "מצב הקיבוץ (ורבים כמונו) קשה ואין היום ביטחון בעתיד המשותף שלנו. אף על פי כן, לא צריך לצייר את התמונה שחורה ולראות שעדיין יש התנדבות, יש חברים רבים התורמים".

נחום שור: "ברור שיש אי-בהירות ואי-הסכמה לגבי ערכי היסוד, מה שאנחנו באמת רוצים. אולם אם נוותר על חלק מערכי היסוד שלנו, האם הקיבוץ יוכל להוסיף להתקיים?".

ליזקה: "כל פעם שאני נתונה ברגעי ייאוש, אני מזמינה אורחים, והם תמיד טוענים כלפי: אתם בקיבוץ - השעור שבעיסה!".

יגאל ברק: "הבסיס של העיקרון 'ככל יכולתך ועל פי צרכיך' התערער קשה. צריך למצוא או להמציא כלים שיוכלו למדוד את מידת נתינתו של כל חבר".

יואל דרום, שרשם לעיל תמצית דברי החברים, מוסיף: "אין כל אלה אלא טיפות (מקריות, לפעמים) בים המילים והמחשבות שבאו לידי ביטוי. חלק במליאת החוג, חלקן בשיחות בקבוצות משנה קטנות יותר. חלק מכל אלה נאמר בניסיון, בהנחיית אבישי גרוסמן מעין שמר, לבחון את ערכי היסוד שלנו ולקבוע מה מהם קיימים ומה נעלמו? (אורח: 'נראה שמכמה ערכים נשארה רק הכותרת'), וכן מה חיוני, הכרחי לקיום הקיבוץ, ובלעדיהם אין זה קיבוץ".

יואל דרום

משה לביא משבח דפי המידע של המזכירות שיצאו בזמן שלא הופיע העלון, וכן הוא מתאר את שחזור "החומה ומגדל" שהתבצע ע"י חברי הקיבוץ, ויכולנו גם לקיים מסיבה בתוך "החומה" שהזכירה לנו בצורה אותנטית "ימים שחלפו", וכן שהקימונו נכס יקר לדורות הבאים.

על ה-1 במאי בצורה שונה

למרות שהחג הזה נהפך אצלנו לפרובלמטי, בכל זאת נחוג אותו במועדון לחבר ויפתח אותו בהרצאה גדי יציב. אך עיקרו של החג התבטא במצעד ההסתדרות ומפלגותיה ותנועות הנוער שלה. כולם על דגליהם, ביום החג בחוצות תל אביב. רבין ופרס ומזכיר ההסתדרות עם בכירי חברת העובדים, צועדים בראש. אכן היה זה מצעד מרשים וכן הפגנת תנועת העבודה לקראת הבחירות לכנסת שעמדה בפתח.

לידה אגוזי, האחות הראשית של קפלן, קיבלה פרס יקירי קופת-חולים. הטכס התקיים בזיכרון יעקב, בהשתתפות פעילי ומנהלי קופת חולים ונציגי הקיבוץ.

בהרהוריו על חג ה-1 במאי מוסר עורך העלון שבמסיבת החג במועדון לחבר היו 80 חברים, בעיקר ותיקים, 4 מדור הביניים, ואף אחד מדור הצעירים. והוא מהרהר בעצבות: "נכסים אפשר להוריש, אך על ערכים יש להיאבק מאבק קשה, לחנך כל הזמן במסירות ועקשנות ולהקנות אותם בהתמדה".

נחום מראיין את רכז הקרמיקה, יגאל ברק, ומעלה את בעיות המפעל. תיקון אינפורמציה: למסיבה של ה-1 במאי במועדון לחבר, היה צריך להגיע ח"כ גדי יציב, אך הוא לא הגיע. במקומו הרצה נחום שור.

לשיחת הקיבוץ שהייתה מוקדשת לבירור לקראת ועידת מפ"ם, הגיעו רק 35 חברים. חוגי הבירור הרעיוני "פרט וכלל" ו"עבודה ותעסוקה" נמשכים בהשתתפות מלאה של חברים רבים. כן הוזמנו חברים מהקיבוצים השכנים להציג הבעיות של אותם הנושאים בקיבוציהם. בטלוויזיה הופיע סרט "בני-חורין", ביום ההנצחה לחללי צה"ל. הסרט הזה עורר תגובות נלהבות מצדדים שונים. לקיבוץ ולמשפחת בן-חורין זרמו מכתבים רבים. בחוג לספרות, המתקיים פעם בחודש, בהדרכתו של זלו, הרצה על 2 ספריו הסופר הצעיר והחדש מירושלים, בן סרני, איש השכונות הירושלמיות, שהקסים את שומעיו. זלו הקדיש לו כמה מלות הערכה, שביטאו הרגשת כולם.

מפנקסו של העורך - 20.5.88

העורך מקדיש חלק מהרהוריו לחוגים הרעיוניים המתקיימים אצלנו, והוא כותב: "...במסגרת 'התהליך הרעיוני' טענו כמה חברים, שאחד הקשיים הגדולים אצלנו בקיבוץ הוא המרחק בין הרצוי והמצוי, בין העקרונות ובין מימושם בחיי היום-יום. פער זה, כך אמרו, יוצר תסכול עמוק ומתמיד. אפשר לכנות גישה זו כראיית 'חצי הכוס הריקה' לעומת 'חצי הכוס המלאה'. זווית ראייה זו אין פירושה אופטימיות קלת דעה המנוגדת באופן מוחלט לפסימיות של הגישה האחרת, ואין בה ניסיון לטשטש את הקשיים, הכישלונות והפער בין החזון והמציאות, אלא יש בה הדגשה, שעצם המאמץ והחתימה המתמדת לבנות חברה, הפועלת לאור מטרות, עקרונות וערכים מנחים של חיים משותפים, מאפשרים גם להגשים ולקיים דברים, ששום 'חברה נורמלית', בה כל אחד דואג רק לעצמו (ולא פעם על חשבון זולתו), לא מתימרת כלל לממש. אני אומר זאת, כי עפ"י התרשמותי, והדיון בחוגים חיזק בי תחושה זו, יש חשש, שרוח הנכאים המהלכת בתוכנו, עלולה להיות מעין 'נבואה המגשימה את עצמה'. מבלי לייפות דבר, ומבלי להחליק על שום קושי או מחדל, כדאי, לפעמים, לזכור 'שחצי הכוס המלאה' (או 'החצי הריקה', תלוי, כאמור, בזווית הראייה), יכולה להיות קצת יותר מלאה, או קצת פחות, וזה תלוי, במידה רבה, גם בנו. ואולי כאן נעוץ כל ההבדל".

נחום שור, העורך

בראיון עם אוכמה על בעיות חינוך, בית-הספר היסודי המשותף עם קיבוצים נוספים, חוסר כוח אדם, ובעיקר מטפלות, היא גם מתייחסת למעבר ללינה המשפחתית, ואומרת: "המעבר ללנ"ם אין פירושו פירוק החינוך המשותף. בית הילדים ובית ההורים ממשיכים להיות שני מרכזים משלימים בחינוך הילדים, ויש לזכור", מדגישה אוכמה, "שהחינוך נשאר באחריות של הציבור כולו, וכולנו ערבים זה לזה. המעבר ללנ"ם מביא אתו מספר שינויים שאינם טכניים בלבד, וזה לא רק העברת המיטה, אלא צריך לראות במעבר הזה בסיס להיערכות מחדש של המערכת וחלוקה מחדש התפקידים בין ההורים ובית הילדים". אוכמה גם מתייחסת להרגשתה כממלאת תפקיד מרכזי בשטח החינוכי, והיא אומרת, בין היתר, שלא מרגישים שיש "פרגון" מצד החברים, לפעמים להפך, לעתים חשים שמחכים

לך בפינה. שנית, לרוב לא מציעים מה כן לעשות, אלא רק מה לא לעשות והביקורת היא שלילית יותר משהיא מועילה...

העורך מראיין את יחזקאל יוגלי, שיחד עם חיים יערי ביקרו בתערוכה בהנובר בתאריך 5.5.88 שבגרמניה. ישנם סיכויים שנוכל כתוצאה מפגישות שונות להגדיל בהרבה את תפוקות המפעל. שמואל כספי, בהתייחסו ל"תהליך הרעיוני" המתקיים אצלנו, והאכזבה שהצעירים לא שותפים לו, תולה את הקולר באי-ידיעה ואי-לימוד של הצעירים בשטחים אלה: מיהו ומהו יהודי, ההיסטוריה היהודית, ההיסטוריה של הצינונות, הגלויות של היהודים והקשר אתן, ההיסטוריה של התנועה הקיבוצית, רעיונותיה, התפתחותה, ותפקידה כיום, זכויות וחובות בין היחיד והכלל בקיבוץ ומה הם התפקידים החלוציים כיום. קוטי זלינגר מספר על מפעל חדש שהוא, יחד עם דוו ועם נחקה, הקימו בנגרייה והוא "מפעל הצעצועים". בצעדיהם הראשונים ראו הצלחה כלכלית וייתכן שיחשבו כיצד להרחיב את המפעל וגישות יצירתיות שונות.

יזהר זלינגר בעלון מ-3.6.88 מספר על לול הרבייה שהוא מרכזו, והוא דואג לירידת הפוריות של התרנגולות. "באם לפני 4-5 שנים תרנגולת משוכנת הייתה מטילה 145 ביצים לשנה, הרי כעת היא מטילה רק 109. וזהו גבול הרנטביליות ואולי גם הפסד" (הערה: כיום בשנת 2000 היא מטילה 166 ביצים למשוכנת). שני אורחים מהקומונה האמריקנית "ברודרהוף" היו אורחי התנועה הקיבוצית משך 4 חודשים, ביקרו גם אצלנו, והתרשמו מאד מהארץ ומהקיבוצים. בדרכם הביתה ביקרו באנגליה ושם הרצו בפני סניף הקומונה שלהם על רשמיהם מהארץ ומהקיבוצים. דבריהם היו מלווים בהערכה גדולה ובהתלהבות. בראיון עם אתי, מרכזת המתפרה, עולה הרעיון להפוך את המתפרה גם כמפעל המכניס הכנסות ממכירת תוצרתה לגורמי חוץ, קיבוצים שאין להם מתפרה, להקות שונות, הזקוקות ללבוש מיוחד, ועוד כל מיני רעיונות. בראיון ארוך עם מוסה ברוידא, מספר מוסה על כל בעיות הרכב לחברים שועדת הרכב אחראית להן, והן רבות ולא נפרט את כולן. אך עיקר גאוותו של מוסה הוא על היכולת שלנו לספק רכב לחבר, כמעט ללא סירובים, לדרישות החברים.

מיומן האירועים

ביום שני 16.5.88 התחוללה אצלנו בשעות אחה"צ סופה עזה, שעקרה עצים, מהם שנפלו על בתים ומבנים וגרמו לנזק רב. מזג האוויר הוסיף לתעתע והחום היה רב. אך לקראת סוף אותו שבוע, זכינו לימים נעימים ונוחים ובהג הביכורים היה מזג האוויר עם "כוחותינו".

ביום חמישי 19.5 התקיימו פגישות של שני החוגים הרעיוניים. בחוג לעבודה הרצה ישראל רינג ובחוג השני הרצה מנחם בן שלום, צעיר מרשפים, שהדגים שישנם צעירים שונים, עם השקפות שונות וחיוביות מאד על חיי הקיבוץ. באותו שבוע התקיימו גם פגישות של חוגים אחרים, באחד בהדרכת אלן גולד מקיבוץ אפיקים. ביום רביעי הרצתה אראלה למדן מנגבה על שוויון המינים. במועדון לחבר התקיימה פגישה מוקדשת לספרה של ליוקה. בשבת טיול בנחל צאלים, ובערב שיחת קיבוץ מאוכלסת מאד. ביום שני החל הגיוס לעישוב הכותנה.

בעלון מ-17.6.88 מביא בין היתר העורך של העלון התנגדות להרצאתו של יגאל שיר מקיבוץ בחן, שתמך בתמורה לתרומה. וכך כותב העורך: "...יגאל שיר 'שכח' רק דבר אחד: כל השינויים הקודמים, החל 'ממועצת הקומקום' ועד

'הלינה המשפחתית' כיום, ותהיינה הדעות עליה אשר תהיינה, נעשו ע"י כלל החברים בדרך קיבוצית, שיתופית והלינה המשפחתית הונהגה לכל המשפחות בעלות הילדים בגיל הרלוונטי. אך מה שיגאל מציע זה דבר אחר לגמרי, לתגמל באופן נפרד ושונה (דיפרנציאלי) כל חבר, על פי תרומתו, וכך ליצור בקיבוץ פערים מתרחבים בהתמדה. וזה כבר לא 'קיבוץ אחר', אלא 'לא קיבוץ', וכדאי לקרוא לילד הזה בשמו".

ראיון עם אברהם טפלר על מצב הקיבוץ ותפיסה ניהולית חדשה

המראיין פותח בדברי שבח לאברהם. הוא אומר: "לשוחח עם אברהם טפלר זה תמיד תענוג. האיש שופע, ממש, רעיונות בלתי שגרתיים ורמת מעורבותו בנעשה בחיי הקיבוץ, גבוהה ביותר."

אברהם רואה את הליקויים בקיבוץ בעיקר בתפיסה הארגונית השגויה שלנו. "השינוי חייב לבוא, ראשית כל, במושגים". על השאלה, מה הם המושגים הארגוניים המוטעים, עונה אברהם: "רווחת, בפועל, ההנחה שהחברים לא מעונינים להיות מעורבים יתר על המידה, ואף אינם רוצים לדעת הרבה על הנעשה...". הוא לא מקבל הנחה זו. "החברים הם מבוגרים ורוצים להיות שותפים. צריך ללמוד מהנעשה בעולם הגדול: במשך עשרות שנים למדו, בכל ארגון, שהחלטות מבוזרות הן הרבה יותר טובות ויעילות מהחלטות של קבוצות קטנות... אנו צריכים כאן אצלנו, שלושה תנאים, שבאם יתקיימו הם יאפשרו לחברים לתרום בתחום הכלכלי והחברתי ובכל שאר התחומים וכל שלושת התנאים קשורים זה בזה. האחד תלוי בשני. ראשית אנו צריכים כלים ושיטה, לארגון כל הכוחות הפועלים בקיבוץ. הכלי הראשון - הקמת צוותים בכל הענפים, כולל גם אלה העובדים בחוץ ובניהול המרכזי. שיטת הארגון צריכה להיות הגורם והמניע המרכזי להפעלת היחיד... התנאי השני הוא למצוא קנה מידה אובייקטיבי, עמ"נ שנוכל למדוד את התוצאות של עבודתנו המשותפת. קנה מידה זה צריך להיות אחוז מסוים מהרווח, שניתן לחשב אותו מדי חודש, עפ"י דיווח חודשי, ואחוז זה נוסף לתקציב האישי של החברים. זוהי שיטת חלוקה, שאנו נהיה מעורבים ושותפים ליצירתה והגדלתה. התנאי השלישי הוא שיטה מתאימה והולמת של הכרה והוקרה של תרומות החברים לאפקטיביות של הקיבוץ מכל הבחינות, כלכלית, חברתית, תרבותית, חינוכית ובכל התחומים הנוספים...". הראיון נמשך ונשאלות שאלות רבות. לבסוף אברהם מסיים: "כמובן שזה יהיה תהליך לא קל, אבל אם הוא יתחולל, הרי במשך הזמן מצבנו ישתפר מאד וגם ישרור בינינו כבוד ואמון הדדי...".

מילואי יחיעם... יחיעם יוגלי מספר בעלון מחוויותיו הקשות בזמן המילואים שלו בדיר-אל-בלח, במחנה הפליטים בזמן האינתיפאדה, ומדגיש שהחריגים של חיילים שונים כלפי האוכלוסייה הערבית, נובעים לא פעם מהשקפת העולם של החייל, וביחידה שלו הוא הקפיד מאד שלא יהיו חריגים כאלה. אך התמונות הן קשות. הצבא ממלא תפקיד שיטורי, ולבוא באמצע הלילה לבית ערבי מלא ילדים ולעשות חיפוש, ולהפוך כל פינה, אין זה מהדברים הנעימים.

בעלון 17.6.88 - ישנו ציור על כל העמוד איך החברות הלבושות בלבן עומדות בשערי ירושלים וזועקות: "שטחים תמורת שלום, מלחמה זה מוות, שלום זה חיים!".

סיכום ביניים של התהליך הרעיוני

השלב הראשון היה הבירור. כעת יש להכין את הביצוע. לקראת הבירור באו למועדון קרוב ל-50 איש. היה זה ערב חגיגי. התכבדו בעוגות ומיצים וגלגלו שיחה עד השעה המאוחרת.

פתחה אסתר יוגב. היא ניסתה לסכם את עבודת החוג בה השתתפה ואת האינטראקציה בין החברים, מה הפקנו וכיצד להמשיך?

חונקה: "החוג היה יפה. מפגיש חברים שונים. אך הפתיע אותי ש'הפרוזה' של חיינו, דברים שהיו לנו מובנים מאליהם, כל השנים הללו, הפכו עתה לנושא לויכוח וספק. הפגישות הביאו לי הנאה רוחנית, אך לא הוסיפו דבר ממשי, כי השאלה המרכזית אינה האם נחליט על שינוי זה או אחר, אלא האם אנחנו רוצים או לא רוצים להמשיך 'העסק' הזה ששמו קיבוץ".

רפאל: "אני רואה בחיי קיבוץ שני עקרונות, ובהעדריהם אין זה קיבוץ - שוויון ההזדמנויות לפעילות, להשתתפות בנשיאה בעול, ובניתוק מוחלט בין מאמץ החבר לבין תמורה חומרית כלשהי".

רינה: "מטרננו בחוג הזה הייתה לבדוק מוסכמות, להעלות בעיות וציפיות. נראה לי שהיה קושי להגיע לביורור אמיתי, ליצור שפה משותפת ובסיס משותף 'בקריאת המפה', באיתור הבעיות".

אביהו: "כן היה פה משהו חשוב, לא רק בחוג אלא בכל המעגלים. העלינו שאלות 'מן החיים', שרק אתמול לא נגענו בהן, כי רק עתה קיבלו לגיטימציה. לכל מי שחי פה יש צורך במתן תשובה, והרי חלק מהחברים אינו חי פה כולו, אלא רק חלקו, מתלבט, מחפש... אלא שבינתיים לא הייתה זו אלא פתיחה למחשבה. עדיין לא נמצאו התשובות שיוציאו אותנו מהבוץ, שיעלו אותנו על דרך חדשה".

אסתר יוגב: "טוב היה להיפגש עם חברים רבים שלא הייתי קרובה להם... וחבל באמת שלא הגענו לעומק הדברים. יש אכזבה מקבוצת הצעירים, שכאו ופרשו מייד עם תחילת עבודת החוג. אכזבה גם מחברים רבים בקיבוץ שלא מצאו לנכון להשתתף בדיונים בתהליך הזה, לרבות בני השכבה שלי. האם אינם חשים שהבעיות בוערות? גם אני הרגשתי את עוצמת הפער בין מה 'שמובן מאליו' לדור הותיקים, לבין רצונות והשקפות הצעירים. בשטח העבודה והתעסוקה קיימות גם חרדות לקראת העתיד: מי יעבוד? מי יפרנס?".

אורי לביא: "לא הישגנו את מטרת החוגים שהייתה קביעת כיוון חדש, כי רוב האנשים שצריכים לבצע, לעמוד בראש הגשמת המעשים, לא היו פה. גם גיליתי כאן פער גדול בין השקפות השכבה המבוגרת והצעירים".

קוטי: "יש פער? הרי דווקא הותיקים אינם מנסים לשמור על 'פרות קדושות'. הם פתוחים לגישות חדשות, כמעט בכל הנושאים. לדעתי היו לנו פה כמה פגישות יפות ומאד מקרבות, אך לא הצלחנו לנגוע בבעיות האמיתיות, בוודאי לא למצוא להן תשובות. עכשיו צריך להגיע לסיכומים והחלטות".

אברהם טפלר: "משהו קורה בכפר מנחם, אבל בחוג שלנו לא היה ברור מה. דיברנו על אווירה קשה, על חוסר מוטיבציה, אך לא שאלנו את עצמנו, מדוע זה קורה? איך זה צמח?".

איצ'לה: "לידתו של החוג הזה בטרואמה אישית של כמה חברים בעקבות מקרה 'בית אורן': מה יהיה עלינו, בני ה-40, בעוד 3-4 שנים? זה מעסיק אותי יומם ולילה, ואין לי פתרון. הקיבוץ עבר שינויים עמוקים משך השנים, מבלי לברר, לחזות מראש, לתכנן את התהליכים של זקנים וצעירים, 'פריפריה', מתנדבים, ועוד. השינויים האלה מוליכים אותנו לדרכים חדשות, לא מוכרות. הנה אנו כבר מהלכים בהם. טוב או רע - אנחנו מוכרחים לנסות ולהתנסות, גם אם ניפול על הפנים, גם אם נשבור רגל, נתקענו - אין ברירה אלא לחפש מוצא, פתח".

חונקה: "יש הבדלי דעות בין הדורות אך אין פער".

שמעון ק.: "הייתה זו הפעם הראשונה שאני מרגיש שרוצים בכנות להרים את השטיח, לנער אותו ולבדוק מה טואטא מתחתיו משך 20 השנים האחרונות. התרשמתי שגם הצעירים רוצים להמשיך בחיי הקיבוץ. ואם גילינו כאן

סטיות מעקרונות חיינו, הרי יש לומר את האמת, לא הצעירים התחילו בזה. כל עוד יש שינויים בקיבוץ - הבה נחליט עליהם ביחד, נבצע אותם במכוון ובמשותף".

ישראל כרמון: "טוב היה לשבת בחוג ולדבר על המצב בקיבוץ, הבעיות, היחסים בין החברים ולחפש יחד מוצא מן המשבר. והרי כולנו, בני כל הגילים, בסירה אחת! אם צעירינו לא יצטרפו לקיבוץ, אין לנו עתיד. מטרתנו צריכה להיות חברה מתוקנת, יחסי אנוש טובים ורווחה כלכלית".

ליזקה: "לא התמקדנו אף בבעיה ספציפית אחת, שיכולנו לתקוף ואולי גם 'לצאת למרחב'. אני מרגישה שאנחנו עדיין תקועים".

אבישי גרוסמן, המנחה מעין שמר: "כוונת השלב הראשון של עבודתנו הייתה לעסוק בבעיות הכלליות. בבירור היסודות. עכשיו הגענו לשלב השני, והוא קשה יותר - ניסיון לגבש הצעות ממשיות. עכשיו בוודאי נתקל בעימות בין הרצון לחזק את יסודות הקיים, ובין השאיפה להתאמות מרחיקות לכת של המסגרת לזיקות חדשות. צריך להמשיך לעבוד, אך בזהירות, כי כאן אנו נוגעים באמונות חיים. אני מעריך שעבודת התהליך בכפר מנחם נמצאת, לעומת הנעשה בקיבוצים אחרים בתנועה, 'במקום טוב בהרבה מאשר באמצע', בעיקר בזכות הצוות המוביל, הנמרץ, שיזם וניהל את התהליך עד הנה".

ואכן, בסוף הערב הובעה תודה לא רק לאבישי, על הליויי הנאמן שלו לאורך כל הדרך, והבעת תקווה להמשך משותף פורה, אך גם לאותו צוות מוביל ונמרץ, הרי הם אסתר יוגב, איצ'לה, אורי לביא, עמליה גולדברג, רינה קרן ואמנון זלינגר.

הקשיב ורשם: יואל דרום

סיכום לולי פיטום משנת 1987 (באלפי ש"ח)

576	יתרה א'	906	הוצאות	482	הכנסות
- 119				1,590 י"ע	עבודה
457	יתרה ב'				
				1,766 ק"	ממוצע למשווק
5	י"ע לטון בשר	7.6%	פחת שנתי	1:2236	ניצולת מזון

טוסטוסים

בהתאם להחלטת שיחת קיבוץ, המתירה רכישת טוסטוסים פרטיים, הוקמה ועדת אד-הוק המורכבת מאורי ברקת (רכז), יונתן, צבילי, מרדכי ק. ואסא (המזכיר).

למה קיבוץ?

המערכת בעלון מ-15.7.88 - מראיינת ומנהלת שיחה על יתרונו של הקיבוץ עם התמחירן שהוא, כידוע, מתתיהו שור (מתס).

שאלה: "מה מסקנותיך מהכנס הרעיוני שהתקיים אצלנו?"

מתס: "לדעתי, ה'אבק' הגדול שהתרומם והגיע אלינו משדות אחותנו הקיבוצית הגדולה (התק"ם) וכיסה גם את פנינו, עומד לשקוע ויתגלה, יותר ויותר, מה שהיה ברור לי גם לפני כן: שהוויכוח איננו על 'שינויים' ואיננו ויכוח בין 'מהפכנים' ו'מחדשים' לבין 'שמרנים'- 'שומרי-החומות', ולא ויכוח על 'קיבוץ אחר' או 'קיבוץ חדש', אלא ערעור מחודש על עצם הרעיון הקיבוצי".

שאלה: "מדוע מופיע, דווקא עכשיו, ערעור כזה?"

מתס: בכל תקופת משבר, על אחת כמה וכמה במשבר עמוק יותר, בו נפגשים הרבה סיבות וגורמים יחד, מתעוררת ספקנות בעצם הרעיון. איך אמר לי אחד החברים הפעילים מאד בחוג שלנו בקיבוץ, 'פרט וכלל', במסגרת 'התהליך הרעיוני' – 'זהו נחל אכזב ואתה מדבר על אמונה'. אכן, זוהי באמת הבעיה המרכזית, כיצד מתייחסים למשבר ולמציאות קשה. האם, למשל, הממדים המאיימים על ירידה מהארץ, צריכים להטיל בנו ספק בצדקת הציונות? האם הגל העכור של פשיזציה של הנוער צריך להטיל בנו ספק בצדקת הדמוקרטיה ובחתימה לשלום? האם הייאוש מהסוציאליזם הוא סיבה לחזול להאמין בחברה שוויונית יותר? אפשר לקדש את המציאות ונבואותיה הרעות ימשו את עצמן, ואפשר לראות תמיד את המציאות, ככל שתהיה מרה וקשה, כאתגר מתמיד של מאבק לשינוי, ולו גם במעט, לשנות כיוון של ההתפתחות לעבר הרצוי והנשוא".

המראיין: "תחזק, בבקשה, את הרעיון הזה".

מתס: "הרי זו בעיה נצחית. הסופר מאיר שלו ב'רומן רוס' שלו, אומר, מפיה של אחת ממייסדי הכפר: 'בכל גן-עדן, קודם או מאוחר יותר, מגיח הנחש מתוך העשב'. בכל רעיון חברתי, אידיאי, ישנה אותה התמודדות נצחית, בין 'האדם החברתי-האמונתי', שזיקתו היא לכלל, לבין האדם האגוצנטרי, או האגואיסטי, כשכוחות אופל עמוקים מושכים אותו למטה והורסים את 'האדם החברתי', השואף למהוה שמעבר לקיומו הפרטי. ותמיד נמצא מין 'נחש' כזה, בדמות הטיעון על 'חירות הפרט', שהשוויון והעזרה ההדדית, כאילו גוזלים אותה ממנו. וכלל לא חשוב שמאחורי ה'חירות' הזו, מסתרות השאיפות האגואיסטיות והאגוצנטריות ביותר".

המראיין: "למשל?"

מתס: "הרי בשם 'החירות' להגנת העבדות, הקריבו מאות אלפי אמריקנים מהדרום את חייהם במלחמת האזרחים בארה"ב, לפני כ-125 שנה, וזוהי רק דוגמא".

המראיין: "אז מה עושים?"

מתס: "אין ברירה. במאבק הנצחי, בין יצר הטוב והרע, יש להיאבק, ואלף פעם לנהוג על פי הכלל היהודי 'ושיננת לבניך', לבוגרים, ובעיקר בחינוך".

המראיין: "כלומר?"

מתס: "להסביר ולהסביר, אך לא רק זה. בחוג הדיון האזורי של הקבה"א שהזכרת, שנערך לפני חודש אצלנו, בו הסכמתי לעיקרי דבריהם של ג'ומס ומרטין בן-מורה, שלדעתי קלעו למהותם של הדברים, הצעתי למובילי הדיון בקבה"א לנהוג עפ"י הכלל של חז"ל: 'שים סייג לתורה', שהרי העבירה על מצוות 'לא תעשה' חמורה הרבה יותר מאשר על מצוות 'תעשה', ובטרם נעבור לשינויים העומדים על הפרק, בכיוון של חיזוק הרעיון הקיבוצי, כמו למשל, המעבר ל-5 י"ע, שחציו יוקדש ללימודים. יש לשים שלושה קווים אדומים, שאם חוצים אותם, חוצים גם את עצם הרעיון הקיבוצי".

המראיין: "באלה שלושה קווים מדובר?"

מתס: "א. בנושא 'פרט וכלל' אין לחצות את הקו של נתינת תמורה כספית וחומרית עבור תרומתו של החבר. ב. בנושא 'עבודה ותעסוקה' אין לחצות את הקו של נתינת לגיטימציה (תיאורטית ומעשית גם יחד) לעבודה שכירה ולנטישת האדמה והחקלאות בכלל. ג. בנושא 'השותפות הרעיונית' אין לחצות את הקו, בשום פנים ואופן, של ראיית הקיבוץ, כחלק פעיל בחברה הישראלית, חלק מעורב בה ולוחם על דמותה. ובלשון פשוטה, אין להוציא את 'הפוליטיקה' מחוץ לגדר הקיבוץ. מעבר לזה, כל רעיון, או כל שינוי, אשר יכול לקדם רווחתו של הקיבוץ והפרט בו, יהיה מבורך ואני מאמין, שבאם נהיה מאוחדים במטרה הבסיסית, חיזוק רעיון הקיבוץ, נגיע גם להישגים, שלא יביישו את הישגי העבר".

המראיין: "תן דוגמה של שינוי כזה".

מתס: "אחד השינויים המהותיים ביותר, שאנו עומדים בפניהם, שהוא גם באותו כיוון שדיברתי עליו, זהו הקדשת יום בשבוע, ונתחיל בחצי יום בשבוע, ללימודים, בירורים, הרחבת אופקינו הרוחניים".

המראיין: "האם זה אפשרי במצב כוח האדם המתוח אצלנו?"

מתס: "ודאי שזה עניין קשה, ודרושה סולידריות הרבה יותר גדולה והתחשבות הדדית, וכן מאמץ אינטלקטואלי, לחיפוש חידושים טכנולוגיים והשקעת משאבים לנושא זה, כדי שנוכל, בהדרגה, להגיע לפינוי שעות ללימודים של החברים".

המראיין: "תן דוגמה לשינוי נוסף, בכיוון שאתה מציע".

מתס: "למשל, עידוד וניצול יתר של הכוחות היוצרים בתוך הקיבוץ, שתיווצר אווירה של חדות יצירה ולא הרגשת חנק, כפי שלפעמים טוענים או חשים".

המראיין: "למה הכוונה?"

מתס: "יש לנו המון כשרונות בקיבוץ, במגוון תחומים, וצריך למצוא דרך וליצור תנאים לאפשר ליוצרים שלנו לבטא את יכולתם. יש גם לגוון את העבודות והעיסוקים, במסגרת תוכנית משקית כוללת, שתאפשר איזון כלכלי וגם מירב הסיפוק לכל השאיפות האישיות...".

המראיין: "דיברנו הרבה, אבל עדיין לא ענינו לשאלה היסודית, למה בעצם קיבוץ, שהרי הרעיון הקיבוצי נמצא כיום בסימן שאלה".

מתס: "זה נכון. זוהי באמת הבעיה העיקרית כיום ואתה יש להתמודד. צריך כל פעם מחדש לענות עליה. אך לשם זה יש לשאול: מה רוצה בעצם האדם? אני עונה בפשטות, כדוגמת הפתגם הסיני המפורסם, שהאדם ביסודו של דבר רוצה 'לחם' לחיות ו'פרח' למשמעות ולטעם החיים. לדעתי אין להפריד בין השניים. זוהי גם מהות היהדות והתרבות האנושית גם יחד. אני טוען, מבחינת 'לחם', מי ששואל אותי למה קיבוץ? אני משיב לו: ראשית, מפני שאלה חיים טובים יותר, לדעתי. כמובן, לא מדובר על 'דולצ'ה ויטה' של מיליונרים, אלא על רמה חיים סבירה והוגנת. יתר על כן, אנחנו ברמת חיינו, נמצאים מעל לרמה הממוצעת של החברה הישראלית".

המראיין: "תמחיש, בבקשה, את דבריך בכמה מספרים ונתונים".

מתס: "בבקשה. ערכתי השוואה בין ההוצאות למשפחה קיבוצית בכפר מנחם, עם 2.8 נפשות במוצע, לעומת ההוצאות למשפחה עירונית ממוצעת עם 3.5 נפשות במוצע. אני חייב להבהיר שיש קושי רב בכל השוואה כזו, בשל השוני במרכיבים את ההוצאות ובדרכי החישוב. ואעפ"י כן, עם כל ההסתייגויות של ההשוואה, היא נותנת תמונה, בכל זאת, מעניינת. להלן 'הסל' שלנו, 'מולבש' על קנה המידה של 'הסל' העירוני, נגיד לראשית 1988:

ההוצאה למשפחה ממוצעת ל-1.1.88 (באחוזים)

הסעיפים	משפחה עירונית	בכפר מנחם
מזון	23.2	19.5
דיוור	16.4	1.3
תחבורה ותקשורת	14.0	4.5
חינוך, תרבות ובידור	12.6	17.6
אחזקת דירות, משק בית	8.9	8.9
ריהוט וציוד	6.7	1.2
הלבשה והנעלה	7.4	6.1
בריאות	5.2	17.5
מסים	-	8.4
שונות	5.6	2.7
הוצאות אישיות	?	12.3
	%100	%100
בכסף	2,200 ש"ח	1,758 ש"ח

הערות לטבלה: באחזקות דירות, הכוונה לשכר דירה, אצלנו רק אחזקת דירה ומבני ציבור. בסעיף תקשורת, אצלנו הדואר וחלק מהטלפונים, ב'כלליות' בתרבות - אצלנו כוללת השתלמות. הוצאות אישיות בחוץ - מתחלקות לסעיפים שונים. אשר לכסף: הגענו בינתיים ל-2,000 ש"ח למשפחה בכפר מנחם. לקחנו בחשבון 180 משפחות בקיבוץ. מההשוואה הזו רואים מיד, שהערבות ההדדית בהוצאות הקיום, מתבטאת אצלנו בבריאות, כשההוצאה אצלנו גבוהה פי 3 ויותר, וגם בחינוך, שבו אנו 'מעמיסים' את החינוך וההשתלמות לחינוך על כלל החברים".

המראיין: "האם 'סל' הוצאות כזה עונה על הצרכים?"

מתס: "בנוגע לצרכים של האדם, אין כל צורך במיסטיקה. בכל העולם וגם בישראל וגם אצלנו 'סל הצרכים' מוגדר במספרים ולא במשהו אחר, אבל לפני 'סל הצרכים' יש דבר הרבה יותר חשוב, כשמדובר ב'לחם', בקיום, וזה הביטחון הסוציאלי. הגנה הבט, השנה, ובשנים האחרונות, כלומר בהווה של ישראל, פוטר והושלכו החוצה אלפי מהנדסים, הנדסאים ועובדים, שהקדישו עשרות שנים מחייהם, מרצם ובריאותם במפעליהם, כמו, למשל, עובדי התעשייה האווירית ('הלביא'), 'סייטקס', 'תדיראן', 'אתא' ועוד שורה ארוכה של מפעלים. אתה הרי מכיר את כולם. כל אלה נזרקו החוצה, לגורלם. האם אנו מסוגלים לחוש ולהמחיש לעצמנו מה זה? שהרי, כידוע, מה שלא יהיה המצב בקיבוץ, אצלנו לא מפטרים את חברי הקיבוץ".

המראיין: "ומה עם מקרה 'בית אורן'? הרי הוא גרם לזעזוע כבד בביטחון הזה!"

מתס: "אכן, מקרה בית אורן זעזעו חברים רבים מאד, אך אני משוכנע שאם נתגבר על המשבר הפוקד אותנו, מקרה בית אורן יהיה חריג, יוצא מהכלל שרק יאשר את הכלל. ואני הרי לא מדבר רק על ביטחון בהווה, שהרי כידוע, החיים קצרים למדי. אני משוכנע שאין צורת חיים בעולם, שיכולה להתחרות עם הדאגה והטיפול בקשיש, עד יומו

האחרון, כפי שאנחנו מסוגלים בקיבוץ. שהרי יש לזכור, שהמספרים על רמת החיים לא מבטאים עדיין את מלוא רמת החיים".

המראיין: "למה כוונתך?"

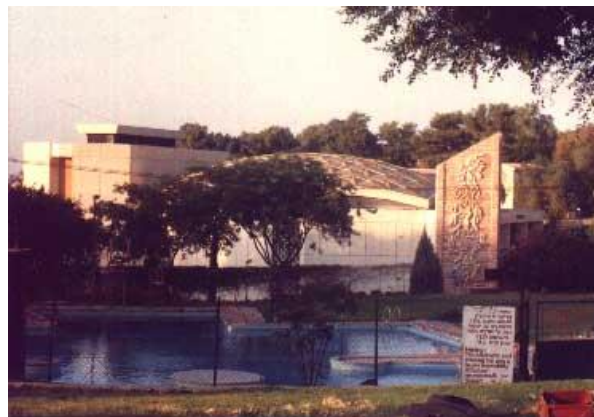
מתס: "האם אנו יודעים להעריך את כל אותם השירותים, שלא נפרטים בכסף? שעליהם מחוץ לקיבוץ משלמים בכסף ואצלנו זה מתבטא בעבודה?"

המראיין: "למשל?"

מתס: "הבה נמנה: ריפוי שיניים, מרפאה ושירותיה, שירות חצרנות, כל-בו, מרכולית, מכבסה, מחסן בגדים ומתפרה, הנעלה ותיקונים, ועוד דברים רבים שלא תורגמו לכסף ואלה סכומים גדולים מאד".

המראיין: "מה עם האקולוגיה?"

מתס: "בהחלט. עכשיו אני מגיע לזה. היום כל אדם שואף לאוויר צח, לדשא, לבית של קומה אחת, לגינה (איך אמר בזמנו וולטר? מהו אושרו של אדם? לעבד את גינתו). אבל זה רק תחילה של הסיפור ולא כולו. הבה נזכיר לנו מה נותנת הסביבה המשותפת? בריכת השחיה נהדרת, בית הבנים - הבניין המפואר שמעטים כאלה בארץ, עם מיטב המופעים, מועדונים על שירותיהם, מוזיאון השפלה בבית, מופעים בחוץ, טיולים מאורגנים ברחבי הארץ (ובמצרים), ועוד אפשרויות הנאה רבות ביחד, בקולקטיב, כמו חוגים, ימי עיון, מגרשי ספורט ומשחקים ועוד היד



נטויה. כל זה אשר לקיום, 'ללחם' עליו דיברתי".

בית הבנים

ובריכת השחיה

המראיין: "ומה בנוגע ל'פרח'?"

מתס: "אמנם, יש מי שכבר מספיד את הקיבוץ, שאינו כבר נכס לאומי וכל השבחים לאורח חיים מעבר לקיבוץ. אפילו יהודי כמו פרופ' לייבוויץ' מדבר על הקיבוץ, שהיה לו ערך קולוניזטורי, המעיד כאלף עדים על ריחוקו של הפרופסור הנכבד ממציאותנו החיה... אבל אני שואל איך הייתה נראית ישראל כיום (ולא בעבר) ללא מפת הקיבוצים מצפון ועד בואכה אילת? התשובה על כך מבהירה שהקיבוץ היה ונשאר ערך לאומי ונכס לאומי מובהק גם יחד. על ההווה (ומי ייתן גם בעתיד) הקיבוץ הוא עד היום חלון הראווה של ישראל בעולם כולו. אך לא רק זה.

אמרנו שהאדם ביסודו הוא 'ייצור אמונת'. חידת החידלון שלו דוחפת אותו לזיקה למשנהו, לזיקה לחברה ולחברו, והוא שואף ל'נשמה יתרה'. ומכאן, האתגר של בניין חברה סולידרית יותר, צודקת יותר, שוויונית יותר, כשאתה שותף ליצירת בראשית זו, שהמין האנושי, מאז ותמיד, מתמודד עם שאיפה זו. הוא הנותן משמעות רבה יותר לחיינו, והוא המבטא את 'מותר האדם' ואשרי האדם, שיודע לקשור ולגשר בחייו, את 'הלחם' עם 'הפרח'.

ראיין נחום

מועצת יואב זה לא רק להקת ריקוד ומקהלה...

המערכת מראיינת את זליג הלבני, יושב ראש המועצה, המגולל לפניה את כל פעולות המועצה ואת שלל השירותים שהיא מגישה לתושביה. זליג זוכה להערכה רבה מצד התושבים והנהלה, ופעולותיה הולכות ומתרחבות. התקציב שלה מגיע ל-5.7 מיליון ש"ח והוא יגדל. למועצה יצא שם טוב.

"גני-יהושע"

דבר אחד מוסכם על כולם: הנוי בכפר מנחם קיבל תנופה גדולה מאד בשנים האחרונות ופני הקיבוץ שונו כליל, לטובה, כמובן. ועוד דבר מוסכם על כולם: לא זכינו בכל היופי הזה מן ההפקר. הצוות המצומצם של הנוי, ויהושע פיצ'ון רכזו, הוא אשר עשה את ה"פלא" הזה. המערכת מראיינת אותו. יהושע עובד כבר שנים רבות במקצוע הזה, בנאמנות, מקצועיות, באהבה רבה ליופי המקום, למרות כל הקשיים המלווים ענף זה, ובראש וראשונה, חוסר עובדים קבועים, שהם עפ"י רוב מתנדבים, ילדי מוסד, אורחים וכד'. בכל זאת הקים יהושע גבעה לתפארת והוא יכול בהחלט להתגאות במעשיו.

מה זה עושה להם?

המערכת מראיינת את ליאור ברק, ששירת בשטחים, וליאור מגלה את הצד "האפל" של עבודת החיילים. מעצרים בלילה, לפי הוראות השב"כ, מכות לאלה שמתנגדים, ומעל הכל השנאה התהומית שמתגלה בין הצדדים, וחיילים רבים מתחילים לצדד בהשקפות ימניות, בעיקר אלה שלא חונכו על ערכים אנושיים. ליאור, למרות שגם הוא נאלץ למלא פקודה ולהרביץ, לא נסחף עם הזרם, ונשאר נאמן להשקפתו, שאת השטחים יש להחזיר לפלשתינאים, ושאינן כל הכרח להיכנס לתוך הערים ואפשר לשמור בצמתים. אך לפעמים, נוכח השנאה האיומה של הערבים, ובעיקר צעירים, הייתה לו הרגשה איומה.

ראיון עם ד"ר שלומי שלנו

המערכת משוחחת עם ד"ר שלומי, על ה"אני מאמין" שלו כרופא משפחה וקהילה, על מערכת הבריאות שלנו, חוסר אחיות, ועל הצורך בקשר הדוק של כל הגורמים, שיש להם קשר לבעיות בריאות, הרגילה והמונעת.

האם כפר מנחם ימשיך להתקיים?

רפאל טוען שהקיבוץ קיים על 3 עקרונות: שוויון ועזרה הדדית. עקרונות אלה עוברים ועברו זעזועים רבים, עד היום הם בבחינת מטרה, ששואפים אליה... החלק החושב בקיבוץ שואל כל הזמן, ואין לו תשובות, כיצד לשפר את המצב החברתי בקיבוץ. לדעת רפאל, רק אם נזרים דם חדש, יש תקווה להתאוששות... אנו מונים כיום 335 חברים. היינו כבר, לפי רפאל, 384 חברים לפני 5 שנים. פירוש הדבר שעזבו אותנו בזמן הזה 50 חברים (הערת המערכת: רפאל לא לוקח בחשבון גם שינוי מעמד, העברת חברים לחיילים, וכד'). כמה חברים יהיו בקיבוץ בסוף העשור באם 50% כבר מעל גיל הפנסיה? פרשת "בית אורן" היא אזהרה חמורה. הפתרון היחיד, לדעת רפאל, הוא קליטה מסיבית של צעירים ובוגרים יותר, ולעניין הקליטה עלינו להפנות את כל תשומת לבנו.

שיחת הקיבוץ שמעה פרטים מפי משה דומב על הפרוייקט של הנצחת נספי השואה של חברי הקיבוץ שקברם לא נודע. הפרוייקט, שתוכנן ע"י משה סעידי הוצא לפועל והוא נמצא בכניסה לבית הקברות שלנו. כל שנה אנו מתייחדים עם זיכרון השואה על יד המקום הזה.

לועידת "המשביר" נבחרו כצירים יענקל'ה סלע ומתס.

הדסה מילר מספרת בהרחבה על משמר-הירדן, על ילדותה ומשפחתה שגרה שם.

משה דומב מספר על ימיו האחרונים של דוד עמיר ז"ל, שלמרות מצבו הבריאותי התמסר לסידור ותכנון בית הקברות שלנו.

הערת העורך: בתאריך 29.7.88 נפסקת הוצאת העלון, בגלל בחירת העורך למזכיר הקיבוץ. כנראה שקשה היה למצוא עורך חדש, והעלון מתחדש רק ב-25.11.88, כשיוצאים רק 3 עלונים נוספים לאותה שנה. העלון החדש מ-25.11.88 יוצא במלאות 49 שנים לעלותנו על קרקע כפר מנחם ושמו "חוחים וחיוכים". המערכת היא יענקל'ה צ'קיר, ירון שור, אסתר ב., ז'וז'י ואביגדור.

העלון החדש מוקדש לנושאים הבאים: ברובו הוא מדווח על ישיבות המזכירות ודיוניה במשך החודשים שלא יצא עלון הקיבוץ, שדנו בנושאים השוטפים של הקיבוץ ועניינים אישיים. יש דו"ח על סיכום קטיף הכותנה וסקירות על מערכת הבחירות לכנסת ה-12, שבחלקן נביא להלן: הייתה פעילות רבה בפנים הקיבוץ, וכן מעורבותנו הרבה לעזרת מפ"ם בחוץ ובעיקר פעילותנו לעזרת סניף מפ"ם בירושלים.

בפנים: שתי שיחות קיבוץ שהוקדשו להתגייסותנו לבחירות. בגיל הזהב פגישה עם יעקב הורביץ. גילאי הביניים עם ג'ומס. צעירים יותר עם ג'ינג'י מנחשון. חיילים עם נחום. "יום ביישוב" עם אמירה סרטני, בנג'ילה ונציג "ועד 1". אסיפה רבת משתתפים עם יאיר צבן, יומיים לפני הבחירות. פגישת רכזי החוגים וההסברה בחוץ. בערוץ הפנימי שלנו הוקרנו 5 סרטי הסברה של מפ"ם.

בחוץ: כנאמר לעיל, חוגי בית בסביבה, בהם השתתפו גם רבים מדור הביניים, וכאמור התגייסות מלאה של החברים לעזרת סניף מפ"ם בירושלים.

סיכום הבחירות ותוצאותיהן בכפר מנחם, בניצוחם של יחיעם יוגלי ועמוס אפרתי:

מפ"ם	409	קולות	שזה	85.0%
אמת	43	"	"	9.7%
רצ	17	"	"	3.5%
ע (דראושה)	8			
ו	2			
ת	1			
סה"כ ק' כשרים	481			

המערכת מסכמת: למרות התוצאות הפוליטיות הקשות בבחירות הארציות אנו יכולים להיות שבעי רצון מהתוצאות אצלנו, המעידות על שותפות רעיונית גדולה ועל מעורבותנו הרבה בחוץ ותרומתנו הגדולה והתגייסותנו למערכה.

ירון שור כותב בעלון על רשמיו והערכתו את בחירות 1988. פרט להתגייסותנו המלאה ביום הבחירות, הוא חושב שהייתה אדישות רבה, ובעיקר אצל הצעירים, והמונח "פוליטיקה" כאילו לא מעניין אותם, ואינם מוסרים לעצמם דו"ח עד כמה הפוליטיקה קובעת גם את חיינו, והתנהגות של 'לשים את הראש בחול ולדאוג, כביכול, רק לעצמך, היא הרסנית ואגואיסטית'.

ב"ג'רוז'לם פוסט" התפרסם ראיון עם מספר חברים שלנו בענייני בחירות 1988. המרואיינים היו עזרא קרון, ז'וז'י, נחום, שלומי שקד ותלמה.

שמואל כספי התחיל לראיין חברים על תולדות חייהם עבור הארכיון, ותוך כדי כך, הוא מעיר שלמד דברים רבים על חיי החברים, שטרם ידע, מה שלימד אותו להעריך אותם יותר.

אותו שמואל כספי מנהל כבר כמה שנים חוג שבועי של האזור ליהדות הומניסטית שבאים אליו ממיטב המרצים ומשתתפים בו חברים רבים.

משה דומב מוחה בעלון על "השממה" התרבותית בקיבוץ ועל כך שצבי קרן, שנבחר לרכז התרבות והתפטר, בגלל שנעלב, והמזכירות לא עושה כלום בנדון.

בעלון השני של המערכת החדשה מ-9.12.88 מחפשים שם לעלון, אך יענקל'ה צ'קיר לא שותף לחיפושים. הוא טוען שפשוט "עלון כפר מנחם" מספיק לו. וכך זה היה.

בדו"ח המזכיר מסופר על המלכוד שהיא נמצאת בו. יש לצערנו ועדות לא מעטות שלא פועלות, ואז ועדת מינויים מחפשת חברים שיפעלו ויחליפו את אלה שחדלו לפעול. אך מה עושים כשועדת מינויים בעצמה לא פועלת? העול נופל על 2 המזכירים, וזה בהחלט מצב לא בריא. כמו כן מוסר המזכיר בדו"ח שלו, כי בשיחת קיבוץ האחרונה תקף חבר את המזכירות ואת המזכיר באופן אישי, והוא טוען שההתקפה הזו לא רק מעליבה ופוגעת בכבוד המזכיר והמזכירות, כי אם גם בכבוד הקיבוץ ובישיחת הקיבוץ, שכולנו צריכים לשמור על כבודה. ושוב יענקל'ה צ'קיר שואל את המזכיר: "למה האנונימיות הזו? החברים הם אלמונים? למה לא להזכיר את שמו של החבר שלא התבייש ככה אישית לתקוף את המזכיר בצורה אישית?".

מישיבות המזכירות ושיחות קיבוץ

דיון משותף עם ועדת משק על המצב הכלכלי. דובר על ההכרח של צמצום ההוצאות וההשקעות. בנושא אחר: גם המזכירות וגם שיחת קיבוץ אישרה שאיתי צריך לסלק מיד את המכונית שהביא לקיבוץ. דיון על "הפאב" לצעירים. על הקמת פורום מיוחד לחטיבה הצעירה. היה דיון משותף בין משלחת הקיבוץ עם עזרא רבין על מענקי עזיבה ונקבע גם תקנון בנושא זה. אורי ותרצה עזבו את הקיבוץ ופרסמו מכתב לחברים בעלון. אגב, נתגלעו קשיים כיצד לשלם להם את דמי העזיבה שלהם, המגיעים לסכום גדול, ואין לקיבוץ אפשרות לשלם בבת אחת. לבסוף נמצא פתרון שהוסכם על שני הצדדים (לצערנו אורי בינתיים הלך לעולמו. יהיה זכרו ברוך).

דנו בהצעתו של משה יפהר, בעקבות הרחבת הדירות של הלנ"ם, להוסיף חדר גם לאלה שלא כלולים בלנ"ם ולא ליצור פער גדול בשיכון בין החברים.

ראיון עם האקונומים של המטבח: עיקר הבעיה שעליו מתאוננים הוא, שבאם מביאים לחדר אוכל משהו לא רגיל, כגון פירות, דגים, גבינות מיוחדות, אוכל המיועד לכל האוכלוסייה ומחושב בהתאם, הרי כעבור זמן קצר הכל נעלם בשקיות לחדרים ולמחצית החברים לא נשאר הרבה.

אליז, שלמדה כלכלת בית, מפרסמת בעלון זה מה היא כלכלה נכונה ובריאה.
ז'וז'י מחליפה מכתבים עם עיתונאי יהודי הונגרי על כך שכנתה את "גנדי" פשיסט. העיתונאי כתב שבהונגרייה יש
אמנם אנטישמיות, אך לא פשיסטים. יהודי הונגרייה נוטים "ימינה" ולדעות כמו של ז'וז'י הוא מתנגד. ז'וז'י לא
נשארת לו חייבת ועונה לו כגמולו.

המערכת מדווחת על אירועי חנוכה שעברו בהצלחה אצלנו ומציינת בהזדמנות זו גם על חג הקיבוץ במלאת לו 49
שנה לעלייתו לכפר מנחם.

יבטושנקו, המשורר הרוסי שכתב על "באבי-יאר", מבקר בארץ והמערכת מביאה קטע מהשיר: "...על באבי-יאר
אין יד ואין מצבת. ערוץ תלול - כדמות גולל על קבר. אני אחוז אימה. היום זקנתי, כמו לו אני העם היהודי
עצמו...".

העלון האחרון של השנה מ-23.12.88 פותח במאמר המערכת, האומרת בין היתר: "...בעלון זה אנו מתחילים
בראיונות חתך, כשבכוונותינו לשאול מדי פעם ציבור מקרי לחלוטין, שאלה כלשהי, הנוגעת בחיי היום-יום שלנו.
אין התשובות אמורות בהכרח להביא לשינוי כלשהו, אלא בעיקר חומר למחשבה...
...שנת 1988 או-טו-טו נסגרת, ...רוצים אנו לקוות שהשנה החדשה תגרום לתפנית כלשהי, חיובית יותר, הן בגישה
לעלון והן במעורבות בחיינו אנו...".

ירון

יוזמות חדשות

מרכז המשק, בעקבות המצב הכלכלי וחיפושים להגדלת הכנסות המשק, מעלה את הרעיונות וההצעות להלן:
"תיירות יום: סיורי יום בשילוב אתרים אטרקטיביים בקיבוצנו.
גלריה לאמנות: מכירת יצירות האמנים שלנו ומוצרי קרמיקה.
בית הבנים: הרחבת היקף האירועים, הפקות, כנסים וכד'.
חינוך: פתיחת הגנים וביה"ס לקליטת ילדים מהסביבה - בבדיקה.
מוסד 'צפית': מכירת תוצרת חקלאית, שירותי מטבח, מוסך - בבדיקה.
מתפרה: בנוסף לצרכי בית, תפירת חוץ, 'סריגי רחל' וכו'.
יוזמות מבורכות של חברים: בובות יונה, צעצועי הכפר של קוטי וצוות הנגרייה, 'בית-העורך' - תרגומים, הדפסה,
עריכה - יואל דרום, גרפיקה - אדריאן
סטודיו לבלט: נמצא בצעדי הראשונים בהדרכת רבקה ב.
סטודיו להוראת נגינה: הפעלתו מותנית במציאת יזם ואחראים.
'צימרים': בתי אירוח - בבדיקה עד לקביעת ייעוד שיכון ו'.
מוסך: קבלת עבודות חוץ - לטיפול בטרקטורים וברכב - בבדיקה.
ובצד היוזמות החדשות-ישנות הנ"ל, מן הראוי להזכיר את כל אותם מהלכים יום-יומיים המתנהלים בענפי המשק
הקבועים, כגון קציר שכיר של תבואות קיץ והחורף ביישובי הסביבה, השכרת הסילו לעבודות ניקוי ואחסון, 'ייצור
חומס'-זבל תולעים' ע"י הרפתנים, ייצור מכסות החלב, הבשר, והביצים עד לרמה המותרת, תוך ניסיונות בלתי
פוסקים לזכות בעוד מכסות.

בגד"ש: מעבר לגידולים חדשים-ישנים בהיקפים יותר גדולים, ושבירת 'המיתוס' של הכותנה. במתכת: חיפוש וטיפול מתמיד ועקשני אחר קבלת פרוייקטים חדשים, שיביטחו תוספת הכנסה ותוספת תעסוקה לחברים.

בקרמיקה: בדיקת אפיקי שיווק חדשים למוצרי האמנים, ומוצרים ייחודיים אחרים. ובתחום הצריכה: צמצום מלאים, עצירת כל הקניות הכלליות בלבוש ובהנעלה, עצירת ההשקעות הצרכניות והיצרניות. קניות מבוקרות בכל-בו, משביר, מרכולית, מספרה, מוסך, והוצאות אחרות בענפים וכד'. בריאות: יתר בקרה וחסכון בקניית תרופות, ביטול הזמנת רופאים פרטיים לקיבוץ. במרפאת שיניים: לבדוק אפשרות לרפא אנשים מהחוץ.

במטבח: צמצום נוסף בתקציבי הירקות, הפירות ובשר. יוזמות - אפיית עוגות ועוגיות, חמוצים, ריבות, וכד' ע"י עירית ונירה. בטיפול מיוחד - צמצום במטופלים ובנסיעות. במספרה - סיום עבודת השכירה, ומעבר 'למספרה עצמית' ע"י אבנת. קוסמטיקה: לעבור למוצרי קוסמטיקה תוצרת בית. השתלמות: צמצום בדירות ובאש"ל ותוספת י"ע למשק. הקטנת מכסת המשתלמים. העדפה להשתלמויות אחר הצהריים.

בתקציב האישי החלטנו לא לנגוע. כל האמור לעיל נובע מידיעה, כי המבנה המשקי של קיבוצנו אינו בריא. היחס בין המגזר החקלאי והתעשייתי הוא בפיגור רב ביחס למשקים אחרים בני גילנו, והביטוי לכך בהכנסה נמוכה יותר לנפש. אמנם, בטווח הקצר והבינוני מצבנו הפיננסי סביר, וזה נותן לנו חוסן כלכלי מוגבל ביותר, אך בראייה לטווח ארוך התמונה מדאיגה. המדובר הוא בכמה מיליונים שקלים שחסרים... להכנסות.

...מה שכתבתי לעיל בא לי מתוך השקפה רעיונית יסודית: מסגרת החיים הקיבוציים חייבת להיות ערוכה ומאורגנת לכל שינוי אפשרי, בכל עת, ובהתאם לכללי המשחק הכלכליים-חברתיים-פוליטיים במדינתנו. לכן עליה להיות גמישה וערנית בפעילותה הכלכלית ובעלת יכולת לקבל החלטות בהתאם להתפתחויות. אסור לנו לנהוג בפזיזות ופזרנות, גם כששיקול הדעת נכון לאותו רגע, מבלי להביט קדימה. ולזכור תמיד, שהמדובר בדרך חיים... אנו במסגרת חיים ערכיים, עם ייעוד ומטרות, ולא נתנהג כאותו קונצרן כלכלי הסוגר מפעלים ומפטר פועלים. הקיבוץ - זהו דרך חיים שתוכל להצדיק את קיומה הכלכלי-חברתי, באם נוכל באומץ לשדד מערכות, לייעל, לחסוך, לבקר ולבצע. כי רק בהגדלת הכנסות המשק נוכל להגיע לעצמאות כלכלית שתאפשר לנו לקיים משק קיבוצי.

שלומי שקד, רכז המשק

משאל מקרי שהמערכת ערכה בין חברים: איזה עיתון אתה מעדיף לקרוא?

יוסי שרון: "על המשמר".

הניה: "מעריב".

אברי: "ידיעות אחרונות".

משה ישראל: "על המשמר".

עמירה: "ידיעות אחרונות".

איצ'לה: "ידיעות אחרונות" ורק לסוף שבוע.

סטלה שפירא: "הארץ".

מרדכי: "מעריב".

רפי ל.: "על המשמר".

ארלט: "על המשמר".

יעל נהרי: "על המשמר".

אריה לזרקביץ: "על המשמר".

נחום: "על המשמר", והוא מוסיף: "בחדר קריאה נמצאים כל העיתונים וכל אחד יכול לקרוא מה שרוצה, אבל 'על המשמר' הוא עיתון התנועה, ואנו חייבים לקנותו. זהו מעין מס מוסכם על כל התנועה להביא את דברינו לציבור הרחב. והרי אנו מעונינים בזה שקולנו יישמע ברחבי הארץ. והקריאה ב'על המשמר' היא גם עזרה חשובה לעיתון וביטוי למעורבותנו בחברה הישראלית".

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ משנת 1988

ישנם פרוטוקולים של 23 שיחות. ייתכן שבאותה שנה היו פחות שיחות או היו שיחות שלא רשמו פרוטוקול. בדרך כלל השיחות עסקו בעניינים השוטפים של חיינו. התקציב האישי, תוכנית ההשקעות, התהליך הרעיוני, סידור עבודה וכרגיל הקושי בבחירת סדרן עבודה, בחירות כלליות וערעורים בלי סוף, הכנסת מקררים גדולים יותר, בעיות קליטת חברים ולראשונה ויכוח ער בנושא זה לאחר שקמו חברים והתנגדו למדיניות הקליטה שלנו. דיונים בעניין הסידורים והחדרים ללנ"ם, טוסטוסים פרטיים, העברת הכל-בו למקום גדול יותר, תקנון נסיעות לחו"ל, ועידת מפ"ם, עזיבות חברים ומענקי עזיבה. בנושא זה רבו הוויכוחים ואי-הנחת בקיבוץ, בעיקר לאחר עזיבת 2 משפחות ותיקות - משפחת אדלר ומשפחת אורי נאור, ולאחר עזיבת מספר ניכר של משפחות צעירות - משפחת ענת קנטור, מירי ואייל, עליזה ואמנון קיבייקו, ועוד. בעניין מענקי עזיבה למשפחות הותיקות התעוררו קשיים גדולים בגלל הסכום הענק שהיינו חייבים לתת להם. עם משפחת נאור הגיעו לידי הסכם על פיזור התשלומים. עם משפחת אדלר - לא, והיא אפילו הגישה משפט נגד הקיבוץ. חופש שנתי קבוע לשלמה ברוידא עורר ויכוח רב, אך בסוף אושר. נחום נבחר למזכיר והוא אומר בשיחתו הראשונה דברי הערכה לקודמו אסא. אושר אתר הנצחה לנספי השואה של חברי הקיבוץ. בירורים בעניין ההשתלמות. בירור רציני בעניין בקשת דליה גולדברג לחופש לשנה, שנגמר בעזיבה בגלל יחסו של הקיבוץ לבנה. פעילות רינה בחוץ. החלטת השיחה לסלק מהחצר את המכונית הפרטית שאיתי הביא לקיבוץ שאכן סולקה. דיונים מרים בעניין האשל של עובדי חוץ.

ואשר ל"עיקר": מצב הקיבוץ. שנת 1988 הייתה במדינה שנה כלכלית קשה ושלט בה "הליכוד" על כל המשתמע מכך. אך גם בקיבוץ הייתה הרגשה של "משבר". בעיקר ההרגשה הזו בלטה בשיחות הקיבוץ כשדנו על תקציבי החברים, השקעות, קליטת חברים, הלינה המשפחתית ופירוק חלקי של החינוך המשותף ובכלל השיתוף, הקושי במציאת חברים שירצו למלא תפקידים מרכזיים, היחס לתנועה וכד'. בדיונים בשיחות הקיבוץ, לפי הפרוטוקולים, מספר לא קטן של חברים טען, שבאם החלוקה של התקציבים היא לפי "צרכים", הרי החבר יודע טוב יותר מה טוב לו ומה עדיף לו, מאשר "הסטנדרט" של התקציב שעובד ע"י ועדה של "המסד". והתביעה "לתקציב כולל" עוררה ויכוחים רבים. בעקבות דיונים אלה עלו גם הרהורים וערעורים רבים על דרכו של הקיבוץ, "השיטה", האם הוא

עדיין "נכס לאומי" והצורך "בשינויים", אם כי איש עדיין לא הציע איזה שינויים, וכן איש עדיין לא ערער על השיתוף ועל ה"צוותא" הקיבוצי. הוחלט בשיחות על פתיחת בירורים יסודיים בחוגים, ואכן אלה התקיימו בהדרגה אבישי גרוסמן מעין שמר, מה שקראו בקיבוץ "התהליך הרעיוני". למעשה הדברים היסודיים של הקיבוץ באו לידי ביטוי רחב בעלוני הקיבוץ. המעניין שבפרוטוקולים הוא הוויכוח, הדו-שיח בין החברים, ומי אמר מה, והשוואה לדברים של אותם החברים כיום בשנת 2000. כמובן, שהבאנו את תמצית הדברים בקיצור רב, הנדרש מעריכת תוכנו של הספר וקליטתו ע"י הקורא.

פרק שמיני: מצב כלכלי קשה במושבים, התאבדויות, מפ"ם עצמאית, אצל הנשיא, משבר הקיבוצים, גורל השיחה, להט רעיוני, אי-מסירת השילומים, "הקיבוץ החדש", הסדר חובות הקיבוצים

1989

במדינה ובעולם

החייל אבי ספורטס נרצח. נסגר הכפר של רפי נלסון. התאבדו חברי מושבים שנקלעו לחובות כבדים. אילן סעדון נחטף ונרצח. הנשיא הקל בעונשם של מנהיגי המחתרת היהודית. העשירים תורמים למפלגות. בדרך לירושלים נהרגו 16 נוסעים כשמחבל דרדר אוטובוס לתהום. השייח' עובייד נחטף מלבנון. קציני מילואים אימנו את חברי קרטל הסמים בקולומביה. תת-אלוף רמי דותן נחקר בחשד לשוחד (ואכן הורשע ונשפט לשנים של מאסר). "מיג" סורי נחת במגידו. משפטי גבעתי: קצינים וחיילים התעללו בערבים. שמעון אדרי מפתח-תקוה נרצח ליד התנחלות יקיר בשומרון. חיילים הרסו גלעד לזכרו שהוקם ללא רשיון והתעמתו עם מאות מתנחלים. עוזי ברעם, מזכ"ל מפלגת העבודה, התפטר מתפקידו כמחאה על הצטרפות המפלגה לממשלת האחדות עם "הליכוד", במקומו נבחר מיכה חריש. מזכיר "אמנה" של גוש אמונים התפטר, לאחר שפרסם בעיתון המתנחלים "נקודה" מאמר הקורא ליישם את תוכנית האוטונומיה של מפלגת העבודה. מול חוף פלמחים הוחל בקידוח נפט הימי הגדול במימון של המיליונר ארמנד האמר. סרטה של גילה אלמגור "הקיץ של אביה" זכה בפרס היוקרתי בפסטיבל הסרטים בברלין. מנכ"ל משרד הדתות התנגד לתרגום ספרו של סלמן רושדי "פסוקו של השטן", בגלל חשש למהומות בין הערבים. שני חיילי מילואים נשפטו למאסר, בגלל שלא הסכימו לשרת בעזה. חברי ארגון יהודי "סיקריקין" הציתו מכוניותיהם של דן אלמגור ודן מרגלית. ילד נהרג בעקבות משחק ילדים חדש "רולטת הכביש". 9 חיילים, חברי להקת פיקוד המרכז, נענשו על שימוש בסמים. העיתונאי והסופר דן-בן אמוץ הזמין 300 איש למסיבת פרידה מהחיים בעקבות מחלת הסרטן שלו. הרמטכ"ל הדיח את אלוף משנה יהודה מאיר על יחסו האכזרי לערבים. משטרת אילת פשטה על 5 בתי קזינו לא חוקיים. פרופסור מנחם שטרן, מומחה עולמי לתולדות עם ישראל, נדקר למוות ע"י מחבל בעמק המצלבה בירושלים. מחבל השליך רימון לעבר מתפללי הכותל המערבי. 31 איש נפצעו. תושב אריאל נפצע ובנו נהרג בחילופי אש בין מתנחלים ומחבלים. חייל ירדני שחצה את הגבול במטרה לחטוף חיילת נהרג. קטיושות נורו מירדן לעבר ישראל. הרב מנחם פרומן נפגש עם פייסל חוסייני וזכה לגינוי מצד רבנים וראשי יש"ע. אייבי נתן נכלא בכלא בגלל פגישתו עם אנשי הרשות הפלשתינית. הוא ישב בכלא חצי שנה ומאות חברים באו לעודד אותו ולהיות אתו. החוק, בגללו נאסר, בוטל בסופו של דבר. מפלגת העבודה זכתה ל-55% מהקולות בבחירות להסתדרות. מבקרת המדינה טענה שלאחרונה נהפך מתן חנינה ע"י הנשיא למכשיר פוליטי. חיילת בנח"ל התאבדה. היה זה הניסיון השלישי של התאבדות בצה"ל. התברר שמדי שנה מתאבדים במוצע 27 חיילים. היועץ הממשלתי של הממשלה פסל 2 שירים של נורית גלרון וחווה אלברשטיין מחשש לפגיעה ברגשות הציבור הדתי והלאומי. ראש הממשלה שמיר פיטר את השר עזר וייצמן, לאחר שנחשפו קשריו עם אנשי אש"ף. בעקבות האיום של מפלגת העבודה לפרק את ממשלת האחדות שמיר ביטל את הפיטורין.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

2.1.89: מיירים מגיש שי לנשיא המדינה, "חנוכיית גבריא"ל לבית הנשיא.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1989 חלק א'

המערכת פותחת את עלונה הראשון של שנת 1989 מ-6.1 במאמר הנקרא "הסערה". הכוונה לא לסערת הגשם שאמנם ירדה עלינו אלא סערה פוליטית:

"מוצאי שבת, 24.12.88. הגשם ממשיך להכות, טיפה אחר טיפה, ונדמה שיש לו כל הזמן שבעולם. שום דבר לא בוער, בסה"כ תחילת החורף.

חבורה של כ-15 חבר'ה, רובם מוסדניקים, ממלאה בקושי טרנזיט וחצי, ויוצאת להפגנת 'שלום עכשיו', עוד אחת בסדרת ההפגנות, והפעם על ההידברות עם אש"ף.

חל שינוי, משהו מתרחש בעולם הערבי, והמנהיגות הישראלית מתעלמת. צריך לנסוע ולהשפיע, אבל איך? רוב הציבור יושב בבית, משתקע בכורסא הרחבה והנוחה מול התנור החם, מדליק את הטלוויזיה וצופה באדישות מה, באותם אלפי 'משוגעים', 'שאיין להם מה לעשות' ובאו לכיכר הגשומה. מבט המלווה, אולי, ברגשי רחמים כלפי אותם חברים חדורי אמונה, שלא בחלו באמצעים על מנת לנסות לשנות, ובוודאי שמזג אוויר חורפי סוער לא ימנע מהם ליטול חלק 'בסערה הפוליטית'. רוב הקיבוצים מצליחים למלא אוטובוס, חלקם אפילו שניים, ומגיעים ממרחקים.

אני מביט בהערצה כלפי אותם ותיקים, בני 70 ומעלה, שממשיכים להגיע, פעם אחרי פעם, ממשיכים להאמין שזוהי הדרך, ואין אחרת זולתה, והם מהווים חלק אינטגרלי, הכרחי, באפשרות ליצור סיטואציה אחרת. כל הכבוד להם! שרק ימשיכו להאמין!... ואנחנו?..."

ירון שור

אצל הנשיא. משלחת של 5 אנשים באה ביום שני 2.2.89 בשעות הצהריים אל בית נשיא המדינה והביאה לחיים הרצוג, בלשכתו, שי צנוע, את ספרו של מיירים ברעם "חנוכיות גבריא", שיצא לפני זמן לא רב, במהדורה אלבומית בהוצאת "ספריית-הפועלים". במשלחת היו: רוזקה, מיירים, כוכבת, שלמה ברוידא כצלם ונחום כמזכיר. הנשיא גילה עוד בזמנו עניין רב בעבודותיו של מיירים ושמה לקבל את הספר כשי ממשפחת ברעם. מיירים כתב לנשיא הקדשה מיוחדת על מגילת קלף. בהזדמנות זו נתן גם הקיבוץ לנשיא פסל קטן, מעשה ידיה של ז'וז'י. הנשיא שאל על מצבנו בכלל, וקיבל מאתנו תשובה כנה ואמינה "שאנו מרימים את הראש מעל פני המים", אבל יש בעיות שהוא בוודאי מודע להן.

הנשיא, בסוף הפגישה הלבבית, ביקש למסור תודה רבה לקיבוץ ודרישת שלום לבבית לכל חבריו וילדיו. מסר המזכיר

מישיבות המזכירות כ-22.12.88 עד 6.1.89:

אמנון דוידוב פנה לאפשר לו להרחיב את שיווק התרופות. אברהם בורסטי פנה לאפשר לו גיוסים למען נסיעה לבתו בחו"ל. אושרה עבודת מנקה שכירה לקשישים שלא מסוגלים כבר לעשות לבד. בעקבות הדיון על מענק העזיבה של

משפחת נאור הוחלט להיאבק על שינוי תקנון מענקי העזיבות. דנו בעניין קרן השילומים למטרת בריאות. נדונה מצבה של מלכה יודוביץ' ואופן העזרה שהקיבוץ יגיש לה. דנו בתופעה שמוסה ברוידא לא מכניס לקיבוץ את כל התגמולים שהוא מקבל ממשרד הביטחון, בטענה שעד שלא יפתרו את בעיות יתר החברים שלא מכניסים את כל תגמוליהם לקיבוץ. לאחר שדנו על עבודתה של אביה ברק הוחלט, היות והיא כבר מכניסה משכורתה מעבודתה כאחות בקופ"ח גדרה, החליטה המזכירות להמליץ בפני שיחת קיבוץ לאשר לאביה עבודות חוץ למשך השנתיים הקרובות.

מיומנו של המזכיר: הפעם המזכיר מזהיר בפני המצב הכספי החמור, שיכול לדרדר אותנו קשה ומציע שנגקוט צעדים מקדימים לאזן בין ההכנסות וההוצאות. כמו כן המזכיר משבח את פעילותו של שמואל כספי, שבהתמדה ומסירות ממלא את חדר האוכל עם חברי קיבוצים ומושבים מהסביבה לחוג שבועי קבוע עם מיטב המרצים בנושא "יהדות הומניסטית".

80 שנה לד"ר ציקל. מאיר האוזר מספר על המסיבה המלבבת שהחברים קיימו ליום ההולדת של ד"ר ציקל ושפע אהבה והערכה שהעניקו לו. לא היה כמוהו אצלנו.

מהברכות לד"ר ציקל במסיבה הנ"ל: "לפני 20 שנה חגגנו באותו מקום את יום הולדתך ה-60 באהבה והוקרה וכיום במלאת לך 80 לא השתנה דבר מאהבתנו והערכתנו אותך, להפך הרבה נוספו. אמנם מאז מים רבים זרמו בירדן, ערכים רבים נשחקו, כסף, כסף, 'עגל-הזהב' בצורותיו השונות, אגואיזם ואינדיבידואליזם מופרז נגחו בערכים שהיו יסוד חיינו בארץ הקטנה שלנו, ובזכותם יכולנו להחזיק מעמד כעם קטן, בסביבה עוינת, האמריקניזציה הדוהרת, ההתקפות על הקואופרציה, ההתיישבות, קופת-חולים, רפואה ציבורית שוויונית, שיתוף וערבות הדדית, נהפכו לאופנת היום. ובפנים חולשת דעת ונסיגה, ואנו בפני תמרורי אזהרה וסכנה לעצם קיומנו ועתידנו... אך אתה ד"ר ציקל לא השתנית. אותך רופא נאצל, נאמן לשבועת היפוקרטס של הרופאים: ...לעמוד על משמרתכם ותפקידכם יומם ולילה, לעמוד לימין החולה, במצוקתו בכל עת ובכל שעה, ושמרתם על עד מאד חיי אדם מרחם אמו, והיה שלומו ראש חרדתכם כל הימים, ועזרתם לאדם החולה באשר הוא חולה אם גר ואם נכרי, ואם אזרח, אם נקלה ואם נכבד, והשכלתם להבין לנפש החולה, לשובב את רוחו בדרכי תבונה ובאהבת אנוש... היש מישוהו, שהכיר את ד"ר ציקל שלא יעיד כי אכן מילא וממלא את שבועת הרופאים במלואה, בנאמנות ומסירות. אך אנו אומרים לד"ר ציקל גם 'כל הכבוד' לציקל האדם, ההומניסט, המאמין, שאינו רוצה לחדול להאמין, כי יש תקווה ותוחלת לאדם ויש לשאוף, ולא לחדול להיאבק על אחוות האנוש...

אלה שהעמיקו להציץ לתהומות הנפש וחיי אדם, בבחינת 'ממעקים קראתיך יה', דווקא חולשת האדם הציתה בהם את להבת אהבת האדם, ובראותם איך חיי אדם הם מאבק מתמיד ונצחי בין החיים והמוות, נכבשו לאמונה בכוחו ובניצחוננו של מי שנברא בצלם, והם מתייצבים בכל מקום, בכל עמדה, שם לוחמת האהבה נגד השנאה, הרחמנות נגד הקשיחות, אחוות שכנים ועמים נגד גזענות, רציונליזם נגד בורות, אמונות טפלות ודעות קדומות. בקיצור החיים נגד המוות...

ד"ר ציקל היקר, אנו יודעים לאיזה צד התייצבת!"

מתס

"...קם אני לברך את ד"ר ציקל ליום הולדתו ה-80, מפני שאני רואה בו ראשית כל את האדם, אני רואה בו חבר, ידיד ורע. לוחם אמיץ, אדם המתעניין במוזיקה, אמנות ופיסול, בולים, עתיקות, שותף למחפשי העתיקות בשדותינו וגבעותינו, ציור מודרני, ולא רק מתעניין, אלא בעצמו מצייר. זוכר אני את חוג הציור שהשתתפתי יחד אתו. למדנו קומפוזיציה, אנטומיה, ציירנו עירום (בזה הצטיין במיוחד), ונוסף לכך הוא גם נהג וירטואוז. הזיגוגים שהוא עושה במכונת שלו הציילו לא אחת את חייו היקרים לנו כל כך. עדיין נשגב להבין מבינתי איך התגלגל אדם מופלא זה, ברוך הכשרונות ונעשה לרופא. איך? הרי הוא יכול להיות אמן גדול, לישון בשקט בלילות, בשבתות, ובחגים, לראות סרט מהתחלה ועד הסוף. אך, כנראה, הרצון לעזור לזולת גבר על כל יתר הכישורים. ד"ר ציקל קיבל גורלו בהכנעה, עושה עבודתו במסירות ונאמנות ובאהבה משך שנים רבות כל כך..."

שמעון קורנגולד

סקר האוכלוסייה 1.1.89

מבוגרים 379							אוכלוסייה 575	
עד 30	עד 40	עד 50	עד 60	עד 70	עד 70+ סה"כ			
52	27	37	19	29	37	201	חברים	
28	27	35	11	37	40	178	חברות	
80	54	72	30	66	77	379	סה"כ	

ילדים: גיל הרך – 28, גנים – 17, ביה"ס – 54, תיכון – 53, סה"כ – 152								
זמניים: מתנדבים – 20, הורים – 8, אחרים – 16, סה"כ – 44								

סה"כ נפשות ביישוב - 575								

רכז המשק מודיע שמיום 29.1.89 יתחיל לפעול אצלנו דואר-נע.

יענקל'ה הגזבר טוען במאמרו בעלון מ-30.1.89 שלמסור דו"ח כספי זה משעמם ובמקום זה הוא מפרסם מין אלגוריה על כך שחיינו בגן עדן עד שגורשנו ממנו ולא התאמנו את הוצאותינו להכנסותינו, הצטבר חוב עצום לבנקים עם ריבית עצומה עוד יותר, המנפחת, כמוכן, את החוב עוד יותר, ובאם נמשיך להתנהג כמו בגן העדן נגלוש למורד מסוכן, שעדיין אפשר להימנע ממנו.

אמנון זלינגר החשמלאי וגם מזכיר מפרסם מאמר על הבזבוז הרב וחוסר האחריות של חברים רבים בשימוש בחשמל. אפשר היה לחסוך כסף רב לו החברים היו שוקלים באיזה מין חימום להשתמש ולהקפיד לכבות את אביזרי החשמל כשלא משתמשים בהם. הוא גם מעלה את ההרהור, האם בעקבות ההתנהגות הלא אחראית של מספר רב של חברים לא צריך להכניס מונים ולהפריט את החשמל.

בעלון מ-3.2.89 - כתב ירון, בשובו משרות מילואים מרפיח, על האינתיפאדה שהיה עד לה: ...אין דרך להימלט מהסיוט הזה... זוהי מעין מיני מלחמה... וכשנמצאים בפנים אין ברירה - צריך לציית לפקודות... (למעט סירוב)... דבר אחד ברור לכולנו, וגם לאלה שמשלימים עם המצב - מתבצע תהליך יסודי וממושך של דיכוי עם, נישולו מהזכות הבסיסית ביותר לחיי חופש ועצמאות המגיעים, לפי תפיסתנו, לכל אזרחי העולם... עד מתי נמשיך לשקר את עצמנו שחיינו מתנהלים בשקט ובשלווה, בשעה שעשרות ילדים נהרגים מדי חודש במרחק שעה נסיעה מכאן? ביאליק כתב פעם, "שנקמת דם ילד קטן עוד לא ברא השטן...". הוא התכוון, כנראה, רק לילדים יהודים...



נקמת דם ילד קטן...

(עורך העלון בילדותו)

ירון שור

ישיבות המזכירות: מ-17.1.89 - עד 3.2.89 דנו בעיקר בעניינים פרסונליים, פניות שונות לחופש, עזיבות חברים, קליטת חברת נוער ודמי העזיבה של משפחת נאור. כמו כן בירור עם טפלה ומאיר על מקום הכל-בו. מיומן המזכיר אנו לומדים שהמזכירות החליטה על סמינר קצר של 3 ימים לבירור עניינים רעיוניים וערכיים של הקיבוץ. הסמינר יתקיים ב-3 פגישות כל יום: בצהריים ע"ח העבודה, אחר כך לפנות ערב, והשלישית בערב. ועדת החירום שנבחרה להציע הצעות לצמצום ההוצאות והגדלת ההכנסות מביאה בעלון זה שורה של הצעות לצמצומים, חסכון והקטנת הוצאות אחזקת אדם ב-10% פחות מהתקציב של הצעת הקבה"א. כמו כן שורה של הצעות להגדלת ההכנסות.

משבר הקיבוצים הכלכלי-פיננסי. בעלון מ-17.2.89, בכינוס של נציגי הקיבוצים, נמסר על המשבר הכלכלי בקיבוצים. ישנה הערכה שהתנועה הקיבוצית הפסידה כ-60-100 מיליון שקל בגלל הקפאת שער הדולר. כמו כן היא נפגעה קשה ממשבר מניות הבנקים שקיבוצים רבים החזיקו אצלם מתוך כוונה שהבנקים חייבו אותם לקנות, כתנאי לקבלות הלוואות שנתנו להם. מניות הבנקים נחשבו אז כבטוחות ביותר והנה התברר שהבנקים עשו כל מיני "קומבינציות" ל"וויסות" המניות שלא כערכן, במיליארדים שקלים. הדבר התגלה ובבת אחת ערכן בבורסה נפל נפילה דרסטית שזעזע את המשק הישראלי, וביניהם הקיבוצים, שהשקיעו השקעות רבות והחוב שלהם גדל ללא יכולת לעמוד בתשלומים, מכאן המאבק שנמשך שנים רבות על "הסדר החוב של הקיבוצים, שחלק מהם נמצא במצב קשה מאד". כמו כן הקרנות הפנימיות של הקיבוצים ומפעלים כלכליים תנועתיים נמצאו במצב קשה בתזרים המזומנים וחובם לבנקים שתבעו מהתנועות, בגלל הערבות ההדדית, כיסוי חובות הקיבוצים והקרנות ומפעלי

התנועה. לכל אלה התווסף: א. ירידת רווחיות הייצור החקלאי. ב. הרעה בתנאי הייצור התעשייתי. ג. תשלומים גדולים של ריבית. ד. השקעות עודפות. ה. חוסר יעילות במערכות מסוימות בתנועה הקיבוצית.

בתק"ם תרגמו את הנ"ל לאחוזים:

א. ירידת רווחיות החקלאות 27%

ב. הרעה בייצור התעשייתי 15%

ג. תשלומים גדולים של הריבית 25%

ד. השקעות עודפות 33%

כבינוס התקבלה מעין "אמנה" בין התנועה והקיבוצים על פעולה משותפת נגד הבנקים והממשלה, שיצאה לעזרת הבנקים, תוך ערבות הדדית בין התנועה והקיבוצים ובין הקיבוצים עצמם.

בעלון מ-23.1.89 מפרסם אמנון דוידוב הצעה לשינוי ארגוני בתהליך קבלת החלטות: "ברור היום לכל הצורך בשינויים ארגוניים מנהליים במערכות השונות בקיבוץ. והשינויים בהם מדובר הם שינויים מבניים, והקושי לבצעם הוא גדול ורב, כי ההרגל והנוחות, וההתנגדות לכל שינוי היא גבוהה ביותר. צריך גם לדעת, שללא שינויים מבניים-ארגוניים אין סיכוי חיובי ליציאה מהמשבר החברתי והכלכלי בו הקיבוץ נתון. ולכן, צריך לבחון בעין אוהבת כל שינוי שיביא לשינוי הכיוון הנוכחי, שהורס את המרקם החברתי-ארגוני של הקיבוץ, גורם לדאגה רק לעצמך ולצרכיך, ירידה בחשיבות ערכי היסוד של הקיבוץ, פערים גדלים והולכים בתחום רמת החיים של הפרט. ומצד שני, אי-האפשרות לקיים המערכת הארגונית הקיימת (אין רצון למלא תפקידים בגלל מאזן תגמולים שלילי), ירידת נורמות מקובלות בכל התחומים, תחושה של אובדן דרך ורצון לנתק מגע, הפסדים כלכליים בחלק מענפי המשק, מערכת דו"ח באיחור ולא עונה על צרכי המודעות הנחוצים לקבלת החלטות בזמן ובטווח הנכון - במעקב אחרי פעילויות כלכליות, עודף כוח אדם ואבטלה סמויה בחלק ניכר מהענפים, חוסר נכונות לקבל שינויים בתחום מקום העבודה והקמת ענפים חדשים, ועקב זה חוסר אפשרות ליצירת מקומות עבודה חדשים לחברים צעירים ולחברות. נוכח מגוון הבעיות הנ"ל, רצוי לחפש שיטה יעילה ומהירה לקבלת החלטות המאפשרות להגיב יום-יום על הקורה בשטח ולשלוט במצב מצד אחד, ומצד שני לא לזנוח את עיקרון הדמוקרטיה הישירה ואת ערכי היסוד של הקיבוץ אותם יש לבחון מדי פעם בצורה יסודית ומעמיקה.

מוצע בזאת להקים מזכירות מורחבת או מועצה חברתית-כלכלית, בת 25 חברים, שתבחר בבחירות חשאיות ע"י כלל החברים כל שנה. מועצה זאת תתכנס לשיבות פתוחות שישודרו בטלוויזיה המקומית, פעם בשבוע בשעות הערב או אחה"צ. חבר שיעדר למעלה מחודש ימים יחלף. החלטות המועצה יתקבלו בהצבעה גלויה. המועצה תרכז ע"י מזכיר הקיבוץ ורכז המשק ותדון 50% מזמנה בבעיות עקרוניות. המזכירות הנוכחית תבוטל ובמקומה יפעל צוות של 5 חברים נושאי תפקידים מרכזיים לדיון שבועי והתייעצות בבעיות השוטפות. החלטות המועצה בעניינים אישיים תהיינה חשאיות, סופיות, ולא נתונות לערעור, אלא לאחר גיוס רוב של 20 מחברי המועצה כדי לפתוח דיון מחדש.

החלטות עקרוניות בנושאי ערכי ומנהל הקיבוץ יובאו לאישור (פורמלי) לשיחת הקיבוץ, שתתכנס פעם בכמה חודשים בלבד, ותדון ותחליט אך ורק ברמה העקרונית-ערכית. רמת פירוט וביצוע תותאם ע"י המזכירות המצומצמת והמועצה. אשמח להבהיר ולהיפגש בנושא".

אמנון דוידוב

קפה. הקפה הועבר מחלוקה חופשית במרכולית לרכישה מהתקציב האישי בכל-בו. האם בחודש האחרון לחלוקה החופשית של הקפה לקהל החברים היו כמויות גדולות מן הרגיל? "לא!" אומרת דבורקה, "גם בחודש האחרון החופשי לא הייתה חריגה מהכמות הרגילה".

האם במחסן הענפים גדלה צריכת הקפה מרגע שחדל להיות חופשי? "לא הייתה חריגה מכמויות הקפה שהלכה לענפים", עונה לאה.

תוכנית הסמינר הרעיוני הקצר:

יום א' 26.2.89	מנחם רוזנר	מודל הקיבוץ לקראת שנות אלפיים
	דב פלג	מודל כלכלי של הקיבוץ בקבה"א
	רובינשטיין	המאבק לשלום והמצב בשטחים
יום ג' 28.2.89	דני גל	קיבוץ ומפלגה.
	אריה יפה	פעולתה הבינלאומית של מפ"ם ומשמעותה
	טרם סוכם סופית	הערבות ההדדית בקיבוץ ובתנועה

למה עוזבים הבנים?

"מדוע הם מתלבטים במשך שנים ארוכות ונודדים בעולם הגדול? מה אפשר לעשות על מנת להשאיר בקיבוץ את הצעירים? שאלות אלה, ורבות אחרות, נלמדו ולובנו בסמינר רכזי ח"צ וועדות בנים שבו השתתפתי לפני שבועיים. ברור לכולנו, שללא השארות של הצעירים אין עתיד לקיבוץ. לכן נושא זה עולה ללא הרף על סדר יומנו. עולה, כאמור, כשצצות בעיות פה ושם, ונדרשים לתת פתרונות 'שטח'. אולם נושא חשוב זה, שהוא כמובן בנפשנו, אף פעם לא נבדק וטופל אצלנו לעומק ובהתייחסות הראויה לו. הגיע הזמן שנבדוק את כל הסיבות לאחוזי העזיבה הגבוהים, שחלקם נובעים כתוצאה מאותו משבר שעובר על התנועה הקיבוצית, משבר בכל הרמות - אידיאולוגי, ערכי, כלכלי, ומהרצון של הצעירים לא להשתלב, לא לקחת אחריות בשלב כה מוקדם, ולחיות במקום ובחברה אחרת - עם יותר אנשים, יותר אפשרויות ויותר יכולת ניידות.

חייבים אנו לחשוב על דרכים שונות לפתרון הבעיה, מכיוון שנוצר בשנים האחרונות מצב, בו הצעירים מהווים נטל על הקיבוץ, והקיבוץ גם הוא מהווה נטל על הצעירים. הוא קורא להם לפתור בעיות עבודה, להחזיק ענפים, לקחת אחריות, להיות מעורבים, בעוד שהצעירים רוצים דברים הפוכים - חופש, אי-התחייבות, לא לקחת אחריות, ורצון לנדוד ולחפש'. חייבים אנו להתחיל להסתכל, כמסקנה מכך, לגמרי אחרת על הבעיה, ולנסות למצוא כיוונים חדשים, שאולי יהיו בלתי שגרתיים ויחרגו מהתפיסות המקובלות שלנו עד כה.

אין לי ספק, שנוסף לכך שהקיבוץ מהווה בית, עלינו לחתור לכך שהוא יהווה אתגר לצעירים בתחומים שונים, שיאפשר להם לבוא לידי ביטוי ולממש הפוטנציאל הגלום בהם. חייבים אנו למצוא דרכים כדי להרחיב את מעגל התעסוקה הקיים, לפתור בעיות התעסוקה לחברות הצעירות, ומעל הכל, לחזור להיות חברה ערכית והאלטרנטיבה לחברה הסובבת אותנו. רק אם נתחיל להתמודד עם בעיות אלו, יש סיכוי שגם נגיע לפתרונות.

השלב הראשון בדרך ארוכה זו היא לשבת ביחד ולהעלות את הבעיות, את כולן, מה מעיק, מה מפריע, מה רוצים לשנות, וככל שנמצא יותר דרכים לנהל דיאלוג עם הצעירים, תוך רצון ללכת לקראתם ולהבין, כך יהיה גם סיכוי גדול יותר למצוא פתרונות שבסופו, כך אנו מקווים, נגרום להישארות גדולה יותר של בנינו. האם מישהו רוצה לנסות?"

ירון שור

מישיבות המזכירות מיום 12.2.89 עד 19.2.89

דנו בעניינים השוטפים, בין היתר אישור נסיעות לחו"ל למשפחות הפונות, קבלת חברים, גגונים לשיכונים שונים, מענק העזיבה למשפחת נאור, קלנועית לרחל'ה מטעמי בריאות, המריבה האלימה בין חבר אחד וחברה אחת שהמזכירות גינתה בכל התוקף, ומקווה שתופעות כאלו לא יקרו יותר בקיבוץ. דיון על התרמה למען מוזיאון חטיבת "גבעתי" שהוקם במבנה ע"י נגבה, בו התחוללו קרבות מכריעים במלחמת העצמאות. בשיחת הקיבוץ אושרה יציאת רינה קרן לפעילות בקיבוץ הארצי. נידון מחדש הערעור בעניין רכז המשק. לבסוף נבחר יגאל ברק ב-37 קולות לעומת אביהו שקיבל 22.

מיומנו של מזכיר:

המזכיר מבקר את המערכת שהיא מאפשרת בעלון שחברים יתקיפו שמית חברים אחרים, ובפרט שהיא לא דואגת שתינתן באותו עלון אפשרות תגובה לחבר המותקף. כמו כן, המזכיר מתווכח עם מאמרו והצעתו של אמנון דוידוב בנושא השינוי המבני והארגוני לקבלת החלטות והוא כותב: "...אנו דרושים ללא ספק לשינויים מבניים ואחרים בדפוסי פעולת הקיבוץ. אבל לא כל שינוי הוא רצוי, אך ורק משום שהוא בחזקת שינוי. הצעתו של אמנון פירושה, לדעתי, ביטול הדמוקרטיה הישירה בתהליכי קבלת החלטות והחלפתם בדמוקרטיה ייצוגית. דמוקרטיה ישירה היא לא רק שלב הרבה יותר גבוה ומפותח של הדמוקרטיה מזו הייצוגית, אלא, לדעתי, היא גם תנאי מהותי לקיום קיבוץ כחברה שיתופית. בלעדיה יעבור 'הכוח' לידי הנציגים שהחלטותיהם תהיינה, כמעט, לפי ההצעה הזו, סמכות מוחלטת, ובהכרח יצור הדבר ניגודים חריפים, תסכול וגם משברים... ההחלטות גם לא תהיינה מהירות יותר. חברים שהחלטות המועצה לא תיראה בעיניהם ימצאו דרכים לערער ולא ישלימו, והדברים רק יסתבכו יותר. לכן אין, לדעתי, תחליף לתהליכי קבלת החלטות המלווים באפשרות הדמוקרטיה של שכנוע הדדי, הסברה והקשבה, וגם הזכות לערער ולשנות דברים ע"י השגת רוב בשיחת הקיבוץ.

הבעיות שאמנון מעלה לגבי הליקויים המבניים הקיימים בתחומים אלה ואחרים של חיינו הן בעיות אמיתיות, ואין לטייח או להתחמק מהתמודדות איתן, ולפתור אותן, אולם הדרך 'הקלה' של נתינת יתר כוח למוסדות מצומצמים המבצעים איננה דרך, לדעתי, נכונה, גם לא דרך אפשרית בחברה קיבוצית..."

המזכיר

ועוד על הוויכוח הנ"ל...

עורך העלון מיום 17.3.89 מתערב בוויכוח, ומבלי לקבוע את עמדתו, שואל, בין היתר, שאלות נוקבות: "האם שיחת הקיבוץ היא באמת הביטוי הנכון לחיים דמוקרטיים? אם שיחת הקיבוץ היא כל כך חשובה, מדוע בעצם לא באים רוב החברים? האם ההחלטות אינן מושפעות מכושר הביטוי של חבר זה או אחר ולא מחשיבות הנושא? האם במציאות לא עושים בעלי התפקידים עפ"י ראות עיניהם בלי קשר להחלטות?"... ובין יתר הדברים הוא מביא דוגמא: "לפני שבוע בשיחת קיבוץ, בדיון על בחירת מרכז משק, נכחו כ-50 איש מתוך קרוב ל-400 חברים,

במילים אחרות, ל-12% בלבד היה חשוב להיות נוכחים בשיחה על בחירת התפקיד המרכזי ביותר בקיבוץ, שישפיע בודאי, בצורה זו או אחרת, על כולנו בשנים הקרובות. וראה זה פלא, אעפ"י שלרובנו ברורה החשיבות, הרוב המכריע העדיף לא להיות שותף בתהליך קבלת ההחלטות. כלומר, הוא העדיף שמישהו אחר יעשה את הבחירה במקומו.

הוויכוח הנצחי על טבע האדם בין רוסו להובס - האם האדם רוצה להיות שותף אקטיבי בעיצוב חייו, או שהוא מעדיף לתת לאחרים להחליט בשבילו, ימשיך להעסיק אותנו, מן הסתם, עוד שנים רבות. אין תשובות חד-משמעיות, איש איש והשקפת עולמו, אבל, אולי, הגיע הזמן להעלות על פני השטח את הסיבות האמיתיות למצב, להתמודד איתן, ולחפש דרכי פתרון חדשים (ואינני שולל על הסף את הצעתו של אמנון). אם לא נעשה כך, נמשיך עוד זמן רב לדשדש באותה מסגרת אבסורדית למעשה, ונשלה את עצמנו שזאת היא דוגמת המופת לדמוקרטיה. ואסיים במשפט שאמר אברהם לינקולן: 'התרומה למגרעות הדמוקרטיה היא מידה רבה יותר של הדמוקרטיה'. חומר למחשבה. לא יותר".

ירון שור

בישיבות המזכירות דנו בעיקר בעניינים שוטפים של פניות חברים והכל קשור בכסף, המזכיר מסביר "ביומן המזכירות" שהיו תשובות חיוביות רבות, אך גם שליליות, והוא מסביר, שאין זה, חלילה, מאטימות לב או חוסר רצון להבין מצוקת החבר, אלא פשוט המצב הכלכלי שלנו לא מאפשר להיענות לכל הבקשות. כמו כן נדחה שוב בעיית מענק העזיבה של משפחת נאור ודיון חוזר, זו הפעם הרביעית, על אי-כניסתו של יגאל ברק לתפקיד ריכוז המשק.

המערכת מפרסמת את החוזר של שר החקלאות החדש, אברהם כץ-עוז, על המדיניות שהמשרד ינקוט ביחסו לענפי החקלאות. בעיקר מודגש בחוזר הכיוון החדש לתמוך בחקלאות מודרנית, המחליפה את הזנים הישנים והמסורתיים בזנים שיועדו לייצוא, למחקר ופיתוח זנים כאלה, להכשרת עובדים לכיוון החדש של מודרניזציה בחקלאות, לשינוי הרכב המשק והגדלת ההכנסות בחקלאות, שירדו מאז, ומקומה במשק הקיבוצי הוקטן מאד.

מאמריה של אליז: בעלון מיום 17.3.89 אליז מפרסמת מאמר נרחב על הכולסטרוול.

כדאי לציין שאליז, לעתים קרובות, מפרסמת ידע מועיל מאד בשטח התזונה וכיצד לשמור על דיאטה נכונה ובריאה בשטח חשוב זה. היא גם מייעצת לחברים הפונים אליה כיצד לשמור על משקל נכון ומדריכה את כולנו בתזונה נכונה ובריאה. ותבוא עליה הברכה.

המזכיר מקדיש ביומנו הפעם לבעיה הדמוגרפית הקשה של כפר מנחם הקשורה באופן טבעי לבעיית הקליטה. "ניסינו כמה וכמה כיוונים של קליטה, וטרם הצלחנו במאמצנו. בראש וראשונה תבענו מהתנועה לקבל גרעין תנועתי מחו"ל, הנחשב לפתרון הטוב ביותר, אך גרעינים כאלה ישנם מעט והתנועה העדיפה לתת אותם לזקוקים-דחופים יותר. פנינו גם לבית-ספר חקלאי, אך התברר שזה תהליך ממושך מאד. נשארה הברירה של קליטת חברת נוער, אך בנושא זה היו בינינו חילוקי דעות, ובעיקר קשה היה גם למצוא מדריך-מורה ומטפלת וכן הכדאיות הכלכלית הייתה בוויכוח. כאמור עד עכשיו טרם פתרנו את הבעיה והיא בהחלט מדאיגה אותנו לעתיד הקיבוץ".

בעיני המזכיר הבעיה היא כה חשובה, ולכן הוא תומך בקליטת חברת נוער למרות כל הבעייתיות שקשור אתה ונהיה מוכרחים למצוא מדריך!

"אישית לוחצת": זהו שם הראיון שהמערכת קיימה עם דודו שור, סדרן העבודה, וכך היא פותחת: סדרן העבודה הוא אחד מאותם התפקידים בקיבוץ שאתה בורח מהם כמו מאש, וזה בלשון המעטה. דודו שור בהיכנסו לתפקיד לפני כ-6 חודשים, חשב שה"עסק" יכול להתגלגל גם קצת אחרת... הוא אמנם הצליח בתפקידו אך הקשיים הם גדולים מאד, נחוצה סבלנות רבה, הקשבה לחבר, ליצור יחסי חברות והבנה עם הנתבע, והוא בראיון ארוך עם המערכת מספר על כל הקשיים שנקלעו בדרכו.

ועדת התרבות מציגה את תוכניתה והפעילויות שיהיו מאז מסיבות פורים ועד פסח.

בר-מצווה: קבוצת "החצבים" מספרת על המשימות שהיא בצעה לקראת חגיגות בר-המצווה. המנהג הזה שהתחיל בשנים האחרונות, הקובע שחג בר-המצווה איננו אירוע חד-פעמי של החגיגה, אלא משתרעת על פני כל השנה, שהקבוצה כולה מבצעת משימות חברתיות וערכיות לאורך כל השנה והחגיגה היא רק סיום וסיכום של משימות הקבוצה משך כל השנה, מנהג זה השתרש בבית-ספרנו ומתקבל יפה.

מתוך הרגשה כללית של מצוקה כלכלית במשק ובמדינה בכלל, מערכת העלון קוראת את החברים לחסוך וכדוגמא אישית היא מביאה הצעה לחסוך הוצאות העלון בצורה משמעותית מאד.

מתוך מכתבה של מתנדבת בעבר: "...חסר לי הקיבוץ. האנשים שאתם עבדתי. יש לי כל מה שאפשר לבקש, אפילו בית משלנו - ובכל זאת אני מרגישה לפעמים כנוכריה בארצי... זאת הסיבה שכתבתי עכשיו. הדחף לספר לכם שהתקופה שביליתי בקיבוץ הייתה בשבילי כמו גן-עדן... אני תקווה שעוד אבוא יום אחד... באהבה אנייה".

14.4.89 - השיחה בוטלה בגלל חוסר פורום שהמינימום חייב להיות 40 חברים...

מישיבות המזכירות: 4.4.89 - בסעיף 7- נידונה הצעה לבטל הגשת ארוחת צהריים בשבתות בחדר האוכל ולחלק אותה לחברים. נבחר, אמנם, צוות לבירור פרטי ההצעה, אך בסופו של דבר ההצעה לא התקבלה וגם בשבתות אוכלים בחדר האוכל.

יומנו של המזכיר מוקדש הפעם לכדאיות קליטת אולפן אצלנו, לאחר ששני המזכירים ביקרו ב-3 קיבוצים בהם קיימים אולפנים ובהצלחה. אולם התנאים אצלנו לא מאפשרים לנו לקלוט אולפן.

מפ"ם עצמאית. לאחר שועידת מפ"ם החליטה לעזוב את המערך ולהיות שוב מפ"ם עצמאית וכזאת להופיע לבחירות להסתדרות, וזה מחייב גם מיסוי מתאים, חלק על כך, בעיקר על המיסוי הגבוה, יזהר זלינגר. הוא טוען שמפלגה שכל כולה תלויה בכספי ופעילי הקיבוצים אין לה זכות קיום.

קפה הכפר. מסופר ברשימה בעלון מ-14.4.89 על הקמה ספונטנית של מספר חברים צעירים שהקימו מועדון צעירים בשם "קפה הכפר" ותוכניות לעתיד שהם מתכננים. הייתה זו יוזמה ברוכה שהתפתחה והתרחבה וקיימת בממדים גדולים יותר עד היום.

בעלון מ-14.4.89 - שוב מתפתח הוויכוח על ערכה של שיחת קיבוץ ומיעוט משתתפיה. אמנון דוידוב מגיב על מאמרו של נחום והחלטות המזכירות. ירון חושב שאסור לפזר שיחה גם אם אין "פורום". ישנה הצעה של אריק לקיים שיחת קיבוץ ביום שישי בבוקר על חשבון העבודה. אמנון מציע להנהיג קלפי שכל חבר יוכל להצביע. אמנון המזכיר מסכים עם הערות ירון על השיחה ומציע לו להביא הצעה מגובשת. מורגשת מבוכה בחיפוש אחרי פתרון נכון וריאלי ועוד יחזרו לנושא חשוב זה.

ושוב בעניין צעירים...

כולם נאנחים: מה יהיה? מה עושים? ירון מהמערכת מציע לשנות את מסלול הצעירים, לאפשר לצעיר, מיד עם סיום הצבא, "להתנתק", כלשונו, מהקיבוץ, ולבחור בעצמו את מסלולו, ואפילו את זמן "התנתקותו", ולאחר כל זה הוא יחליט האם רוצה לחזור לקיבוץ, להשתלב בו ולראות בו את דרך חייו, על כל המשתמע ממנו, על זכויותיו והעיקר חובותיו. כל דרך אחרת במסלול צעירים הקיים לא תשנה את המצב ורק תגביר את התסכול ואת השאלה הקבועה: איפה הצעירים?...

משולחנו של העורך... (קטעים)

"אחת המילים הנפוצות ביותר בלכסיקון הקיבוצי כיום היא המילה שינוי. 'צריך לעשות שינוי'. המושג נהפך, זה מכבר, לשיחת היום. אבל על מהות השינוי, ועל אופן הביצוע, על כך חלוקות הדעות, ומן הסתם זוהי גם הסיבה לכך, שעדיין לא התבצע שום דבר משמעותי, בשום כיוון. נדמה לי גם בהקשר זה, שהוויכוח הוא לאו דווקא על מהות השינוי, אלא, אולי יותר, על עצם הרעיון הקיבוצי... נדמה לי שאם ננסה למקם את המשבר שאנו נמצאים בו, כאילו שהיא נקודה על עקומה יורדת, אנחנו עדיין לא נמצאים בתחתית העקומה, לפחות מבחינת ההרגשה, וכשחברים מדברים על 'בית בוער', אינני בטוח שזהו לא מושג 'תלוש', כי הרי, לפחות מבחינת ההווה, איננו מתנהגים כמי שביתו אכן בוער... רבים מן הקוראים מאמר זה יגחכו, מן הסתם, ויגידו בלבם - נו, שוב פעם איזה שהוא 'משוגע' המטיף לנו ואומר מה לעשות. זה בוודאי יעבור גם לו, והוא 'יתכופף' כמו כולם. ובכלל, הרי כולם מתנהגים ככה, אז למה לא להתנהג כרומאי ברומא?... שינוי צריך לבוא מבפנים... ובזאת אני מסכים עם אמנון ד., שבאם באמת נרצה, אז בידינו הדבר... אבל, ופה העיקר, קודם כל עלינו לרצות, ועדיין לא הגענו לשלב הכרחי זה...".

ירון שור

הודעה: ב-30 לאפריל, יום ראשון ב-21.00 בערב יתקיים בבית הבנים, בחסות המועצה האזורית, ה-1 במאי.



פעילות העשרה בבית הבנים

התוכנית עשירה. ביום שני ה-1 במאי - שבתון.

שלומי שקד חוזר לנושא שהתריע עליו כמה פעמים: "איכות של אנשים נוצרת הרבה בעזרת תשתית פיזית מתאימה המהווה במה או שפן ניסיונות ליכולת הלימוד, הניסוי, האלתור, והעיקר העשייה והביצוע... ויבאמר לזכותם של הורינו, מייסדי הקיבוץ, שהבינו והכירו בצרכים האלה, מתוך אמונתם בדרך הקיבוצית, ויצרו תשתית תרבותית חינוכית אדירה, כמו המוזיאון, מוסד 'צפית', ו'בית-הבנים', שהפכה את קיבוצנו למרכז תרבותי-חינוכי אזורי, מקור לגאווה לקיבוצנו ולכל תושבי האזור הנהנים ופועלים במסגרת מרכז זה. וכפועל יוצא מזה, נוצרה איכות של חברים בכל התחומים..."

ומן העבר השני, בתחום המשקי... כאן כשלנו. לא ידענו לנצל ולפתח את התשתית המשקית שקיבלנו ממייסדי הקיבוץ, וראינו בה, כמוצג דומם שאין צורך לפתחו ולהרחיבו, והמשמעות, כשאין התחדשות, רעננות - היא ניוון, התאבנות וקפיאה על השמרים... ואובדן הדרך! וכשלא נוצרת תשתית כלכלית משמעותית לא נוצרת תשתית אנושית איכותית וכאן מקור בעיותינו... צריך לזכור, שמשק שלאורך שנים משדר סימנים של אי-הצלחה, דריכה על המקום, חוסר התפתחות, מפסיק להיות מקור משיכה לבנים הצעירים ולדור הביניים הבוחנים את שיבתם הביתה... לקיבוץ!... רק בחיפוש בלתי נלאה אחר מקורות תעסוקה אטרקטיביים ומשמעותיים תמנע שקיעתו של הקיבוץ מבחינה כלכלית וחברתית. הרמזור הכתום התחלף כבר מזמן ברמזור האדום, ואנו עדיין מדשדשים בבין וחוזרים על שגיאות העבר..."

שלומי שקד, רכז המשק (קטעים ממאמרו, 28.4.89)

המערכת מביאה קטע מעלון עין השופט על פעילות תרבותית בבחינת שאלות ותשובות: שאלה: דובר הרבה על משבר כלכלי, לא מדברים על משבר תרבותי, האם לא קיים? תשובה: לא בדיוק משבר. קיימת עייפות המתבטאת בכל שטחי החיים שלנו בקיבוץ, קיימת הסתגרות בתחום המשפחה, עצלות רוחנית, קשה מאד להוציא את החברים מהכורסא ביום שישי, קיימת תופעה של חוסר נכונות לתרומה, מעבר לשעות העבודה. יש בהחלט קשר בין הבעיות הכלכליות הקיבוציות למצב רוח חברתי-תרבותי... אחת הבעיות הקשות שלנו, שציבור רחב מאד אינו צרכן תרבות... (קטעים)

שאלה: מה הפתרונות לשנות את המצב הקיים?

תשובה: אחד הנושאים שנצטרך להתמודד אתם יהיה תרבות השכבות. במידה מסוימת זה לא נורמלי שאנשים בני שבעים יבלו עם נערים בני שמונה עשרה בכל הפעילויות. חייבים לתת את הדעת יותר על "תרבות בקומות" (בשכבות). במציאות הכלכלית של היום, אחד הפתרונות הוא בעשייה עצמית. צוותים שונים למסיבות וערבים שונים. צריך לגייס צוותים של אנשים לפי בחירתם, שכל צוות יכין ערב הקרוב ללבו. גם בתרומה וגם בנתינה יש סיפוק אדיר... (מעלון עין השופט).

למה עלון? עורך העלון מעלה ערעורים בעניין מצבו של העלון שכותבים בו רק מי "שחייב" לכתוב: העורכים, המזכירים, מרכז המשק, ואין ביטוי הולם למחשבות החברים, שיום-יום מעלים אותן בארוחות, "ברחוב" ובשיחות קטרוג או תמיהות. אולי במקום עלון, העולה להוציאו מאמץ רב וגם לא מעט כסף, להסתפק בדפי מידע אינפורמטיביים של בעלי התפקידים?... ובכל זאת העורך פונה עוד פעם לחברים: דפים אלה מיועדים לכל מי

שרוצה לראות שיש גם מציאות אחרת... ויש כזאת! ומי שרוצה ומוכן לתת דרור לכשרונותיו, הגיגיו, ואפילו "סתם" מחשבות, ולהראות שיש גם דברים אחרים, יכול ורצוי, שיעשה זאת, מעל דפי העלון.

מישיבות המזכירות: 25.4.89... בין היתר, אביהו ויזהר ערערו על הסדר התשלומים הקיים כיום, כמס בחירות למפ"ם, וכן בנושא תשלומי מסים לקבה"א ולמפ"ם ולעיתון "על המשמר". בתום דיון רחב במזכירות הוטל על השניים להכין הצעה ברורה בכתב לדיון נוסף ולהתייחסות רצינית להצעה. ב-29.4.89- דנו שוב בעניין ההקצבה שמוסה מקבל ממשד הביטחון ולא מוסר אותה לקיבוץ. כמו כן דנו בעניין החריגות שנתגלו לאחרונה בעניין פנסיות השילומים מגרמניה, והכסף אינו מגיע לקיבוץ ממספר קטן של חברים. הוחלט לפעול נגד אותם החברים ולברר אתם התנהגותם. אביהו ויזהר הביאו הצעה כתובה לשינוי זיקת החבר בקיבוץ למפ"ם ול"על המשמר". לאחר דיון מתמשך ודי סוער הוחלט במזכירות להכין שאלון ע"י הצוות, והוא יועבר, לאחר דיון במזכירות, לחברים לענות על השאלון.

מיומנו של המזכיר נשמעת זעקה כמעט מיואשת על גורל השיחה, מיעוט משתתפיה, ומה לעשות לתיקונה, כי היא הרי מכריעה, בסופו של דבר, בחיינו. הופיעו כמה הצעות, שנראו בהתחלה כלא פותרות העניין, אך בסופו של דבר בוצעה ההצעה שאמרה: שיחת הקיבוץ צריכה להתקיים פעם בחודש ביום שישי בבוקר אחר ארוחה, ע"ח העבודה. ואמנם כיום נוהגים ככה. ומספר משתתפיה עדיין לא כמו שקיוו אך לפחות הרבה יותר מאשר מקודם. לקראת חג היובל מביאה המערכת את נאומו של שלמה רוזן ז"ל, בחג החצי-יובל של שנת 1964, בא ציין את קיבוצנו כאחד הקיבוצים החזקים והטובים בקבה"א, אשר בזעת אפיו הקים על הגבעה קיבוץ לתפארת במקום שהיה שממה מוחלטת, תקציבי הסוכנות חסומים, והקיבוץ מימן את התיישבותו כמעט ממקורותיו הוא ע"י עבודות חוץ במחנות הצבא של בנות הברית שחנו בסביבה. ובשם התנועה חילק לנו שבחים רבים ברבים משטחי חיינו הכלכליים והחברתיים.

הנצחה. בגבעת חביבה הוקם אוהל הנצחה לנופלי המלחמה של הקבה"א. בהתקנת לוחות ההנצחה וכתובת חיי הנופלים השתתף חברנו יואל דרום וזכה לתודה והערכה מועדת ההנצחה. הוא כתב על חיי כ-678 נופלים של הקבה"א. חברתנו צילה ברגר דיברה בשם ההורים השכולים. הטכס התקיים בנוכחות הנשיא, שר הביטחון, והרמטכ"ל.

יזהר ואביהו פרסמו בעלון את הצעתם לשינוי בזיקת חבר הקיבוץ למפ"ם ול"על המשמר".

בפתיחתו של עלון מ-27.5.89 נביא קטע ממאמר גדול שהמערכת מצאה באחד מעלוני הקיבוצים: ...קיבוץ הוא בלב. קיבוץ הוא מקום שבלב. קיבוץ לא יוכל להיות מקום אם לא יהיה חלום. חלום על חיים אחרים... גניבות בקיבוץ. אהרון ב. מספר על מספר גניבות שהיו בקיבוץ, שהצלחנו לתפוס את הגנב... והוא אומר שבדרך כלל קשה למנוע את זה כי הכול אצלנו פתוח, ופיזית זה בלתי מעשי לנעול את כל הדלתות לאורך זמן... מישיבות המזכירות עד 11.5.89: בין היתר, דיון על הגשה למשפט נגד הקיבוץ ע"י משפחת נאור. דיון עם אמנון ד. על הצעותיו הארגוניות. על אי-מסירת תגמולים ושילומים לקיבוץ ע"י מספר קטן של חברים. מעמדם של חברים שאינם חברי קיבוץ אך הם בני זוג של חבר קיבוץ, ועוד...

חיים מילר מגיב בעלון מ-27.5.89, שבמפקד חג יום העצמאות נעדר הדגל האדום, דגל הקיבוץ, וכן נס הקוממיות שקיבלנו מהמדינה.

בעלון מ-27.5.89 מפרסמת המערכת את תמצית הרצאתו של מנחם רוזנר מרשפים ו"המכון לחקר הקיבוץ" בכל אותם הנושאים העומדים בוויכוחים. על דרכו של הקיבוץ וההצעות של שינויים "לקיבוץ חדש", כמו תמורה לתרומה, הפרטה, שיתוף ושוויון וכו'. מנחם רוזנר דוחה את ההצעות של "השינויים" האלה המובילים, לדעתו, לחיסולו של הקיבוץ, ומציג לעומתם שינויים שמקדמים את הקיבוץ. הנה האלטרנטיבות:

<u>דגם א' ("הקיבוץ החדש")</u>	<u>דגם ב' - קידומו של הקיבוץ</u>
ע ב ו ד ה	
מוטיבציה כלכלית	הזדהות עם העבודה ועם הענף
"ערכיות" לפי השכלה ומקצוע	שוויון תנאים למימוש ופיתוח יכולת אישית
צ ר י כ ה	
"משכורת" שווה ותשלום עבור שירותים	חלוקה לפי צרכים
ק ה י ל ה	
פירוק המסגרת הכוללת	כוללות ופתיחות
מרכזיות המשפחה	ליכוד קבוצות משנה
ד מ ו ק ר ט י ה	
מועצה וקלפי	שיחה וקבוצות משנה
צמצום הרוטציה	צוות - כבסיס לרוטציה
ז י ק ה ל ק י ב ו ן	
שיקולי תועלת	אידיאולוגיה חברתית
ק י ב ו ן ב י ש ר א ל	
צורת חיים	חברה אחרת

אינתיפאדה... העורך מתאר זוועות האינתיפאדה והאדישות שלנו למתרחש...

שלומי שקד, רכז המשק, מציע רענון מוסדות הקיבוץ: מערכות ומוסדות הקיבוץ יפעלו במסגרת תחומית, כל תחום או אגף יקבל סמכויות הכרעה והחלטה, וירוכז ע"י חבר מרכזי וועדה תחומית. כלומר, נציגי רכזי הועדה יישבו בוועדה המרכזית. ואלה האגפים המוצעים (שלומי מפרט תפקידו של כל תחום): א. אגף כלכלי. ב. אגף תכנון כוח-אדם. ג. אגף החינוך. ד. אגף בריאות ורווחה. ה. אגף תרבות ופנאי.

בעלון זה מ-9.6.89 חסר דף 27-28, שנכתבו בו כנראה הרהורים וערעורים על דרכו של הקיבוץ, וחבל, אך בעמוד 29 שנשא, אך בלי חתימה, אנו קוראים קטעים אלה:

"...לכל יחיד רמה גבוהה של הזדהות עם מעגל חברים גדול מ'הנורמלי'. הלהט הרעיוני יצר את חוויית ה'יחד' של מחנה לוחם גדול. ואכן, קל ונעים להשתלב כבורג במכונה כל עוד אתה מזדהה עם המכונה כולה וחרד לכישלונה. עם השנים חלו 2 תהליכים מקבילים:

1. הלהט הרעיוני שקע והתמתן, הקיבוץ עבר ממצב של 'מחנה לוחם' למצב של בית 'נורמלי' לחבריו. אבדה היכולת להזדהות גדולה.

2. הקיבוץ המשיך לגדול עוד ועוד ונעשה הטרוגני יותר ויותר בכל המובנים. השיתוף הכולל במסגרת הגדולה נעשה קשה עוד יותר. והתוצאה: אנו מנחילים היום לדור החדש מבנה מסורבל ובלתי נסבל של קיבוץ, מבנה שמצד אחד תובע שותפות ברמה גבוהה, ובו זמנית אינו מאפשר אותה. הקטע הבא, מפיו של צעיר בקיבוץ מדגים את המצב.

'...שיתוף השיתוף של הקיבוץ... איני יכול שלא לראות את המחיר ששיטה זו גובה. איני יכול שלא לראות שאת המחיר משלמים בעיקר אלה שלא בחרו, אלא נולדו, גדלו ובעיקר עוצבו ע"י השיטה. איני יכול שלא לראות איך היא מצמיחה את דגם 'החיים הכפולים' - מסיכה חיצונית, הנראית כמו ש'בסדר' להראות, וחיים פנימיים - שאי אפשר לבטא...!'

איזה סוג אנשים מסוגל לחיות בשלמות בקיבוץ של השלב הזה? הווה אומר, אלה אנשים חסרי הייחוד האישי, האנשים הבינוניים, שערכיהם מתאימים להחלטות הסטנדרטיות של הקיבוץ, ולכן הם מסוגלים להשתלב בו ללא קושי... יש גם אנשים מסוג אחר, שעדיין מסוגל לחיות בשלמות בקיבוץ כזה. אלה הם בודדים, המאמינים שעל ידי הכנעה חוזרת ונשנית של רצונותיהם הפרטיים לטובת 'רצון הכלל', הם עושים מעשה מוסרי גדול. אלה שמסוגלים להתעלם מהקטנוניות והאדישות והאנוכיות המסובבת אותם מכל צד ולשמור על הזדהות מלאה עם המערכת הקיבוצית, כפי שהם מדמים אותה וזוכרים מהעבר...".

(לא חתום מי כתב)

לקראת מועצת הקבה"א, המערכת מפרסמת את שלושת הגישות בעניין הערבות ההדדית בין הקיבוצים ותפקידה וסמכותה של התנועה.

עלון הקיבוץ מ-7.7.89 בפגישה בין קצינים ואלוף פיקוד הדרום. עמרים מצנע, מביאה המערכת את דברי יחיעם יוגלי בפגישה הזאת. הנושא: התנהגות הצבא בימי האינתיפאדה, של הכאת ילדים קטנים, של חיפושי לילה אצל הערבים, התעללות סתם וסירוב חיילים לשרת בשטחים. דברי יחיעם מרגשים בסיפוריו ומשכנעים כשהוא טוען שיש להבין שהגענו לקצה היכולת לשאת את המעשים האלה. להכות ילדים קטנים בגיל ילדיו הוא בלתי נסבל. הדבר לא יכול להימשך והוא תובע ממצנע הידוע בדעותיו ההומניות ואיש שלום לפעול לשינוי המדיניות. ויחיעם אומר שבאם יימשך העניין הוא יסרב פקודה ומוכן גם ללכת לכלא.

המערכת מביאה דברי מחמוד, בשם כל הבדווים בדרום, באזכרה לד"ר ציקל במלאת 30 למותו. מחמוד בהתרגשות רבה מספר מה היה בשבילם ד"ר ציקל... "לא רק רופא... ועל כל הדברים אלה, אני בוכה ומרגיש, הלוואי והיו בעולם הזה עוד אנשים רבים כמוך, כי אז העולם הזה היה יותר יפה...".

כמה וכמה מאמרים מופיעים בעלון הזה שמתווכחים עם הצעת יזהר ואביהו בעניין ההשתייכות למפ"ם וחתימה על "על המשמר", וכן בעניין המיסוי. המתווכחים מסבירים שאנו לא משלמים מסים למפ"ם, כי אם לקבה"א, והוא מקציב סכומים לכל המטרות שהוא תומך בהן, כולל התנועה החינוכית בארץ ובעולם, "שלום עכשיו", העיתון וגם מפ"ם ו"על המשמר". ואין הדברים ניתנים להפרדה. הקבה"א הוא ארגון כולל. כשם שאנו משתייכים לארגון משקי הדרום, משלמים לו מסים ואין אנו קובעים איך הארגון מחלק הוצאותיו, אלא ההנהלה שלו. ההבדל, כמובן, הוא בזה שהקבה"א הוא רק ארגון כלכלי, והוא לא רק "קרן השוה"צ", ממנה אנו מקבלים עזרה גדולה מאד, אלא ארגון גם כלכלי, גם חברתי וגם פוליטי, שהועד הפועל שלו, בו יש גם לנו נציגים, מחליט על תקציבו.

ירון שור פנה למזכירות לאפשר לו בהתנדבות לצאת לעזור לסניף מפ"ם בירושלים, אך המזכירות תחילה סירבה ואחר כך דחתה מתאריך לתאריך. ובסוף יצא. על יחס המזכירות לפניית ירון מגיב במאמר ביקורתי חריף יחיעם יוגלי. הוא בין היתר כותב: "...אנו מתלוננים על האדישות הבלתי מוסברת של צעירי הקיבוץ בתחום הפוליטי, כמה מתנדבים, כמו ירון, יש לנו? ...ירון, למיטב ידיעתי, יותר מכל צעיר אחר, התנדב דווקא למשימות המועדפות ע"י התנועה... ירון לקח על עצמו תפקיד של עורך העלון, כמה צעירים בגילו של ירון עשו זאת או עושים דברים דומים? ... חברי המזכירות, האם הצלחתם למנוע או אפילו לדחות נסיעות פרטיות שונות, חופש, תוכניות לימודים של מישהו מהגיל הזה? ... האם בגלל העובדה שירון הוא כמעט מהצעירים היחידים שלוקחים ברצינות את ההחלטות, מיציתם אתו את הדין? תעודת עניות למזכירות! ... תנו לירון ברכת דרך! ... סלקו כל ציניות מהעובדה כי יש בינינו עדיין, כאלה החולמים ומאמינים. ממני, ירון, יש לך ברכת הדרך!".

יחיעם

הדברים שאמר יחיעם יוגלי בכנס הקצינים לאלוף פיקוד המרכז עמרם מצנע התפרסמו גם בחו"ל, בעיתון יוקרתי בארצות הברית - הניו-יורק טיימס.

מיומנו של המזכיר: הפעם מקדיש המזכיר לבעיה שקשה להתמודד אתה והיא: אתה פונה לחבר שימסור את התמלוגים שלו, שהוא מקבל ממוסד מסוים, בהתאם לעקרונות הקיבוץ, לקופת הקיבוץ. החבר מסרב בטענה: תסדירו קודם את אי-הכנסת השילומים לקיבוץ ממספר חברים ואז גם אני אכניס. והחריגים שלא הכניסו את השילומים טוענים: האם רק שילומים לא מכניסים ומה עם הדירה של פלוני ואלמוני? ובכלל מה עם מתנות מ"דודים" שונים? האם בדקתם את קיום השיתוף? וכו' הלאה. המזכירות טוענת לחברים: נכון, ישנם חריגים ואנו נטפל בהם, אך אי אפשר הכל בבת אחת. ואין זו סיבה שבאם באים אליך תסתמך על אי-פתרון, בינתיים, של חריגים אחרים. והעניינים מסתבכים והמאבק על קיום עקרונות הקיבוץ קשה מאד ונוצרים גם מתחים בין החברים והמזכיר, הבא, בסך הכל, לתבוע קיום החלטות הקיבוץ המקובלות. והמתח, לפעמים, נהפך, שהמזכיר קורבן להתקפות אישיות ואיבה שנוצרת בין החבר והמזכירות.

שלומי שקד, רכז המשק, מפרסם מאמר סיכום עם גמר תפקידו בעלון מיום 21.7.89. נביא קטעים מהמאמר: "...הפעם אתרכו בבעיה המרכזית, שליוותה אותי במשך כל תקופת תפקידי, והיא: בעיית כוח האדם. נושא שלא אטעה באם אומר, שהוא היה אחד הנושאים המרכזיים שעסקתי בהם יומם ולילה, בתמרון תמידי ואלתור ללא

הפסק. בעיית כוח האדם המתאים והמיומן לשאת תפקידים בקיבוץ עולה וזועקת במלוא עוצמתה, ומעמידה בסכנה את יכולת המשק להמשיך לתפקד, ולפעול בכוחותיו הוא, כיישות עצמאית. אין תשובות קלות לתופעה זו. והניתוח שחייב להיעשות, לדעתי, צריך להיות מהיר, חכם, ובלתי שגרתי. ואנסה לציין חלק מהתופעות שאנוכי איתרתי ומולו פתרונות אפשריים. ונתחיל בתופעות:

- א. בעיה דמוגרפית - עזיבות, פטירות, ואכזבות, שהביאה להקטנת מספר החברים הרוצים ויכולים לשאת תפקידים.
- ב. מערך משקי לא מפותח, שאינו מהווה אתגר לצעירים.
- ג. בעלי תפקידים, שמספרם הולך ומצטמצם, והמעוניינים או המתנדבים חייבים גם הם לתקופות של מנוחה ואוורור.
- ד. עבודה - תפעול הענפים ע"י רכז מקצועי, והשאר עובדים זמניים. אבטלה סמויה וגלויה של חברים שאינם מוצאים מקום עבודה. דרישה גוברת לעובדים מיומנים ומקצועיים וקבועים. ואין.
- ה. 'מימוש עצמי' - הרצון לעבוד במקום בו אני רוצה, שלא עפ"י שיקוליו של המשק. והמשמעות - יציאה לעבודות-חוץ וחלטורות.
- ו. השתלמויות - אין לימודים מקצועיים פונקציונליים, נוצרת מגמה של לימודים חלקיים, 'תחביבים', והמשמעות - ניתוק מהעבודה.
- ז. והחשוב מכל - הרגשת תסכול, אכזבה וייאוש...

ומה הם כיווני פתרון אפשריים?

1. יצירת מנגנון, ברמת החבר, שיתן דגש וקשר בין 'התמורה' לתרומה', בין הפרט לקנס.
2. גיוון והרחבת מערך העבודה הכלכלי במשק.
3. מתן העדפה ברורה להשתלמויות פונקציונליות.
4. יצירת מערכת קושרת בין התנהגות החבר לעבודתו, בין לימודים - ספורט, בריאות, חינוך וכו' עם קביעת סדרי עדיפויות ע"י החבר עצמו. ומחוסר ברירה, לטווח הקצר והבינוני, נאלץ, נצטרך לנקוט במספר מהלכים לא פופולריים, באם חפצי חיים אנחנו... והם:

א. קליטת שכירים לעבודה בכל מגזרי המשק, והעברת החברים 'המתפנים' לעבודות מכניסות יותר - בבית ובחוץ.

ב. הפעלת הענפים החקלאיים - בעזרת קבלנים ו/או צעירים בשנת חופש בתשלום. אנוכי חושש שתוך מספר שנים קצר, כשנעמוד בפני רכישת כלים חקלאיים (קומביין, קטפת, טרקטור), החישוב הכלכלי יעמיד בספק את עדיפות רכישת הכלי ע"י המשק הבודד מול הקבלן, והנגזר מכך - הפניית צעירים רבים מחקלאות לתעשייה, ומייצור יכולתם החיובית לאורך שנה מלאה, ולא רק כמחצית השנה החקלאית, והיתרון מכך ברור...

ולבסוף... אסור לנו לטמון ראשינו בחול ולתת לסערה לחלוף מעלינו. חש אני אותה בכל פינה במשק. התערער הביטחון העצמי, ונוצר חוסר אמון ביכולת קיומנו החברתי והכלכלי, ואין פתרונות קלים. השאלה, האם כולנו רוצים... ומחפשים, ומה הם 'הקורבנות' שנסכים להקריב. מתבקשת תשובה חדשה ו'מרדנית', שתצטרך לתת עידוד, תגמול ופיצוי לאותם חברים שיתרמו יותר לצורך פיתוח וקידום החברה מההיבט הכלכלי והחברתי.

אינני יודע איך עושים זאת, אך, דומני, שבאם לא נניח את הבעיה האמיתית על השולחן, יתמוטט כל הבניין... ויפה שעה אחת קודם..."

שלומי שקד, רכז המשק המסיים

ב"ידיעות אחרונות" מ-11.7.89 מתפרסם מאמר גדול על המהפך הגדול של התעשייה הקיבוצית, וכך זה מתחיל: לו עמד בראש התשלובת הזו מנהל כללי אחד, יוצא יחידה קרבית של בית-ספר למנהל עסקים, היה הפרופיל הרב-צדדי שלו מעטר עכשיו את שערי המגזינים, הוא היה הגיבור התעשייתי של ישראל...

ירון מוסר בעלון דו"ח על מועצת הקיבוץ הארצי בעניין הערבות ההדדית.

נחום שור, המזכיר, עונה במאמר גדול מ-11.8.89 - להצעותיו של שלומי - הכנסת עבודה שכירה בכל מגזרי המשק. לא נביא את כל המאמר הגדול, אך רק ציטטה אחת: "...העבודה השכירה היא סרטן בגוף הקיבוץ, משום שמהות יחסי מעסיק-עובד מנוגדות בתכלית לחיי הקיבוץ, ויוצרים מערכת זרה של יחסים, שאם לא משתלטים עליה - היא משתלטת עלינו...".

דודו, סדרן העבודה, מסביר בעלון את החשיבות הגדולה של אחזקת מתנדבים אצלנו. הוא מפרט את כל העבודות שהם מבצעים וכן מעלה הצעות לקליטתם החברתית והתרבותית והיכרותם עם ישראל, העם היהודי והחזון הציוני.

למי למסור את המקל?

זוהי הכותרת של הרשימה "מיומנו של המזכיר" הפעם. והוא מספר שבמועצת הקבה"א, שדנה בערבות הדדית, היו חברים שטענו שבעצם הרעיון של ערבות הדדית טמונה סכנה, שיהיו חברים שיפרקו עול מעצמם ויסתמכו על "הערבות ההדדית", כלומר מישוהו אחר כבר יעשה את הדבר עבורם וישחררו עצמם מליטול אחריות, והוא מספר שגם אצלנו יש מצב שועדה מאד מרכזית וחשובה זה זמן רב לא מאוישת, והמזכירות לא מצליחה למצוא חברים שיסכימו לקבל על עצמם אחריות לועדה, והוא מסיים: "...אין תשובה אחרת למצב זה אלא שכולנו נבין שאם אנן (כל אחד יאמר זאת לעצמו) לא נעשה - איש לא יעשה. ולכן כל אחד ואחת בלשון יחיד מן הראוי שיאמר לעצמו: חשוב מה שאני עושה למען קיבוצי, למען כפר מנחם יותר ממה שאקבל מקיבוצי (וגם זה חשוב). ואולי יותר נכון לנסח כך: על מנת שכולנו נוכל גם לקבל מהקיבוץ ומהחברה בה אנו חיים, העיקר הוא שנבין שעלינו לתרום ראשית כל כדי שיהיה איך וממה לקבל".

ועוד על הצעירים...

בכנס מזכירי הקיבוצים מאזור הדרום דובר הרבה על השכבה הצעירה ביותר בקיבוץ, חוזרי הצבא, וכיצד לקלוט אותם בקיבוץ. כיצד לגרום שירצו להיות מעורבים בחיי הקיבוץ. ההצלחה לא מאירה לנו פנים כמעט בכל הקיבוצים. מה לעשות? התשובה לא קלה. הוחלט לנסות להקים ועדה של הצעירים עצמם שינסו להתמודד בבעיה זו שתקבע את גורלו של הקיבוץ. האם נצליח?

בראיון של העורך עם דודו שור, סדרן העבודה, שסיים שנה בתפקידו, מספר דודו מה למד משנה זו, שהייתה לדידו מעניינת, ומעלה את הקשיים העיקריים שנתקל בהם, בעיקר בעיות המטפלות, תורנויות למיניהן, הוצאת עובד מהייצור להחליף מישוהו בשירותים, והעיקר למד להכיר את החברים מהצד של אחריותם וגם מהצד של חולשותיהם ולא פעם השתמשות מאחריות ושותפות בעול הכללי.

המערכת מפרסמת "יומן האירועים" של השבוע בעלון מ-11.8.89 וניתן לראות מה רבה הפעילות, ואירועי תרבות וחברה כמעט בכל יום. בין היתר ההצגה של "קזבלן", כשכל השחקנים אוכלים אצלנו, וניתן היה לראותם ולשוחח אתם, היות וכל החזרות נעשו אצלנו בבית הבנים, וכמובן להכיר את יהורם גאון, גיבור ההצגה מקרוב.

ירון שור, הפעם לא כעורך, כי אם חבר פשוט מודאג, מגיב בעניין הוויכוח על עבודה שכירה וחוסר עבודה סמוי. הוא מציע שיקבעו תקנים לכל ענף וענף, ואם יהיה עודף באחד הענפים יש להגיד לחבר "העודף" שלפניו שתי אפשרויות: או להחליף שכיר או לחפש עבודת חוץ מכניסה.

בעלון מ-25.8.89 מתפרסם מאמר נרחב בשם "מדוע לא תמורה לתרומה" בו כתוב: ההצעה ליצור מנגנון, ברמת החבר, שיקשור בין התרומה לתמורה, בין "פרס לקנס" איננה חדשה ואפילו לא אצלנו. לפני שנה ומעלה, בדיון בחוג לעבודה ותעסוקה, הציע מרצה אורח יגאל שיר מקיבוץ בחן של התק"ם הצעה דומה. לשבחם של החברים אז, כולם דחו את ההצעה. והנה היא מופיעה גם אצלנו... והכותב מביא נימוקים רבים למה הצעה זו היא אבסורדית מבחינה מעשית ואבסורדית, בעיניו, גם מבחינה ערכית, שסופה פירוק השותפות של הקיבוץ והפיכתו ללא קיבוץ. ועדת הקליטה וצוות מהמזכירות הביאה לשיחת קיבוץ הצעה שלמה לכיווני הקליטה וגיבוש מדיניות קליטה, הנמצאת במחלוקת גם במזכירות וגם בקיבוץ, אשר בין היתר לפי גרסת חלק אחד בקיבוץ תובע שכל נקלט יפדה מניה. בעקבות הצעות הועדה התפתח ויכוח רב את מי לקלוט - גרעין תנועתי? גרעין מחו"ל? חברת נוער? משפחות צעירות מהעיר? וכו' וכו'. הוויכוח נגע, כמובן, גם בעניין המניה, כשחברים המתנגדים לה טוענים שחובת פדיון המניה תכוון את מבקשי הקליטה לקיבוצים אחרים שאינם תובעים דבר כזה.

ניר דוידוב מתלבט האם להמשיך להיות בקיבוץ או לא. הוא מבטא מחשבות רבות שצעירים רבים שותפים להם. הוא מעלה הצעות רבות בשטח חיי הפרט, תגמולים, תעסוקה של סיפוק וכד'. כן הוא טוען שאין בקיבוץ מנהיגות שתתמודד עם הבעיות החדשות שהתקופה מחייבת אותן. הוא טוען, שאמנם כאן נולד, והוא רואה את הקיבוץ כמשפחתו, אך זה לא מספיק בשביל להישאר כאן.

יואל דרום, היודע להוציא מימרות מיוחדות, מוציא מהשיחה האחרונה את הדברים הבאים: "...בשיחת הקיבוץ האחרונה יצא מתס, כדרכו, בשצף קצף, נגד 'הקיבוץ החדש' ונביאיו. אך בו בזמן הוא עצמו חידש חידוש עולמי ב... פיזיקה, באומרו: 'כל חומר מורכב ממרכיבים שונים. ואם אתה מוציא מהם את 'המשקל הסגולי' שלו, החומר מתפרק...".

כמו כן יואל עונה למאמרו של ניר דוידוב. לאחר דברי שבה על כנותו ועוז ביטוייו על התלבטויותיו בעניין דרכו של הקיבוץ, והאם הדרך הזו עדיין מתאימה לדור הצעיר, יואל בין היתר מסיים מאמרו במילים אלו: "...אך איש כמוך, המוכיח כוח והחלטיות גם בעיסוקי יום-יום וגם בעצם העובדה שהגית, ניסחת ופרסמת 'קול קורא' עז ביטוי כזה, איש כמוך יכול גם לתבוע מעצמו: אני אעשה מה שלא הצליחו אחרים - אתייצב יחד עם חבריי, ואפילו הצעירים ביותר, ואלהם על שינוי, על שיפור, על הזכות לעורר את הקיבוץ העייף הזה. אין שום ביטחון שתצליח להוביל את כולנו בדיוק אל המטרה שהצבת לעצמך, אך המשימה הזאת היא כל כך כבירה-ממדים, כל כך גורלית לכל הקהילה הזאת ולכל חבר וחברה בה - שכדאי וכדאי לנסות, לחולל את התמורה: מקיבוץ השרוי ב'מצב רוח' לקיבוץ שישב להאמין בעצמו ובדרכו, מקיבוץ המאבד רבים מצעיריו - לקיבוץ קולט בחדווה, גדל ומתפתח, ומחזיר את עצמו אל העקומה העולה. לעליה זו אין גבול - ואם אתה והשותפים שתרכז סביבך אכן תצליחו לדחוף את כולנו קדימה, הרי שלא רק הצלתם מפעל דורות רב הבטחה, אלא גם הענקתם תוכן לחייכם, כפי שזוכים לו רק צעירים מעטים מאד בעולם כולו".

יואל דרום

ביובל 50- העלון מביא זיכרונות מעלון שיצא בהדר בשנת 1938:

"...הולכת וגדלה המצוקה הכלכלית, והשפעתה ניכרת בכל פינה. לאן שתפנה ומה שתמצא לעשות תיתקל בה... בחדר האוכל מחכים בתור לספל וצלחת, לכלי עבודה שאנשים השאילו בכסף במקום עבודתם, לקווקווים במקלחת, למעילי עבודה ועוד ועוד... מצוקת הדירות הולכת ומחריפה, וכמעט אין חדר משפחה בלי שלישי, וחדר רווקים בלי רביעי ומדברים כבר על חמישי... המצוקה הזאת משותפת היא לכולנו ומשותפת גם האחריות, ולצערנו הרב לא תמיד מוכנים החברים לשאת עליהם עול האחריות הזו ולעזור לאותו חבר שבגורלו נפל התפקיד של סידור חברים שהגיעו לקיבוץ, מתרוצץ הוא מחדר לחדר בחיפושים אחרי מיטה חופשית, סופג עלבונות וגידופים ובסוף מעלה חרס בידו. מיותר להוסיף שאחרי כמה ניסיונות מסוג זה בעל התפקיד 'מצטנן' וגומר בשיחה טראגית עם המזכיר, וכל זה למה? ...נכון, קטנות היום הן, ורק בקצת אחריות ורצון טוב יכול הכול לבוא על מקומו בשלום..." (אין חתימה).

אורי לביא, סדרן עבודה חדש שהחליף את דודו. בראיון אתו הוא מעלה את הקשיים של סדרן העבודה, כפי שהעלו אותן קודמיו. אך אורי טוען שיש לקשור את תמורתו לתרומתו. הוא חושב שחבר שאינו עובד, או מתחמק מהוראות הסדרן, יש לחייב אותו בתקציב החבר שלו. בעניין הזיכוי מול החובה יש לחשוב כיצד לעשות זאת.
מישיבות המזכירות: בין היתר, דיון על פניית 25 חברות לאישור השתתפות בחוג אסרטיביות שעולה בערך 574,7 ש"ח. הוחלט שההוצאה תחלק בין הקיבוץ לבין החברות עצמן 60% ו-40% הקיבוץ.
בראיון עם צבי קרן על הפעילות התרבותית בקיבוץ שהוא רכזה, הסביר צבי, בין יתר הבעיות הרבות והפעילויות של הועדה, שמאז הכנסת הלנ"ם חל שינוי מהותי בהשתתפות החברים במופעים הפנימיים של הקיבוץ, ובכלל תרבות "הצוותא" ירדה מאד.

ועוד מזיכרונות העבר, התאריך 16.12.38.

"היו ימים! ביום צאת הפלוגה למקום, הנקרא 'אום-אל-טוף', שהיה מיועד להתיישבותנו, מצאנו על לוח המודעות כרזה הבאה:

לפלוגה העולה!

אתמול ראינו זאת. לא רק זיקים, אלא להבה בוערת שביכולתנו להוציא מתוכנו. ריקוד נלהב. ריקוד של שעות עד אפס כוח המוסיף כוחות. ריקוד מלכד, בונה, יוצר. ריקוד פותר בעיות: אין מקופח! אין נלעג! אין מתלונן. הכל נמס בטמפרטורה הגבוהה של האש הבוערת והפורצת כמו לבה: 'לא רוצים לישון רוצים להשתגע!' התמזגות עד לב הנפש, התמסרות עד שגיגון. הכול חי, רועד, מתאמץ להחזיק מעמד עד הרגע האחרון, עד הסוף. כן חברים, זהו המקור של גדולות. אל תתביישו בפני 'הורה' שכזאת, אל תתביישו בפני המלה חלוציות, ציניות היא לא נחלתנו. זוהי רק שכבה דקה עליונה שכיסתה אותנו, משך השנים הקשות מתחת נשמה טהורה. אותה תנו לנו. אותה תוציאו לאור השמש כשתיגשו לבנות את נקודתנו החדשה, את חיינו החדשים. כמו בראשית פעולתכם על האדמה תסקלוה, כדי להגיע ליסוד השמן, הנושא פרי, ככה תסקלו את עצמכם, 'מהשכבה הדקה', כדי להגיע ליסוד הבריא, הנקי והטהור, שבלי כל ספק נמצא אצל כל אחד מכם. זאת היא בקשתנו אליכם, ברגע הגדול בחיינו. תיסעו בהרגשה, שעניי הנשארים מופנות אליכם בתקווה. ריקדו את ההורה של חיינו. כמו אתמול. באש ובשיגעון.

לא רוצים לישון, רוצים להשתגע,
 לא רוצים לישון, רוצים בהתיישבות!
 ככה, הרחב את המעגל! עוד יותר מרץ! הרחב!
 כולם למעגל! אל יחסר אחד! כולם!
 אל תזיעו! כן נזיעו! כן נבנה!
 כן נבנה את חיינו אנו! (אין חתימה)."

הידעתם? תפוקת הפיטום ב-6 השנים האחרונות: 1988 - 710,610 ק"ג, 1987 - 641,172 ק"ג, 1986 - 560,818 ק"ג, 1985 - 716,201 ק"ג, 1984 - 857,537 ק"ג, 1983 - 788,975 ק"ג.

מיומנו של המזכיר: הפעם המזכיר מעלה בעיה של עיוות הדמוקרטיה שלנו, ואינו רואה דרך כיצד לפתור אותה. במה מדובר? ישנם סעיפים בשיחת קיבוץ שאליהם באה קבוצה "שהתארגנה" להעביר סעיף זה או אחר שהקבוצה מסיבות אינטרסנטיות מעוניינת בו. ובקבוצה כזו לא פעם נמצאים חברים שלא באים כמעט אף פעם לשיחת קיבוץ ולא יודעים ולא מעורבים במצבו.

הסדר חובות הקיבוצים. בעקבות המשבר הכללי בארץ ומשבר המניות של הבנקים שחוללה סערה גדולה בארץ, נקלעו גם קיבוצים רבים למצב קשה של אי-יכולת לפרוע תשלומי החוב לבנקים, גם מפעלי התנועה נסחפו במערבולת הזו. התחילה התארגנות של התנועות למו"מ עם הממשלה והבנקים להסדיר את המצוקות של קיבוצים רבים וכן כיצד לממש את הערבות התנועתית הקשורה לפתרונות השונים. צצו בעיות מורכבות רבות ובלתי צפויות, והנושא "הסדר חובות הקיבוצים" נהפך לנושא במחלוקת, מתח רב, וגרם לאווירה קשה וויכוחים רבים.

המערכת מקדישה ראיון ארוך עם אסתר יוגב על אופיו, עתידו, הפנימייה, של המוסד שלנו "צפית", לקראת מועצת הקיבוצים שילדיהם לומדים בו.

המערכת מראיינת את זלו אפל, במלאת 50 שנה לריכוזו והנהלתו של הספרייה שלנו. זלו לא רק ספרן, הוא מפעיל והקים פרויקטים תרבותיים רבים, כגון מפעל הספר לחבר, חוג אזורי לספרות, ערבי שבתות, הרחבת ושכלולה של הספרייה וכו'.

המערכת מראיינת את התמחירן מתס, עם סיכום תמחירי של מחצית שנת 1989. למרות שסיכום חצי שנתי לא יכול לתת את התמונה כולה של השנה, הוא בכל זאת יכול להצביע על המגמה כולה. בעברו ענף ענף, ובפרט אלה שסיימו כבר את העונה שלהם, כגון הגד"ש, צופה מתס ששנת 1989 תהיה קצת יותר טובה משנת 1988, גם החוב שלנו לא יגדל, אך הריבית תגדל בגלל האינפלציה. מקווה לאיזון בין ההכנסות וההוצאות, באם לא נשקיע מעבר שהיתרה המשקית מאפשרת לנו. הדבר המדאיג, באמת, הוא בתחום העבודה. היינו ידועים בתנועה כמשק עם משטר עבודה מצטיין, אך בשנים האחרונות הדבר השתנה בהרבה וימי עבודה בתמורה, ואפילו בפועל, ירדו מאד. גם אם ננטרל את ימי העבודה הרבים של גיל בגלל המצב הדמוגרפי שלנו – ותיקים רבים – נקבל 116 י"ע בפועל לחבר לשנה. מתוכם רק 60 י"ע הם בתמורה ו-56 י"ע בשירותים. זאת אומרת שמכלל י"ע של החברים רק 33% הם י"ע בתמורה, שצריכים לפרנס את כל האוכלוסייה, וניצבת שאלה קריטית לפנינו, עבור כפר מנחם, אם נוכל להתקיים כך לאורך זמן. זו בהחלט שאלה מדאיגה ואנו חייבים לתת על כך את הדעת ובהקדם.

לשאלת המראיינים: שמענו דברים די נוקבים בתחום זה, אז אולי לסיום תאמר לנו איזו מילה יותר מעודדת. מתס עונה: מה שהיה להציג בתחום הסיכומים הבאתי, ללא טשטוש וללא החלקה, והנתונים מדברים בעד עצמם. גם על המעודד שבהם וגם על המדאיג. מעבר לתחום הסיכומים התמחיריים, הייתי אומר: כאשר כה רבים מדברים על חידושים ו"שינויים", שאין אולי צורת חיים שהיא כה דינמית, מתקדמת וכה משתנה, ללא הרף, כמו צורת החיים הקיבוציים. עם זאת צריך לזכור, שכמו שלחברה האנושית ישנם ערכים נצחיים קבועים ואוניברסליים שלא משתנים, כך גם בקיבוץ ישנם ערכי יסוד שלא משתנים, לא תלויים ולא מותנים בתקופה זו או אחרת. ומראיינים שואלים: מה לדעתך ערכים אלה? עונה מתס ללא היסוס: ערבות הדדית, שוויון, שיתוף וסולידריות אנושית. אלה הם ערכים שאיתם יקום או ייפול קיבוץ, ואני מאחל לקיבוצנו ולכולנו שיהיה לנו לא "קיבוץ חדש" אלא קיבוץ מתחדש!

המקהלה של מועצת יואב, בניצוחו של חברנו אסא, יצאה לסיבוב הופעות בגרמניה. היא התקבלה שם בהוקרה והערכה רבה ועיתונים גרמניים רבים הקדישו מאמרים וצילומים של המקהלה ומנצחה ויחס אוהד למדינת ישראל. במסגרת חגיגות היובל קיים הקיבוץ יום הותיק. במסיבה חגיגית לותיקים בירך המזכיר אמנון זלינגר את הותיקים, ובין היתר הוא אמר: "...יכולתי לתאר תרומתכם האדירה ומפעלכם הגדול ביצירת כל היש והקיים בקיבוצנו... והדבר ניכר בכל פינה ופינה שלנו... שהרי כל לבנה, כל עץ, וכל שיח ידו של אחד מכם היה בו... זקנתכם אינה מביישת את צעירותכם..." וכו' וכו'... הרבה הרבה שבחים!

ב25.11.89 - לא יוצא עלון. במקומו המזכירות מוציאה "דפי מידע", בעיקר מדיוני המזכירות וסקירת הענפים.

ב29.12.89 - יוצא שוב עלון אחד האחרון והיחיד של שנת 1989.

העלון האחרון הנ"ל מוקדש כולו ליובל ה-50 של הקיבוץ.

בפתיחת העלון ישנו שיר של נחום מוקדש ליובל ונביא ממנו רק 2 בתים:

חמישים שנה של תבונת כפיים	ביחד שרינו עם כוח הכובד
טרשים שהפכנו לגינות.	של אנוכיות באדם
חמישים שנה בזיעת אפיים	בכוח ה"יחד", מרובד אל רובד
ואנשים בתמורות העונות.	וסיפור מעשינו לא תם...

כמו כן העורך פותח את העלון בתיאור תוכנו: ...העלון מוקדש במידה רבה, לראיונות עם חברים ותיקים, מראשוני הקיבוץ וכמה צעירים, וכוונת השיחות הללו הייתה להעלות את מחשבותיהם על הקיבוץ כיום ובעתיד, ולא דווקא להתרפק על זיכרונות. לא נתפסנו לנוסטלגיה...

בכל מקרה, השאלה המעניינת והמסקרנת את כולנו היא מה יהיה עם קיבוצנו ועם כל אחד מאתנו בעתיד ולא כל כך מה כבר קרה, והתייחסות לשאלה הזו ניסינו להביא מפי מספר חברים..

ובין כה וכה הבה נאחל לעצמנו, שיהיה לנו חג יובל שמח ושנת יובל מעניינת ומלכדת לכולנו.

בראיונות עם החברים השתתפו מהותיקים: לידה אגוזי, רחל'ה ברוידא, אבוש, ומתס, ומהצעירים ליאור ברק, סיגל גוטליבר, ירון שור. בראשית הראיונות ישנה תמונה מתקופת "חומה ומגדל" כשראובקה ז"ל משוחח עם הרצפלד,

"אבי ההתיישבות", שדאג גם לנו ורומם את הרוח של החברים בשירו הידוע "שורו הביטו וראו" ... ובסוף הראיונות מאמרו של מרכז המשק יגאל ברק על "תוכנית הבראה משקית" ומאמר סיום של מזכיר המשק על תקוותיו לעתיד הקיבוץ.

בראיונות עם החברים בלטו המחשבות שהעסיקו את הקיבוץ בשנים האחרונות. הותיקים מזהירים מאובדן ערכי הקיבוץ היסודיים בתקופת "השינויים", ערכים שבלעדיהם לא היינו מגיעים עד הלום ולא היה מה "לשנות", והצעירים מדגישים את הצורך בשינויים עם שינוי הזמנים ובעיקר לשים דגש חזק יותר למאוויי הפרט.

ונסיים עלון זה בתאריכון לאורך 50 השנים של היותנו קיבוץ, כפי שמופיע בעלון בשם:

שנת היובל - אירועים מרכזיים בתולדות הקיבוץ מראשיתו ועד היום.

1930 - התארגנות קיבוץ עלייה "כרית" בפולין, בעיקר מערי וילנה, גרודנה, ביאליסטוק, לידה והעיירות סביב ערים אלו. מתארגן קיבוץ עלייה ב' של השומר הצעיר בצפון אמריקה.

1932 - באפריל 1932 מגיע הגרעין הראשון של הקיבוץ "כרית", 7 חברים, כתיירים ל"מכבייה" הראשונה לארץ. מזכירות הקב"א שולחת אותם להיות גרעין לקיבוץ מרחביה, לעזור בעונת קציר החציר. כעבור 3 חודשים מצטרפת אליהם גם רחל'ה, חברתו של אברהמ'ל.

בספטמבר 1932 עובר הגרעין "כרית" לקיבוץ "ליטא" בפתח-תקוה, כשמטרת התנועה שנשלים את הקיבוץ הליטאי. אנחנו מתנגדים בכל התוקף. רוצים רק קיבוץ עצמאי. בפתח-תקוה נפצע מיירים אנושות במשמרת פועלים בבניין נגד השבתת העבודה ע"י קבלני פ"ת כשבריוני "ביתר" בעזרת שכירי חרב מנסים להדוף את המשמרת לפי פקודת ז'בוטינסקי, מנהיגם, שפרסם מאמר בעיתונות היהודית בעולם "יא ברעכן", ז.א כן לשבור את ההסתדרות.

1933 - נתקבלה תביעתנו לקיבוץ עצמאי וב-4 לאפריל יוצאים 4 חברים שלנו מפ"ת למושבה קטנה בהדר שבשרון לעצמאות והם תוקעים אוהלם במרכז המושבה על יד צריף מועצת הפועלים המשמש מקום מקלט לחברים החדשים וכעבור זמן קצר מתוספים יתר חברינו שהיו בפתח-תקוה.

1934 - באוגוסט נגמר המו"מ על מגרש למחנה 'כרית' בהדר. 6 דונם קיבלנו מהקק"ל ושני דונם מתנת ועד הכפר הדר. מתחילים בבניית המחנה והעבודה נמשכת 8 חודשים בקדחתנות.

1935 - בנובמבר מגיע הגרעין של 'קיבוץ אמריקה ב', שהיה מקודם בקיבוץ עין שמר. הקיבוץ קונה אוטו משא לעבודות חוץ, שנהגו הראשון אברהמ'ה ז"ל. ומקים נגרייה מכנית ברמתים, שרכזו מתס, ואתו חונקה, צבי ירוחם, דוו, ואברהם מ.

1936 - באוקטובר מתקיים האיחוד בין הקיבוץ והגרעין האמריקני והשם החדש של הקיבוץ מעתה 'קיבוץ השוה"צ אמריקה-כרית'.

1938 - החל ממרץ משתתפים 8 חברים בכיבוש חניתה, בספטמבר יוצאת הפלוגה הראשונה של הקיבוץ לאום-אל-טוף, זו דליה של היום ומקימים שם נקודת שמירה, מצטרפים לפלוגה 40 חברים, מקימים מגדל, בתקווה שמקום זה ע"י עין שופט יהיה מקום התיישבותנו.

1939 - במאי נאלצה פלוגה זו לעזוב את אום-אל-טוף וחזרה הביתה להדר. בספטמבר אותה שנה יוצאת לכפר מנחם פלוגה קטנה ראשונה, וב-6 בדצמבר 1939 - טכס העלייה על הקרקע לכפר מנחם, בנר ראשון של חנוכה. בטכס הוקראה מגילת העלייה, שנכתבה ע"י חיים לובה (אנצ'קובסקי) ז"ל ועל ידי מתתיהו שור (מתס), שהמוטיב

העיקרי שלה היה "...באנו אליך כפר מנחם, כשפניך אפורים כפני אדמתך...". אך עוד שדויתך יצמיחו אמונה... לחיים של ערכים ומשמעות...".

1940 - וגם חודש דצמבר של 1939 - שנות "חומה ומגדל", חיים בצפיפות וצמצום בתוך החומה, גם בכוננות נגד התקפות כנופיות כשהקשר שלנו באמצעות סימני "המורס" עם באר טוביה ונגבה, היישובים היחידים, כולל אותנו שהיו אז ליישוב היהודי. בו זמנית מתחילים לבנות את נקודת היישוב הקבועה על גבעת כפר מנחם הנוכחית. באותה שנה מניחים אבן פינה לבית הילדים הראשון (כיום המועדון לחבר ומשרדי ריכוז המשק והמזכירות). באפריל אותה שנה מעבירים את הרפת מהדר לכפר מנחם.

1941 - הוקמו הענפים הראשונים: הלול, ענף המטעים (זיתים, תפוחים, ענבים, מישמש).

1942 - 12 ביולי - נפתח שירות האוטובוסים הראשון בקו ת"א-כפר מנחם, ע"י "דרום-יהודה", כשנהגו הראשון משה רכטמן, שהתחבב על כל הקיבוץ, עזר לנו מעל ומעבר לתפקידו כנהג, ונרצה באכזריות ע"י הבריטים במלחמת העצמאות.

"האווירון האדום", "פיפר" קטן אדום של הסוכנות, ובו מתס, הגזבר, וסביב סופת גשמים חזקה שחסמה את דרך האפר לקיבוץ, משליך אספקה לקיבוץ הנצור ע"י הבוץ. באותה שנה מתחילים לבנות את המרפאה הראשונה. ישראל כרמון נאסר יחד עם עוד מספר אנשי פלמ"ח ע"י הבריטים. חברים נוספים משרתים ב"בריגדה" היהודית הלוחמת, וביחידות אחרות הלוחמות בנאצים.

1943 - בואם של ראשוני קיבוץ "אלגביש" שהתאחדו עם קיבוצנו. מכון חשמל הוקם ע"י סככת המכונות וסיפק חשמל לחדר האוכל, לבתים הראשונים, לנגרייה, למוסך ולמתכת. באוגוסט אותה שנה נסתיימה בניית הסילו ו-5 בתי סוכנות למגורי החברים.

1945 - גמר מלחמת העולם השנייה. המתגייסים לבריגדה ויתר המתגייסים לצבא הבריטי חוזרים הביתה. ישראל כרמון משתחרר מהכלא. מתחילים להגיע לקיבוץ ניצולי השואה.

1946 - חברת נוער א' באה לכפר מנחם. הקיבוץ, בגלל חוסר שיכון, מחליט לצופף שתי משפחות בחדר אחד על מנת לקלוט חברת הנוער.

1947 - גמר סלילת כביש האספלט הראשון. קבוצת "הסלע", בנינו הראשונים, יוצאת ללמוד במוסד החינוכי בקיבוץ מעברות.

1948 - מלחמת העצמאות. כפר מנחם כולה בחפירות ובקו הראשון. הילדים ורוב הנשים מפונים להדר. המצרים מגיעים עד לקרבת תל אספי. 9 ליולי - תל אספי נכבשה ע"י חטיבת גבעתי. המצור הוסר עם כיבוש מסמיה, תינא, ושאר הכפרים באזור. בספטמבר אותה שנה חוזרים הילדים וכל אשר אתם מהדר הביתה. באותה שנה ה"מסגרייה" נהפכת למפעל המתכת. בדצמבר אותה שנה מגיעה חברת נוער ב' ההונגרית. גרעין "חירות" מגיע לכפר מנחם. חלק מהחברים של הגרעין עבר בשנת 1949 לקיבוץ שער הגולן. מספר חברים נשאר אצלנו.

1950 - בחודש דצמבר ילדי הקיבוץ יוצאים ללמוד במוסד נגבה.

1951 - נתקבלה קבוצת "יסעור" כחברת נוער.

1952 - נמשכת נטיעת הפרדס.

1953 - נקלטו חברות נוער בולגריות "זית" ו"אלון".

- 1954 - ענף הכותנה הוקם בכפר מנחם. הבנים הראשונים, קבוצת "הסלע", מסיימים את מוסד במעברות ומתגייסים לצה"ל. קבוצת "יסעור" מתגייסת לנח"ל.
- 1956 - 13.5 - קבוצת "לבנה" - המחזור הראשון של המוסד "צפית". מפעל המתכת מתרחב כמפעל תעשייתי.
- 1957 - מוקמת "החטיבה הצעירה" בקיבוץ מקבוצות "הסלע" ו"יסעור".
- 1958 - בינואר התחילה הרחבת נטיעת הפרדס.
- 1965 - הוקם מפעל הקרמיקה. בקיבוץ חוגגים ברוב פאר, משך 4 ערבים רצופים, את חג חצי היובל של הקיבוץ. מוצג המחזה של אורי אסף "שכונת האפ".
- 1966 - הוקם בית הלבוש והמכבסה החדשים. בניין של 3 קומות.
- 1967 - מלחמת ששת הימים. כ-120 חברי קיבוץ גויסו למלחמה. האחים עמרם ויוחנן בן-חורין נפלו במלחמה באותו יום. גדי ואילן נופלים בשבי המצרי.
- 1968 - גמר שיכון ו' וכניסת המשתכנים מדור הבנים לשיכון ותיקים. גדי ואילן משתחררים מהשבי. בקיבוץ חגיגה גדולה.
- 1969 - 13.6 - הנחת אבן הפינה לבית הבנים בהשתתפות אורחים רבים.
- 1973 - מלחמת יום-הכיפורים. למעלה מ-130 חברים מגויסים. גבריק, עמוס וראובן נפלו במלחמה.
- 1974 - העברה לשיכון ז'.
- 1975 - העברה לשיכון ח'.
- 1976 - העברה לשיכון ט' ו-י'.
- 1979 - בנייה חדשה בשיכון ה'.
- 1980 - 6.6 - טכס חגיגי לפתיחת בית הבנים.
- 1981 - קבוצת "ערבה" מגיעה לקיבוץ בסוף השנה.
- 1982 - כניסה לשיכונים המשופצים בשיכון ה'.
- 1984 - כניסה לשיכון י"א.
- 1986 - כניסה לשיכון י"ב.
- 1987 - בינואר אותה שנה מתקבלת ההחלטה על המעבר ללינה משפחתית.
- 1987-89 - בניית הלנ"ם... העברה מבתי הילדים לבתי ההורים.
- 1989 - חג היובל, 50 שנה לעלייתנו על קרקע כפר מנחם.



חגיגות חג היובל

דצמבר 1989

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ בשנת 1989

הפרוטוקולים של שנה זו לא היו מלאים וגם חלק מהם קשים לפענח. חלק נרשם כנראה ע"י המזכיר ב"כרטסת". החלטות השיחות כולן, כמעט, התפרסמו בעלוני הקיבוץ. כמובן, בפרוטוקולים הקיימים, המעניין הוא הוויכוח בין החברים שלא פעם היה מתוח מאד, כגון בעיית ריכוז המשק כשהקיבוץ מתלבט בין הצרכים השונים של 3 ההצעות: יגאל ברק שלומד, ומוכן לקבל את התפקיד רק בגמר לימודיו, ועד אז הוא תובע שהרכז הנוכחי ימשיך, שלומי מתנגד בתוקף, ובין היתר בגלל חילוקי דעות עם הגזבר. רוב לא גדול של הקיבוץ רוצה שמרכז המשק יהיה אביהו שמרכז את ענף הפיתום ואנשי הלול לוחמים בכל כוחם לא לשחרר אותו מהלול. המצב שנוצר ונמשך תקופה לא קצרה גורם, כמובן, נזק לא מבוטל לקיבוץ, ובסופו של דבר נמצאה פשרה שאפשרה ליגאל ברק להיבחר כרכז המשק. הבאנו אירוע זה רק כדוגמה לויכוחים בשיחות קיבוץ, מה שלא ניתן למצוא בעלוני, למרות שכל ההחלטות בנידון קיימות בעלוני. וכך גם בנושאים רבים שהשיחות דנו: ענייני הקליטה לקיבוץ, שגרמו לויכוחים רבים ודעות שונות, ענייני ההשתלמות, אי-ציות לסידור העבודה, וגם להחלטות חוזרות של השיחה, בעיית השילומים ואי-מסירתם של חלק קטן מהחברים לקופת הקיבוץ, העברת הכל-בו לסילו מול הצעות אחרות, בעיות רבות הקשורות להעברה לל"מ, אי-מסירת זירה שחבר קיבל בירושה לקיבוץ, ויכוח ממושך הקשור עם הסדר חובות הקיבוצים שהתנועה הציעה, תקנון דמי העזיבה, ובחירת בעלי תפקידים שוועדת המינויים לא מצליחה לאיש. אין ספק שקריאת הפרוטוקולים, מה ואיך כל אחד אמר או ביטא את דעתו, הייתה יותר מעניינת ומכירה יותר את "הדוברים" בשיחות. כמו כן, ניתן מהפרוטוקולים להתרשם גם מפעולת המוסדות, ובעיקר המזכירות ושני מזכיריה: נחום שור ואמנון זלינגר. אך במסגרת הספר נסתפק בנאמר לעיל.

פרק תשיעי: נפילת ממשלת שמיר, נגד המתנחלים, מחלבה ביתית, פנסיות, הרחבת הדירות, קליטת "נעלה", משבר הקיבוץ, משאל על עתיד הקיבוץ, "השינויים", בעיות "צפית"

1990

במדינה ובעולם

"התרגיל המסריח" - פרס הפיל את ממשלת שמיר. תשעה תיירים נרצחו בדרך לקהיר. החלה העלייה מברית המועצות. עמי פרופר רצה 7 פועלים מעזה. סדאם חוסיין פלש לכוויית. חמישה חיילים נהרגו בצאלים. ניסוי ראשון של טיל ה"חץ". 21 הרוגים במהומות דמים בהר הבית. מחלקים מסכות אב"כ. נתפס "האופנובנק". כהנא נרצח בניו-יורק. יחסים דיפלומטיים עם ברית המועצות. כתבי אישום נגד מנהלי הבנקים. צנחנים חיסלו חייל ירדני שהתמקם במוצב הגבול וירה על מתרחצים בחמת גדר (4.1). מאיר וילנר פרש מהכנסת אחרי 42 שנה. וילנר הקומוניסט האחרון שחתימתו מתנוססת על מגילת העצמאות (8.1). הכנסת אישרה את חוק הערוץ השני. בית המשפט בירושלים הרשיע את ראשי בנק צפון אמריקה במעילה בכספי הבנק. מנכ"ל הבנק נידון לעונש מאסר. אריק שרון הודיע במפתיע על התפטרותו מהממשלה. השר בייקר האמריקני דרש להפסיק את ההתנחלויות. מחלוקת קשה על ביצוע קונצרט של וגנר ע"י הפילהרמוניה הישראלית. 150 מתנחלים התיישבו בעיר העתיקה בלב אוכלוסייה ערבית וקראו לעצמם "עטרת-כוהנים". התרחשה תאונה בין 2 מסוקים. 7 חיילים נהרגו. ווצלאב האוול, נשיא צ'כוסלובקיה, הגיע לארץ וכוננו יחסים דיפלומטיים. הפרקליטות החלה להכין כתבי אישום נגד מנהלי הבנקים. התפוצצות חבלנית בשוק מחנה יהודה. שר החוץ האמריקני בייקר תקף בחריפות את ישראל שלא מקיימת את תביעות האו"ם ואמריקה בעניין המתנחלים. שביטה ממושכת של הרופאים. שגריר ישראל במצרים, פרופ' שמעון שמיר, התפטר בגלל אי-הסכמתו עם מדיניות הממשלה. פיגוע בחוף ת"א, תיירת מקנדה נהרגה. רצח של מחבלים ב-2 חיילים שעמדו בטרמפיאדה בירושלים. חנה זמר הפסיקה לערוך את "דבר". ב-2.10 החגיגות בגרמניה לאיחודה מחדש לאחר נפילת חומת ברלין והמשטר במזרחה. הפגנת עולי אתיופיה לעלות אחיהם לארץ. 4 הרוגים ופצועים רבים ע"י חייל מצרי שירה על מכונית ליד אילת. מפקד פלוגת גבעתי ועוד 4 מחייליו נהרגו בהיתקלות עם חוליית מחבלים. אולטימטום לסאדאם חוסיין לסגת מכוויית, אחרת יותקף ע"י כוחות האו"ם. 4 טייסים נהרגו בתאונה על יד מצפה-רמון.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

14.2.90: חנוכת מחלבה ביתית ע"י המטבח בהנהלתה של נירה בעלת הרעיון.

14.12.90: מסיבת סיום של שנת היובל.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1990. לא הופיעו עלונים באותה שנה. רק "דפי מידע".

"דפי המידע" הוציאה המזכירות ואנו נביא מדפים אלה את הדברים הרלבנטיים לתולדות הקיבוץ בספרנו.

המזכיר מסביר למה "דפי מידע". "פשוט, זה זמן רב שלא מצליחים למצוא עורך לעלון, ובלי עורך אין עלון. אך לא רק עלון. חסרים לנו עוד דברים רבים. ועדת מינויים התפרקה. בעלי התפקידים לא פועלים. נבחרה ועדת מינויים חדשה ועד שתצליח להרכיב את המערכת יש להצטייד בסבלנות...

ואם אנו עוסקים בבעלי תפקידים הרי הגיע הזמן גם לדון בעצם המבנה הארגוני שלנו, שהוא במידה רבה מיושן ואינו תואם עוד את הצרכים והמבנה הנוכחי של המשק ושל החברה שלנו... הגיע הזמן לחולל שינויים ארגוניים שיאפשרו לנו לתפקד בצורה יותר יעילה בעתיד...

אז מה הפתרון? לדעתי הפתרון הוא באותו כיוון שקיבוצים רבים כבר התחילו בו: להקים שתי מזכירות מקבילות. האחת לענייני הפרט והקהילה, והשנייה, שתדון בנושאים כלליים, ארגוניים, עקרוניים ואסטרטגיים, כשהחיבור בין שתי המזכירות יינתן ע"י בעלי התפקידים המרכזיים, וזוהי רק דוגמא אחת מני רבות...

נצטרך גם לתת תשובה לעובדת הידלדלותה של שיחת הקיבוץ, במספר המשתתפים הקבוע בה, ואולי להקים גוף ביניים כמו מועצה, שלא יהיה לה, בשום פנים ואופן, סמכויות 'דיקטטוריות' ועל כל החלטותיה יהיה ניתן לערער, אבל יהיו לה סמכויות לדון ולהחליט בשורה של נושאים שוטפים ואישיים, וכך לשחרר את שיחת הקיבוץ שתדון בנושאים הכלליים החשובים...

עניין נוסף שהוא דחוף זהו נושא הקליטה אצלנו והמאבק על גרעין תנועתנו..."

המזכיר

נערך משאל בעניין החתימה על העיתון היומי: התוצאה - 108 הצביעו בעד המשך המצב הקיים, כלומר המשך מנוי "על המשמר". 84 בעד שינוי ו14 - נמנעו.

הסדר הקיבוצים. אנחנו מנהלים מאבק על גובה הריבית בפזור פירעון ההלוואות לעתיד שההסדר חייב. מ%6- ל4%.

התקיים דיון עם יהודה קרון על הסדר בעיית הסוסים שברשותו.

מתמשך המאבק של המזכירות עם מספר אנשים קטן שלא מוסרים את השילומים לקיבוץ. העניינים מתנהלים בכבוד ובמתח בין החברים והמזכירות. ישנם חברים המציעים שאחוז מסוים מהשילומים ימסר לחברים המקבלים אותם.

המזכירות ממליצה להיענות לתביעת התנועה שיענקל'ה יחליף את אלי נדיב מחצור לריכוז משקי הדרום.

הוטל על נחום להביא הצעה בעניין התקציבים של החולים הכרוניים.

החל הדיון במזכירות על הצעת הצוות של אביהו, אתי ג., איצ'לה, יענקל'ה ומרדכי לאיחוד התקציבים.

אמנון ז. הציג את ההצעה להנהיג מוני חשמל בבתי החברים.

עניין השילומים הועבר לטיפול ועדת השילומים בריכוזו של קוטי ז"ל.

פתחנו בענף חדש, "תיירות". יש סיכויים להתפתחותו.

אזכרה רבת משתתפים ורבת רושם נערכה ביום 7.2.90 בחדר האוכל במלאת 30 יום לפטירתו של גדי פטיש ז"ל, השבוי במצרים, חבר הקומנדו הימי, מנהל הספארי, עובד ברפת ומה לא, שנפטר בטרם עת ממחלה ממאירה.

ידיעות המזכירות מ2.4.90-

המזכירות הביאה לאישור שיחת קיבוץ הצעתה לאפשר העסקת בני קיבוץ כשכירים.

נבחרו 4 נציגי הקיבוץ למרכז מפ"ם: מאירקה, רינה, ירון ונחום.

בשיחת הקיבוץ מ-10.3.90 אושרה הצעת וועדת המשק שהתקיימה יחד עם עזרא רבין להתנגד לשלם את החוב התנועתי, כפי שהתנועה הטילה עלינו.

בשיחת קיבוץ מ-17.3.90 הציגה עמליה ישראל את התוכנית של חג היובל. השיחה קבעה שהחג יהיה בעיקרו פנימי ובהשתתפות כל הכוחות האמנותיים והתרבותיים שלנו בלבד.

יגאל ברק, שנכנס לתפקידו כרכז משק, מוסר בשיחה סקירה משקית ומתעכב במיוחד על המצב הטוב של מפעל המתכת.

בוועדת המשק אושרה תוכנית המשק הצופה הכנסות של 18 מיליון ש"ח ויתרה משקית של 650 אלף ש"ח. זכורות לנו מסיבות ההוקרה וההערכה לד"ר ציקל בימי הולדותיו. הפעם דפי המידע מספרים בעלון על ציבור גדול שליווה את ד"ר ציקל בדרכו האחרונה, לאחר שקיבלנו את גופתו שהקדיש למדע בחזרה אלינו. יש לציין שבין המספידים מהקיבוץ, משפחתו וידידיו, היה גם יונס ממשפחת אל-עזי הערבית.

קבוצת חברות מהקיבוץ, ובהן אביה, נורית ג, תלמה ונורית שור, יוצאות מדי יום שישי בשעות אחר הצהריים למסמיה וביחד עם חברות הצור עומדות שם כמשמרת מחאה, במסגרת תנועת "נשים בשחור" ומוחות על המשך הכיבוש ומניעת תהליך השלום.

"דפי מידע" מ-1.6 כותב המזכיר, בין היתר, על הסתלקותם של החברים הותיקים, חיים לובה, ואברהם אטינגר ז"ל, שני חברים "מאבני היסוד". אחד אחד, כאילו באין רואה, הולכים מאתנו אלה שמשך יובל שנים ומעלה כיתפו על שכמם את בניין החיים הקיבוציים ושתרומתם לכל היש והקיים אצלנו לא תסולא מפז.

על סיום חגיגות היובל... בחג העצמאות, בכנס המחזוריים, בערב החג וביום הילד. למחרתו, הגיעו חגיגות היובל שלנו לשיאו. הייתה זו שנה גדושה באירועים ומעשים.

פנסיות. בעקבות הדיון שנערך בתנועה המזכירות החליטה להקים צוות חשיבה ולהביא הצעה כיצד ליישמה אצלנו. ביישבת המזכירות מ-13.5 - בהשתתפות אפרת פרנקל, רכזת ועדת העבודה, דנה המזכירות על המצב שנוצר בשטח העבודה כפי שאפרת הציגה אותו: אי-התייצבות לעבודה בזמן, אי-מילוי מכסות שעות העבודה, היעדר משמעת ואי-ציות להוראות הסדרנים, וכן תופעות אחרות המעידות על מצב קשה בתחום זה, שלא מאפשר לוועדה למלא את תפקידה. אפרת הציעה, בהיעדר יכולת לאכוף על האנשים התנהגות נאותה בתחום העבודה, להטיל קנסות כספיים בהקשר לכך. הרוב במזכירות תמך בהצעת אפרת וכן הוטל על המזכירים להיפגש עם רכזי הענפים ולברר את האמצעים כדי לשנות את המצב.

בהשתתפות עזרא רבין, מזכיר הקבה"א, התקיימה שיחת קיבוץ בנושא השילומים שלא יורד מסדר היום של הקיבוץ. עזרא הבהיר שבנושא כה עקרוני אין מקום לשום פשרה. בלה כספי הביאה הצעות ועדת השילומים והמזכירות האומרות:

1. חובת מסירת כל השילומים של אלה שלא מוסרים.

2. פדיון ההשקעה - בכל מקרה נפרד.

3. הקמת קרן לעזרת בנים.

4. קבלת הכנסה קבועה מכל מקור חיצוני, ואי-מסירתה לקיבוץ, אינה מתיישבת עם חברות בקיבוץ. אי-מילוי עיקרון זה מהווה הפרת ההסכם בין החבר לבין הקיבוץ. בהצבעה גלויה וברוב של 49 נגד 10 התקבלו הצעות הועדה והמזכירות.

הקיבוץ החליט לארח ארכיאולוגים אצלנו החופרים כבר כמה שנים את גבעת החרסים וגילו משך הזמן ממצאים מעניינים מאד מתקופת הכנענים ותקופות קודמות, והציגו אותם בפני הקיבוץ. בשיחת קיבוץ מ-19.5 נדחתה ברוב גדול הצעת אפרת פרנקל להטיל קנס כספי על אלה שלא מצייתים להוראות ועדת עבודה. היו גם חברים שהציעו להוריד הצעה זו מסדר היום ואף התמרמרו על עצם הרעיון. בנושא הרחבת הדירות ל-3 משפחות שוועדת הבריאות וקשישים הציעו, נתקבלה בהתחלה ההצעה אך לאחר תביעה נמרצת של אחד החברים הוחלט לדון על כך לאחר בירור נוסף.

"דפי מידע" מ-1.8.90 מתאונן המזכיר על החוסר של עלון ושדפי המידע לא ממחישים את אשר מתרחש בקיבוץ, בין היתר שורה ארוכה של תפקידים לא מאוישים אצלנו, והפגיעה ברקמת החיים הקיבוציים שלנו היא מוחשית מאד...

ובשיחות קיבוץ מגיעים בין 45 ל-60 חברים בלבד...

וגם "האינתיפאדה" נמשכת. כאילו כבר התרגלנו אליה והיא עוברת אצלנו "על יד". הארץ סוערת. האירועים סביבנו חמורים. האם אנחנו נסתפק רק "במה שמגיע לי"?

ב-9.6.90 התקיימה שיחת קיבוץ בהשתתפותה של מזכירת עיתון "על המשמר", דורית גפן. הדיון היה על גורל העיתון שלא יוכל להתקיים בלי עזרת התנועה. הוויכוח היה מתוח עם החברים שדרשו שכל חבר יבחר לו את העיתון שהוא רוצה בו, כפי שכבר הוחלט על כך בשיחת קיבוץ ולא אכפת להם באם "על המשמר" יקרוס בגלל ההפסדים שלו. מאידך הופיעו חברים שטענו שהצד השני של חירות וחופש הבחירה, שאיש לא מתנגד להם, היא האחריות. במצב השורר בארץ, בה שלטון הימין והליכוד משתוללים בארץ, יש לנו אחריות שישמע קולו של השמאל ומחנה השלום ש"על המשמר" מבטא אותו. הקיבוץ לא יתקיים רק על "מרכזי רווח". תמיד היינו חופשיים ובעד חופש בחירה, אך באותה מידה היינו גם אנשי אחריות ופטריטיים לגורל ארצנו-מולדתנו ודמותה. בבעירה הגדולה העוברת כיום בארץ אין לתאר את ישראל בלי "על המשמר". לקריאת הביניים של אחד החברים: גם "דבר"! ענו לו: המלחמה על קיום "על המשמר" היא גם המלחמה על קיומו של "דבר". גם הוא, למרות שהוא עיתון ההסתדרות, בתחרות עם עיתוני הערב אינו מקיים את עצמו, וגורלו יהיה כגורלו של "על המשמר". דורית גפן סיכמה את הוויכוח וטענה שהעיתון פתוח לכל הדעות, וחוזק מזה זהו גם עיתון טוב. לא התקבלה הצעת מספר

החברים הותיקים

רשימת הכירוי



חברים להפריט את העיתונות. הוחלט לעשות כל מאמץ לעזור להמשכו של הופעת העיתון.

בשיחה מ-30.6.90 דנו על תוכנית ההשקעות, על הסדר הקיבוצים, על קניית מצלמת וידאו, וכן שוב על מסירת תגמולים מהחוץ לקיבוץ. תוכנית ההשקעות אושרה ברוב של 17 חברים נגד 9. שיחת הקיבוץ מ-7.7.90- התקיימה בהשתתפות אלישע שפירא, מזכיר הקבה"א, שבא לערער על החלטת שיחת הקיבוץ להעסיק בנים במשק בשכר. בשיחה היו 65 חברים. בהזדמנות זו אלישע הרחיב את הדיבור על מצב הקיבוצים והתעכב במיוחד על בעיות הצעירים. השיחה היתה ערה מאד. לפי הכתוב ב"דפי המידע" בדיון השתתפו: אביהו ששלל את גישתו של אלישע, נחום שתמך בגישתו, אברהם סלע ויענקל'ה שהתנגדו לדעת אלישע, אריק שתמך בהצעת אלישע, ויחיעם שסבר שהעניין נופח מעבר לכל פרופרציה. אלישע בתשובתו הרחיב את הדיבור על בעיות הקיבוץ בימינו, ולגופו של העניין אמר שהוא התחזק בדעתו שהחלטת הקיבוץ בעניין העסקת בנים כשכירים היא חמורה ומוטעית.

השיחה הסתיימה קרוב לחצות ללא קבלת החלטות.

שיחת הקיבוץ מ-21.7.90 הייתה מוקדשת כולה לבעיית הרחבת הדירות. לאחר בניין תוספות החדרים ללנ"ם נוצר פער גדול בשיכון החברים בין הורים עם ילדים לבין הורים ללא ילדים וכן חברים שהם בודדים. נבחרה ועדה מיוחדת לחיפוש פתרון בריכוזה של שושנה סעידי שקראו לה "ועדת שושקה". ההצעות היו שונות והוויכוחים רבים. כמובן שהמגבלה הרצינית ביותר הייתה כספית, שוועדת משק עמדה על כך שלא נחרוג מהאפשרויות שלנו. אך היו גם ויכוחים אחרים בנושא מהו קנה המידה ולמי מגיע הרחבת הדירה. הפתרון נמשך לאורך שנים ובסופו של דבר העניינים פחות או יותר נפתרו לאחר מספר שנים לא מעטות.

את הוויכוח סיכמה שושקה והתקבלו ההצעות הבאות:

ההצעה על השוואת רמת הבנייה נתקבלה פה אחד.

ההצעה לבנות לפי 2 תורים ותיקים וותיקי הצעירים נתקבלה ברוב גדול.

ההצעה לבנות רק לפי הוותק לא התקבלה.

ההצעה לבנות 15 דירות בשנה נתקבלה ב-35 קולות נגד 13.

במדור של "דפי מידע", "מי ומי" מ-8.1 - כתוב:

רבים מאד מחברי הקיבוץ השתתפו בהלווייתו של אברמל'ה שור במענית, שנפטר באופן פתאומי מדום לב, בדמי חייו. גם באזכרה שנערכה בקיבוצנו ב-26.7.90- באו המונים רבים. אברמל'ה שור נולד בכפר מנחם, בנם של רייזלה ומתס, היה מהילדים המצטיינים והאהובים בקיבוץ, והטרגדיה של אובדן 7 ילדי כפר מנחם, בתאונת דרכים קטלנית, קשורה גם הרבה מאד בשמו, שאחרי התפרקות כמעט מלאה של קבוצת "רימון" אחרי האסון, הקיבוץ החליט להצלת הקבוצה להוריד מהקבוצה היותר בוגרת, "נשר", ששם למד אברמל'ה, 7 תלמידים להשלמת הקבוצה. הדבר לא היה ניתן לביצוע לולא אברמל'ה הסכים ל"רדת" ואתו יתר החברים.

אברהמל'ה היה גם שלית תנועה מאד מוצלח בארצות הברית, והפסיק שליחותו עם פרוץ מלחמת יום-הכיפורים, כשהוא בא מיד משדה התעופה לקרבות המלחמה. לאחר המלחמה נבחר להיות חבר המשלחת של הצבא ואנשי אקדמיה לחזור לארצות הברית, כשהיא עוברת מחוף לחוף, להסביר את אירועי יום-הכיפורים.

אברמל'ה השתתף גם במלחמת ששת הימים, כשניצל בנס בהיותו חלוץ סירת הג'יפים בכיבוש עזה וזאן-יונס וכן במלחמת לבנון כשהוא מג"ד וקיבל דרגת סגן-אלוף. לאחר מלחמת יום-הכיפורים חוזר לכפר מנחם, עובד בלול ומרכז את ועדת התרבות בכשרון מיוחד ויצירתיות, בהכנסתו את חג האהבה בט"ו באב והזמנתו האישים הבכירים לקיבוץ, ביניהם גולדה מאיר ונשיא המדינה. כעבור זמן התחתן עם בת מענית אילנה ועובר אתה לקיבוץ. כבוגר מצטיין של אוניברסיטת תל אביב בכלכלה והיסטוריה, הוא משתלב מהר בחיי הקיבוץ בשטח הכלכלי, וכעבור זמן קצר הוא מצטרף להנהלת בית החרושת "גלעם", כשהוא מרכז את השיווק ונציגות חוץ, מנהל את משרד המפעל בתל אביב. בדרכו לחו"ל נפל ונפטר מדום לב. יגון גדול ירד על כפר מנחם, מענית ומשפחתו, השאיר אישה ו-3 ילדים. כל חודש או חודשיים מבקרת משפחתו קברו במענית עד היום. יהיה זכרו ברוך. דמותו הנפלאה והסרונו ילוו אותנו לעד.

ד"ר נג'יד סאלח, רופא השיניים הערבי שלנו, רופא מצטיין ואהוב על חברי הקיבוץ, יוצא לשנת שבתון בארצות הברית. עם צאתו נערכה לו מסיבת פרידה יפה והוענק לו שי מטעם הקיבוץ. לחברים רבים הוא יחסר ותחסר מומחיותו.

בסוף "דפי המידע" המערכת מביאה את מכתבה של משפחת שור לקיבוץ, ובין היתר כתוב בו: "...אין מילים בפינו להביע תודתנו העמוקה לכולכם, על כל הדאגה והעזרה, הטיפול המסור, החם, התומך והאוהב בסעדכם אותנו באבלנו הגדול, במותו של אברהמל'ה שלנו ז"ל. אין לנו ניהומים, אך יש לנו בית, במלוא מובן המילה. יש לנו רעים וידידים העומדים אתנו בשעתנו הקשה...".

משפחת שור

קליטת קבוצת "נעלה". לפי הצעתו של אברהם סלע הקיבוץ החליט לקלוט 24 נערים מברית המועצות שילמדו אצלנו 3 שנים במסגרת מבצע שהסוכנות ארגנה בין העלייה הרוסית הגדולה. אכן הדבר התבצע. הנערים סיימו אצלנו את הלימודים. הקבוצה הייתה מוצלחת מאד.

בהצבעה חשאית נבחר אביהו למרכז המשק.

פניית הקבה"א להשעות הסדר בנים כשכירים, עד למועצת הקבה"א, נתקבלה ברוב של 26 נגד 19 בשיחת הקיבוץ מ-11.8.90.

כמעט רוב המתנדבים עזבו את הקיבוץ וחזרו למולדתם בעקבות מלחמת המפרץ.

במזכירות היה דיון נרחב על הקמת קרן פנסיה לגילאי 30-65. יגאל ברק הביא כמה חלופות. הדיון נמשך גם בכמה ישיבות ועדת המשק וכן בשיחת קיבוץ ולבסוף הוחלט להתקשר עם חברה מסוימת שתנאיה נראו לנו הכי טובים. ומאז הקרן פועלת ואף הגדלנו את השתתפותנו בתשלומים וכמובן הגדלנו את הקרן והתגמולים שבבוא הזמן כל חבר הנ"ל יקבל.

18.11- מופיע עלון קיבוץ. נוסף לסעיפים "הידועים", ישיבות המזכירות, ברכות, עניינים שוטפים, דו"חות משיחות הקיבוץ, אנו מפרסמים ראיון ממושך של ירון עם אמנון זלינגר, המזכיר, המסיים את תפקידו לאחר 3 שנים.

נביא מספר קטעים: לשאלותיו של ירון אמנון עונה:

"...ונכנסתי לתפקיד במטרה מסוימת לשנות ולשפר את החיים של האנשים בקיבוץ. ראיתי לאורך זמן שהאנשים לא מרוצים באופן כללי. אין גאוות יחידה, מורל שפוף, והיה לי חשוב לנסות ולשפר את הקיים...
...עם הזמן, מצאתי עצמי מתעסק יותר ויותר עם בעיית המשמעת. זה גרם לי תסכול לכל אורך הדרך. בעיית המשמעת כללה, בין השאר, אי-עבודה של חברים, התעסקות עם עוזבים, עם אנשים בחופש ועם רנטות חודשיות שנכנסות לחברים ולא לקיבוץ... מצאתי עצמי מסביר לאנשים בכל פעם מחדש את העובדה הפשוטה, שצריך לקום בבוקר קודם כל על מנת להתפרנס, דבר שחשבתי מובן מאליו. בעיות אלו תפסו את מרבית זמני. ומעניינת ההפכפכות של 'דעת הקהל'. תמיד המזכירות אשמה. אם נתגלתה בעיה אישית קשה, טענו נגדנו שאנו לא מטפלים. כשטפלנו, אמרו שאנו לא מתחשבים מספיק עם הפרט.
כשנכנסתי לתפקיד רציתי להוביל מהלך של שינויים. הייתה לי תפיסה שמזכיר צריך לעסוק לא רק בבעיות יום-יומיות, אלא גם להוביל מהלכים כלליים.
הצעירים אכזבו אותי באי-רצונם להשתתף בכל מהלך. חשבתי שהמהלך מיועד בעיקרו למען הצעירים, אך הם לא נתנו יד...

יש בעיות רבות, אך באם לדרג אותן, נראה לי שבמקום ראשון הייתי מציג את בעיית כוח האדם, ובעיקר בכוח אדם שימלא תפקידים מרכזיים בעתיד... חוסר הרצון להיות מעורבים ולקבל אחריות הדאיג אותי מאד".
לשאלה מה צריך לעשות, אמנן חושב שצריכה להיות פחות ריכוזיות, בכל התחומים. "יותר פיזור של סמכויות... לאחריות יש שתי פנים. אם מעניקים לחבר אחריות זה חייב להיות מלווה ביכולת להפעיל שיקול דעת ובתמיכת המערכת לסמוך על בעל התפקיד... צריך, על כן, לחלק את המערכת לאגפים: אגף חברה, אגף כלכלה, אגף עבודה וכו'. הכיוון הכללי צריך להיות יותר חופש לפרט, פחות אחריות משותפת ויותר אחריות אישית. בנושא הצריכה אני בעד מעבר לתקציב כולל.

אני גם מציע מעבר לשתי מזכירות. אחת לענייני יום-יום, השנייה לבעיות עקרוניות".
לשאלה האם היה בוחר את התפקיד מחדש? אמנן עונה קטיגורית: לא! הרגשתו שמילא מה שרצה למלא. כמובן היו גם בעיות אובייקטיביות, המשבר הכלכלי, משבר "בית אורן", שהיתה לו השפעה קשה על מורל החברים וכד'. לבקשת המראיין שיגיד משהו אופטימי לסיום, אמנן מרים את הכפפה ואומר: "לכפר מנחם יש פוטנציאל להיות קיבוץ טוב. התנאים הפיזיים שלנו מצוינים, הדאגה לפרט היא על רמה טובה... בתחום הכלכלי, לא הסתכנו בחובות, ויש פתח-תקוה לסיים את השנה ברווח...".

בעלון מ-30.11 כתבות רבות על מצב הקיבוץ והוויכוחים הפנימיים הולכים ומתרחבים. הנושא "תמורה לתרומה" תופס תאוצה, מתגבשים גם מחנות ואעפ"י שזה טרם הגיע לשיחת קיבוץ ולהכרעה, ב"רחוב הקיבוצי" הנושא "גועש". הוויכוח מתלהט. בעלון הנ"ל מובאת טבלה גדולה המפרטת את החיוב והשלילה בהצעה של "תמורה לתרומה". התומכים בהצעה אומרים: למרות כובד הנימוקים השוללים את יצירת הקשר בין "תמורה לתרומה" והקשיים הצפויים בביצועה, אין די בהם כדי להרתיע את תומכי השינוי, כי ההצעה ניזונה מאכזבה עמוקה המתרחשת במציאות היום-יומית... התמודדות רצינית עם ההצעה תבוא רק על ידי הצגת תשובות אלטרנטיביות אמינות למצוקה של היום. כיצד להביא את החברים לעבוד ולפעול מתוך רצון, למוטיבציה פנימית, כיצד לאפשר

לחברי הקיבוץ להינות מיותר מזומנים, יותר ניידות, יותר אפשרויות לתמרון בתנאים של היום. וכל זה מבלי להזדקק לתמריץ הכספי?...

יהודית מביאה תמצית דבריו של מרטין בן-מורה בפגישה לקראת מועצת הקבה"א שתדון באותן השאלות הנ"ל. מרטין, חבר קיבוץ נירים, פעיל מרכזי בתנועה שיעמיד עצמו בעתיד מועמד למזכיר הקבה"א. נביא חלק מדבריו: "...השינויים בקבה"א 20- השנים האחרונות הובלו ע"י הפריפריה ולא ע"י המרכז. שינויים רבים התרחשו ע"י מיעוט שכפה דעתו על הרוב. המעבר ללינה משפחתית מהווה דוגמא ברורה לתהליכים אלה. המעבר ללינה משפחתית התרחש ברוב הקיבוצים ע"י מיעוט שהיה מעוניין בשינוי זה והרוב נכנע ויותר. יתר על כן, המעבר ללינה משפחתית התרחש חרף החלטה מרכזית על לינה משותפת, והיה קשור בערעור על עצם קבלת מרות תנועתית... לדברי מרטין הבעיה בחיי הקיבוץ של היום קשורה להסכמה על כללי המשחק. בלי נכונות לקבל את דעת הרוב, אין אפשרות לקיים חיי קיבוץ. מכאן יש לדון באמנה חברתית בינינו, לקבוע כללי מינימום שיחייבו את כלל החברים. השאלה היא האם ניתן לקבוע יעדי שינוי ולפעול עמם, או שהאנשים מיואשים וצריך לפרק את החבילה. השאלה של "תמורה לתרומה" אינה אידיאולוגית, אלא נובעת מאי-נחת השוררת בקיבוצים. זהו צורך הסתגלותי ללא מסר כלכלי, חברתי או מוסרי... ואם הרוב יחליט נגד האם המיעוט יקבל מרות, או הוא יכתיב את כיווני המהלך? לדבריו הבעיה כיום של הקיבוץ איננה קשורה בחלוקת "העוגה", אלא בהרחבתה והגדלתה וליצור יותר ולא פחות שותפות, מעורבות ואחריות בקיבוץ...

בסיס ההכרעה, אליבא ד'מרטין הוא: הכרעה שהשיתוף הוא צורת חיים משמעותית בה אני בוחר. על מנת לבנות בקיבוץ דפוסי שותפות מתאימים למציאות ימינו יש צורך בקבוצת חברים ניכרת, שיכריעו אישית לתפיסה השיתופית ויובילו את תהליכי השינוי בכיוון השיתופי.

בסיום דבריו עמד על משבר המנהיגות בתנועה. סגנון ההנהגה חייב להשתנות... יואל דרום מביא קטע מעלון מעברות שנכתב ע"י מנחם שדמי, משנת 1948, המזכירים בדיוק את אותם הוויכוחים שאנו מקיימים כיום...

ראיון של העורך עם מאירקה האזור. העורך פותח בדברי הקדמה לראיון: מאירקה הוא אחד מאותם האנשים, שתמיד נחמד לפגוש אותם מהלכים בשבילי הקיבוץ. גם בימים כאלה, של משבר וייאוש, כשקשה למצוא אצל האנשים שביבי תקווה, וניצוצות של אושר ושמחה, נדמה לפעמים, שמאירקה לקח לעצמו לפחות 9 קבין מהם, והשאיר רבים מיותרים... אין פלא שמאירקה מתריס נגד המקטרגים על הקיבוץ, הבכיינים "והקוטרים" ולשאלה האם היה בוחר בהתחלה בחיי הקיבוץ, מאירקה עונה בתקיפות: "ודאי, בלי כל ספק". הוא אוהב את הקיבוץ, החיים הללו, הדברים השונים המרכיבים אותם, עבודה, חינוך, בריאות, הקשר לטבע ועוד ועוד, והעיקר את העזרה ההדדית... "כל זה יחד מעניקים לי בכל פעם מחדש את התחושה שלחיינו יש ערך מוסף גבוה...". הוא עונה למראיין את דעתו על שאלות רבות המעסיקות כיום אותנו... בעניין הצעירים הוא מתריס כנגדם "שיחדלו לקטר ולקטרג... שיעשו משהו. ושיפסיקו כל הזמן לצפות שמישהו יעשה להם ויארגן להם...".

העלון המחודש מ-14.12, חודש חנוכה ויום הולדת הקיבוץ. פותח את דפיו בדברי המערכת: ...אנו נמצאים כרגע בתקופת משברית בארץ ובקיבוץ. לעתים נדמה שאנו עסוקים בנעשה בתוכנו בלי להתייחס למה שמחוצה לנו והשאלות מתבקשות מאליהן, האם יש לנו מסר, או עניין בנעשה מחוצה לנו? האם מחובתנו אנו, או ברצוננו להגיב

לגל הגזעני הגואה ולפיגועי האינתיפאדה? האם נעסוק רק בהישרדות, או שננסה להגיב באופן פוליטי לגבי מצב החקלאות, קיצוץ בסובסידיות, משבר המים, קליטת העלייה, ודברים אחרים המתרחשים בחברה הישראלית? האם העיסוק בשאלות השינוי בביתנו פנימה קשור להיבטים אלה, או האם אנחנו מחליטים להתמקד לעניינינו הפנימיים בלבד? אנחנו אחרי מועצת הקבה"א. כיווני השינוי סומנו. האם זה עיסוק של מספר חברים מצומצם המכתיבים קו לקיבוץ כולו, או האם יש ביטוי והתחשבות בתחושות ומשאלות של חברים רבים?...

וכשאנו מתמקדים בשינוי דגש בחיינו, שאלות רבות פתוחות: שאלת המתח בין השיתוף והשוויון והחופש של החבר, איך נחיה כקהילה כשהמעורבות והפעילות של החברים מצטמצמת ומעבר לזה מהי אחריות החבר כלפי הקיבוץ? ומה דינם של מושגים כהכרעה ובירור משותפים, ערבות הדדית וכד'...?

וכהמשך לפתיחה, המערכת מביאה את מאמרו של מתס: "זה מה יש". ומהי "מציאות"? נראה לנו למתאים להביא את רובו של המאמר שאקטואלי עד היום (בימים ההם שודרה בטלוויזיה סידרה היתולית של דודו טופז: "זה מה שיש").

"האגדה מספרת, כשמשה ירד מהר סיני וראה איך עם ישראל רוקד סביב עגל הזהב, הוא הזדעזע כולו, זעק זעקת אימה, וקרא אליו את אחיו אהרון הכהן, ושאל אותו: אהרון מה 'הולך' פה? ואהרון הכהן הגדול, קצת מבויש, ענה לו: משה אחי, זוהי המציאות. העם כולו נסחף אחר עגל הזהב, ואני נסחפתי עמו. אתה מבין אחי, הזמנים השתנו, המציאות השתנתה ואם רוצים להישרד אין לשמור על החומה, יש צורך בפשרות, בהתאמות ושינויים וללכת עם העם.

הזדעזע משה שנית וצעק אל אחיו: 'מציאות' אתה אומר, ומעמד הר-סיני זוהי לא 'מציאות', ואוהל מועד זוהי לא 'מציאות', ולוחות הברית הם לא 'מציאות'? התגונן אהרון וענה למשה: אחי היקר, לא תעזור לך זעקתך, לשווא תרים את הדגלים מחדש, הסיפורים שתספר על מעמד הר-סיני, לא יקשיבו לך, זהו אחי, זה מה שיש! הרים משה את 'לוחות הברית' ובזעם זרק אותם וניפץ אותם לרסיסים... ומאז מתחלקת האנושות לשתיים: 'המציאות' כפירושם של בני הכוהנים, והם הרוב הגדול, או 'המציאות' כפירושם של בני הנביאים, והם המעטים. הסתגלות, היסחפות והתקרנפות עם 'המציאות', או קריאת תגר עליה, התמודדות ומאבק מתמיד ומתמשך לשנותה ולו במעט, וליצור 'מציאות' שונה.

לאורך כל ההיסטוריה האנושית והיהודית, הייתה 'מציאות' שרוב רובם של האנשים פרשו אותה ואמרו 'זה מה שיש', ו'מציאות' שמיעוטם של האנשים ניסו לשנותה. לא תמיד על פני השטח הנראה, אך במעמקים היה זה לכיוון 'עגל הזהב' או לכיוון 'לוחות הברית'.

ובהתאמה, גם רמת תרבות של דודו טופז (לכשעצמו בחור נחמד וטוב) של 'זה מה שיש', או רמת תרבות של טובי האנושות והיהדות, חולמים ולוחמים, בכל דור ודור, צופי תהליכי העתיד, חלוצים ומגשימים, ואם כי תמיד היו מעטים, הם הם שהעלו את תרבות האדם ורווחת עמיהם לאוויר פסגות. החל מ-12 המרגלים שנשלחו לתור הארץ, כשעשרה מהם הוציאו דיבתה רעה ורק 2 אמרו: עלה נעלה וגבר נתגבר, ועד חלוצי הציונות בימינו, שהיו מיעוט שבמיעוט, כשרוב העם אומר להם: לשווא חלומכם!

האמת היא, שזוהי גם הבעיה העומדת לפנינו, בימים אלה, ימי המשבר הקשים ביותר של התנועה הקיבוצית. ולא יעזור ללועגים, לציניקנים, למתנשאים, כביכול, עלינו, שהם מכירים טוב יותר את 'המציאות' ושאחרים, כביכול,

מתעלמים ממנה, בתוספת של כל מיני שמות גנאי שמדביקים עליהם: 'שומרי חומה', 'שמרנים', 'מתנגדי השינויים', 'מוכי עיוורון' לנעשה סביבנו, בעולם שחומות ברלין נפלו כבר מזמן וכד' וכד'...

לא יעזור, זוהי הדילמה, הייתה וישנה, תרבות של 'זה מה שיש', כשבסופו של דבר 'היש' כל פעם קטן יותר ונמוך יותר, והייאוש והתסכול גדול יותר. וכל המתנבאים ברוח זו - מסייעים למימוש של נבואתם הם, בבחינת נבואה המממשת את עצמה, או לשנס מותניים, לשלב ידיים, להידבר, לחשוב יחד מה וכיצד עושים. לנסות לשנות את 'המציאות', ולו במעט, וכל פעם צעד קטן נוסף קדימה.

כיצד משנים? לשנות, להניע, נחוצה אנרגיה. לאנרגיה הזו קוראים מוטיבציה. על מה צריכה אנרגיה זו להתגבר? כשם שמצאו דלק מוצק שיצר אנרגיה כה חזקה שיכלה להתגבר על כוח המשיכה של האדמה, ואפשרה לאדם לפרוץ לחלל, כך גם עם האדם. קיים אצלו כוח משיכה עצום 'למטה', ליצריו, לאנוכיות שלו, לעגל הזהב שלו, לדאגה רק לעצמו. יש ובטעות קוראים לזה 'טבע האדם', שהוא איננו חד-ממדי, כי אם דו-ממדי. 'ונתתי לך את יצר הרע ויצר הטוב, ובחרת בחיים...!'. 'ליצר הטוב' ישנה רק אנרגיה אחת - הערכים האנושיים, לוחות הברית, שאדם מודע להם ומאמין בהם - והם מסוגלים 'לסחוב' אותו 'למעלה', לתפוס אותו בעד ציציות שערותיו ולהעלות אותו מתחום הריקנות, הנהנתנות גרידא, התסכול והייאוש, זוהי המוטיבציה, זוהי האנרגיה ואין אחרת.

האנרגיה הנחוצה לנו, הערכים האנושיים שלנו, הם ההכרה ביתרונה של דרך החיים שלנו על כל דרך חיים אחרת, קודם כל ההכרה, התודעה ואתה באה גם האמונה, שיש ייחוד לחיים שלנו וסימניו שלושה:

1. שוויון ערך האדם והעבודה המתבטא בשיתוף.

2. ערבות הדדית בין החזק והחלש, הצעיר והזקן, ה'נרפה' והמוכשר והזריז.

3. אחריות משותפת למעגל הקטן שלנו והמעגל הגדול סביבנו.

כל אלה המדברים על 'שינויים', כביכול, פשוט מוליכים אותנו שולל ואין 'בלוף' גדול מזה. אינני מכיר חברה כה דינמית וכה לא קופאת על שמריה, שבה חלו וחלים שינויים כה רבים כמו החברה הקיבוצית, מיומה הראשון ועד היום, אך מיומה הראשון ועד היום לא השתנו 3 סימני ההיכר היסודיים שלה. ואלה המדברים על 'שינויים', כביכול, 'קיבוץ אחר', 'תמורה לתרומה' וכו' מתכוונים לא לשינויים אלא לביטולם של סימני ההיכר, או בפשטות לביטולו של הקיבוץ.

משוכנע אני, שגם אותם קיבוצים שהתחילו בצורה זו או אחרת לשנות יסודות אלה, ייווכחו לדעת, בהמשך הדרך, שהם יגיעו למבוי סתום, וכבר היו דברים מעולם.

מי ישנה? זה תלוי האם תמצא בכל קיבוץ קבוצה מובילה שהיא הקבוצה הממלאת את התפקידים המרכזיים והעיקריים בעבודה ובקיבוץ. היא לא תתנבא בכל שעה ובכל יום ובכל נאום כי אין עתיד לקיבוץ, ש'זה' לא 'עסק', שהצעירים עוזבים, שהילודה מתמעטת, שהקיבוץ לא מדבר אליהם, שבמקום למות כעצים זקופים, מוטב קצת להתכופף, להתפשר, להסתגל, לעשות פחות שיתוף, פחות קיבוץ, פחות שוויון ואולי (שימו לב לאולי...) אז נישרד (שימו לב למונח להישרד). זו צריכה להיות קבוצה מובילה, אשר הכריעה קודם כל בעצמה, שהיא רוצה קיבוץ על 3 סימני הייחוד שלו, שהיא רואה בדרך חיים זו יתרון על אורח חיים מחוצה לו, ושהיא גאה להשתייך לחבורת אנשים אלה, המנסים לחיות חיים צודקים יותר, סולידריים יותר ומשמעותיים יותר מכל הבחינות. וצריך להיות ברור, בקיבוץ שלא תמצא קבוצה מובילה כזו, פשוט לא יתקיים הקיבוץ, והוא יגווע לאט. ולא יעזרו שום 'פנטזים' של תמורה לתרומה, שכר דיפרנציאלי, יותר כסף, וכד'. 'ההישרדות' תהפך רק לגסיסה איטית וממושכת. ובקיבוץ

אשר בו כן תמצא קבוצה מובילה כזו, שחבריה יישרו יחד, וינסו לשרטט תוכנית טקטית ואסטרטגית וידעו את המטרה, כיצד להתמודד עם הבעיות, אחת לאחת, להפיח רוח של תיגר והתמודדות, ולו גם לפעמים במחיר מכאיב (אין שום התמודדות אמת בחיים ללא מחיר מכאיב), לחזק את רוח 'היחד' ו'הצוותא', ולא להחניף ולהתקרנף לחולשות האנושיות, אני מאמין ש'אנרגיה' כזו עשויה להוציא אותנו מהמשבר העמוק, ונופתע עד מה החיים יכולים להיות עשירים בפתרונות חיוביים וטובים. גם לחיי הפרט וגם לחיי החברה".

מתס

בסימן יום הולדת לקיבוץ, המערכת שואלת חברים שונים 3 שאלות:

1. איך אתה מתייחס לשינויים?

2. מה ההתפתחויות שאתה צופה בעתיד?

3. מה אתה מאחל לכפר מנחם בשנה הבאה?

חיים מילר: "יש שינויים שאפשר לקבל בברכה, ויש שינויים שלא נראים לי. למשל לינה משפחתית. מלכתחילה התנגדתי למרות חילוקי הדעות עם אשתי. יש הורים שונים. ע"י הלינה המשפחתית אנחנו מחזירים את התלות של הילד להוריו. ואילו אנו רצינו שהילדים יקבלו את הטוב ביותר גם ביום וגם בלילה... החלה נסיגה של תפקיד המטפלת ונכונותה לעבוד כמו שצריך ומתי שצריך. מזה זה צמח... ההתפתחויות בעתיד תהיינה גרועות יותר. כפי שאני רואה את החברה, יש אנשים רבים שמעדיפים להיות בלי שותפות... אני מאחל ומקווה שיהיה טוב...".

אברהם טפלר: "כל השינויים שאני שומע עליהם לא מתייחסים לבעיות העיקריות. לפני 12 שנה בחרנו צוות חשיבה וחילקנו את הקיבוץ ל-25 קבוצות דיון. שאלנו אז שתי שאלות: מה אתה חושב היא הבעיה בקיבוץ? ומה הן העדיפויות לטפל בה? החברים דרגו 5 בעיות חשובות ו-10 בעיות נוספות. שום דבר לא טופל מאז. והיום זה 12 שנים יותר מאוחר והבעיות יותר קשות. במקום זה אנחנו מתחילים מסלול חדש מבלי לשאול, אפילו, את החברים... כתוצאה מכל זה חברים מרגישים חוסר מעורבות, חוסר אמון, חוסר אחריות, חוסר מוסר עבודה. הגענו למצב שעולה השאלה למי שייך הקיבוץ?...".

לידה: "אני חושבת שהשינויים אינם מתוכננים, הם יותר מדי ספונטניים, בלי שמישהו שולט בהם... דרושה מחשבה של כל הקיבוץ...".

עמליה ישראל: "אני מרוצה מהמעבר לתקציב אישי ומהמעבר ללינה משפחתית. אינני מרוצה שהוועדות לא מתפקדות ושאינן ביקורת פנימית... משום שאני אופטימית אני צופה שיהיה שינוי לטובה, יותר גרוע לא יכול להיות...".

אליז: "השינויים ברובם הם דברים טובים. אני נהנית מהמשפחה ולא חסרה לי הפעילות בקיבוץ... אנחנו נמשיך להיות פה, ימשיכו להתחולל שינויים לכיוון חיים פרטיים, השותפות תצטמצם, כל אחד יהיה אחראי לעצמו, השינויים בכיוון תמורה לתרומה יצטרכו לקרות... כל אחד יעבוד כי הוא ידע שהוא חייב לעבוד, אחרת לא יהיה לו מה לאכול... היום זה לא קורה, מכיוון שהאנשים מקבלים הכל גם אם לא קמים לעבודה...".

רפי גושן: "אני מאד מאמין בשינוי ככורח המציאות, ואם הוא מתקיים סימן שזמנו במקומו. בעניין חופש הפרט, השינויים הם מאד חיוביים, ולדעתי זה רק אמצע הדרך. חבל שיש ציבור לא קטן של אנשים שאצלם ההבדל בין חופש הפרט לאנרכיה לא קיים, וחטוף ואכול כי מחר... הופך אצלם לדגם. אני חושב שהקיבוץ כיום הוא גוף

שהאוטונומיה הכלכלית שלו תכתוב את עתידו. אני מתכוון שאחריות הפרט תלך ותגדל ובדרך זו נוסף להישרד כלכלית וחברתית. הגוף התנועתי נידון לניוון. אני רוצה להוסיף ששיפור איכות החיים יתבזבז אם כולו יתמקד בכיס של הפרט, וניצול שטחי לכיוון פיננסי החיים... העיקר הוא בחינוך הדורות הבאים...".

יחיעם יוגלי: "אני קודם כל בעד שינויים, כי 1990 לא מתאימה ל-1950- ולא ל-1960. השינויים כל הזמן מתחוללים. הבעיה מתחילה כשאומרים שהיום צריך לעשות את הדברים 180 מעלות הפוך ממה שעשינו קודם. ואז מתכוונים לשפוך את הילד עם המים. הדבר השני שמפריע לי זה שחברים רבים אומרים שינוי ואומרים ייאוש. החיים יכתבו לנו את אורח החיים - את זה אני לא מקבל. אם אומרים שינוי אומרים לא קיבוץ - את זה אני לא מקבל. אם אומרים שינוי ומתכוונים שאורח החיים שנסכים עליו יכתוב לנו את החיים, על זה אני מברך. אני צופה שללא הזרמת דם צעיר הקיבוץ נועד לניוון ואסור לנו לפספס את המומנטום האדיר הזה של העלייה, גם אם זה כרוך באי-נוחות של הקטנת רמת החיים. התחושה שלי שבעניין זה אנחנו עושים מעט מאד, אנחנו לא מעורבים בנושא הקליטה, ולאור המצוקה הגדולה שקיימת בארץ בנושא הקליטה אנחנו יכולים גם למיין את המועמדים שיגיעו אלינו. אני מאחל לקיבוץ שידע לצאת מהמשבר החברתי שהוא נמצא בו, שידע לנצל את המומנטום של העלייה והקליטה שישנו בארץ".

יוחנן נדיר: "שינויים יש כל הזמן והקיבוץ היום שונה בהרבה ממה שהיה בראשית דרכו. עקרונית אינני מתנגד להשתנות, אך תלוי הרבה במהות וטיב השינויים כדי לברך עליהם או לדחותם. סיסמת היום 'תמורה לתרומה', כשכוונתה תמורה חומרית גרידא, נראית לי כמקסם שווא, שלא בורר די צרכו. גם היום יש 'תמורות' רבות בחיינו, אך הן מתקבלות כמובנות מעליהן ואינן מובנות לציבור הרחב, ובעיקר לצעירים יותר: מגורים חינם, כלכלה מובטחת, בריאות, חינוך, וביטחון סוציאלי, עד עתה לפחות. זה מעבר לעצם 'התמורה' שיש בכל תרומה. כשאדם נותן מכישוריו לכלל, הוא גם מקבל - סיפוק, אהדה ותחושה עצמית טובה. הבעיה הצורמת היא בעיקר חוסר תרומה בסיסית בעבודה ותפקוד של חלק באוכלוסיית הקיבוץ, על אף התמורה הקיימת, כפי שפרטתי. שוויון מכני ומוחלט, מסתבר, מעולם לא היה. אינני מצפה גם בעתיד, אך יש לחזור ליותר רצון של שותפות במוקדי היצירה התרבותית והעבודה היום-יומית. בלי חזרה לערכי רוח ותרבות מסוימים, שינויים ארגוניים בלבד לא יושיעו את הקיבוץ. למרות כל האמור לעיל, אינני אופטימי במיוחד לעתיד. אמנם בשלב זה, אולי יידחה נושא 'התמורה לתרומה' לזמן מה, אך יהיה קשה לאייש את התפקידים המרכזיים. אולי גם כאן נצטרך להיעזר בכוחות מקצועיים שכירים. גם העבודה השכירה תמשיך לחלחל בתוכנו, ימצאו אולי דפוסים ארגוניים מסוימים, שיפחיתו את הרגשת החנק ותלות הפרט במסד. יש לנו תשתית טובה לחיים יפים וערכיים, צריך רק לדעת לנצל ולהפעיל אותם לטובת כולנו. שנדע להחזיר קצת מ'גאוות היחידה', שיהיה שגשוג כלכלי, שתהיה פעילות תרבותית ויצירתית, שנכנס פחות אחד לתוך ענייני השני, שנשכיל לשמור על איכות חיים, קיבוץ יפה ותרבותי".

יואל דרום: "כל השנים היה לי טוב עם הסדרי החיים בקיבוץ, אולם אני מבין ומקבל את הצורך בשינויים, אפילו מבניים כמו הלינה המשפחתית, אם זה באמת מספק את צורכיהם של הצעירים. יחד עם זה, אנסה להתנגד ולמנוע, ככל שמגיע כוחי הדל, לשינויים שפירושם כרסום פטאלי ברקמת החיים של הקיבוץ. אני לאחרונה קורא ושומע שפע של דיונים ועימותים בקשר לדמות הקיבוץ בעתיד, משמירה קפדנית על מהותו וזהותו הנוכחית, ועד 'למהפכנות' הנועזת של 'הקיבוץ החדש'. לאחר שכבר טעינו והטעינו לא פעם בעבר, אין אני מוכן להתנבא כיצד ייראה ויהיה הקיבוץ בשנות האלפיים. אני מאחל לקיבוצי ולכל התנועה - שנדע לזהות ולקבל את התמורות

ההכרחיות, הנובעות מצורכי התקופה והדור, ולדחות את הרעיונות המוליכים בהכרח לפירוק ולביטול חיי הקיבוץ. מי ייתן ויעמוד לנו הכוח והתבונה להבחין בין שני אלה ולשוב לשגשוג משקי וחברתי, עד שנתמלא מחדש גאוה והשתייכות לכפר מנחם".

יהודית אפרתי משוחחתי עם עמליה ישראל, שריכזה את ועדת היובל, על מהלך החג והביצוע של כל האירועים שהתקיימו. אכן הפעילות נמשכה כל השנה. בוצעו מפעלים רבים מאד, פרט להצגה שהועדה תכננה לסיום החג. השתתפו אנשים רבים, כל חבר קיבל ספל עם סמל ה-50 של הקיבוץ. לאירוע כנס המחזורים הגיעו 1500 איש. הפעילות הקיפה את כל הגילים. רושם רב עשה המפקד בחנוכה, שהוא יום ההולדת, עם הפירוטכניקה המקסימה של עמי שור. היו עוד ועוד אירועים שגרמו הנאה רבה לקיבוץ ולמשתתפיהם. צוות מיוחד מתכנן את הכניסה לקיבוץ, למשהו יפה יותר ומתוכנן טוב יותר. התקיימה מועצת קיבוצי "צפית" שדנה בכל בעיות המוסד וכן "הפנימייה".

בישיבת המזכירות התקיים בירור נרחב על שיחת הקיבוץ וגורלה, בגלל מעט המשתתפים שבאים אליה. הועלו הצעות שונות, בין היתר לרכוש מכונת צילום לוידיאו שישדר לחברים היושבים בבית את המתרחש בשיחה. שלמה אליאב, מהפעילים המרכזיים והותיקים של הקיבוץ, מהשליחים של התנועה לארצות הברית ודרום אמריקה, הלך לעולמו. יהיה זכרו ברוך וצרור בצרור חיינו. על הקבר הפתוח נפרדו ממנו בנו יוסי ובלה כספי מטעם הקיבוץ. ביומנו של המזכיר אנו שומעים דו"ח ממועצת הקבה"א במזרע. אך יותר מרשמיו מהמועצה המזכיר מביא את רשמיו העמוקים מקיבוץ מזרע, שאנשיו שבעי רצון, אופטימיים, צעירים באים ולא עוזבים והקיבוץ שומר על עקרונותיו הבסיסיים. כמו כן הוא מוסר על העלייה ההמונית מברית המועצות, כאירוע היסטורי ממש, ועלינו לחפש דרכים להגיע אליה.

מהפרוטוקולים של שיחת קיבוץ בשנת 1990

כל הכתוב להלן הוא באחריות העורך. ב"דפי המידע" ומספר העלונים של 1990 נמצאים למעשה הפרטים של שיחות הקיבוץ. כל ההחלטות, אפילו ההצבעות בסעיפים השונים, וכן בראיונות רבים של העורכים המסורים, המאמרים של החברים, דו"חות משיבות המזכירות, ועדות וריכוז המשק, תגובות ותגובות מנגד, כל אלה משקפים בצורה אמיתית את מה שעבר על הקיבוץ באותה שנה. הפרוטוקולים עסקו באותם העניינים. כמובן, מעניין מה אמר מי, אך הפעם גם חסרון זה במידה רבה בא לידי ביטוי בעלונים וב"דפי המידע". הקיבוץ בשנה זו עבר משבר כלכלי וחברתי, לשיחות הקיבוץ היו באים מעטים, 40-50-60 חברים. היו שיחות שהתפזרו בגלל חוסר קוורום שנקבע למינימום 40 חברים. ניסו אחר כך להוריד ל-30. ונושא שיחת הקיבוץ נהפך לחלק של הצעות "השינויים" המפורסמים שהקיבוץ דן בהם ללא סוף ועד היום. אכן "השינויים" לא במעט פילגו את הקיבוץ למחנות ושיחות הקיבוץ דנו על כך בלא מעט מתח. מתח רב היה בשיחות על השילומים, ולאחר עזיבת משפחת נאור את הקיבוץ התגלה שמספר קטן של משפחות לא מסר את מה שקיבלו לקיבוץ, וכן חבר שלא מסר את תגמוליו. הנושא גרם לשיחות קשות וליחס עוין למזכיר שטיפל בפתרון הבעיות ואפילו מחלקת החברה ומזכירי הקבה"א התערבו והעניינים היו יגעים מאד, ולא נפתרו לגמרי. כמובן שגם זה היה קשור בבעיית השיתוף, השותפות, היחד הקיבוצי, היחס לתנועה, ל"על המשמר", למעשה לדרכו של הקיבוץ ואורח חייו, והשיחות לא התנהלו על מים שקטים. כמובן שיחות רבות הוקדשו לעניינים שוטפים - ענייני עבודה, בחירת בעלי תפקידים וועדות, ערעורים בלי סוף, חוסר

רצון לקבל אחריות, קשיי ועדת המינויים, שזמן מסוים לא פעלה, והמון דברים יום-יומיים של הקיבוץ. כמובן שיחד עם כל הקשיים בסופו של דבר העניינים הסתדרו, התפקידים אוישו, הועדו פועלו, בעלי התפקידים המרכזיים נבחרו והחיים הקיבוציים נמשכו כרגיל ואף התפתחו. וגם המשק התקדם, עם חוב לא גדול, נכסים פיננסיים לא מעטים, ורווח משקי סביר. לא ניתן להקיף את תוכן כל השיחות אך בהחלט ניתן לקבל תמונה ממצבו של הקיבוץ באותה שנת 1990.

פרק עשירי: הסקאדים מעירק, אישום דרעי, מצבת השואה, הצבעה בקלפי, 2 משאלים בקבה"א: תרומה לתמורה והשותפות הרעיונית, משאל על המערכת הארגונית, נגד מאמרי הייאוש, קרן לעזרת בנים, סערת "הסנקציות", דברי סיום של העורך, סוף התולדות

1991

במדינה ובעולם

ה"סקאדים" מעירק נחתו בישראל, לפי הקוד האמריקני "סופה במדבר" נגד עירק. עוד 14 אלף יהודים הועלו מאתיופיה לישראל. לך ולנסה מבקר בישראל. אהוד ברק נתמנה לרמטכ"ל. ועידת שלום במדריד. איל העיתונות רוברט מקסוול טבע בים. שיחות שלום בווינגטון. שתי סוללות "פטריוט" הגיעו לארץ. 3 מחבלים שחדרו מירדן תקפו 2 אוטובוסים. גל עיצומים במשק. מנחם בגין שוחרר מבין החולים. חבר קיבוץ נווה אור נהרג 31- נפצעו מיריות מחבלים, שחדרו מירדן. המחבלים חוסלו. בעקבות פנייה אישית של נשיא המדינה, אייבי נתן הפסיק שביתה של 40 יום כמחאה על האיסור להיפגש עם ערפאת. מבקרת המדינה קבעה שאריה דרעי העביר כספים שלא כחוק. אייבי נתן נשפט למאסר בגלל פגישותיו עם אנשי אש"ף. חרדים הציתו מסעדה לא כשרה בירושלים. נשיא ארה"ב, בוש, תקף את ישראל ואת ראש הממשלה שמיר, על ההתנחלויות. עימות בין הצבא והמתנחלים שרצו להקים התנחלות ללא אישור. ברוב של 111 נגד 25 ביטלה עצרת האו"ם את החלטתה משנת 1975, שהציונות היא תנועה גזענית. רפאל איתן, שכיהן כשר החקלאות, התפטר בגלל שיחות השלום.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

10.4.91: גילוי מצבת הזיכרון לזכר נרצחי השואה של הורי החברים.

22.3.92: התהפך האוטובוס עם הילדים בחזרה מביה"ס בנגבה.

25.1.92: לראשונה הצבעה בקלפי 18.1.92 - וידאו בשירות הקיבוץ.

עד כאן התאריכון של אברהמ'ל ברוידא ולא נמשך יותר.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1991

העלון הראשון של השנה מתחיל בראיון של העורך ירון עם מרכז המשק החדש - אביהו. אביהו מספר על עבודתו ורעיונותיו. בראש וראשונה הוא רואה את תפקידו בקשר הדוק עם הענפים שהוא מקיים ובהתייעצויות אתם על ייעול הענף והגדלת הכנסותיו. הבעיה של הגדלת הכנסות המשק היא בראש מעיניו. אין כרגע מקום לחפש מפעל תעשייתי נוסף והוא חושב שצריך לרכז את מאמצינו להרחבת והגדלת הכנסות מפעל המתכת שהוכיח עצמו בשנת 1990. הוא גם מתעכב בראיון על עבודת השכירים אצלנו והבעייתיות שבה, אבל לא רואה אפשרות לחסל אותה. כמו כן, הוא דן על עבודות החוץ שלנו, שלמרות החיוב הגדול שבה, גם היא מעוררת בעיות לא מעטות. אין גשם עדיין, ואת תוכנית ההשקעות נברר בסוף החורף. בנושא קליטת העלייה, שהיא כיום בארץ במרכז הדאגה הציבורית, אביהו חושב שלא נוכל להעמיס עלינו כעת קליטה רבה. כמו כן אביהו חושב, שאי אפשר לחייב חבר לעבוד בעבודה שהוא לא רוצה בה. אביהו אומר שלכפר מנחם יש סיכוי טוב להתמודד עם החובות ועם הצרכים

הפנימיים שלנו, והם גבוהים מאד. אך יחד עם זה חייבים לדעת לשמור על האיזון הנכון בין ההכנסות להוצאות, כולל חסכון, הפרשות לפנסיה, וחייבים לראות מהיכן מכסים את הצרכים שלנו, ואפילו הצרכים הצודקים ביותר, כי קל מאד להגיע למצב של קיבוצים רבים, שאין להם כיום שום פרספקטיבה להיחלצות עתידית מהבוץ הכלכלי בו הם שקועים.

המערכת מודיעה, שבהתאם להחלטות מועצת הקבה"א הנ"ב, יתקיימו בקיבוצים 2 משאלים:

1. משאל בעניין "תמורה לתרומה", בה כל חבר יצטרך לענות "מסכים" או "לא מסכים" לנוסח שהתקבל במועצה והוא "תשלום עבור עבודה, חלקי ככל שיהיה, אין בו תשובה קיבוצית למצוקת העבודה והצריכה, היא אינה עולה בקנה אחד עם חיי קיבוץ וחברות בתנועה".

2. המשאל השני נוגע להתפקדות למפ"ם והוא יהיה בשני שלבים:

א. האם השותפות הרעיונית/פוליטית הנה אחד ממרכיבי השותפות בקיבוץ ובתנועה?

ב. האם יש להמשיך את זיקתו התנועתית של הקבה"א למפ"ם, המבטאת את דרכו הפוליטית, החברתית והכלכלית? בסיכום שלב זה של התהליך, יחליט הוועה"פ האם להפנות שאלות אלו גם להתייחסות אישית של כל חברי הקבה"א כחלק מהמפקד.

בהתפקדות אישית של חברי הקבה"א למפ"ם - החברים יתבקשו לענות על השאלה הבאה: "אני רואה עצמי חבר/ה או מצטרף למפ"ם, עם החובה והזכות להשתתף בקביעת דרכה הפוליטית, בפעילותה ובבחירת מוסדותיה - כן / לא. לקראת המועצה השנייה של קיבוצי "צפית" - המערכת מראינת את גלית ארגוב ואת אסתר יוגב, המספרות על ההכנות לקראת המועצה. בעיקר הן מדגישות את בעיית "הפנימייה" ואולי החלופות לה, שתעמוד במרכז הדיונים. נוכח גלי העלייה הגדולים בארץ, משרד השיכון הציע לנו לקבל 10 קרוואנים לקליטת עולים בשטח הקיבוץ. הקרוואנים על חשבון הממשלה והתשתית על חשבוננו, וכן האחזקה. במזכירות היו חילוקי דעות בנושא כולו. לאחר שיחת קיבוץ הוחלט לקבל 7 קרוואנים ולקלוט לקיבוץ בהתאם לעקרונותינו לקליטה.

בישיבת המזכירות מ-30.12.90, בעקבות מקרה של לקיחת חלק מהמשכורת של עבודות חוץ, הוחלט שיש להחתים את כל עובדי החוץ על טופס התחייבות בלתי חוזרת, שמשכורתם נכנסת ישר לחשבון הבנק של הקיבוץ, מבלי שתהיה להם נגיעה. הנוסח ייקבע ביחד עם עורך הדין של הקיבוץ.

התקיים דיון על המסלול של עולים כשכירים במגמה של קליטה. שוב התקיים דיון "בוער" בנושא הרחבת הדירות. יגאל ברק הביא לשיחת הקיבוץ את כל החלופות בנושא קרן פנסיה. לאחר ויכוח ער לאיזו קרן להצטרף, למבטחים או להצעת יגאל, לקרן "תשורה", הוחלט בשיחה ברוב להצטרף לקרן "תשורה".

שעה של נחת - אסתר מנדל הקשיבה לדיונים לקראת מועצת קיבוצי "צפית", בהם השתתפו גם התלמידים, שהוכיחו גישה מחשבתית רצינית, אכפתיות, מעורבות ויחס בוגר לכל הנושאים שהמועצה צריכה לדון בהם. ואסתר נהנית: "הרגשתי קצת נחת".

המוסד החינוכי - לאן?

זהו מאמרו הארוך של עורך העלון, ירון שור, המביע את דעתו בוויכוח לקראת מועצת קיבוצי "צפית". לדעתו המתדיינים עסקו עד עכשיו בעיקר בבעיות המסגרת ולא בבעיות התכנים. עוסקים הרבה בנושא "הפנימייה", שהוא לא מפקפק בחשיבותה, אך העיקר הוא בכל זאת התכנים, לקראתם צריך לחנך את ילדינו. הוא מציג 2 מטרות:

1. חינוך לאדם בעל ערכים, בעל תפיסת עולם ציונית-סוציאליסטית, הומנית ודמוקרטית (סליחה על המילים "הגסות") הרוצה להגשים בחייו את ערכי השיתוף, השוויון, העזרה ההדדית, והאמון באדם, ומוכן להתמודד על הגשמת ערכים אלה, בחירה אמיתית ונכונות לשלם על כך מחיר אישי, נוחות, חומרנות וכד'.

2. חינוך לאדם עם סקרנות אינטלקטואלית, אוטודידקט הצמא לרכוש דעת עוד ועוד, ורוצה ללמוד ולהכיר את העולם על מנת להבין טוב יותר את המציאות בה הוא חי, בפרספקטיבה של זמן, ואת התהליכים וההתרחשויות הפוקדים את עולמנו המשתנה במהירות מסחררת על מנת להתמצא בה טוב יותר...

בין יתר הדברים הוא נוגע גם בבעיית הזהות וחשוב מאד לתת על כך את הדעת, ולבסוף הוא מוסיף: חינוך במסגרת של חממה סגורה, של הומוגניות תרבותית וחברתית, איננה יכולה להקנות זהות אמיתית... התפתחות תקינה נבנית רק סביב מפגש ומגע יום-יומי עם אוכלוסייה שונה... והוא מציע שלפחות 50% מהילדים והנערים לא יהיו בני הקיבוץ... והוא מסיים: תהיה זו טעות מרחיקת לכת להתמקד בימים טרופים אלה אך ורק בשאלות ה"פנימייה" של המוסד, שהן חשובות לכשעצמן, אך חייבים לקחת בחשבון את העובדה שאיננו חיים בתוך בועה המנותקת מן העולם. המעגלים השונים שבתוכם אנחנו חיים ופועלים, ברמות שונות של שייכות והזדהות, כולם נמצאים היום בתחושת משבר הפוקד אותם, החל מהתנועה הקיבוצית, שהמשבר הרב-תחומי פגע ופוגע בה קשות, ומותר סימני שאלה רבים בדבר האמונה בדרך השיתופית והמשך במדינה ובחברה הישראלית על שלל בעיותיה, השלום שמתבושש לבוא, האינתיפאדה עם הכיבוש ועם זכויות האדם הנרמסות, קליטת העלייה ההמונית, הפערים הכלכליים והחברתיים, ההולכים ומחריפים, "הכפייה הדתית", בעיות הדיור, אבטלה, והרשימה עוד ארוכה ומייגעת... וכלה בעולם כולו, מהמשבר במפרץ ועד קריסתו של העולם הקומוניסטי...

בעלון מ-11.1.91 מציע אריק, תחת הכותרת "קיבוץ מעולם אחר", את ההצעות הבאות: אמנה חדשה של חובות וזכויות, ועדת ביקורת, שיחת הקיבוץ תתקיים בזמן העבודה ביום שישי משעה 8 עד שעה 10 ויעשו כל הסידורים לאפשר את קיומה בזמן הזה. בעניין חובות וזכויות החבר - חבר שממלא את כל החובות בעבודה ובחברה צריך לקבל יותר, חבר שלא ממלא את חובותיו צריך לקבל פחות. תוקם אגודה קיבוצית חדשה. הכניסה לאגודה לפי בחירה חופשית. המצטרפים לאמנה מתחייבים למלא את כל החובות שידרשו מהם, ומאידך האגודה תזכה את חבריה ביותר זכויות. חברים שלא מצטרפים לאגודה, ממשויכים במערכת החובות והזכויות הקיימת. כל שנה יופרש אחוז מסוים מרווחי הקיבוץ, סכום כסף זה יחולק בין החברים שמילאו את כל חובותיהם כתוספת לתקציב האישי. כמו כן השתלמות וזכויות ותק יכנסו גם לחובות וזכויות האגודה... אחר כך אריק מפרט מה הן כל הזכויות והחובות, מה תפקידי האגודה וכן תפקידי ועדת הביקורת שהוא מציע.

ביום השנה למותו של גדי פטיש ז"ל מסופר בעלון על השתתפותו החשאית של גדי בעליית עולי אתיופיה, מבצע מסוכן, קשה אבל הצליח, כשגדי הוא הדמות המרכזית במבצע. וכשהוא צילם את העלייה לסירות, דבר שאסור היה, הוא אמר: "זוהי הציונות האמיתית בשבילי ואני מוכרח להנציחה..."

בעלון מיום 26.1.91 מסופר על ההתארגנות המוצלחת של הקיבוץ בלילות של נפילת הסקאדים במלחמת המפרץ, והרוח הקיבוצית והעזרה ההדדית ששררה אצלנו בימים האלה. המערכת מראיינת הרבה מאד חברים, מתנדבים,

אורחים וכיצד הרגישו בימים ובלילות בזמן נפילת הסקאדים. וכיצד והאם הקיבוץ היה מספיק מוכן ומאורגן בימי המלחמה. יואל דרום מחלק שבחים, ובעיקר לאמציה, על פעילותו המסורה בזמן החירום.

בשיחת קיבוץ מ-5.1.91 נבחרה מזכירות חדשה: אסתר מנדל, שושנה גוטליבר, בועז קפלן, אלי אלמן וירון שור. בשיחת קיבוץ מיום 15.1.91 דנו בהצעת ועדת מינויים ומספר חברים להקמת מזכירות מורחבת, כשהדעות חלוקות מאד, וכן הנושא של פינוי דירות. גם בנושא זה היו דעות שונות אך בסוף נתקבלה הצעת המזכירות ברוב של 38 נגד 3.

הקיבוץ מקבל בברכה את הסונגיות הראשונות של קליטה לחברות מהעלייה הרוסית, את משפחת גלינה ויפים נאוסיחין וילדיהם. הם שני מהנדסים והשתלבו יפה במפעל המתכת ובנם הבכור גבי, "קוסם" במחשבים. מספר מאמרי אזכרה והערכה לשני חברים ותיקים שהלכו לעולמם: מוטקה ונחקה ז"ל. איזי ומשה לביא מעלים את דמותם.

בעלון מ-8.2.91 ישנן רשימות רבות מ"מלחמת המפרץ", שלמעשה לא פגעה בנו בכלום, פרט לזמן קצר הפסקת לימודים, וחרדות לא ברורות.

יחיעם מגיב על בעיות מכונית צמודה לחבר, שלא מוכן למסור אותה לסידור ועדת הרכב ומתנגד לזה בחריפות ותובע מהמזכירות לפעול בעניין זה. ואכן לבסוף הנושא נפתר בהסכמת כל הצדדים. הקיבוץ אבל עם כל המשפחה על נחמקה קפלן, אחת החברות הותיקות והפעילות בקיבוץ, שהלכה לעולמה. יהיה זכרה ברוך וצורר בצרור חיינו.

משה ישראל מפרסם בעלון שידור טלוויזיוני מהפגנה בפרנקפורט, המעידה כמאה עדים, שהנחש האנטישמי נגד היהודים, "האשמים בכל", מפיץ את ארסו גם היום בגרמניה. גרמנים מזדהים עם הרודן והרוצה סדאם חוסיין, שמחים ומקווים שישמיד את ישראל. את תרגומו של השידור שלח למשה ידיד גרמני, שגם ביקר אצלנו, מתנחם שהאנטישמיות היא אצל קבוצות שוליים, אך שוליים שמתרחבים.

בעלון מ-26.2.91 כמה רשימות בעקבות "מלחמת המפרץ". אסתר יוגב, שחקרה את ההיסטוריה האמריקנית, מסבירה גישתם של האמריקנים למלחמה, מספרת על המצב של המוסד בימי המלחמה, וכן "שאינו לנו ארץ אחרת" וכלל לא עולה השאלה האם הייתה עוזבת את הארץ בימי סכנה וחירום, שנוצר עקב מלחמת המפרץ... "ואני צופה ומקווה לעוד דברים חיוביים רבים מגוש השמאל הדוגל בשלום עם שכנינו ועוד ועוד..." אמן ואמן סלע...

ב-17.4.91, בהסרת הלוט על האנדרטה המנציחה את משפחות החברים שנספו בשואה ומקום קבורתם לא נודע, אמר בין היתר משה דומב, היוזם והמפעיל את האנדרטה: "היום אנו מסירים את הלוט מעל מצבת הזיכרון, ובזה אנו גם מסירים מעט מהמועקה הרובצת על לבנו על שלא השכלנו עד כה להקים יד ושם לזכר בני משפחותינו שנספו בשואה. הם נכרתו מארץ החיים, שמם ומקום קבורתם לא ייזכרו ולא ייפקדו.

ולנו לא ניתן להשתטח על קבר אבות...

הצבנו את המצבה הזאת בסמוך למקום בו ייטמן עפרנו, לאחר שנלך לעולמנו. בזה יתמזגו שמותנו עם שמותיכם ויהוו שרשרת רצופה לדורי דורות".

משה דומב

יחיעם יוגב כותב בעלון מילה טובה למשה דומב: "...צריך היה להיות באין ספור ישיבות של ועדת המשק והמזכירות כדי להבין, שללא משה דומב לא הייתה קמה אנדרטה זו בכפר מנחם... למשה דומב ישר כוח... וגם לכל אלה שעסקו בזה, ובראשם משה סעידי, ישר כוח על הביצוע... ולכולנו מילה טובה שמצאנו דרך להנציח את מי שצריך היה להנציח שנים רבות קודם לכן...".

יחיעם יוגב

בגלל היחס השונה של הזרות בקיבוץ לחג ה-1 במאי, נחום הסביר בעלון תולדות היווצרות החג, שראשיתו דווקא בארצות הברית אחר כך בצרפת, וכלל לא קשור עם היחס לברית המועצות... "חג ה-1 במאי היה ונשאר שייך לעובדים ולכל אלה, שאינם משלימים עם עיוותי החברה הקיימת, החותרים לשינוי ולכינון חברה יפה וצודקת יותר, ובפשטות לחברה סוציאליסטית ודמוקרטית".

בישיבת המזכירות מ-23.4.91, בעקבות העובדה שכמעט כל הצעירים ורוב גילאי הביניים אינם חוגגים את ה-1 במאי, הוחלט שיום ה-1 במאי השנה לא יהיה יום שבתון, אלא יום עבודה רגיל. עם זאת, כל חבר שירצה, מסיבות מצפוניות, שלא לעבוד יוכל לעשות כן, והדבר לא יחשב לו כשבת. עוד הודגש שהחלטה זו אינה החלטה גורפת, אלא לשנה זו בלבד... גם בהתחשב בעמדת ההסתדרות שקבעה שהשנה יהיה ב-1 במאי יום עבודה רגיל, על מנת להחזיר למשק את ימי העבודה שאבדו במלחמת המפרץ... עוד הודגש שועדת התרבות תמצא דרך לציין גם השנה את החג לכל אלה שירצו לחגוג אותו.

מי יחליט על קבלת שכירים? ויכוח ומחלוקת בכמה ישיבות מזכירות בין הצעת הרוב, שמספיק שרכז המשק והענף הנדון, לבין המיעוט שטען שרק שיחת הקיבוץ צריכה לאשר הרחבת עבודה שכירה, כפי שהיה מקובל משך כל הזמן. גם כמה שיחות קיבוץ דנו בנושא, לבסוף התקבלה הצעת הרוב במזכירות ב-19 קולות נגד 10. ושוב לעניין שיחת הקיבוץ, הנמצאת במשבר חמור, ולא רק אצלנו, כי אם בקיבוצים רבים. בקיבוצים רבים מתקיימים דיונים רבים בפורומים שונים. בשיחה חופשית במועדון הזמנו את נציגי רבדים ונגבה שיספרו על הפתרונות שהם הציעו ומגשימים כבר הלכה למעשה. ברבדים במקום שיחה – מועצה, ושיחה פעם בחודשיים. בנגבה העתיקו את מה שנקרא "מודל מעגן מיכאל", היינו - וידאו וקלפי. נציג המזכירות שלנו מרחיב, מנתח את המצב אצלנו ומציע למעשה שגם אנו נכניס את הוידאו והקלפי עם שכלולים נוספים. בפתחה להצעות המזכירות הוא אומר: "המצב בכפר מנחם איננו שונה מהותית ממצבם של רוב הקיבוצים האחרים. המשבר הוא רב-תחומי, הפוגע בכל אורחות החיים. התחושה שרוצים פחות את 'היחד' (השותפות 'חונקת'), הרדיפה הבלתי פוסקת אחרי 'עגל הזהב', חוסר המוטיבציה בעבודה, חוסר רצון לקחת אחריות ולמלא תפקידים, היעדר תרבות משותפת, ועוד - כל אלה יוצרים ביחד אווירה בעייתית מאד, ושיקופה, אפשר אולי למצוא בצורה הבולטת ביותר בדמותה של שיחת הקיבוץ...".

בחברה אשר לשותפות בה יש, לכאורה, את האפשרות הגדולה ביותר להשפיע על כל תחומי חייהם - בעבודה, בתרבות, בחינוך, בחיי החברה, נוצר מצב פרדוקסלי, כשפחות ופחות אנשים רוצים להיות שותפים בקבלת ההחלטות, שיחת הקיבוץ היא הראי לתחושה הזאת... מילת המפתח היום בחצר הקיבוץ היא 'שינוי', שם שהפך

לקוד, למושא, כמיהה, כביטוי לאכזבה מהקיים, 'חייב לבוא שינוי', אך על מהות השינוי, על תכניו האמיתיים ועל הכיוון אליו הוא יוליך - על כך חלוקות הדעות. אך דבר אחד, כנראה משותף לכולם, שיש חשיבות מכרעת לדרך בה נקבל במשותף את ההכרעות וההחלטות. מבחינה זו המכשיר של שיחת הקיבוץ חשוב למדי בהקשר זה... ולכן החיפוש והדאגה איך להביא את שיחת הקיבוץ למה שהיא מיועדת...". וכאן, כאמור, באה הצעת המזכירות לאמץ את "מודל מעגן מיכאל" עם שיפורים ותיקונים מסוימים. לעומת הצעה זו אריק חוזר ומנמק שוב את הצעתו לקיים את שיחת הקיבוץ על חשבון העבודה ביום שישי בבוקר...

קרקע + מים + אנשים + פרח + עץ ודשא - זו היא מולדת

המשפט הזה הוא חלק מהמאמרים שהתפרסמו בעלון מ-31.5.91 על ידי מתס, אביהו, איתן קלנר, יהושע פיצ'ון, יגאל קליין ועוד בעניין המחסור במים וקיצוץ המכסות למים על ידי מוסדות השלטון. ומה על הקיבוץ לעשות כדי לחסוך במים? מתס מזכיר שבזמן עבודתו במרכז החקלאי, והוא מנהל את תיק המים, הכינו תוכניות רבות להוסיף כמויות מים גדולות למדינה, אך בהתחלה השלטון שעבר לליכוד, משך 12 שנה השלטון החדש לא עשה כלום בנדון.

בשלושת העלונים האחרונים של החלק הראשון משנת 1991, וכולם מחודש יוני 1991, חוזרים הנושאים המהותיים, בוויכוחים על דרכו ומהותו של הקיבוץ על אותם הדברים שהבאנו בעלונים הקודמים. כמובן, שכל המדורים השוטפים נמשכים כמו בעלונים הקודמים: סקירה על המשק, הענפים, התפקידים, או אי-מילוי התפקידים, שנפוץ יותר ויותר, וחיפוש סיזיפי למלא את החסר, ענייני עבודה, משיבות המזכירות, נסיעות לחו"ל, עניינים אישיים ועוד ועוד מהחיים השוטפים של חיי הקיבוץ הממשיך לתפקד כרגיל. ברצוננו לציין בעיקר את מרכיבי המשבר שעובר על הקיבוץ זה זמן רב, והמחלוקת על מהותו ודרכו של הקיבוץ. על העניינים שהסעירו את הקיבוץ וגרמו ללא מעט "שפיכת דמים", כגון עניין השילומים או אי-מסירת השילומים ע"י מספר אנשים שלא ידעו עליהם מקודם והסנקציות שהמזכירות יחד עם אנשי הקבה"א הציעו לנקוט, שפעם הקיבוץ דחה אותן ופעם אישר אך לביצוע זה לא הגיע. העניין נמשך זמן רב, מתח רב, ועניין השילומים כולם עלו על הפרק, מלווה, כמובן, בוויכוח על שיתוף, על מקורות חוץ אחרים שלא מגיעים לקיבוץ, על הכנסת הראש לחול ואפילו על צביעות. חבר אחד מפרסם בעלון בזעם רב נגד הסנקציות ותוקף קשה את המזכירות ואת המזכיר, משפחתו רואה עצמה נפגעת מאד. העניין נרגע כמה שנים לאחר מכן בפשרה כללית שעשו עם כל מקבלי השילומים, על מסירת אחוז מסוים לחברים. עניינים אחרים: דו"ח ממועצת הקבה"א הרואה בפתרון המשבר: פריצת דרך לשותפויות מכל הסוגים, בניית תשתית ארגונית-ניהולית לקיבוץ התואמת את הזמן החדש, טיפוח איכויות אנושיות בתכנון המשאבים האנושיים ויתר התחשבות בצרכי החברים ורצונותיהם. המועצה מציעה להקים 3 מועצות משנה - בתחום הכלכלי, החברתי, ומשאבי אנוש... ועוד... המועצה דנה גם בעניין הקהיליה והקיבוץ, ובעניין עבודה שכירה...

נושא אחר הקשור למפ"ם: כידוע כבר מסרנו על מפקד אישי להשתייכות למפ"ם, כפי שדווקא תבעו אצלנו חברים מסוימים, והנה אחד מהם מפרסם קריאה בעלון לא להשתתף במפקד, היות והוא חשב שהקיבוץ צריך לממן את מסי ההשתייכות, ואם זה לא נעשה הרי הוא קורא לחברים להחרים את המפקד...

ולקראת המועצה אביהו מפרסם בעלון מאמר גדול הפותח: "מתרחשים אצלנו שינויים עמוקים, ועיקרם העברת הדגש משיתוף ושוויון לבחירה ומימוש עצמי". ומכאן הוא רואה 2 בעיות עיקריות: 1. מהי רמת השותפות הרצויה לנו? 2. כיצד יהיה ניתן לנהל את המשק והחברה כשעתודות הצעירים מצטמצמות וחברים בעלי יכולת בגיל הביניים יוצאים לעבודות חוץ, והיכולת לפעול בתחומי הקיבוץ מצטמצמת?". רבים התייחסו בדבריהם למשבר הקיים היום בקיבוץ. חלק ציין את משבר האמון בהשקפת העולם הקיבוצית ואי-הנחת בחצר הקיבוצית, על אף הישגי החברה בתחומי החינוך והרווחה... היו חברים שצינו את נחיתות הישגיהם לעומת חבריהם בעיר... ועוד... כמובן, שהיו חברים שצינו, על המשבר אפשר להתגבר רק ב"יחד", לא "פחות קיבוץ" כי אם "יותר קיבוץ" וכבר הוכחנו פעמים רבות, שבאם משלבים ידיים ורוצים קיבוץ ניתן לפתור ולקדם לא רק את רווחת הקיבוץ אלא לעלות את רווחת הפרט למדרגה גבוהה הרבה יותר, ולא רק שאין סתירה בין השיתוף ובין "המימוש העצמי", יתר תשומת לב לענייני הפרט, כי רק בכוחות משותפים וערבות הדדית ניתן למצוא דרכים ואפשרויות חדשות להגשימם וכמובן גם, בלי סוף דיונים, הנמשכים כבר כמה שנים, על "שינויים", מבלי שגיבשו יחד איזה שינויים, לאיזה כיוון שינויים? וחילוקי הדעות עמוקים מאד. עד שרק כעבור למעלה מ-10 שנים ועדה הביאה הצעה שאמנם קיבלה רוב אך גם הצעה זו טרם ברורה ועדיין לא ידוע כיצד תתגשם.

בחלק הארגוני שוב עולות בעיות השיחה המתדלדלת והצעות שכבר דנו עליהן בעלונים הקודמים על דמוקרטיה ישירה או ייצוגית, לשנות ארגון השיחה או לבחור מועצה נבחרת.

לאחר דיונים רבים עוברים לתקציב כולל באותם הסעיפים שאפשר, פרט, כמובן, בחינוך, בריאות, השתלמות וכו'. בעקבות השיחות הנ"ל, בהן גם השתלבו גורל הצעירים ודאגת ההורים גם לבנים שעזבו את הקיבוץ, מציע יחיעם יוגלי להקים קרן בנים לעזרתם.

דיון די ממושך התקיים בעניין האש"ל של עובדי חוץ, גם במזכירות וגם בשיחה וגם בעיה זו גרמה למרירות רבה בעיקר בגלל חבר שהתעקש לקבל אש"ל מעל לנורמה המקובלת.

בזה מיצינו את עיקרי הדברים שנראו לנו חשובים באותם שלושת העלונים וסיימנו סקירת החלק הראשון של עלוני 1991.

בעלון מ-27.7.91 נמסר שב-3.7.91- הלולנים יצאו במשלחת נכבדה להפגנה לפני משכן הכנסת. נמשכת ההתפקדות למפ"ם בכמה שלבים. בשבת הראשונה למפקד התפקדו 118 איש. מכתב אישי ממזכירי הקב"א חולק לתאי החברים.

"המסלעה" פותחת שעריה. בשעה טובה יוצא מועדון "המסלעה" לדרך. ביום שישי 12.7.91 יתקיים אירוע פתיחת עונת הקיץ בבריכה. החברים מוזמנים משעה 21.00 למסיבה פנימית בבריכה ומשעה 23.00 יפתח במקום דיסקוטק לקהל הרחב. לחברים מהחוף הכניסה בתשלום. הכוונה הייתה להפוך את "המסלעה" ל"מרכז רווח", והושקעו בה מאמצים רבים והיא פעלה משך זמן מסוים, אך לבסוף התברר שהיא גורמת להפסדים והיא נסגרה.

המערכת מעלה את זכרם של 7 הילדים מקבוצת "רימון" שנהרגו בשנת 1961 באותו חודש בתאונת הדרכים הקטלנית ומספרת על כל ילד וילד.

בשיחת הקיבוץ מיום 13.7.91 התקבלה הצעת אריק ברוב של 23 נגד 19 ששיחות הקיבוץ יתקיימו ביום שישי בבוקר ע"ח שעתיים עבודה.

מזכירות הקבה"א מודיעה לקיבוץ שהיא החליטה לכוון אלינו גרעין דרום-אמריקני. אפשר גם אחרת. יהודה הראל, מקיבוץ מרום הגולן, איש פעיל בתק"ם, בא אלינו להרצות על השקפתו בעניין השינויים שלדעתו הקיבוץ צריך לעבור. לא נוכל להביא את כל הרצאתו, נביא קטעים ועיקר השקפתו... נקודת המצא המחשבתית שלו היא: סיטואצית המשבר הקיומי בה נמצא הקיבוץ כעת, לדעתו, אין זה אין עוד משבר שיחלוף, אלא מצב קיומי, החייב שינוי ממדרגה שנייה, עמוק, רב-תחומי ורב-היקף... תיקוני עבר כיום לא מספיקים. הקיבוץ מפגר בהתאמתו לסביבה הפנימית והחיצונית... הקיבוץ של היום לא מצליח בהתמודדות הכלכלית והחברתית עם החוץ והוא חסר השפעה בחברה הסובבת. הקיבוץ של היום אינו מושך צעירים... ומכאן חיוני שהקיבוץ יהיה אטרקטיבי לצעירים מבפנים ומבחוץ... קיים היום מצב של סינרגטיות (יחד פחות מאשר כל אחד לחוד) שלילית. התוצר של היחד קטן מסך התוצר של כלל היחידים בנפרד. הקיבוץ כקולקטיב אחיד, שדורש יחד, ויתור על אינטרסים פרטיים ועבודה משותפת נוצר בתקופה של כיבוש השממה, שדרשה עבודה פשוטה ואחידה, מה שאינו דרוש היום.

לדעתו מרבית חברי הקיבוץ עובדים כהלכה, אך כיום נכסים כלכליים לא נוצרים דווקא ע"י עבודה. מנהל תקין ויכולת עסקית הכרחיים היום להצלחת כלכלית...

...על מנת לטפל במצב שהוא פרובלמטי הוא מציע בהתחלה לטפל בשני תחומים: א. הגדלת התקציב האישי, כך שאדם יוכל להחליט ולבחור איך להשתמש במשאבים העומדים לרשותו. ב. מתן יותר אפשרות לבחור מקצוע וקריירה... החופש בבחירת עיסוק יותר חשוב אפילו מבחירה בצריכה... מכאן המסקנה של היתר עבודה שכירה, ויחד עם זה הוא תובע מהאדם אחריות לפרנסתו ומשפחתו... יהודה מציע תהליך שינוי שייקבע באופן דמוקרטי ע"י כלל הקיבוץ, בעזרת צוות של 10-15 איש, שיתחייבו להשקיע בנושא זה שנה-שנתיים... לדברי יהודה, ההכרעות הערכיות לגבי אופיו של הקיבוץ בעתיד אינן גזורות. בניגוד לעמדה המוצגת אצלנו הוא מציע להקים חברה שיתופית המתבססת על שיתוף ושוויון, שתהיה חלופה משמעותית לחיים מחוץ לקיבוץ. הוא אינו תומך בתמורה לתרומה ומציע כי נדגיש כתגמולים את משמעות העבודה ואת הסטטוס החברתי, מבלי לפגוע בשוויון והערבות ההדדית בין חברי הקיבוץ, תוך מתן יתר אפשרויות התפתחות וביטוי ליחידים. והוא מציע "לתקוף" במקביל 3 תחומים: עסקי-משקי. תחום קהילתי. תחום הפרט ודאגה לצרכיו והתפתחותו.

יהודית אפרתי, העורכת, מוסיפה שלדעת יהודה נתוני כפר מנחם מאפשרים שינוי הדרגתי מתוכנן ודמוקרטי, ולדבריו יש סכנה רבה בהרס הישן לפני שעסקנו במחשבה ובתכנון לאן אנו רוצים ללכת. בימים אלה, כשהשינויים מקיפים תחומים רבים בחיינו ורבים מרגישים כי התהליך אינו מתוכנן ואינו מכוון, קל וחומר שאינו תהליך דמוקרטי, שכיוונו נקבע ע"י הכלל, ורבים מבין המוליכים את הדברים טוענים "שלא נורא אם הקיבוץ יתפרק", יש טעם לעצור ולשקול לאן אנחנו הולכים ולאן אנחנו רוצים ללכת, ויפה שעה אחת קודם.

בעלון מ-8.9.91 - אביהו מבקש את מערכת העלון להציג בעלון את הקורה במערכת הארגונית שלנו, המצויה על סף קריסה. עקב התפטרות ו. מינויים אין גם מי שינסה לקדם את איוש התפקידים החסרים. המזכירות הפנתה את שאלה למה זה קורה לו. מינויים, למשה יפהר שריכז אותה. משה הסביר שהגיעו לקיר אטום של חוסר רצון מצד החברים לקבל עליהם כל תפקיד שהועדה הציעה. "ערכנו גם דיונים עקרוניים ולנסות לבנות את המערכת הארגונית

אחרת". משה טוען שלא זכו לשיתוף פעולה עם המזכירות והחליטו על התפטרות קולקטיבית. "הדבר אמנם מכאיב לכולם אך לדיונים לא היו כל תוצאות ממשיות". משה טוען שחברים לא רוצים לשאת בתפקידים משום שהאווירה שנוצרה אינה מעודדת ותומכת במילוי תפקיד. "הנושא בעול הוא 'פראייר', ומאידך חברים היוצאים לפעילות בחוץ מקבלים תגמולים, שאינם ניתנים לחברים הפועלים בבית. הדבר הוא אופייני, אם כי אין להתייחס כך לכלל החברים. יש גם חברים שנענו".

חנה ארגוב: "ו. המינויים איבדה שיניים... אני חושבת שאנחנו נמצאים היום במצב בו חברים עושים את החשבון 'מה ייתן לי אם אתאמץ מעבר לשעות העבודה שלי'. בפועל לא רק שלא זוכים להערכה אלא אפילו לא למילה טובה... האינטרס לתרום לחברה ולהיות פעיל חדל לעניין את האנשים, זה כבר לא מושך... נצטרך מהר לחשוב מה עושים. כבר למעלה משנה אין מזכיר. וסדרן עבודה לא יהיה לנו בעוד חודש, ועוד מספר בעלי תפקידים חשובים חסרים לנו. האם ייתכן שנצטרך להיעזר בבעלי תפקידים שכירים?".

רפי לזרקביץ' חוזר למעשה על הניתוח של חנה, ומוסיף: "יש חוסר אכפתיות. יכול להיות שאין מנוס מלתת לאנשים תמורה על תרומתם. איך עושים זאת? זוהי בעיה. אין לנו כלים לחייב חברים, והמצב חמור".

אביהו: "הבעיה הבסיסית שלנו היא שמעט אנשים מוכנים 'להתלכלך' בפעילות ציבורית-חברתית... כתוצאה מכך מתנפצות ועדות מינויים וכוח אדם אחת אחרי השנייה, או לא נותנים גב... יש המוכנים לצאת מוקדם בבוקר ולחזור אי שם בערב, אבל... בעבודות חוץ. במצב דברים זה, דווקא הקיבוץ, בעל היומרה של ערבות הדדית וחיי קהילה עשירים, יכול להגיע למצב של בלגאן כרוני ואחר כך שממון.

בחברה הקיבוצית מסתמנת תופעה ייחודית, שאנשים לא רוצים להגיע 'לשלטון' וזהו בהחלט חומר למחשבה".

נורית שור: "מחג לחג פוחתים האנשים שמוכנים לתת כתף בהכנות ובהשתתפות להופעות תרבות וחגים... עד שנשארת כמעט היחידה שנושאת בכל העול... הדברים עמוקים יותר... הולך ופוחת הרצון לעשות דברים יחד".

אמנון זלינגר: "...מאזן התגמולים של נושא התפקידים הוא שלילי. לאורך זמן שיטה כזו פשוט לא עובדת. מוכרחים למצוא שיטה חדשה, שתאפשר התמודדות בין הטובים על מערכת התפקידים. יחד עם זה יש להעניק סמכויות לבעלי תפקידים כדי שיוכלו לפעול וגם לשנות. מתבקשים היום שינויים בכלכלה, בחברה ובזכויות הפרט של חבר הקיבוץ וגם בחובות שחבר הקיבוץ חייב למלא... עלינו לעשות את השינויים ובזמן המתאים...".

אלתר, כדרכו, וכתלמיד חכם, מצטט בהומור את פסוקי המדרש: "...מי שעוסק בצרכי ציבור באמונה, משמע לשם שמים, הקדוש ברוך הוא מעסיק אותו והוא גם ישלם לו... ואין לעסקן לצפות לשום הכרת טובה מבני אדם...".

"בעקבות ההיסטוריה": משאל קצר בין חברים על תגובתם לאירועים בברית המועצות. מגיבים פנחס, יענקל'ה, מאיר האזור, יואל דרום ויולה. מעניינת וחריגה, בעיני העורך, תגובתו של יענקל'ה, האומר: "כולם מגיבים אותו דבר. נשאר שתי מדינות קומוניסטיות בעולם: הקיבוץ הארצי והתק"ם, אני תקווה שיתפכחו בלי זעזועים. כוונתי ששום חינוך ושיטת ארגון לא יכולים לשנות את טבע האדם ומי שלא מכיר בזה לומד את זה בדרך הקשה. זה חייב להתפורר. הבעיה היא שיהיו גם קולות נפץ בתוך ההתפוררות...".

צילה ברגר מציינת ב"מילה טובה" את פעילותה של מרים קליין בגיל הזהב ואת נורית שור בפעילותה התרבותית, בהכנת החגים, לפעמים כמעט יחידה...

באמרה "קליטת גרעין תנועת דרום-אמריקני - סיכוי שאין להחמיצו" מסביר המזכיר את יתרונו של גרעין כזה שהתנועה החליטה לתת אותו לנו.

אביהו, מרכז המשק, מוסר בעלון סקירה משקית ופוחת במדיניות הממשלה כלפי החקלאות שהשתנתה מקצה לקצה. "הממשלה יצאה מהאחריות לחקלאות. במהלך שנת תשנ"א סילקה המדינה את ידיה ממדיניות הסובסידיה למזון בסיסי, חלב ובשר. גם נכונות הממשלה להגן על התכנון, באמצעות קליטת עודפים, או קביעת מחירי מינימום למוצרים חקלאיים היא מוגבלת ביותר... האוצר טוען שאין לו כסף, וברור למי יש לו. גם מחיר המים רוצים להכפיל בגודל ה'עלות' וכן קיצוץ דרסטי במכסות המים, וכן בענף הלול. בשנת 1990 תמכה הממשלה בענף הפטם ברמה של 150 מיליון ש"ח, ואילו בשנת 1991 רק ב-10 מיליון... הענף היחידי שלא נפגע אצלנו הוא המתכת, אך גם הוא נעמד בפני צמצום ההזמנות מחברת החשמל, הצרכן העיקרי של מוצריו... מצב העבודה בכל הענפים, כידוע, קשה מאד... וכל זה יחייב אותנו להתארגן ולתכנן בהתאם למציאות החדשה. ברור כבר ששנת 1991 תהיה יותר קשה מ-1990, שהייתה שנה טובה... חשוב להבין שהחקלאות בארץ אינה איזה ענף מסכן שזקוק לתמיכה, החקלאות בישראל היא בדרך כלל יעילה, ובעלת הישגים מהגבוהים בעולם. הקושי בענף זה הוא בשליטה על כמות התוצרת, כשעודפים קטנים, יחסית, מפילים את המחירים. מדינה שמסלקת ידיה מתכנון החקלאות ומהגנה על מחירי התוצרת החקלאית עלולה בקלות להרוס את החקלאות ולהביאה לפשיטת רגל...".

אביהו

ירון שור ואסתר יוגב מגיבים על מאמרי הייאוש והקטרוג שחברים מסוימים ביטאו בעלון הקודם. ירון מוחה על הכללה בקשר לעובדי חוץ "שהתקלקלו", ופונה בעיקר לשכבת הביניים בדבריו הוא: "...הדור הזה צריך פשוט להחליט האם הוא רוצה בחיי שיתוף, ואם כן שיפסיק לשדר מסרים כפולים לבניו. אנא מכם, אל תרוצו להרוס את כל המסגרות הקיימות, ברצונכם הנואש כל כך להידמות לחברה 'הנפלאה' שבחוץ, ובהשקעה האובססיבית במטראז' של הדירות. יש גם יתרונות רבים בחברה שיתופית, ובפרספקטיבה קצת שונה של הסתכלות, חצי הכוס הריקה יכולה להפוך לחצי מלאה...".

אסתר יוגב מנסה לראות בדברי יענקל'ה על הסוציאליזם רוח בדחנית, אך היא מנסה להוכיח שהסוציאליזם לא מת, ואם הקפיטליזם השתנה במקצת לכיוון מדיניות הרווחה, הרי זה הודות לסוציאליזם, ואין להסיק מסקנות קיצוניות מקריסת ברית המועצות על רעיון הסוציאליזם בכללו.

דינה כרמון עונה לנחום ש"הניח על סף ו. המינויים את אשמת התפטרותה ואי-הצעת ו. מינויים אחרת". היא טוענת שנחום היה פעיל "כפול" בו. המינויים. חבר פעיל בה, וכן נציג המזכירות, ואם אין ועדת מינויים, אין ברירה אלא שהמזכירות תטפל בעניין.

נחום עונה במאמר ארוך ליענקל'ה, לדבריו "המגוחכים" בין קריסת ברית המועצות ובין "מדינות" הקבה"א והתק"ם. "אין כל דמיון בין משטר של דיכוי וגולאגים לבין חברה וולונטרית, חופשית ודמוקרטית". אך הוא שומע בין הדברים קולות שונים ואחרים, המדברים על הקיבוץ ולא על קריסת הקומוניזם, קולות המדברים על שכר דיפרנציאלי, נגד שיתוף וכו', והוא מציע שלא נגרר אחרי הצד הרע של טבע האדם כי אם הצד הטוב. וכל ההצעות של ה"שינויים" שאיש לא יודע בדיוק מה הם, יביאו לפירוק הקיבוץ.

משה ישראל סוקר היצירות האמנותיות במוזיאון ותרומת האמנים שלנו שהולכת ופוחתת, וכמובן תוך כדי כך גם משלב ברשימתו דעתו על מצב הקיבוץ ומשברו.

המערכת מביאה ראיון ארוך עם ז'וז'י על מערכת הבריאות ועל כל מרכיביה.

מנהל החפירות בכפר מנחם, שמוליק גבעון, מספר ומדגים ומסכם את עונת החפירות ב"גבעת החרסים" שלנו, על השלל הגדול שלה.

העלון מ-4.10.91 נפתח במאמרו של יענקל'ה תחת הכותרת "עולם הולך ונעלם", החוזר על השקפותיו הידועות מעלונים הקודמים ומסכם מאמרו במשפט: "השאלה מהי רמת השותפות ומה רמת האחריות והסמכות של הפרט שתבטיח זרימה פנימית בשערים פתוחים וללא הטפות. איך נמשיך לקיים את כפר מנחם עבור חבריו...".

ירון שור, שוב במאמר גדול, לאחר ניתוח מה שמתרחש בקיבוץ, בוויכוח הגדול על "השינויים", תמורה לתרומה, קיבוץ אחר, הפרטה, כסף, כסף, דאגה רק לעצמך אי-קבלת אחריות וכו' הלאה, דברים שנכתבו פעמים רבות, פונה בסוף מאמרו לדור הביניים, שהוא הדור שיכול היום ליצור את השינוי בקיבוץ, הוא נמצא בכל עמדות ההשפעה המרכזיות, יש לו הכישורים לכך, ובעיקר - התקופה הזו בחייו של האדם נחשבת לתקופה היצירתית והפורה ביותר. אך עם ייאוש כה גדול, חוסר אמונה טוטלי ורפיון ידיים מוחלט - אי אפשר ליצור שום דבר. ולכן הדור הזה צריך להחליט מה הוא רוצה, ויפה שעה אחת קודם.

הצבעות בשיחות קיבוץ: ברוב של 31 נגד 10 נדחתה ההצעה להעביר 100 אלף ש"ח להרחבת הבנייה, ע"ח קיצוץ של 3% מהתקציב האישי.

ברוב של 46 קולות וללא מתנגדים התקבלה תוכנית המשק לשנת 1991.

ברוב גדול הוחלט לקלוט את הגרעין הדרום-אמריקני.

ברוב של 30 קולות נגד 25 הוחלט שתמיר לא יצא לפעילות בתנועה החינוכית עכשיו, אלא בזמן מאוחר יותר. בערעור שבא מהתנועה פעילותו של תמיר אושרה.

ברוב של 26 קולות נגד 14 שיחת הקיבוץ אישרה את הצעת המזכירות לרכוש מצלמת וידאו, שתדווח לחדרים מהלך השיחות. עלות הציוד 30 אלף ש"ח.

ברוב של 36 קולות נגד 5 נבחרה שרה אלעזרי לגזברית הקיבוץ.

22- קולות (בהצבעה חשאית) נגד 13 קולות ו-2 נמנעים אושרה יציאתו של יגאל ברק לפעילות בקיבוצי השוה"צ. הפעילות של יגאל תתחיל במרץ 92, לאחר ששרה'לה תסיים קורס גזברות ברופין.

אושרו תנאי קבלתו של מאמן מהחוץ לקבוצת הכדור-יד. המאמן יתגורר בקיבוץ, יקבל מזון ושכר של 750 ש"ח לחודש.

שוב דיון בשיחת הקיבוץ מ-19.10.91 על הרחבת הדירות והשוואת הסטנדרטים של אלה שלא שייכים ללנ"ם. הדיון, כרגיל, היה די מתוח, הזכירו החלטה קודמת על 2 תורים, אך הדיון לא נגמר.

בועדת משק הוחלט לקבל את הצעת ועדת הבניין להוריד את מבנה משחטת הבית.

עם הרחבת עבודת המחצבה ופיתוח עבודה במסילת הרכבת, הוחלט להקים מאזני גשר. הקבלן של עבודות הרכבת התחייב לשקול אצלנו את משאיות העפר.

"דע מאין באת ולאן אתה הולך" - זו הכתובת שהתנוססה על תל החרסים, בסימן טכס פתיחת שנת "בר-המצווה" של ילדי כיתה ז' - 80 חניכים.

20- חברים וחניכי "צפית" השתתפו בהפגנת "עת לשלום" בתל אביב.

המערכת עורכת מעין משאל קטן אצל החברים על ועידת מדריך ופתרון הסכסוך שלנו עם הפלשתינאים. השתתפו במשאל: ישראל גרמן, דוו דוידוב ז"ל, אביגדור, מלכה ז"ל, ליה, מרים ואברהם טולדו, וארנון. כמעט שלא היו חילוקי דעות בין משתתפי המשאל. כולם ברכו על הועידה, ברוח השקפות מפ"ם, והביעו תקווה שאכן הועידה, שזו הפעם הראשונה מפגישה נציגי 2 הצדדים, תקדם את השלום.

גדעון מביע חוסר שביעות רצון מירידת מעמדו של סדרן העבודה. לעתים קרובות מדי נתקל הסדרן בסירוב של החברים ורכזי הענפים.

בועדת המשק 30.10.91 - ויכוח סוער בעניין המשחטה. כמעט תמיד עניין המשחטה מעורר ויכוח קשה. ישנם חברים הרואים בחוזה שחתמנו בזמנו עם ראובן חסל חוזה שכולו לרעתנו והתמורה שאנו מקבלים עבור החכרת המשחטה והשטח של בערך 10 דונם קטנה מאד ללא כל פרופורציה לשווי הנכס.

כידוע קיצצו לנו את מכסת המים ב-1991 - 60%. אחרי מאבק החקלאים הממשלה הסכימה לפצות את הנזקים שהקיצוץ גרם. הפיצוי חולק ל-3 תקופות. אצלנו קיבלנו כבר בחלק הראשון 142 אלף ש"ח.

מזכיר הקיבוץ מדווח בעלון על המבצע של התפקדות אישית למפ"ם: מתוך 361 חברים וחיילים, שהיו זכאים להתפקד, התפקדו 254, שהם 70.36% מכלל הזכאים להתפקד. מבין המתפקדים 119 חברים ותיקים מעל גיל 60 שנה, שזה 46.85%, מגיל הביניים (30-60) הצביעו 99 חברים, שהם 38.98% מאחוז המתפקדים, ו-30 חברים מתחת לגיל 30 שנה, שהם 14.17% מכלל המתפקדים. הנתונים מראים שבכל שלושת קבוצות הגיל היה רוב למתפקדי מפ"ם, על פני אלה שלא התפקדו, אך שיעורו של רוב זה יורד והולך ככל שיוּרד גיל המתפקדים. יש מקום למחשבה ולדאגה לעתיד, למרות שההצבעה אצלנו למפ"ם גבוהה יותר ב-10% מיתר הקיבוצים.

אורי, אשר על המשקל של המחצבה, מדווח שיום-יום מגיעות כ-100-150 משאיות.

חג חנוכה. המערכת מראינת את רשקה וישקה. הם מספרים על "אז" ו"היום". על השאלה לישקה האם היה הולך באותה דרך גם כיום, ישקה עונה ללא היסוס: "כן!". כמובן שהם סוקרים גם את כל השינויים בחיינו ועונים שבדרך כלל טוב להם בקיבוץ. דבר אחד מרגיז מאד את ישקה - היחס לעבודה. פעם היינו במקום השני בקבה"א, אחרי גן שמואל, במשטר העבודה וכיום התדרדרנו מאד ואינו יודע אם מקומנו כיום לא בין האחרונים.

ועוד ראינות. הפעם המערכת מבקשת לציין נקודות אור. והנה בקיצור התשובות:

שמעון ק.: "...סה"כ ישנם אנשים טובים, שמוכנים לתרום ובכוחם הקיבוץ מתקיים".

מרים אלמן: "אני בהחלט רואה את העבודה של נורית שור, בהתעקשותה לקיים את החגים, כנקודת אור. עברתי לבית חדש גדול ונוח, ולא רק אני. חשיבה משתנה על הצרכים הבסיסיים של האדם מספקת מאד. גם זה שאנחנו כחברה מצליחים לקיים את המוסדות המשותפים שלנו זה יפה מאד, וכשאני פותחת בבוקר את הדלת ויוצאת החוצה אני רואה את הנוף הכי יפה בעולם..."

יגאל קליין: "לי יש 'גאוות יחידה' מכפר מנחם..."

אבנת: "מאד נהנית מהשירות שהיא נותנת לחברים... אני מאד שבעת רצון מהטיפול בילדים שלי..."

אביהו: "מצב המשק טוב - כלכלית, ניתן לאמור שכל הענפים רווחיים כיום ונושאים את עצמם... הרצון להתקדם מקצועית ומשקית קיים אצל רוב החברים..."

העלון מ-13.12.91 - פותח את דפי העלון בהבעת תנחומים למתס, נחום, ניבה ובני משפחותיהם אבל על מות חברתנו רייזלה שור.

רייזלה ז"ל הייתה בין החברות הותיקות של הקיבוץ, פעילה ומעורבת בענייני הקיבוץ, כשעיקר חייה הקדישה לעבודה במתפרה כאחת התופרות המעולות שלנו.

דברים לזכרה כתבו בעלון חנק'ה אנצ'קובסקי, חברתה מקן וילנה, וילדיה ניבה ונחום. יהיה זכרה ברוך.

העלון מ-13.12.91 - הוא העלון ה-1,500 של הקיבוץ. גם המערכת וגם מספר חברים מקדישים מאמריהם לאירוע זה, משבחים את העורכת יהודית אפרתי, וכן חשיבותו של העלון דווקא בימינו אלה של ויכוחים ודעות שונות בעניין דרכו ומהותו של הקיבוץ.

הסיבות להגירתם של ילידי הקיבוץ לחו"ל - מתוך מחקרי המכון לחקר הקיבוץ לחו"ל באוני' חיפה:

תופעת ההגירה הישראלית לצפון אמריקה אינה שונה בממדיה ובמאפייני המהגרים מזו המתרחשת בחלקים אחרים של העולם המערבי. אולם קיים הבדל עיקרי המייחד את ההגירה מישראל והוא הגדרת המהגרים לחו"ל כ"יורדים".

בהגדרה זו מתקשרת הגירה מישראל עם היבט ערכי מרכזי: מה המחויבות למדינת ישראל.

הגירתם של ילידי הקיבוץ לחו"ל אינה שונה בממדיה מזו של צעירים אחרים באוכלוסייה היהודית, אך מסמלת, מבחינה נורמטיבית, ירידה בערכי הציונות אשר אנשי התנועה הקיבוצית נחשבו למגשימיה.

מה הם המניעים הגורמים לילדי הקיבוץ להגר לחו"ל ומה מושך אותם להישאר שם? מהן עמדותיהם כלפי הירידה מהארץ וכיצד משפיעה מערכת החינוך הקיבוצית על כל אלה?

שני מחקרים שנערכו ב"מכון לחקר הקיבוץ" עסקו בנושא הירידה מהארץ: האחד עסק בעמדותיהם של חברי הקיבוץ כלפי הירידה מהארץ, והשני חקר את מניעי ההגירה של ילידי הקיבוץ עד גיל 40.

נמצא כי המחויבות כלפי מדינת ישראל היא הגורם המכריע בהסבר לירידה. לצעירים בקיבוצים נטייה גבוהה יותר להגר מזו של החברים המבוגרים היות ומחויבותם לישראל נמוכה יותר בהשוואה לבני גילם. המחויבות של בני הקיבוצים היא מהנמוכות ביותר. לגבי ילידי הקיבוץ שהיגרו לחו"ל נמצא כי הם מאופייניים על ידי היותם נשואים לבני ובנות זוג שמוצאם בחו"ל, הנם בעלי שאיפות להצלחה כלכלית ולרמת חיים גבוהה יותר, ומחויבותם למדינת ישראל נמוכה יותר בהשוואה לאלה החיים בארץ.

גם החינוך הקיבוצי קשור עם הגירת ילידי הקיבוץ לחו"ל בשני תחומים מרכזיים:

א. סיום בחינות הבגרות הקשור עם שאיפות והישגים בהשכלה גבוהה. מי שלא סיים בגרות מחשיב יותר ההצלחה בתחום הכלכלי והוא גם הנוטה להישאר בחו"ל.

ב. מערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית (בית-הספר ופעילות תנועתית) משפיעות על רמת המחויבות למדינת ישראל וליהדות...

המסקנות של החוקרים: יש בכוחה של מערכת החינוך לשנות את רמת המחויבות באם יושם הדגש על היבטים היסטוריים ועל הקשר של עם ישראל למדינת ישראל.

מצד שני, יש לעודד יותר צעירים לסיים את בחינות הבגרות, להגיע להישגים בהשכלה גבוהה ולאפשר להם לממש גם בקיבוץ. יש לחולל שינויים במערך התעסוקה בקיבוץ, ואולי גם במערך הארגוני, על מנת שיהיו מיועדים לקליטת ילידי הקיבוץ.

פתיחת מסלולי תעסוקה מקצועית עבורם עשויה לעודדם להישאר בקיבוץ ולהפחית את שעורי הירידה של ילידי הקיבוץ בעתיד.

המזכירות מיום 22.11.91 דנה בהצעה להקים קרן לעזרת בנים עוזבים. לכשתקום הועדה היא תביא הצעה מפורטת למזכירות ולשיחת הקיבוץ.

ועדת הרכב מודיעה שהיא נענית ב-95% לתביעות החברים והיא טוענת שבסה"כ מצבנו מבחינת הרכב לחבר הוא מצוין.

בעיתון "הארץ" התפרסמו 2 מאמרים על עבודותיו של משה סעידי. ממאמר אחד אנו לומדים שעבודותיו של משה מכסות 140 קירות בתבליטים הקרמים שלו.

העלון האחרון של שנת 1991 הוא מ-29.12.91. הוא גם העלון האחרון של ספרנו "תולדות כפר מנחם" - הכרך השישי.

העלון הזה מתחיל מדו"חות של ישיבות המזכירות, שזן בעניינים שוטפים שונים, כגון עבודת דודו אלעזרי ב"הזרע", מכונית לאביה בעבודתה בחוץ בקופ"ח בגדרה, פגישה בקבה"א עם עורך דין של אחת החברות שלא מסרה את השילומים לקיבוץ ודברים של פניות חברים, חוסר ו. מינויים, שוב עניין האשל של עובדי החוץ, ועוד. ישיבות שהתקיימו ב-3.12 וב-8.12.

לאחר מכן, העלון מפרסם תוכן שיחת הקיבוץ מ-7.12 - שדנה בצירוף 3 חברים חדשים למזכירות. נבחרו - נחה, שמעון ויגאל קליין. אושרה עבודת דודו אלעזרי ב"הזרע", דיון על הצעת המזכירות להקים קרן עזרה לבנים שעזבו את הקיבוץ, דיון שלא הסתיים, ולבסוף, לאחר דיון סוער, אישרה השיחה את הצעת המזכירות ברוב של 22 קולות נגד 9, לנקוט בסנקציות נגד 3 החברות שלא מסרו את השילומים לקיבוץ או כל חבר שלא מוסר את תגמוליו. הסנקציות שהמזכירות הציעה הן קיזוז בתקציב החבר עד גובה התגמולים, חיוב של כרטיס "אגד", אי-מתן השתלמות, מניעת תקציבים ציבוריים אחרים, מניעת שיפוץ בית ואי-מתן שירות בכל-בו.

עניין ה"סנקציות" עורר סערה גדולה בקיבוץ, מתח והתקפות קשות נגד המזכירות ובעיקר נגד המזכיר. נוצרו "מחנות" ו"מגנים" על "הנאשמים", והרוגז הגיע עד כדי כך, שמישהו אנונימי תלה על דלת המזכירות כתבה, שהסנקציות שאושרו גם בשיחת קיבוץ וגם בתמיכת המחלקה לחברה של הקבה"א, דומות לחוקי נירנברג. בעקבות כל הוויכוחים האלה, שחרגו מהעניין הקונקרטי עצמו ועברו לבעיות השיתוף, אי-תגובה בחריגות אחרות דומות, נוצרה בקיבוץ אווירה קשה מאד, ואפשר להגיד קרע בין המזכירות ובעיקר בין המזכיר וחלק מהחברים. גם העלון היה מעורב בכל הפרשה הזו. המערכת קיימה שיחות ומשאלים רבים בין החברים ופרסמה מאמרים בנושא: "הסגנון הוא האדם" של נחום, "על אלימות מילולית ואחרת" של בלה כספי מועדת השילומים שהייתה שותפת להחלטות המזכירות, "אין אדם נתפס בצערו" של יוחנן נדיר, "לא זו הדרך" של קלוץ, "על דיבורים ושתיקה" של חבר בעילום שם, שכתב שהוא נפגש עם 25 חברים שרובם התקוממו נגד ה"עליהום" על המזכיר והמזכירות, אך העדיפו בגלל כל מיני נימוקים של אי-רצון למתוח יחסים עם חברים, לשתוק ולא לגלות דעתם בפומבי. "דם רב" נשפך סביב פרשה זו שנמשכה עוד זמן רב, אך לבסוף הרוחות נרגעו, נמצאה פשרה שהקיפה את כל מקבלי השילומים עליה דיווחנו בפרקים הקודמים.

בעלון זה יהודה קרון מוסר על תוכנית הזריעה של הגד"ש, המקיפה 2,700 ד' חיטה, מזה 300 לתחמיץ, 1,000 ד' תלתן, 600 ד' אפונה לתעשייה, 1,000 ד' חמניות או אבטיחים, 300 ד' חימצה, 300 ד' אבטיחים למאכל, 850,1 ד' כותנה, 470 ג' תחמיץ.

על חברות הנוער: מאירק'ה האוזר, מחברת הנוער הראשונה, מספר בעלון על תולדות חברות הנוער שעברו בכפר מנחם. מאירק'ה עבר את כל החוויות של חברות הנוער, נשאר עד היום בכפר מנחם והוא הדובר המוסמך בנושא זה. הוא מספר שהיו לנו 8 חברות נוער שמנו 300 חניכים, אך עברו אצלנו יותר מ-450. היה זה בין השנים 1946 ועד 1959. הוא מדובב חברים נוספים שיספרו על התקופה הזאת ומשתתפים בסיפור על רשמיהם: משה יפהר, ליזקה כמורה, שושנה גוטליבר, נוגה ואטקה ז"ל כמטפלת.

את העלון האחרון של שנת 1991 מסיימים 2 קטעים: על מה היה משך השבועיים, וכן רשימה נרגשת של ניבה בשם משפחת שור על הטיפול המסור של חדרי החולים, המטביות, המרפאה וכל הצוות ברייזלה ז"ל.

הפרוטוקולים של שיחות קיבוץ: עברנו עליהם והתברר לנו פעם נוספת, והפעם ביתר שאת, שעלוני הקיבוץ של שנת 1991 מכסים את האינפורמציה על הנעשה בקיבוץ, כולל הדיונים שהיו בשיחות הקיבוץ, כמעט באופן מלא, פרט כמובן מי אמר מה, ועניינים שוטפים רגילים, החוזרים על עצמם.

דברי סיום של העורך

החלטתי בזה לסיים את הספר "תולדות כפר מנחם" המכיל 6 כרכים - 6 עשורים, משנת 1932 עד סוף 1991. עשיתי עבודה זו לפי בקשת המזכירות, לאחר שלפני זה עבדתי 30 שנה כתמחירן. קיבלתי על עצמי את המשימה, אעפ"י שלא רציתי להפסיק את עבודתי כתמחירן. היות וקיבלתי נימוקי המזכירות, כי אכן אני היחיד מראשוני הקיבוץ שעדיין נשאר בחיים (עוד שניים בחדרי חולים) ומסוגל לכתוב תולדות הקיבוץ מיומו הראשון. היום, כשאני כותב שורות אלו התאריך הוא 5.5.2001, הווי אומר כמעט 10 שנים השארתי לכתוב למי שיבוא אחרי. עבדתי על הספר מעל 4 שנים והשתדלתי לשמור על מה שנקרא "דיסיפלינה מדעית", היינו כל הכתוב מתבסס על מקורות אותנטיים, כמו עלוני קיבוץ, פרוטוקולים של שיחות קיבוץ, יומני חברים, רשימות חברים, ראיונות אישיים וכד' וכעורך, היות והייתי היחיד מהראשונים, הוספתי מדי פעם לפעם מזיכרוני, אך תמיד ציינתי: הערת העורך. לא ראיתי אפשרות לכתוב כך גם על העשור האחרון של ימינו. זהו עשור בו חלה תפנית רצינית בחיי הקיבוץ. הרהורים וערעורים על עצם דרכו ומהותו של הקיבוץ. נוצרו מחנות, המלה "שינויים" נהפכה לדומיננטית, אעפ"י שלא בדיוק יודעים מה הם "השינויים". כאמור נוצרו "מחנות", ויכוחים רציניים ביותר על עתידנו ולאן אנו מתכוונים "ללכת". ואני נמצא באחד המחנות הלוחם נגד אותם "השינויים" שלדעתי יובילו להפיכתו של הקיבוץ "ללא קיבוץ", לפי תפיסתי, והיא באה לידי ביטוי בדברי הסיום שלי בחרוז אחד משירו של שלונסקי: "...כי פני הדורות, כפניו של הטבע, ובסוד התמורות נושם בו הקבע..."

מתתיהו (מתס) שור

נ ס פ ת י ם

התאריכון של אברהמ'ל ברוידא מרוכז לאורך כל השנים

<u>שנים</u>	<u>התאריך</u>	<u>הנושא</u>
1932	11.4	"התיירים" הראשונים מגיעים ארצה: אברהמ'ל, ברל, חיימקה.
	18.4	הקבוצה השנייה: מיירים, מונקה, מתס, מוטי.
	23.4	פגישת חברי "כרית" הנמצאים בארץ.
	24.4	הקבוצה עוברת כ"גרעין" לקיבוץ מרחביה.
	7.7	רחל'ה ברוידא מגיעה ארצה ומצטרפת ל"גרעין".
	14.9	"הגרעין" עובר ממרחביה לקיבוץ ליטא בפתח-תקוה.
1933	4.4	עוברים למושבה קטנה הדר שבשרון, ראשיתו של קיבוץ עצמאי, משתכנים בצריף של מועצת הפועלים.
	1.5	מגיעים ראשוני העולים מחו"ל: לאה בנדר, ליוזה, נחמק'ה, שלמהק'ה.
	7.5	עוברים למגרש של חצי דונם שחלקו גולש לוואדי.
	18.5	מצטרפת לקבוצה החבורה של "המקוואים": איצל, זאב ר., חיים בלכר, יוסל, סגולה.
1934	30.7	נולדה נירה, הבת הראשונה בקיבוץ, של רחל'ה ואברהמ'ל.
	16.8	מקבלים מגרש של 8 דונם.
	11.?	מופיע העלון הראשון של הקיבוץ: "ידיעות הקיבוץ".
1935	24.1	אישור ממשלתי לתקנון קיבוץ "כרית".
	14.3	עוברים מהמחנה של חצי דונם למחנה הקבוע של 8 ד'.
	16.5	מגיע "גרעין" בולגרי.
1936	23.2	קנינו 3 פרות שעלו 150 לא"י.
	13.3	מוות ראשון בקיבוץ. טייבלה ספוקויני התאבדה.
	31.3	קונים נגרייה מכנית שעלתה 300 לא"י, מקימים אותה ברמתיים (כיום הוד השרון), בריכוזו של מתס.
	15.5	קונים אוטו משא "אינטרנציונל" שעלה 700 לא"י. נהגו הראשון אברהמק'ה.
	20.5	קונים רדיו לקיבוץ.
	22.10	הגיעו ראשוני קיבוץ אמריקה ב' שהיו בעין שמר.
1937	27.9	דוד קרון ודוד דגני מתגייסים לספרד למלחמת האזרחים.
1938	10.3	שינוי שם הקיבוץ ל"אמריקה-כרית".
	21.3	פלוגה מהקיבוץ משתתפת בהקמת "חניתה": אברהם פ., אברהמ'ל, ישקה, מרקה, פייבל.
	6.5	פלוגה מהקיבוץ עולה לאום-אל-טפוף-גוערה בכוונת התיישבות.

הפלוגה חוזרת מאום-אל-טוף, המקום מיועד ל'דליה' של היום.	4.5	1939
יום העלייה לכפר מנחם.	6.12	
קבעו את הגבעה הדרומית כנקודת קבע.	14.12	
מופיע עלון "אמריקה-כרית".	16.12	
גמר זריעת תבואות חורף – 1,200 דונם וזריעה ראשונה במשתלה.	17.12	
התחילו לבנות תנור אפיה.	18.12	
מתחילים לעבוד במחנות הצבא של הבריטים בקסטיניה.	22.12	
הגיע טרקטור ואוטו "וולבו".	31.12	
קבוצת חברים, חצי עירומים, חצו את השיטפון בוואדיות, כדי להביא לחם לקיבוץ.	2.1	1940
הביאו זוג פרדות: "בובה" ו"גיבור".	3.1	
הגיע יאנק ממרחביה כמדריך חקלאי.	20.1	
משה אבינרי נבחר כמוכתר ראשון בכפר מנחם.	20.1	
האדריכל קאופמן הכין תוכנית המתאר והבנייה על הגבעה.	15.2	
הקציבו 4 לא"י להקמת מחיצות בצריפי המשפחות.	15.2	
הביאו פרה מהדר.	16.12	
לחם ראשון מהמאפיה שלנו.	4.3	
התקינו חשמל באוהלים.	6.3	
המשטרה לקחה מאתנו 8 רובים.	6.3	
קציר ראשון של בקיה.	27.3	
זריעה ראשונה של תבואות קיץ.	2.4	
משלוח ראשון מגן הירק.	6.4	
התחילו להכין חצץ בפטישי יד.	11.5	
הביאו מקרר חשמלי למטבח.	13.5	
התחילו להקים דיר צאן.	17.5	
מגיע טרקטור אדום "אינטרנציונל".	20.5	
הביאו כבשים ראשונים לדיר.	15.6	
מתחילים בקידוח באר.	19.6	
ראשוני הדיירים עולים לגבעה.	22.6	
יצקו יסודות לבית הראשון.	25.6	
מחליטים על יום עבודה של 9 שעות.	6.7	
נפתלי - מגויס ראשון לצבא הבריטי.	28.7	
הגיעו הילדים מהדר.	14.1	1941
נטעו 4 דונם כרם ענבים.	16.1	
נולד הילד הראשון בכפר מנחם - שמואל גרבר.	6.2	

עזבנו את משכננו ב"חומה ומגדל".	12.2	
הגיעו 1,478 אפרוחים ראשונים ללול.	20.2	
התחילו בנטיעת חורשת אורנים להפרדה בין המגורים והמשק.	2.3	
הרעלת קיבה כללית מאכילת גבינת צאן מקולקלת.	6.4	
נהרג ערבי בשדותינו, כשבא לגנוב תבואה.	9.7	
יצקו יסודות למרפאה.	26.2	1942
נטעו 12 דונם חרובים.	28.2	
קבר ראשון בכפר מנחם. הפעוט אלישע, בנם של שולמית וחיים.	6.4	
הסולחה הגדולה עם הערבים בגלל הריגת הערבי.	20.7	
פתיחת קו תחבורה ע"י "דרום-יהודה", כפר מנחם-תל אביב.	12.7	
ישראל כרמון, מגויס הפלמ"ח, נאסר ע"י הבריטים בעוון קניית נשק מחייל בריטי.	18.8	
"האוורון האדום", ובו מתס הבא-כוח שלנו, מוריד מכולת לקיבוץ.	25.12	
ראשוני "אלגביש" מגיעים לכפר מנחם.	14.7	1943
שאיבת מים מהבאר החדשה.	13.8	
גמר יציקת הסילו.	18.8	
הוקם מכון חשמל עם הציור של יואל רוהר.	11.9	
רכוב על חמור הגיע חנן שטרסבורגר, אחרון חברי "אלגביש".	15.11	
כניסה לצריף חדר האוכל החדש.	17.12	
הפעלת המדגרה.	19.12	1944
זאב טרף 11 גדיים ועז.	30.1	1945
נטעו כרם זיתים.	12.2	
ישראל כרמון שוחרר מכלאו.	22.5	
התחילו לסלול את הכביש שלנו.	?	
גמר בניית הרפת.	9.5	1946
הגיעה חברת נוער א'.	16.5	
יצקו יסוד למגדל מים (ייתכן וזוהי טעות. מגדל המים יצקו ב-1941).	14.7	1947
גמרו לסלול את הכביש שלנו.	21.7	
יצקו יסוד למסגרייה.	13.8	
הבנים הראשונים שלנו, קבוצת "הסלע", נוסעים ללמוד במעברות.	8.10	
שייקה לויט נפצע ע"י פורעים ערבים באזור (משמר-השבועה).	4.12	
פינוי הילדים, המטפלות, חלק מהאמהות - להדר.	19.5	1948
חבר קיבוץ חצור, יעקב קליין, נהרג בזמן מיקוש הגדר.	30.5	
שריפה בלול.	6.6	
גדוד 51 מ"גבעתי", החונה בקיבוץ, כובש את תל אספי.	9.7	

מפנים את הפרות והצאן להדר.	5.8	
הוחלט להתקין קיטור במטבח.	25.10	
הילדים ומלוויהם חזרו מהדר.	29.10	
הוחלט לבנות שיכון ותיקים. 34 מ"מ, 1.5 חדרים ושירותים.	5.2	1949
הוחלט לקנות מקלטי רדיו לחברים.	21.5	
פתיחת המוזיאון.	?11	
שלג בכפר מנחם.	5.2	1950
גמר הקמת לול פק (הלול הראשון של הפיטום).	30.10	
יעקב רינגל, המא"ז שלנו, נהרג בהתפוצצות מחסן תחמושת.	12.11	
הילדים המבוגרים לאחר "הסלע" עברו ללמוד בנגבה.	19.12	
הכניסה לשיכון הותיקים.	15.7	1951
גמר בניית בית הקירור.	21.8	1952
הוחלט לקנות תנורי נפט.	12.1	1953
פתיחת מכון החליבה.	8.3	
הוחלט לקנות שעון לכל חבר.	13.3	
הוחלט שחברות מעל גיל 35 תעבודנה רק 8 שעות.	24.3	
הוחלט על נופש לחברים פעם בשנתיים.	12.5	
הותקן טלפון בכפר מנחם.	13.5	
פתיחת בריכת השחייה.	18.7	
חנוכת דיר הצאן החדש.	11.12	
שריפה בבית התינוקות.	21.12	
הוקמה מקהלה בניצוחו של קונרד מן, ששמה יצאה לתהילה.	4.5	1954
שריפה גדולה בשדות.	18.3	
הפעלת המדגרה החדשה.	4.7	
34 בני קיבוץ נתקבלו לראשונה לחברות.	15.7	
הוחלט על הקמת "הכל-בו".	4.9	
יצקו את הסילו.	8.9	
הפעלת ממינת ביצים.	12.11	
משתחררת החיילת הראשונה שלנו, נירה שויאר.	3.7	1955
הוענק לנו ע"י המדינה נס הקוממיות.	22.3	
שריפה בשטח "מסה".	14.5	
חנוכת מוסך חדש.	10.7	
התחלת בניית המוסד החינוכי.	10.7	
פתיחת "דואר-נע" לכפר מנחם, יבנה, חולדה.	12.7	

נשרף גורן חציר.	16.7	
הפעלה ניסיונית של המשחטה.	30.7	
קבלת נוער ערבי-חלוצי.	9.2	1956
קבוצת "לבנה" עוברת לבניין המוסד החינוכי.	13.5	
שריפה במכון החשמל.	25.5	
פתיחת מקלחת בנויה.	28.5	
חברת החשמל מתחילה בהנחת קו חשמל במסמיה שיגיע אלינו.	31.5	
נולדה נכדה ראשונה לרחל'ה ואברהם ל', הבת של נירה.	17.3	1957
פתיחת מוזיאון ארכיאולוגי.	23.3	
הוחלט שחברות מעל גיל 45 עובדות שעה אחת פחות.	14.3	1958
נטעו פרדס הדורים.	6.5	
פתיחת חדר האוכל החדש.	3.7	
ארבה.	20.12	
חיסול דיר החזירים.	17.4	1959
הוחלט לחזור לעבודה של 8 שעות.	19.5	
פתיחת "הכל-בו".	8.8	1960
הוחלט על התקנת טלפון פנימי לענפים.	22.1	
גמר קטיף ראשון של הכותנה.	25.10	
אסון נורא. 7 ילדי "רימון נספו בתאונת דרכים קטלנית בדרכם למחנה קיץ תנועת, ע"י מכמורת.	12.6	1961
פתיחת מכון החליבה.	4.3	1962
קטיף ביכורי אשכוליות.	9.1	1963
יציקת פינת היסוד לספרייה.	17.4	
הוחלט על התקנת בריכת חמצן לביוב.	8.6	
אליפות הארץ בכדור-יד לבנות כפר מנחם.	13.10	
מכונת אספרסו למועדון.	7.3	1964
פתיחת מוזיאון השפלה בהשתתפות משה דיין.	11.3	
חילקו לחדרי כל חבר מקררים קטנים של "סיביר".	11.5	
הוחלט לחסל ענף הצאן.	25.9	
חנוכת בניין חדש של מפעל המתכת.	11.1	1965
חנוכת מפעל הקרמיקה.	21.0	
מקלט טלוויזיה לחדר הקריאה.	12.9	1966
גמר בניית בית הלבוש והמכבסה.	12.10	
פתיחת הארכיון.	6.1	1967

20.1	הפעלת המכונה לשטיפת כלים.	
15.3	הפעלת המכבסה בבית הלבוש.	
19.3	חנוכת בניין הספרייה.	
6.6	אילן וגדי מהקומנדו הימי נפלו בשבי המצרי באלכסנדריה.	
6.6	שני האחים עמרם ויוחנן בן-חורין, נפלו בקרב במלחמת 6 הימים.	
12.1	גדי שוחרר מהשבי המצרי.	1968
21.1	אילן שוחרר מהשבי המצרי.	
8.5	חבורה מרכזיית טלפונים.	
2.6	הוחלט על נופש שנתי.	
13.6	הובאו לקבורה בבית הקברות שלנו ארונותיהם של עמרם ויוחנן.	
14.6	פתיחת מועדון חדש.	
18.6	הונחה אבן הפינה לבית הבנים בהשתתפות אבא אבן.	1969
9.10	סופה חזקה גרמה נזקים כבדים במטע ובמחנה.	
18.6	אבן פינה למרפאה חדשה.	1970
22.7	הובאה מכונה לשטיפת הרצפה בחדר האוכל.	
4.11	דני גלבוש נספה בתאונת דרכים בדרכו למילואים.	
	לא נרשם שום אירוע.	1971
29.6	חוב ע"ס 153 לא"י, מלפני מלחמת העצמאות, שולם לאבו-ג'אבר.	1972
24.8	חנוכת המרפאה החדשה.	
18.11	הוחלט לעקור מטע הזיתים.	
3.1	אבן פינה לאגף הנוער במוזיאון.	1973
29.1	פתיחת ה"כל-בו" החדש.	
6.10-10	גברי ברעם, עמוס ברגר וראובן כהן נפלו במלחמת יום-הכיפורים.	
10.6	חולקו מקלטי טלוויזיה לחברים.	1974
17.7	"מרד הטורקים הצעירים" - "הוצאת" ותיקים ובעלי תפקידים מרכזיים קודמים מתפקידיהם והחלפתם בצוות צעיר יותר.	
20.7	גילוי גידול חשיש מאחורי הלולים.	
7.8	עמוס וראובן הובאו לקבורה בבית הקברות שלנו.	
10.9	חנוכת מכון חליבה חדש.	
6.11	חנוכת המוזיאון החינוכי	
	לא נרשמו שום אירועים.	1975
6.5	הוחלט על עריכת אוגדן "יזכור" לכל נפטרי כפר מנחם.	1976
23.3	פתיחת סוכנות הדואר של כפר מנחם.	
23.7	הארכיון פרסם "קובץ החלטות הקיבוץ".	

הוחלט להקים חדרי חולים.	9.7	1977
הופיע האוגדן "יזכור" לזכר נעדרי כפר מנחם.	25.1	1978
קונצרט ראשון ב"בית הבנים".	29.4	
עוברים להגשה עצמית.	7.10	
הזרמת המים למאגר שחפרנו.	2.12	
הורגשה רעידת אדמה.	7.5	1979
פתיחת שיחזור המחנה "חומה ומגדל" באזור המוזיאון.	10.6	
כניסה למטבח החדש.	11.6	
פתיחת "המרכולית"	8.1	1980
גיא שלו נפל בלבנון במבצע נגד מחבלים.	19.8	
הוחלט לעקור את הפרדס.	12.12	1981
הותקנו מזגני אוויר לחדרי החברים.	16.6	1982
חולקו כרטיסי "אגד" חופשיים לחברים.	15.9	
הותקנה אנטנה מרכזית.	16.9	
נמדד שיא בחליבה יומית - 72 ליטר לפרה.	12.6	1983
התחילו להרוס "בתי רכטר".	27.6	
התחילו להתקין טלפונים בכל חדרי החברים.	31.3	
"רובוט" ראשון במפעל המתכת.	13.12	
נכנס לתוקפו איסור עישון בחדר האוכל.	18.2	1984
פתיחת חדרי החולים.	7.8	1985
הוחלט לחלק כרטיסים לחברים לשימוש ב"כספומט".	9.8	1986
נולדה נינה ראשונה לנחמקה וחונקה ושמה לי.	18.8	
הופעל "המפעל המוגן" לחברים מוגבלים.	11.11	
הוחלט על ביצוע הלינה המשפחתית.	3.1	1987
נפתחה חנות בגדים למכירה, "כפרי", ע"י מחסן הבגדים.	14.1	
נשרף לול גדול בפיטום.	9.6	1988
מיירים מגיש שי לנשיא המדינה "חנוכיות גבריאל".	2.1	1989
חנוכת מחלבה ביתית ע"י המטבח ע"י נירה.	14.2	1990
מסיבת סיום שנת היובל.	14.12	
גילוי האנדרטה לזכר מושמדי השואה של משפחות החברים שקבריהם לא ידועים, בפתחת בית הקברות שלנו.	10.4	1991
התהפך האוטובוס עם הילדים בחזרה מביה"ס מנגבה.	22.3	1992
הוכנס וידיאו לשיחת הקיבוץ.	18.1	
עד כאן התאריכון של אברהמ'ל ברוידא. יותר לא נמשך.		

קיצור תולדות קיבוצנו, כפר מנחם, למשימות בר-המצווה לכיתה ז', 1996

7 חברים וחברה אחת, מהעיר גרודנה שהייתה אז בפולין, עלו ארצה כתיירים כדי לעקוף חוקי ממשלת המנדט הבריטי שהגבילה העלייה של יהודים, נשארו בארץ כבלתי לגליים, והם יסדו את הגרעין הראשון של קיבוצנו. הם עלו ארצה באפריל 1932, מהם נשארו בחיים כחברי קיבוץ רק 3 חברים: רחל'ה, מיירים ומתס. הקיבוץ הארצי של השומר הצעיר שלח אותנו להיות גרעין לקיבוץ מרחביה שבעמק. שהינו שמה כמה חודשים לעונת הקציר, ואחר כך שלחו אותנו לפתח-תקוה להיות גרעין בקיבוץ ליטא ואולי להשלים אותו.

בפתח-תקוה נפגשנו בפעם הראשונה במצב הפוליטי ששרר אז ביישוב. הרביזיוניסטים (הליכוד כיום) רצו לשבור ההסתדרות ולשבור שביתת פועלי הבניין. במאבק זה נפצע קשה חברינו מיירים. אנחנו חלמנו על קיבוץ עצמאי ולא הסכמנו להשלים קיבוץ ליטא (כיום בית זרע). ובאפריל 1933 באנו למושבה קטנה בהדר והתחלנו לבנות קיבוצנו העצמאי. לאט לאט התחילו להגיע החברים שלנו מחו"ל אתם היינו קשורים כקיבוץ עלייה שנוסד ב-1930- בהדר שהינו מעל 7 שנים. בסוף תקופה זו מנינו כ-90 חברים ו-22 ילדים. התקיימנו כפועלים שכירים בעבודה בפרדסים וכן במשק עזר עצמאי: רפת קטנה, לול, שפניה, נגרייה, מובילי אוטו, גן ירק קטן ואף מעט פלחה. למרות רמת החיים שלנו הנמוכה מאד היינו דבקים בכל לבנו ברעיון הקיבוץ ומטרותיו וחיכינו ליום שנוכל לעלות להתיישבות. בהדר התאחדנו עם קיבוץ אמריקה ב' שגרעינו היה בעין שמר. חלומנו להתיישבות התגשם. ב-6 בדצמבר 1939 קיימנו את טכס העלייה לקרקע כפר מנחם. לפנינו היה במקום "ארגון מנחם" (על שם מנחם אוסישקין), שנועד להיות מושב עובדים, אך לא יכול היה להחזיק מעמד במקום זה, בודד ומרוחק מכל יישוב יהודי. זה לא היה כבוד ליישוב היהודי לעזוב נקודה שכבר עלו אליה, ואנו החלטנו להציל המצב ולבוא במקום אלה שעזבו. המקום היה באמת קשה לחיות בו. סביבה ערבית עוינת, מעט מאד קרקע וגם היא לא משובחת, מעט מאד מים ואין דרך סלולה להגיע למקום. כשנתיים כמעט חיכינו מבוצרים בחומה ומגדל עד שעלינו לגבעה שאנו חיים עליה כיום. הגבעה הייתה צחיחה ופראית ללא כל צבע ירוק, ללא עץ ושיח. בגלל חוסר דרך סלולה היינו בחורף בימי הגשמים במצבים קשים ובדצמבר 1942 הגזבר שלנו שלא יכול היה להגיע הביתה, ובבית אזלה האספקה, בא אלינו באווירון קטן וזרק אספקה מהאווירון. האירוע הזה התפרסם בכל היישוב ונהפך לאגדת האווירון האדום. ב-1943 התאחדנו עם קיבוץ צעיר ששכן ברעננה, קיבוץ "אלגביש", שהביא אתו מפעל מתכת ואנשי תרבות וחברה והיינו יחסית לקיבוץ גדול. פיתחנו משק חקלאי די גדול, השגנו עוד מקורות מים ולבסוף גם נסלל הכביש המיוחל.

בשנת 1948, שנת מלחמת העצמאות והקמת המדינה, היינו במצור, פינינו הילדים ובעלי החי להדר ושלחנו חברים רבים לחזית נגבה והסביבה שם התקיימו קרבות קשים. למזלנו אנו לא הותקפנו ואיש מאתנו לא נפגע פרט לחבר חצור אחד שבא לעזרתנו לביצור הנקודה בפני אויב שארב לנו.

לאחר הקמת המדינה המשק התפתח מאד, קלטנו חברים נוספים רבים, גרעינים, שונים, פלוגות פלמ"ח, שומרים מפליטי השואה ואסירי קפריסין. קלטנו קבוצות נוער רבות של עליית הנוער והקיבוץ צמח ליישוב גדול ושוקק חיים. נוספו לנו אדמות ומים וזכינו לגבעה יפה, משק מפותח, קיבוץ מגוון לדורותיו המקיים את חבריו בכבוד. זוהי הגבעה עליה אנו חיים כיום.

20.12.1996 - כפר מנחם - מתס

האוכלוסייה

הסעיפים	השנה	השנה	השנה	השנה	השנה
	1934	1949	1994	2000	11.1.2001
חברים	179	349	340	330	(11 בחופש)
הורים	11	6	5	3	
חיילים		30	14	13	
נוער וילדי גולה	103				
מתנדבים		17	22	5	
זמניים	55		26	5	8
ילדים עד מוסד	1	146	49	55	45
ילדי מוסד				35	35
ילדי חוץ		7	18	4	4
סה"כ	50	501	548	480	443

שכירים: מכונאי - 1, לול רבייה - 3, לול פיטום - 3, מדגרה - 3, גד"ש - 9, מתכת - 8, רפת - 3, ריכוז משק - 1, נוי - 1, חינוך - 13, חדרי חולים - 17, טיפול בבית - 3, מנקות בבתי קשישים - 4 (חלקי). סה"כ שכירים - 69 (לא כולל מרפאה, מרפאת שיניים, עובדי בניין).

לפי תמחיר שנת 2,000 העבודה השכירה כולה עלתה לנו בערך 4,797 אלפי ש"ח.

קיום האוכלוסייה

1934-	יום כלכלה לחבר היה	0.025	לא"י	מנדטוריות.
1934-	יום הוצאה לחבר היה	0.048	" "	לשנה - 17.52 לא"י מנד.
1936-	יום הוצאה לחבר		" "	לשנה - 23.40
1944-	יום כלכלה לחבר היה	0.190.3	" "	61.794.5
"	יום הוצאה לחבר היה	0.422	" "	154.030
1950-	"	"	"	319.000 ל"י

"פיקנטי" מהזיכרונות. למאיר דבלטוב היה פנקס קטן בו רשם אירועי הקיבוץ והנה כמה:

1.4.34- היו בהדר חברים אלה: אברהמ'ה, אברהמ'ל, זאב פ., מאיר ק., חיימק'ה, חיים אברמוביץ', דוד, שמעון ק., מתס, שמואל, משהק'ה, מיירים, מוטי, אליהו יונס, איצל, שלמה פ., שלמק'ה, ישראל א., משה ג., מאיר ד., יעקב, חונקה, חיים בלכר, זאב ר., צבי, ראובן ק., שמעון אדומי - 27 בחורים. חברות: ליוה, רחל ק., רייזלה, חנה, צפורה, רחל'ה, דבורהל'ה, לאה, חיינקה, שושנה, דורקה, לידה, אסתר פ., נחמצ'קה, נחמקה, פלה, מינדל, מרי, שולמית - 19 חברות. סה"כ חברים - 46. משפחה - 1, ילדים - 0. ביוני - 49 חברים.

- 20.4.34 - נחתם החוזה למגרש של 9 דונם שעלה 310 לא"י. קק"ל - 190, הדר - 60, אנו - 60.
- 10.5.34 - טייבלה מתאבדת.
- 18.5.34-21 - טיול מוצלח לוודי קלט.
- 24.5.34 - שלמה א. - מזכיר.
- 7.3.34 - יש כבר בקיבוץ 50 איש. ישנם 4 סוסים.
- 24.3.34-25 - שיחת קיבוץ על העזיבות ומצב הקיבוץ. מתאוננים על המצב החברתי. מאיר כותב שהמצב לא טוב. ערב פסח עזבו הגימנזיסטים שבאו לעזור, בתו של בן גוריון, בניהם של דוד רמז, בורוכוב וכד'.
- 30.3.34 - סדר פסח ראשון בקיבוץ, הגדה היתולית. לפי מאיר לא מוצלח.
- 16.5.39 - חזרה הפלוגה מעין השופט.
- 18.2.38 - פלוגה לגליל: מרקה, אברשק'ה, אריה, משה ג., פייטל, נפתלי, פייבל.
- 21.3.38 - עלייה לחניתה, ביניהם אברהמ'ל.
- 6.10.36 - עם מ. זילברטל על האיחוד עם האמריקנים.
- 10.2.41 - יום העברה לכפר מנחם.
- 5.4.34 - בקיבוץ החיים קשים, עזיבות רבות, אך הממשיכים משתדלים להרים את המורל, רוקדים ושרים את השיר שחובר כנראה ע"י מיירים ביידיש:

יידישעברית (תרגום חופשי)

"זיי פרייליך, זיי פרייליך, וויש אפ די טרערן, היה שמח, היה שמח, מחזה את הדמעות,
און וויין נישט מעהר, זיי פרייליך, זיי פרייליך, ואל תבכה יותר, היה שמח, היה שמח,
סאיז דיר נישט גוט, דערצייל עס נישט, לא טוב לך, אל תספר על כך,
זיי פריילאך, דער סוד מוז בלייבן דיין, היה שמח, הסוד חייב להישאר שלך,
מיט אלע כוחות האלט די טרערן איין, בכל כוחותיך עצור דמעותיך בפנים,
קיינער זאל נישט וויסן, פון דיין פיין, שאיש לא ידע על הצער שלך,
עס מעג דיין הארץ צוברעכן זיין, ייתכן ולבך יישבר,
נאר פרייליך זאלסטו זיין. אך היה שמח אף על פי כן.

המצב הפיננסי והכלכלי של הקיבוץ: השוואות של כמה שנים: מהוון לסוף 1995.

באלפי שקלים

	2000	1994	1990	1988	1984	1982	
האינפלציה	-	14.5	17.6	16.4	449.9	130.2	
חברים	340	351	355	363	377	387	
סה"כ הכנסות	43,589	37,096	34,573	39,491	40,710		42,405
הוצאות ישירות	23,662	17,349	18,693	18,898	18,462		21,348
יתרה גולמית	21,057	19,927	19,339	16,776	20,595	22,296	
% מההכנסה	50	46	52	49	52	55	
קיום האוכלוסייה	10,954	10,651	9,755	10,812	11,258	10,584	
לרווח ופחת	4,193	4,288	1,288	5,907	6,906		4,930
% מההכנסה		11.6	9.6	11.6	3.7	10	17
החוב החיצוני	25,098	27,796	29,694	29,305	29,398	21,253	
נכסים פיננסיים	11,626	12,389	13,138	28,424	23,750		18,552
% חוב להכנסה		59	64	80	85	64	52
ריבית	2,000	2,913	1,943	2,329	2,035		800
% מההכנסה		0.018	5	7.9	5.6	6	5
% השקעות לרווח		52.	0.7	2.69	2.3	2.1	1.07
ימי עבודה בפועל		?	?	172	176	195	202
<u>בשקלים</u>							
הכנסה לחבר	124185	104494	95243	104750	105193		124721
צרכני לחבר	30345	27477	29786	29863	27350		32218